

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV TRANSLATOLOGIE

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Kateřina Ešnerová

**HARRY POTTER V OFICIÁLNÍM A AMATÉRSKÉM
PŘEKLADU**

Harry Potter in Czech: Official and Fan Versions

Praha 2012

Vedoucí práce:

PhDr. Zuzana Jettmarová,

MSc., Ph.D.

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Kateřina EŠNEROVÁ

Datum narození: 29. 12. 1986

Kontaktní adresa: Novoměstské nám. 257, 264 01 Sedlčany

Obor studia/kombinace: PTA-SVE

Diplomní obor: PTA (4.r.)

Název práce v češtině: Harry Potter v oficiálním a amatérském překladu

Název práce v angličtině: Harry Potter in Czech: Official and Fan Versions

Vedoucí práce: PhDr. Zuzana Jettmarová, MSc., Ph.D.

Konzultanti: doc. PhDr. Jiří Josek, Pavel Medek

Pokyny k vypracování

Studie vyjde z dosavadního stavu zkoumané problematiky u nás i v zahraničí (amatérský a pirátský překlad, překlad HP), vymezí pracovní pojmy, zvolí analytické modely popisu, typ výzkumu, materiál a metody. Bude zkoumat vnější procesy a souvislosti obou typů překladu daného díla a zaměří se na rozdíl mezi kvalitou překladu amatérského a oficiálního. Studie by se měla stát i odrazovým můstkem pro zkoumání kategorie fanslation (souvislost s internetovým médiem, vytváření specifických komunit atd.). Jejím cílem je odhalit podstatné souvislosti a charakterizovat předmět výzkumu jako specifický fenomén v rámci kategorie překladu včetně vymezení jeho specifických společenských, funkčních i strukturních rysů, čímž přispěje i k obecnějšímu poznání problematiky „přirozeného“ versus profesionálního překladu.

Datum zadání práce: 15. 5. 2010

Poděkování

Chtěla bych poděkovat PhDr. Zuzaně Jettmarové, MSc., Ph.D. za cenné podněty a rady při vedení této práce. Dík patří také Pavlu Medkovi a Ondřeji Müllerovi, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout, právnickům Dagmar Hartmanové a Petru Ostrouchovi a amatérským překladatelům, kteří se ochotně podíleli na mém výzkumu.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Sedlčanech dne 20. 8. 2012

podpis

Abstrakt

Předmětem této diplomové práce je amatérský překlad beletrie, který zatím stál na rozdíl od amatérského překladu anime a počítačových her poněkud stranou zájmu translatologického výzkumu. Detailně se přitom zaměříme na amatérské překlady románů o Harry Potterovi do češtiny.

Cílem této práce je postihnout co nejširší škálu aspektů, kterými se amatérský překlad beletrie vyznačuje. V úvodních kapitolách nastíníme vývoj tohoto fenoménu a dosavadní stav jeho zkoumání. Na základě srovnání s amatérskými překlady anime a počítačových her vyvodíme, jakou funkci amatérské překlady beletrie zastávají vůči překladům oficiálním. Následně fenomén amatérského překladu zasadíme do širšího kontextu a pojednáme o jeho vztahu k fanouškovským komunitám a zodpovíme otázku legálnosti této činnosti.

K poznání vlastností amatérského překladu beletrie přispěje také srovnání s překladem oficiálním, které provedeme na příkladu románů o Harry Potterovi. Nejprve porovnáme proces vzniku obou typů překladu a následně překlad úryvků z posledního dílu série, *Harry Potter and the Deathly Hallows*. Kromě porovnání s překladem oficiálním srovnáme amatérské překlady i mezi sebou, čímž odhalíme, jak se liší překlad kolektivní od překladu vytvořeného jednotlivcem.

Na základě tohoto srovnání vyvodíme u všech zkoumaných překladů závěry ohledně existence či neexistence překladatelské koncepce a konstatujeme obecné tendence, které jsme v amatérských překladech pozorovali. Obecné poznatky o charakteru amatérského překladu beletrie mohou posloužit jako odrazový můstek pro další zkoumání tohoto fenoménu nebo některého z jeho aspektů.

Klíčová slova: amatérský překlad, Harry Potter, fan translation, pirátský překlad, kolektivní překlad, autorské právo, srovnání amatérského a oficiálního překladu

Abstract

The thesis looks at fan translation of fiction, a phenomenon that, unlike fan translation of anime and videogames, has been mostly overlooked by translation studies until recently. More specifically, we examine fan translations of Harry Potter books.

The thesis aims to address a wide range of aspects pertaining to fan translation of fiction. In the opening chapters, it gives a brief overview of the history of fan translation in general and of research papers dedicated to the subject. Based on comparison with fan translations of anime and videogames, the thesis defines functions of fan translations of fiction in relation to official translations. The phenomenon of fan translation of fiction is then set in a wider context, one chapter detailing its relation to fan communities and one addressing the question of copyright.

The nature of fan translations of fiction is further explored through comparison with official translations, which in this particular case focuses on Czech translations of Harry Potter books. First, we compare the translation process in case of both official and fan translations and then chosen extracts from the last book, *Harry Potter and the Deathly Hallows*. We also focus on differences between the collective fan translation and the fan translation done by an individual.

We draw conclusions from the comparison as to the existence of a translation strategy in all the translations and we list general tendencies observed in the fan translations. General findings about fan translation of fiction presented in the thesis can become a subject of further study of the phenomenon as a whole or of its individual aspects.

Keywords: fan translation, Harry Potter, amateur translation, pirate translation, collective translation, copyright, comparison of official and fan translations

OBSAH

1. Úvod.....	11
2. Vymezení základních pojmů	14
2.1. Fan translation (fanouškovský překlad).....	14
2.2. Unauthorized, unofficial translation (neautorizovaný, neoficiální překlad) a pirate translation (pirátský překlad)	16
2.3. User-generated translation (uživatelsky generovaný překlad).....	17
2.4. Amateur translation (amatérský překlad)	18
3. Úvod do problematiky amatérského překladu.....	20
3.1. Stručný přehled historie amatérského překladu.....	20
3.2. Současný stav zkoumání amatérského překladu.....	22
4. Motivace vzniku amatérského překladu; vztah k oficiálnímu překladu.....	25
4.1. Amatérský překlad „supluje“ oficiální překlad	25
4.2. Amatérský překlad připravuje půdu oficiálnímu překladu	26
4.3. „Gentlemanská dohoda“ mezi distributory a amatérskými překladateli.....	27
4.4. Splývání amatérského a oficiálního překladu.....	28
4.5. Amatérský překlad inherentně konkuruje oficiálnímu překladu	28
4.6. Amatérský překlad záměrně konkuruje oficiálnímu překladu.....	29
4.7. Motivace vzniku amatérských překladů Harry Pottera; vztah k oficiálnímu překladu.....	31
4.7.1. Amatérský překlad „supluje“ oficiální překlad	31
4.7.2. Amatérský překlad plní funkci propagační	32
4.7.3. Amatérský překlad konkuruje oficiálnímu překladu.....	32
4.8. Individuální motivace amatérských překladatelů	34
5. Fanouškovský aspekt amatérského překladu.....	37
5.1. Vývoj pohledu na fanouškovství	37
5.2. Amatérský překlad jako fanouškovská aktivita	39
6. Autorskoprávní aspekt amatérského překladu.....	43
6.1. Prameny autorského práva.....	43
6.2. Stručný výklad českého autorského práva.....	45
6.3. Amatérské překlady Harry Pottera v kontextu českého autorského práva	48

7.	Konkrétní případy vzniku amatérských překladů Harry Pottera	52
7.1.	Amatérské překlady Harry Pottera ve světě	52
7.1.1.	Čtvrtý díl: Harry Potter and the Goblet of Fire	52
7.1.2.	Pátý díl: Harry Potter and the Order of the Phoenix	53
7.1.3.	Šestý díl: Harry Potter and the Half-Blood Prince	54
7.1.4.	Sedmý díl: Harry Potter and the Deathly Hallows	55
7.2.	Amatérské překlady Harry Pottera v České republice	56
7.2.1.	Pátý díl: Harry Potter and the Order of the Phoenix	56
7.2.2.	Šestý díl: Harry Potter and the Half-Blood Prince	60
7.2.3.	Sedmý díl: Harry Potter and the Deathly Hallows	64
7.3.	Shrnutí	69
8.	Srovnání procesu vzniku amatérského a oficiálního překladu Harry Pottera	71
8.1.	Rozhodnutí vydat Harry Pottera v českém překladu; získání licence na překlad	73
8.2.	Výběr a získání překladatele	75
8.3.	Získání textu originálu	76
8.4.	Stanovení požadavků na překlad a celkové překladatelské koncepce	77
8.5.	Rozdělení textů na překlad	80
8.6.	Proces překladu	81
8.7.	Korektura a redakce	83
8.8.	Vydání překladu	84
8.9.	Kvalita a recepce překladu	86
8.10.	Shrnutí	88
9.	Určování původnosti amatérských překladů <i>Harry Potter and the Deathly Hallows</i>	91
9.1.	Metodologie	91
9.2.	Určení původnosti překladu ze serveru hapo.estranky.cz	93
9.3.	Určení původnosti překladu z blogu Samary	94
9.4.	Závěry	102
10.	Srovnání konzistentnosti překladatelských řešení amatérských překladů HP7 CZ a Fénix týmu	104
10.1.	Metodologie	104
10.2.	Výsledky	108

11. Míra přejímání „terminologie“ oficiálního překladu amatérskými překlady HP7 CZ a Fénix týmu	113
11.1. Metodologie.....	113
11.2. Výsledky.....	116
12. Srovnání oficiálního překladu a amatérských překladů; charakteristika amatérských překladů..	119
12.1. Metodologie.....	119
12.2. První fáze výzkumu: srovnání oficiálního překladu a amatérských překladů	121
12.2.1. Metodologie	122
12.2.2. První úryvek (6. kapitola – The Ghoul in Pyjamas).....	122
12.2.3. Druhý úryvek (7. kapitola – The Will of Albus Dumbledore).....	127
12.2.4. Třetí úryvek (10. kapitola – Kreacher’s Tale).....	133
12.2.5. Čtvrtý úryvek (11. kapitola – The Bribe).....	136
12.2.6. Pátý úryvek (16. kapitola – Godric’s Hollow)	139
12.2.7. Šestý úryvek (25. kapitola – Shell Cottage).....	144
12.2.8. Sedmý úryvek (27. kapitola – The Final Hiding Place)	147
12.2.9. Závěry první fáze výzkumu	150
12.3. Druhá fáze výzkumu: kvalitativní analýza amatérských překladů	158
12.3.1. Metodologie	159
12.3.2. Amatérský překlad HP7 CZ	159
12.3.3. Amatérský překlad Fénix týmu	162
12.3.4. Závěry druhé fáze výzkumu.....	165
12.4. Závěry – shrnutí.....	166
13. Závěr.....	170
Bibliografie	174
Přílohy.....	182
Příloha 1: Dotazník pro amatérské překladaatele	182
Příloha 2: Vyplněné dotazníky.....	187
Příloha 3: Vyjádření právníků k autorskoprávním otázkám amatérských překladů Harry Pottera do češtiny	196
Příloha 4: Srovnání překladu HP7 CZ a Fénix týmu – zcela totožné překlady.....	200

Příloha 5: Srovnání překladu HP7 CZ a Fénix týmu – zcela odlišné překlady.....	201
Příloha 6: Srovnání překladů HP7 CZ a Fénix týmu – překlady se do určité míry shodují.....	202
Příloha 7: Soubor všech excerpt.....	203
Příloha 8: Konzistentnost překladatelských řešení v amatérských překladech – kompletní verze tabulky.....	205
Příloha 9: Konzistentnost překladatelských řešení v amatérských překladech – zredukovaná verze tabulky.....	209
Příloha 10: Míra přejímání oficiální „terminologie“ amatérskými překlady	212
Příloha 11: Úryvky amatérských překladů použité pro výzkum popsany ve 12. kapitole	215

1. ÚVOD

Zatímco v případě amatérských překladů titulků a počítačových her došlo v posledních několika desítkách let k nebývalému rozvoji v souvislosti s masovým rozšířením moderních technologií a tento typ překladu se postupně etabluje jako předmět translatologického výzkumu, amatérský překlad beletrie stál až donedávna povětšinou stranou zájmu laické i odborné veřejnosti. Do centra pozornosti se fenomén amatérských překladů beletrie dostal až ve spojení s jiným fenoménem poslední doby – s knižní sérií o Harry Potterovi od britské spisovatelky J. K. Rowlingové.

Když J. K. Rowlingová v roce 1995 napsala první knihu o Harry Potterovi *Harry Potter and the Philosopher's Stone*, zřejmě jen málokdo předpokládal, že na první díl naváže šest dalších románů a knižní série opustí čistě literární sféru a stane se doslova celosvětovým fenoménem, který v současné době zahrnuje kromě knih sedm celovečerních filmů a nesčetné množství souvisejících produktů. Fenomén Harry Pottera začal navíc poměrně záhy inspirovat vznik fanouškovských komunit, které ho začaly aktivně dotvářet a přetvářet např. psaním fan fiction, což bylo do té doby běžné opět spíše u fanoušků počítačových her nebo seriálů anime. Jak série postupovala a fanoušci v neanglicky mluvících zemích byli čím dál méně ochotní čekat kvůli možnosti sledovat další příhody Harry Pottera na vydání oficiálních překladů, stalo se jednou z fanouškovských aktivit také vytváření amatérských překladů. Díky spojení s fenoménem Harry Pottera informovala o amatérských překladech a jejich tvůrcích přední světová média (zprávy o nich přinesly např. The Guardian nebo BBC), a dostaly se tak do povědomí široké veřejnosti. Z pohledu translatologie ovšem zatím amatérské překlady beletrie zůstávají stále spíše okrajovou záležitostí.

Cílem této diplomové práce je přispět k obecnějšímu poznání problematiky amatérského překladu beletrie, přičemž se soustředíme právě na amatérské překlady románů o Harry Potterovi. V naší práci se pokusíme postihnout co nejširší škálu aspektů, kterými se amatérský překlad beletrie obecně a amatérské překlady Harry Pottera konkrétně vyznačují. Amatérské překlady Harry Pottera dále srovnáme z hlediska procesu vzniku i výsledného produktu s překladem oficiálním, který pro nakladatelství Albatros vytvořili bratři Medkové. Srovnání amatérských překladů s překladem oficiálním by mělo rovněž přispět k odhalení obecnějších tendencí a charakteristik vlastních amatérským překladům.

Ve druhé kapitole nejdříve vymezíme pojmy, které se pro předmět našeho zkoumání používají v odborné a populárně naučné literatuře a v diskurzu samotných fanoušků – amatérských překladatelů. Poté zdůvodníme, proč jsme se v naší práci rozhodli používat právě označení amatérský a oficiální překlad.

V následujících dvou kapitolách si vytvoříme určitý obecný základ pro pozdější zkoumání konkrétních aspektů amatérského překladu beletrie a překladů Harry Pottera. Ve třetí kapitole stručně nastíníme historii amatérského překladu titulků, počítačových her a beletrie a zmapujeme dosavadní výzkumné aktivity, které se problematice amatérského překladu věnovaly. Ve čtvrté kapitole vyvodíme z informací o konkrétních případech vzniku amatérských překladů titulků a počítačových her získaných z odborné literatury, jaké jsou motivace vzniku amatérského překladu, a vytvoříme typologii vztahů mezi překladem amatérským a oficiálním. Tato obecná zjištění o mechanismech vzniku amatérského překladu poté budeme aplikovat na amatérské překlady Harry Pottera. Jednu podkapitolu věnujeme také otázce individuální motivace amatérských překladatelů.

V páté a šesté kapitole zasadíme fenomén amatérského překladu do širšího kontextu; konkrétně se budeme věnovat fanouškovskému a autorskoprávnímu aspektu amatérského překladu. V páté kapitole zabývající se fanouškovským aspektem nejprve stručně nastíníme obsah pojmu fanouškovství a jeho proměny a poté se budeme konkrétněji zabývat typy vztahů mezi amatérskými překladateli titulků, počítačových her a beletrie a fanouškovskými komunitami. Šestá kapitola se bude zabývat problematikou autorského práva, která je v souvislosti s amatérskými překlady často diskutována. V této kapitole stručně představíme prameny autorského práva a vyložíme základní principy ochrany autorských práv v České republice. Získané poznatky poté vztáhneme konkrétně na české amatérské překlady Harry Pottera a pokusíme se zodpovědět otázku, zda lze jejich vytvoření klasifikovat jako nezákonné.

V sedmé kapitole zmapujeme konkrétní případy vzniku amatérských překladů Harry Pottera ve světě a především v České republice. Na základě těchto informací následně shrneme, jaký postoj zaujímaly k problematice amatérských překladů jednotlivé zainteresované strany, tedy autorka originálu, nakladatelství a samotní amatérští překladatelé.

V osmé kapitole srovnáme proces vzniku oficiálního překladu a amatérských překladů Harry Pottera, přičemž předmětem tohoto srovnání budou především překlady do češtiny. Poznatky o rozdílech v procesu vzniku amatérských a oficiálních překladů budeme moci využít i v dalších částech práce věnovaných již přímo výsledným překladům.

Před tím, než se zaměříme na samotné texty překladů, si ověříme, zda se v případě všech amatérských překladů sedmého dílu *Harry Potter and the Deathly Hallows*, které jsme z internetu získali, jedná o překlady původní. Způsobu zjištění původnosti amatérských překladů se budeme věnovat v deváté kapitole.

V desáté a jedenácté kapitole již budeme pracovat s texty amatérských překladů. V desáté kapitole vyhodnotíme v rámci celých textů daných překladů konzistentnost překladatelských řešení a z hlediska míry konzistentnosti zkoumané amatérské překlady porovnáme. V jedenácté kapitole srovnáme, do jaké míry amatérští překladatelé přejímali ve svých překladech neologismy a vlastní jména, která v oficiálních překladech série o Harry Potterovi vytvořili bratři Medkovi.

Poslední kapitola se bude opět věnovat srovnání amatérských překladů s překladem oficiálním; tentokrát se bude jednat o srovnání výsledných textů překladů. Ve vybraných úryvcích porovnáme způsob řešení identifikovaných překladatelských problémů. Tuto první fázi překladu doplní fáze druhá, která bude sestávat z kvalitativní analýzy textů amatérských překladů. Z obou fází výzkumu vyvodíme závěry ohledně konzistentnosti překladatelských řešení, existence či neexistence překladatelské koncepce a obecných tendencí, kterými se oficiální a především amatérské překlady vyznačují.

V souvislosti s tématem této diplomové práce by její autorka na závěr tohoto úvodu ráda zmínila, že se nikdy sama nepodílela na vytváření žádného amatérského překladu. Sérii o Harry Potterovi četla nejdříve v českém překladu; poslední dva díly již četla pouze v angličtině. Autorka je tedy dostatečně obeznámená s příběhem i s oficiálním překladem. Skutečnost, že poslední, sedmý díl série četla pouze v originále, jí pak umožňuje přistupovat k analýze a srovnávání oficiálního překladu a překladů amatérských s potřebnou dávkou objektivity a nezájatosti.

2. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V této kapitole představíme pojmy, které se pro předmět našeho zkoumání používají. Konkrétně se můžeme, nejčastěji v závislosti na tom, jaký aspekt tohoto typu překladu je právě zdůrazněn, setkat s těmito označeními: *fan translation* či *fanslation* (fanouškovský překlad), *unauthorized* či *unofficial translation* (neautorizovaný či neoficiální překlad), dále s označením *pirate translation* (pirátský překlad), *user-generated translation* (uživatelsky generovaný překlad) nebo *amateur translation* (amatérský překlad). Všechny tyto pojmy v této kapitole definujeme, uvedeme příklady jejich výskytu a také zdůvodníme, z jakého důvodu jsme se v naší diplomové práci rozhodli používat pojem amatérský překlad.

2.1. Fan translation (fanouškovský překlad)

V anglicky psané literatuře se nejčastěji setkáme s pojmem *fan translation*. Podle O'Haganové (2009: 101-2) má tyto charakteristiky:

- (1) je produktem kolektivní činnosti fanoušků, kteří mohou díky moderním technologiím při překládání spolupracovat, a přiblížit se tak rychlostí a produktivitou profesionálním překladatelům;
- (2) držitelé autorských práv proti tomuto typu překladu většinou nezasahují, protože pomáhá propagovat dané dílo na novém trhu;
- (3) jeho tvůrci jsou k překládání silně motivováni a nejsou za tuto svou činnost finančně odměněni;
- (4) znalost překládaného díla může fanouškům v určitých případech kompenzovat nedostatek formálního překladatelského vzdělání.

Pojem *fan translation* se dále diferencuje s ohledem na typ překladu: překlad titulků se označuje jako *fansubs*, v užším významu se pojem *fan translation* používá především pro překlad počítačových her a videoher.¹ V diskurzu samotných fanoušků se někdy můžeme kromě pojmu *fan translation* setkat také se slangovým výrazem *fanslation*. Např. internetová encyklopedie vytvářená fanoušky anime Yu-Gi-Oh! ale činí mezi těmito dvěma názvy rozdíl: zatímco *fan translation* definuje jako překlad vytvořený fanoušky,

¹ Fan translation. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- , last modif. 7 June 2011 [cit. 2011-8-15]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <<http://en.wikipedia.org/w/index.php?oldid=432947048>>.

pojem *fanslation* je zde vymezen mnohem specifičtěji jako nekvalitní, fanoušky vytvořený překlad vlastních jmen do angličtiny.²

V obecném významu pojem *fan translation* používají kromě O'Haganové také např. Díaz-Cintas a Muñoz-Sánchez (2006) a Leonard (2005: 46). Petrů (2011) ho používá i konkrétně pro označení překladů počítačových her. S termínem *fansubs* se setkáme kromě uvedených autorů i v Hatcherovi (2005). Označení *fanslation* se nejčastěji objevuje na nejružnějších fanouškovských serverech, např. DualShockers nebo GameFAQs.³

Název *fan translation* se občas do češtiny překládá jako „fanouškovský překlad“. Konkrétně ho používají ve svých diplomových pracích Švelch (2011: 17) a Petrů (2011: 104). V případě Švelcha je ovšem toto označení uvedeno pouze jako překlad používaného anglického pojmu; Petrů ho používá pouze v českém abstraktu k jinak anglicky psané práci. S označením *fanouškovský překlad* se dále setkáme také na českých internetových stránkách fanoušků a amatérských překladatelů: konkrétně se objevuje na stránce PotterHarry.net, pod jejíž záštitou vznikl český amatérský překlad šestého dílu *Harry Potter and the Half-Blood Prince*, nebo na stránkách Fénix týmu, který vytvořil amatérský překlad sedmého dílu.⁴ Je ovšem patrné, že označení *fanouškovský překlad* se v češtině pro tento typ překladu nepoužívá tak často jako pojem *fan translation* v angličtině.

Podle našeho názoru pojem *fan translation* akcentuje především fakt, že námi zkoumaný typ překladu vzniká ve vztahu k určité fanouškovské komunitě, nebo jsou jeho autory přímo fanoušky daného díla. Přestože je fanouškovský aspekt pro tento typ překladu velice důležitý, a budeme se mu proto také podrobněji věnovat v 5. kapitole, domníváme se, že uvedený pojem je pro účely naší práce příliš úzký. Použití anglického pojmu *fan translation* by s sebou navíc neslo jazykové problémy; s českým pojmem *fanouškovský překlad* jsme se zase v odborném diskurzu příliš často nesetkali. Z těchto důvodů jsme se rozhodli tento pojem pro předmět našeho zkoumání nepoužívat.

² Fanslation. In *Yu-Gi-Oh! Wikia* [online]. Last modif. 4 Aug 2011 [cit. 2012-4-16]. Dostupný z WWW: <<http://yugioh.wikia.com/wiki/Fanslation>>.

³ DualShockers [online]. [cit. 2012-4-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.dualshockers.com/2011/08/21/nanashi-no-game-fanslation-text-done/>>. GameFAQs [online]. [cit. 2012-4-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.gamefaqs.com/>>.

⁴ PotterHarry.net [online]. [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.potterharry.net/view.php?cisloclanku=2005102201>>. *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Neoficiální fanouškovský překlad Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://hp7-deathlyhallows.blogspot.com/>>.

2.2. Unauthorized, unofficial translation (neautorizovaný, neoficiální překlad) a pirate translation (pirátský překlad)

Další ze zmiňovaných pojmů, *unauthorized* či *unofficial translation* (neautorizovaný či neoficiální překlad) odkazuje k faktu, že vytvoření námi zkoumaného typu překladu může být v určitých případech klasifikováno jako porušení autorských práv autora originálu nebo jiného subjektu vlastnictví autorská práva. Anglický pojem *unauthorized translation* zmiňuje např. Hatcher (2005: 517) nebo Penrodová (2010: 21); pojem *unofficial translation* použil Petrů (2011: 60) a ve svém článku *Harry Potter and the Internet Pirates* Harmonová (2003: 4). S českými překlady těchto anglických názvů, *neautorizovaný* a *neoficiální překlad*, se setkáme např. v článcích, které této problematice věnovaly české internetové zpravodajské servery iDNES.cz (Dvořáček 26. 7. 2005) a Novinky.cz.⁵

Analogicky s těmito pojmy se pro překlad, na který jeho tvůrce získal od držitele autorských práv licenci, někdy používá označení *official translation* (oficiální překlad). V angličtině tento pojem používají Petrů (2011), Hatcher (2005: 517), Harmonová (2003: 4) a objevuje se rovněž ve studii *The Translator's 'Magic' Wand: Harry Potter's Journey from English into French* Anne-Lise Feralové (2006: 479). Český překlad používá Švelch (2011) a setkáme se s ním také v článcích českých zpravodajských serverů (Ficová 2005; Macháček 2003).

Stejný význam jako označení *unauthorized* či *unofficial translation* můžeme připsat také pojmu *pirate translation* (pirátský překlad), který opět akcentuje možnou nelegálnost této aktivity, a řadí tak takovýto překlad na stejnou úroveň jako např. nelegální stahování filmů. S pojmem *pirate translation* se setkáme např. u Feralové (2006: 479) a Penrodové (2010: 21); Petrů (2011: 76) používá označení „pirated translation“. České označení *pirátský překlad* zmiňuje např. Švelch (2011: 19) nebo také Janiš (2009).

Stejně jako předcházející pojem *fan translation*, i pojmy *unauthorized* či *unofficial translation* a *pirate translation* staví do popředí pouze jeden aspekt námi zkoumaného překladu, konkrétně aspekt autorskoprávní, kterému je věnována 6. kapitola. Z toho důvodu jsou pro účely naší práce i tyto pojmy a jejich české překlady zaměřeny příliš úzce. České označení *neoficiální překlad* použijeme pouze v případě, že se jedná o překlad vytvořený bez souhlasu držitele autorských práv za účelem zisku (viz str. 54). V souladu se

⁵ Alabtros žaluje autory nelegálního vydání Harry Pottera. *Novinky.cz* [online]. 4. 7. 2003 13:09 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/kultura/10980-alabtros-zaluje-autory-nelegalniho-vydani-harryho-pottera.html>>.

zadáním této diplomové práce jsme se v případě, že se jedná o překlady vytvořené profesionálními překladateli pro nakladatelství, která na ně od držitele autorských práv získala licenci, rozhodli používat název *oficiální překlad*.

2.3. User-generated translation (uživatelsky generovaný překlad)

Pojem *user-generated translation*, který Švelch (2011: 15) překládá jako „uživatelsky generovaný překlad“, zavádí O’Haganová (2009: 97) jako analogii k termínu *user-generated content* (uživatelsky generovaný obsah), používaný v oblasti mediálních studií. Pojem *user-generated content* odráží skutečnost, že díky masovému rozšíření digitálních komunikačních technologií už uživatelé internetu nejsou pouze pasivními uživateli, ale přímo se aktivně podílejí i na tvorbě internetového obsahu. Pojem *uživatelsky generovaný překlad* podle O’Haganové analogicky znamená:

[...] a wide range of translation, carried out based on free user participation in digital media spaces where translation is undertaken by unspecified self-selected individuals. The user in UGT therefore is somebody who voluntarily acts as a “remediator” of linguistically inaccessible products and a “direct producer” of translation on the basis of their knowledge of the given language as well as that of particular media content or genre, spurred by their substantial interest in the topic (O’Hagan 2009: 97).

O’Haganová (2009) do tohoto pojmu zahrnuje nejen fanouškovský překlad, ale také např. obchodní model označovaný pojmem *crowdsourcing*, který začala používat např. sociální síť Facebook.⁶ Švelch (2011: 18) ovšem poznamenává, že *crowdsourcing* je oficiálně zadáný překlad, do kterého se navíc mohou zapojit nejen amatérští překladatelé, ale i překladatelé profesionální. Jako takový se tedy *crowdsourcing* už podstatně liší od předmětu našeho zkoumání. Z toho důvodu se domníváme, že pojem *uživatelsky generovaný překlad* lze např. vůči pojmu *fan translation* považovat spíše za pojem nadřazený, a stejně jako Švelch (2011: 18) jsme tedy dospěli k závěru, že je tento pojem, na rozdíl od předchozích označení, pro účely naší práce naopak příliš široký.

⁶ Facebook v roce 2007 vyzval své uživatele, aby se zapojili do překladu stránek této sociální sítě. Podle O’Haganové (2009: 112) se překládání do roku 2008 zúčastnilo více než třicet tisíc uživatelů, kteří po krátkých úsecích překládali stránky do šestnácti jazyků.

2.4. Amateur translation (amatérský překlad)

V případě pojmů *amateur translation* a *amatérský překlad* se setkáváme s podobnou asymetričností v užívání české a anglické varianty jako tomu bylo v případě pojmů *fan translation* a *fanouškovský překlad*. Anglické označení *amateur translation* se totiž pro tento typ překladu používá poměrně zřídka. Ve své diplomové práci ho zmiňuje Petrů (2011: 91); Díaz-Cintas a Muñoz-Sánchez (2006) hovoří ve svém článku o „amateur environment“. Český pojem *amatérský překlad* používá pro tento typ překladu např. amatérský překladatel sedmého dílu série o Harry Potterovi do češtiny, známý jako HP7 CZ,⁷ Glocarová (2011: 74) ve své diplomové práci o fan fiction hovoří o „amatérských titulcích“ a pro účely své diplomové práce si ho zvolil také Švelch (2011). S ohledem na četnost a způsob užití bychom tedy za ekvivalent českého pojmu *amatérský překlad* mohli (spíše než doslovný překlad *amateur translation*) považovat již zmíněné nejpoužívanější anglické označení *fan translation*.

Jak jsme již uvedli v úvodu této kapitoly, ze všech zmíněných pojmů jsme si pro náš předmět zkoumání zvolili právě označení *amatérský překlad*. K tomuto závěru jsme dospěli z několika důvodů. Zbylé pojmy jsou pro naše potřeby buď příliš úzce zaměřené pouze na jeden dílčí aspekt námi zkoumaného překladu (aspekt fanouškovský, autorskoprávní), nebo naopak zahrnují i výrazně odlišné překladatelské aktivity (jako v případě uživatelsky generovaného překladu zmiňovaný crowdsourcing). Důležitou úlohu sehrála také skutečnost, že si tento termín v podobně zaměřené diplomové práci zvolil Švelch (2011). Ten jako důvod uvádí kromě přílišné pojmové šíře konceptu uživatelsky generovaného překladu také fakt, že označení *uživatelsky generovaný překlad* nerozlišuje, zda je autorem překladu amatérský, nebo profesionální překladatel.

K překladu neoficiálnímu-amatérskému staví Švelch (2011: 18) do protikladu překlad oficiální-profesionální, přičemž dále používá pro označení protipólu amatérského překladu označení *profesionální překlad*. Jak jsme však již uvedli výše, v naší práci budeme pro „opak“ amatérského překladu používat označení *oficiální překlad*. Rozhodli jsme se tak především z toho důvodu, že v této práci chceme srovnávat nejen výsledné texty překladů, na které má jistě nezanedbatelný vliv právě fakt, zda je autorem amatérský, nebo profesionální překladatel, ale také proces vzniku překladu, kde hraje důležitou roli nakladatelství, tedy oficiální instituce, která překlad zaštiťuje svým jménem, a proto ve

⁷ Rozhovor se Sedmou-Radkem:). In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Stránka naposledy edit. 27. 7. 2007 [cit. 2012-3-28]. Dostupný z WWW: <<http://sedmozrouti.blog.cz/0707/rozhovor-se-sedmou-radkem>>.

výsledku může ovlivnit i jeho výslednou podobu. Označení *profesionální překlad* tedy pro naše potřeby vnímáme jako příliš restriktivní. Naopak pojem *oficiální překlad* v našem pojetí zahrnuje skutečnost, že překlad vytváří profesionální překladatel v rámci svého povolání, tedy za peníze, že překlad vzniká podle určitého zadání nakladatelství a že na rozdíl od neoficiálního překladu získalo nakladatelství na vypracování takového překladu licenci od držitele autorských práv.

Co se týče vymezení pojmu *amatérský překlad*, přejímáme Švelchovo pojetí. Švelch (2011: 18-19) poznamenává, že pojem *amatérský překlad* definuje na základě vnějšího kontextu jeho vzniku, nikoli na základě vlastností samotných textů amatérských překladů. Vzhledem k tomu, že vlastnostmi amatérských překladů ve srovnání s překlady oficiálními se budeme věnovat až v závěrečné části této práce, se nyní rovněž přikláníme k tomuto způsobu definování amatérského překladu.

V souladu se Švelchem (2011: 18-19) pro nás *amatérský překlad* charakterizuje, že jeho tvůrce či tvůrci se překládáním běžně neživí, překládání není jejich profesí; že je překlad vytvářen „bez zadání vlastníkem autorských práv a bez jeho podpory“ a „šířen bez jeho souhlasu“; a že je pro jeho tvůrce překládání volnočasovou aktivitou, kterou vykonávají čistě ze zájmu, bez nároku na odměnu. Švelch (2011: 19) tyto typické vlastnosti *amatérského překladu* označuje jako ne-profesionálnost (z hlediska profesního zařazení), neoficiálnost, fanouškovství a bezplatnost. Přičemž chceme zdůraznit, že „fanouškovství“ zde nechápeme v úzkém slova smyslu jako fanouškovství překládaného díla (tedy ve smyslu pojmu *fan translation*), ale obecně jako fanouškovství překládání samotného, protože jak ukážeme v podkapitole 4.8., amatérští překladatelé nemusí být, a často ani nejsou, fanoušky daného díla. Švelch (2011: 20) dále považuje za typický rys *amatérského překladu* jeho pseudonymnost, tedy skutečnost, že ho jeho tvůrci většinou zveřejňují pod pseudonymem, a snaží se tak utajit svou skutečnou identitu. To v rozhovoru potvrdil např. amatérský překladatel sedmého dílu Harry Pottera známý jako HP7 CZ.⁸

Na závěr chceme zdůraznit, že označení *amatérský překlad* nepoužíváme pejorativně, nevypovídá nic o kvalitě překladu a je pro nás čistě neutrálním pojmem.

⁸ Rozhovor se Sedmou-Radkem:). In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Ref. 7.

3. ÚVOD DO PROBLEMATIKY AMATÉRSKÉHO PŘEKLADU

V této kapitole podáme základní přehled historie vzniku amatérských překladů a také popíšeme dosavadní výzkumné aktivity, které byly problematice amatérského překladu věnovány. Tento úvod do problematiky nám bude sloužit jako východisko pro další, konkrétněji zaměřenou kapitolu, kde popíšeme motivaci vzniku amatérského překladu a typologii jeho vztahů s překladem oficiálním.

3.1. Stručný přehled historie amatérského překladu

Švelch (2011: 23) uvádí, že amatérské překlady pravděpodobně vznikaly bez vědomí vlastníků autorských práv „během celé historie mezikulturní komunikace“. Zřejmě nejstaršími zdokumentovanými případy amatérského překladu jsou amatérské titulky k japonským animovaným filmům anime, jejichž počátky sahají podle Leonarda (2005: 21) do konce 80. let 20. století. V té době bylo vytváření amatérských titulků z technického hlediska poměrně náročnou a zdlouhavou záležitostí (O'Hagan 2009: 100); filmy se distribuovaly poštou na videokazetách a vlivem nesčetného kopírování byly často ve velmi špatné kvalitě (Leonard: 2005). Podle Leonarda (2005: 21) vznikly první amatérské titulky v roce 1986; ve větší míře se pak začaly objevovat od roku 1989, protože v té době byly již dostupné počítače, které umožňovaly poměrně přesně synchronizovat titulky s mluveným slovem (ibid.: 8-9).

„Amatérský překlad [tedy] není jev, který se objevil s nástupem digitálních technologií. [...] Digitální technologie a počítačové sítě ovšem poskytly výrobní nástroje a distribuční kanály, díky nimž mohou být amatérské překlady okamžitě dostupné a rychle se šířit.“ (Švelch 2011: 23). Leonard (2005: 9) uvádí, že v případě amatérských titulků k anime se internet jako hlavní distribuční kanál začal prosazovat na konci 90. let 20. století a distribuci na VHS plně nahradil do roku 2002. Ve stejné době se také amatérské titulky vzhledem k využívání digitálních technologií při titulkování začaly označovat pojmem „digisubs“ (ibid.).

Moderní technologie umožnily také rozkvět amatérského překládání počítačových her a videoher. Jeden z prvních amatérských překladů, který je připisován skupině nizozemských fanoušků Oasis, vznikl v roce 1993, tedy ještě v době, kdy se počítačové hry

distribuovaly na disketách.⁹ V Česku máme dokonce podle Švelcha (2005: 25) doklady o amatérském překladu počítačových her už z roku 1986. K nárůstu zájmu o amatérské překládání počítačových her došlo ale až po roce 1996, kdy získali fanoušci díky tzv. emulátorům ve větší míře přístup k zahraničním hrám.¹⁰

Za zmiňovanými amatérskými překlady stáli příslušníci fanouškovských komunit nebo organizovaných skupin založených právě za účelem překladu. V případě amatérských titulků k anime to byly např. americké Cartoon/Fantasy Organization nebo Ranma Project, které zmiňuje Leonard (2005); v oblasti překladu počítačových her a videoher jmenujme např. skupiny Kowasu Ku nebo RPGe.¹¹ Jejich amatérské aktivity zvyšovaly povědomí o daném žánru a rozšiřovaly fanouškovskou základnu, čímž připravovaly půdu pro případnou pozdější oficiální distribuci. To byl podle Jenkinse (2004) také jeden z důvodů, proč k nim zpočátku tvůrci a oficiální distributoři anime a počítačových her zaujímalí vstřícný postoj. Leonard (2005: 32) v této souvislosti cituje režiséra anime série *Macross* Noboru Ishigura, který řekl: „[...] I must acknowledge a sense of gratitude, and renew my respect for everyone who helped pave the way for the popularity anime enjoys today in America“. Podobně se v rozhovoru pro server RPGamer vyjádřil také producent počítačové hry *Front Mission DS* Koichiro Sakamoto (In Boulette 2007), který řekl, že by rád osobně poděkoval každému, kdo se na vzniku amatérského překladu podílel.

V posledních letech se ovšem množí případy, kdy se oficiální tvůrci a distributoři rozhodli proti amatérským překladům zakročit. Například v roce 2004 vyzvala společnost Media Factory prostřednictvím svých právníků fanouškovské skupiny Lunar Anime a Wannabe Fansubs, které se zabývaly amatérským překladem, aby produkci amatérských titulků zastavily a znemožnily jejich stahování ze svých stránek; k podobným opatřením přikročil v roce 2007 také distributor anime v Singapuru, firma Odex.¹² Hatcher (2005) jako možný důvod ochlazení vztahu mezi amatérskými překladaři a oficiálními distributory uvádí fakt, že amatérské titulky dosáhly takové kvality, že diváci již necítí potřebu koupit si oficiální verzi s oficiálními titulky, protože jim postačuje verze amatérská, což oficiální distributory finančně poškozuje. Podle kritiků amatérského titulkování navíc snadná dostupnost amatérských titulků odrazuje distributory od nákupu

⁹ Fan translation (video gaming). In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 18 Aug 2011 [cit. 2011-8-18]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <[http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Fan_translation_\(video_gaming\)&oldid=445430729](http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Fan_translation_(video_gaming)&oldid=445430729)>.

¹⁰ *ibid.*

¹¹ *ibid.*

¹² Fansub. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 28 Aug 2011 [cit. 2011-8-28]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <<http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Fansub&oldid=447122108>>.

licenci na oficiální překlady, což vedlo v roce 2005 k razantnímu poklesu množství nově uvedených anime na západní trhy.¹³

Na rozdíl od dosud zmiňovaných amatérských překladů titulků a počítačových her a videoher má amatérský překlad beletrie mnohem kratší tradici.¹⁴ Můžeme předpokládat, že se až donedávna jednalo pouze o ojedinělé případy, které unikaly pozornosti jak veřejnosti, tak vlastníků autorských práv k originálním dílům. Důvodem může být výše zmíněný fakt, že amatérské překlady jsou nejčastěji doménou fanouškovských komunit, jejichž vznik dosud inspirovaly spíše seriály a počítačové hry, než beletrie. V českém prostředí mohou být podle Švelcha (2005: 25) jedním ze zdrojů tradice amatérského překladu beletrie samizdatové překlady, které se šířily před rokem 1989. Zásadní změna přišla ale až v posledních letech s romány o Harry Potterovi, které se staly celosvětovým fenoménem, jenž nezůstal jen ve sféře čistě literární a podnítil vznik nesčetných fanouškovských komunit. Počínaje čtvrtým dílem série, *Harry Potter and the Goblet of Fire*, který vyšel v roce 2000, začaly v různých zemích světa vznikat první pirátské překlady.¹⁵ Švelch (2005: 25) dále uvádí, že kromě amatérského překladu románů o Harry Potterovi si v posledních letech získal pozornost českých médií také amatérský překlad Kunderova románu *L'Identité (Totožnost)*.

3.2. Současný stav zkoumání amatérského překladu

Navzdory poměrně dlouhé tradici amatérského překladu titulků a počítačových her zůstal amatérský překlad až donedávna stranou zájmu translatologů. Podle Švelcha (2011: 15) ovšem v posledních letech „amatérský překlad díky novým komunikačním technologiím začal nabývat na významu“ a, jak uvádí O'Haganová (2009: 99-100), postupně se etabluje jako předmět translatologického výzkumu především mezi translatology zabývajícími se audiovizuálním překladem.

Na obecné rovině se amatérskému překladu věnuje výše citovaná Minako O'Haganová působící na School of Applied Language and Intercultural Studies v Dublinu. Podle Švelcha (2011: 15) vychází O'Haganová ve svém pojetí amatérského překladu z některých konceptů mediálních studií. Předmět svého zkoumání označuje analogicky s pojmem „user-generated content“ (uživatelsky generovaný obsah) jako „user-generated

¹³ Fansub. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Ref. 12.

¹⁴ Fan translation. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Ref. 1.

¹⁵ Harry Potter and the German pirates [online]. *BBC News*. 1 Sept 2000 15:35 GMT [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/science/nature/906048.stm>>.

translation“ (O'Hagan 2009), neboli uživatelsky generovaný překlad. Ve své práci *Evolution of User-generated Translation: Fansubs, Translation Hacking and Crowdsourcing* zmiňuje amatérské překlady titulků, překlady a lokalizace počítačových her a také crowdsourcing, který považuje za legitimizaci uživatelsky generovaného překladu (O'Hagan 2009: 111).

Problematicke amatérského překladu titulků a počítačových her se věnují Pablo Muñoz-Sánchez, který sám počítačové hry profesionálně překládá,¹⁶ a Jorge Díaz-Cintas z Roehampton University v Londýně. Společně napsali např. článek *Fansubs: Audiovisual Translation in an Amateur Environment* (2006). Muñoz-Sánchez (2009) je také autorem článku *Video Game Localisation for Fans by Fans: The Case of Romhacking*, který publikoval v časopise zaměřeném na překlad a lokalizaci *The Journal of Internationalisation and Localisation*, jehož první číslo vyšlo pod záštitou belgické vysoké školy Lessius v roce 2009. Amatérskému překladu titulků a souvisejícím právním aspektům jsou věnovány studie *Celebrating Two Decades of Unlawful Progress: Fan Distribution, Proselytization Commons, and the Explosive Growth of Japanese Animation* Seana Leonarda (2005) a *Of Otakus and Fansubs: A Critical Look at Anime Online in Light of Current Issues in Copyright Law* Jordana Hatchera (2005).

V posledních letech se tématem amatérského překladu titulků a počítačových her detailně zabývaly dvě diplomové práce. Na Ústavu translatologie UK se jedná o diplomovou práci Jaroslava Švelcha *Překladové a sociální aspekty amatérského překladu televizních seriálů* z roku 2011; na katedře anglistiky Masarykovy Univerzity v Brně vznikla ve stejném roce práce s názvem *Video Game Translation in the Czech Republic – from fan era to professionalism*, jejímž autorem je Jiří Petrů (2011).

Na rozdíl od amatérského překladu titulků a počítačových her, které se v posledních letech etablovaly jako předměty translatologického výzkumu, amatérský překlad beletrie je zatím pro translatologii spíše okrajovou záležitostí. Celá řada prací vznikla o obecných úskalích překladu románů o Harry Potterovi, jmenujme např. článek Liy Wylerové (2003) *Harry Potter for Children, Teenagers and Adults*, ve kterém popisuje, jak překládala třetí díl série do brazilské portugalštiny, nebo *Translating the imaginary world in the Harry Potter series* Carmen Valero-Garcésové (2003), která využívá romány o Harry Potterovi jako příklad problematiky mezijazykového a mezikulturního převodu humoru.

¹⁶ Pablo Muñoz Sánchez CV. *Pablo Muñoz Sánchez* [online]. Last modif. 15 Sept 2011 [cit. 2011-9-17]. Dostupný z WWW: <<http://pmstrad.com/wp-content/CVPabloMunoz.pdf>>.

Dále existuje několik prací, které pojednávají o právních aspektech vzniku překladů Harry Pottera. Do této kategorie patří článek Julie Chiu *Translators' Rights and Stakes and Rights at Stake: From Harry Potter to International Copyright Legislation*, který vyšel v roce 2004 v časopise *Translation Quarterly*, či esej Andrew Leifera (2004) *Harry Potter and the Battle of the International Copyright Law*, která získala v roce 2004 cenu Boother Prize udělovanou Stanfordovou univerzitou.

Amatérským překladům románů o Harry Potterovi se dostalo velké pozornosti ze strany médií. Informace z českého i zahraničního tisku jsme využili v 7. kapitole věnované konkrétním příkladům amatérských překladů Harry Pottera. Díky tomu, že především české online zpravodajské servery věnovaly informacím o vzniku amatérských překladů značný prostor, jsme si mohli vytvořit poměrně podrobnou chronologii jejich vzniku a reakcí zainteresovaných stran. Přesto je ovšem nemůžeme stavět na úroveň odborných translatologických studií.

4. MOTIVACE VZNIKU AMATÉRSKÉHO PŘEKLADU; VZTAH K OFICIÁLNÍMU PŘEKLADU

Jak je patrné z předchozí kapitoly, amatérské překlady titulků a počítačových her mají již poměrně dlouhou tradici a v posledních letech o nich vznikla i řada translatologických prací. Díky tomu můžeme poměrně snadno vyvodit motivaci jejich vzniku a definovat různé typy vztahů amatérských překladů k překladům oficiálním. Tyto poznatky o mechanismech vzniku amatérského překladu poté vztáhneme na amatérský překlad beletrie, který je stále odvětvím poměrně novým, konkrétně na překlady románů o Harry Potterovi. V závěru této kapitoly také stručně zmíníme, co může k vytváření amatérských překladů motivovat jednotlivé amatérské překladatele.

Amatérské překlady vznikají ze dvou hlavních důvodů. Prvním z nich je fakt, že oficiální překlad daného díla (přínejmenším zatím) neexistuje. V takovém případě amatérský překlad „supluje“ překlad oficiální. Janiš (2009) o takovém překladu hovoří jako o „fanouškovském zaplnění mezery“ či „samizdatu nového tisíciletí“. Druhou možnou motivací vzniku amatérských překladů je fakt, že oficiální překlad sice existuje, ale z nějakého důvodu nesplňuje požadavky fanoušků, kteří reagují tím, že dané dílo přeloží sami. V tomto případě tedy amatérský překlad oficiálnímu překladu konkuruje. K oběma těmito hlavním motivacím se navíc mohou přidávat i další dílčí funkce, které amatérský překlad ve vztahu k překladu oficiálnímu plní, a další vztahy, do kterých s ním vstupuje. V následující kapitole podáme jejich přehled a budeme je demonstrovat na konkrétních příkladech.

4.1. Amatérský překlad „supluje“ oficiální překlad

V oblasti amatérského překladu se setkáme s případy, kdy tento typ překladu čistě „supluje“ překlad oficiální a žádné další funkce ve vztahu k němu neplní. Jedná se o případy, kdy je vysoce nepravděpodobné, že by kdy oficiální překlad vznikl. V této souvislosti zmiňuje O'Haganová (2009: 107) některé počítačové hry, především tzv. RPG (role playing games), které obsahují velké množství textu na překlad, a hlavně v počátcích herního průmyslu se je tedy oficiálním distributorům pro některé malé trhy nevyplatilo lokalizovat. S touto praxí se ovšem podle Muñoz-Sáncheze (2009: 169) můžeme setkat i dnes: např. hra *Chrono Trigger DS* vyšla v roce 2009 v Evropě pouze v angličtině.

V českém prostředí je typickým příkladem amatérský překlad Kunderova románu *L'Identité (Totožnost)*, který se na internetu objevil v roce 2009. Janiš (2009) poznamenává, že po roce 1968 sice Kunderovy romány *Valčík na rozloučenou*, *Život je jinde*, *Kniha smíchu a zapomnění* a *Nesnesitelná lehkost bytí* vyšly v nakladatelství Sixty-Eight Publishers česky, v České republice byl však po roce 1989 uveden pouze první jmenovaný. Zbylé tři romány údajně v současnosti nelze vydat, protože reedice vydání Sixty-Eight Publishers by vyžadovala zohlednit změny, které autor učinil ve francouzských vydáních kolem roku 1985, což by si podle Janíše (2009) „vyžádalo měsíce pečlivé komparativní práce“. Romány, které Kundera napsal již ve francouzštině, *La Lenteur*, *L'Identité* a *L'Ignorance*, nebyly do češtiny přeloženy vůbec a autor je nejen sám do češtiny přeložit nehodlá, ale je pro něj zcela vyloučeno, aby je do češtiny přeložil někdo jiný (ibid.). Právě v takovém případě místo oficiálního překladu zaujímá překlad amatérský, který Janiš (2009) označuje za „akt kulturního zoufalství“.

4.2. Amatérský překlad připravuje půdu oficiálnímu překladu

Kromě toho, že amatérský překlad nahrazuje chybějící překlad oficiální, může svou existencí podnítit jeho vznik. Amatérský překlad zvyšuje povědomí o daném díle či žánru, propaguje ho a rozšiřuje jeho fanouškovskou základnu. Na rozdíl od oficiálních distributorů nehrozí amatérským překladatelům finanční riziko v případě, že přeložené dílo nebude mít na novém trhu úspěch, a proto si mohou dovolit více experimentovat a překládat i okrajové žánry či díla. Amatérské překlady tedy zároveň mapují trh a připravují ho pro pozdější vstup oficiálního distributora. Tuto propagační funkci plnil amatérský překlad ve vztahu k oficiálnímu překladu především v počátcích herního průmyslu a v době, kdy např. japonské anime ještě nebylo na západních trzích etablovaným žánrem.

Právě v případě anime se nejčastěji setkáváme s názorem, že fanouškovské skupiny a jejich amatérské překlady zvýšily publicitu tohoto žánru a že díky nim se např. na americký trh dostala i anime, která do té doby nebyla pro distributory zajímavá.¹⁷ Díaz-Cintas a Muñoz-Sánchez (2006: 45) uvádí, že některé společnosti se domnívají, že pokud jsou epizody seriálů díky amatérskému překladu na trh uvedeny s předstihem, je to prospěšné pro seriál a jeho popularitu. Jenkins (2004) ve svém článku *When Piracy Becomes Promotion* říká:

¹⁷ Fansub. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Ref. 12.

Much of the risks of entering Western markets and many of the costs of experimentation and promotion were born by dedicated consumers. [...] [Japanese distributors] were astonished to see a thriving culture surrounding content they had never actually marketed here [in America] and went back home motivated to try to commercially tap this interest.

To, že tvůrci anime využívali fanouškovské aktivity jako bezplatnou propagaci, zmiňuje i Leonard (2005: 38) a podle Petrů (2011: 75) přispívaly některé amatérské překlady k budování značky i v případě počítačových her.

4.3. „Gentlemanská dohoda“ mezi distributory a amatérskými překladateli

Většina tvůrců a oficiálních distributorů si uvědomovala, že jsou pro ně fanouškovské skupiny a jejich aktivity včetně amatérských překladů v konečném důsledku prospěšné a že dobrý vztah s fanouškovskou základnou je pro ně důležitý. O tom svědčí především fakt, který zmiňují Díaz-Cintas a Muñoz-Sánchez (2006: 44), tedy že proti těmto aktivitám společnosti dlouhou dobu nevystupovaly a tiše je tolerovaly. Příkladem je např. postoj některých oficiálních distributorů počítačových her k jejich fanouškovským modifikacím, tzv. modding, který uvádí O'Haganová (2009: 107). Především japonští distributoři anime šli podle Jenkinse (2004) ještě dál a fanouškovské skupiny dokonce přímo podporovali: „Japanese corporations have sought to collaborate with fan clubs, subcultures, and other consumption communities, seeing them as important allies in developing compelling content or broadening markets“.

Na straně amatérských překladatelů měla tato „gentlemanská dohoda“ (Díaz-Cintas & Muñoz-Sánchez 2006: 44) podobu jakéhosi interního etického pravidla, podle něhož měla být distribuce překladů daného anime nebo počítačové hry na internetu zastavena, pokud na ně získal licenci oficiální distributor. V případě anime se často přímo v titulcích setkáváme s výzvou „stop distribution if this anime gets licensed in your country“ (Díaz-Cintas & Muñoz-Sánchez 2006: 44) nebo „cease distribution when licensed“ (Leonard 2005: 9). Tuto praxi potvrzuje i bývalý amatérský překladatel počítačových her Clyde Mandelin (In O'Hagan 2009: 109): „[...] our team has agreed that this translation project will come to a full stop if/when we hear that Nintendo has chosen to pursue an official translation of the game“. Petrů (2011: 75) uvádí, že stejným nepsaným pravidlem se řídili i čeští amatérští překladatelé počítačových her a že pokud by amatérský překlad i přesto vznikl, fanouškovská komunita by ho na svých internetových stránkách odmítla zveřejnit.

4.4. Splývání amatérského a oficiálního překladu

V některých případech navázali oficiální distributoři s amatérskými překladateli ještě těsnější vztah založený na přímé spolupráci. Petru (2011: 75) zmiňuje třeba případ, kdy se fanoušci počítačových her *Fallout New Vegas* nebo *Mass Effect 2* rozhodli „vylepšit“ nedostatečně kvalitní oficiální překlady a jejich aktivity nejenže získaly souhlas od oficiálního distributora, ale v obou případech jejich amatérské překlady vyšly jako oficiální doplněk ke hře, tzv. patch. O'Haganová (2009: 101) hovoří o tom, že osvědčené skupiny amatérských překladatelů byly někdy rovnou pověřeny vytvořením překladu oficiálního, a podle Švelcha (2011: 35) se podobná praxe objevuje i v případě titulkování. Jenkins (2004) uvádí, že prvními oficiálními distributory anime ve Spojených státech byly nejčastěji fanouškovské skupiny, které se profesionalizovaly a získaly oficiální práva na distribuci. Stejně tak celá řada profesionálních překladatelů počítačových her začínala jako amatérští překladatelé (Petru 2011; O'Hagan 2009).

Tyto příklady demonstrují vůbec nejtěsnější, takřkajíc absolutní, vztah, který může mezi amatérským a oficiálním překladem nastat: amatérský překlad v tomto případě „nesupluje“ překlad oficiální pouze dočasně, ale se souhlasem držitele autorských práv se jím sám stává a plní všechny jeho funkce. Stejně jako O'Haganová (2009: 111) hovoří o crowdsourcingu jako o legitimizaci uživatelsky generovaného překladu, můžeme případy, kdy překlad amatérský a oficiální splývají, označit za legitimizaci amatérského překladu.

4.5. Amatérský překlad inherentně konkuruje oficiálnímu překladu

Pokud se amatérskému překladu skutečně podaří podnítit vznik překladu oficiálního, existují ovšem ve výsledku dva překlady, které si nevyhnutelně konkurují. Amatérští překladatelé sice mohou dostát svému nepsanému pravidlu a amatérský překlad z internetu stáhnout, jakmile vznikne překlad oficiální, mezitím si ovšem fanoušci, kteří chtěli shlédnout seriál či hrát počítačovou hru v překladu co nejdříve, stáhli překlad amatérský, zvykli si na něj, a často již tedy nemají ani chuť ani potřebu investovat do verze oficiální. Přestože v tomto případě soupeření s oficiální verzí není záměrem amatérských překladatelů, jejich překlad oficiálnímu překladu konkuruje inherentně, již svou existencí.

Muñoz-Sánchez (2009: 179) uvádí příklad počítačové hry *Tales of Phantasia*, jejíž amatérský překlad vznikl dříve, než překlad oficiální. Fanoušci hry oficiální verzi kritizovali, protože přepisy některých jmen se lišily od úzu amatérského překladu, na který

byli zvyklí, a protože japonsky mluvící postavy byly v oficiální verzi předabovány do angličtiny (ibid.). Podle O'Haganové (2009: 105-106) přistupují někdy fanoušci k oficiálním překladům skepticky a více důvěřují amatérským překladům, které mají původ v dané fanouškovské komunitě.

4.6. Amatérský překlad záměrně konkuruje oficiálnímu překladu

Skutečnost, že fanoušci často upřednostňují amatérské překlady před překlady oficiálními, můžeme vysvětlit tím, že amatérští a profesionální překladatelé sledují při překladu v závislosti na příjemci různé priority a disponují různými možnostmi, jak tyto priority naplňovat.

Zatímco oficiální distributoři sledují především komerční cíle a např. počítačové hry lokalizují tak, aby splňovaly požadavky trhu, působily co nejméně jako překlad (O'Hagan 2009: 105) a přilákaly co nejširší spektrum uživatelů, amatérští překladatelé se řídí požadavky fanoušků. Díky tomu, že danou hru znají a sami jsou příslušníky fanouškovské komunity, vědí, co si fanoušci od překladu žádají, např. co se týče věrnosti či volnosti překladu nebo použitých termínů.

Muñoz-Sánchez (2009: 178) zdůrazňuje, že amatérští překladatelé sice většinou nemají formální překladatelské vzdělání, jsou ovšem v určitých směrech pro překlad natolik specifických žánrů, jako jsou počítačové hry nebo anime, vybaveni lépe než profesionální překladatelé, kterým chybí zasvěcenost do tématu. Petrů (2011: 71-72) věnuje celou jednu pasáž případům, kdy byly počítačové hry přeloženy profesionály, kteří ovšem sami nebyli „gameři“, a negativním důsledkům, které to mělo pro kvalitu překladu a jeho přijatelnost pro fanoušky.

Kromě rozsáhlých znalostí překládaného materiálu mají amatérští překladatelé i tu výhodu, že se nemusí držet pravidel, která musí při překládání daného žánru respektovat tvůrci překladu oficiálního. Amatéři např. v titulcích používají různé fonty nebo barvy pro odlišení promluv různých postav (Díaz-Cintas & Muñoz-Sánchez 2006: 47). O'Haganová (2009: 100) uvádí, že se takovéto titulky někdy označují pojmem „abusive subtitles“. Muñoz-Sánchez (2009: 178) zmiňuje, že amatéři se mimoto nemusí ohlížet ani na pravidla cenzury, a z her či titulků tedy nejsou nuceni odstraňovat vulgarismy, nevhodný obsah (např. sexuálního rázu) nebo názvy obchodních značek, což v očích fanoušků překlad znehodnocuje.¹⁸ O'Haganová (2009: 105) dodává, že profesionální překladatelé mají navíc

¹⁸ Fan translation (video gaming). In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Ref. 9.

často na vypracování překladu málo času a překlad třeba u japonských her nepořizují přímo z japonštiny, ale z anglické verze, což může vést k zásadním překladatelským posunům.

Z výše zmíněných důvodů oficiální překlad v konečném důsledku často nesplňuje požadavky fanoušků, a ti si pak žádají alternativu v podobě překladu amatérského, který jim bude na rozdíl od toho oficiálního „šitý na míru“. V takovém případě amatérský překlad překladu oficiálnímu přímo konkuruje. O'Haganová (2009: 100) dokonce uvádí, že amatérské titulky jsou protestem proti oficiálním verzím: „[...] fansubs which emerged as a protest against the official often over-edited versions of anime“. Za formu protestu považují amatérské titulky také amatérští překladatelé anime sdružení na internetových stránkách Miss Dream, kterým vadí, že oficiální distributoři mají na překlad monopol a fanoušci si nemohou vybrat z více různých překladů, které by byly výsledkem alternativního pojetí předlohy různými překladateli.¹⁹

Přechod od symbiotického vztahu nebo alespoň výše zmiňované „gentlemanské dohody“ mezi oficiálními distributory a amatérskými překladateli k otevřené konkurenci šel ruku v ruce s celkovým ochlazením vztahu mezi oficiálními tvůrci a distributory na jedné a fanoušky na druhé straně, o kterém jsme se zmínili v historickém přehledu. Společnosti začaly zasahovat proti amatérským překladům a svou stranu gentlemanské dohody vypověděli také amatérští překladatelé. Díaz-Cintas a Muñoz-Sánchez (2006: 45) zmiňují případ, kdy americký distributor Urban Vision získal v roce 2003 licenci na uvedení seriálu *Ninja Scroll*, a amatérští překladatelé měli tedy v souladu se svou etikou práci na amatérském překladu zastavit. Skupina Anime Junkies ovšem tuto změnu situace nevzala v potaz a v překladu dál pokračovala (ibid.).

V této části práce jsme popsali typologii vztahů amatérských překladů k překladům oficiálním a funkcí, které mohou amatérské překlady vůči oficiálním překladům plnit. Tuto typologii jsme vypracovali na základě citovaných odborných studií a především konkrétních příkladů amatérských překladů, které jsou v nich zmíněny. Jistě se nejedná o přehled úplný a rovněž jsme si vědomi toho, že popsané vztahy a funkce se mohou v konkrétních případech doplňovat či překrývat nebo je daný amatérský překlad může plnit pouze dočasně. Z takovéto systematizace ovšem můžeme vyjít při charakterizování

¹⁹ On Fan Translations and their Legal Implications. In *Miss Dream* [online]. [cit. 2011-8-18]. Dostupný z WWW: <http://missdream.org/?page_id=67>.

motivace vzniku amatérských překladů románů o Harry Potterovi, což je náplní následující podkapitoly.

4.7. Motivace vzniku amatérských překladů Harry Pottera; vztah k oficiálnímu překladu

Jak jsme již uvedli, pokusíme se nyní výše popsané mechanismy vzniku amatérského překladu vztáhnout konkrétně na amatérské překlady románů o Harry Potterovi. Zajímat nás bude především to, z jakého důvodu v tomto případě amatérský překlad „supluje“ překlad oficiální, zda vůči němu rovněž plní funkci propagační a zda mu svou existencí konkuruje, či nikoli.

4.7.1. Amatérský překlad „supluje“ oficiální překlad

Je zřejmé, že amatérské překlady románů o Harry Potterovi suplovaly neexistující oficiální překlady. Nemůžeme je ovšem považovat za „fanouškovské zaplnění mezery“ (Janiš 2009) v pravém slova smyslu, protože v tomto případě se jedná o mezeru pouze dočasnou. Při vytváření amatérského překladu si byli amatérští překladatelé vědomi faktu, že oficiální překlad vznikne a zřejmě už se na něm i začalo pracovat. Správně ovšem také předpokládali, že vytvoření oficiálního překladu zabere pravděpodobně několik měsíců, např. oficiální překlad sedmého dílu série, který v originále vyšel 21. července 2007,²⁰ vyšel v České republice až 30. ledna 2008 (Kottasová 2008). Fanoušci, potenciální amatérští překladatelé, na překlad nechtěli tak dlouho čekat, a proto začali překládat sami.²¹ Hlavní motivací pro vznik amatérských překladů Harry Pottera byla tedy nedočkavost fanoušků.

Tento postoj amatérských překladatelů Harry Pottera se zřetelně liší od postoje amatérských překladatelů anime a počítačových her, kteří se řídili výše zmiňovanou „gentlemanskou dohodou“. V souladu s ní by amatérští překladatelé v případě, že vědí, že oficiální překlad vznikne, na překladu vůbec neměli začít pracovat. Na rozdíl od těchto amatérských překladů má ovšem amatérský překlad beletrie mnohem kratší tradici a spíše než o kontinuální činnost se jedná o jednorázové překladatelské počiny, po jejichž

²⁰ Harry Potter and the Deathly Hallows. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- , last modif. 10 Apr 2012 [cit. 2012-4-10]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Deathly_Hallows>.

²¹ Harry Potter in translation. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- , last modif. 26 Feb 2012 [cit. 2012-2-26]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Harry_Potter_in_translation&oldid=478925250>.

dokončení se překladatelský tým rozpustí. Podobné interní etické pravidlo tedy nemělo prostor a čas se mezi těmito amatérskými překladateli etablovat. Co si ovšem musíme uvědomit především, je skutečnost, že takové etické pravidlo by bylo v kontextu amatérského překladu Harry Pottera zcela kontraproduktivní. Pokud by totiž existovalo, amatérské překlady by nikdy nemohly vzniknout.

4.7.2. Amatérský překlad plní funkci propagační

V souvislosti s propagační funkcí amatérského překladu si můžeme klást otázku, zda příběh o Harry Potterovi, který se stal i díky filmovému zpracování celosvětovým fenoménem, ještě vůbec propagovat potřebuje. Při bližším pohledu navíc zjistíme, že v případě románů o Harry Potterovi existoval oficiální překlad dříve, než překlady amatérské, které se začaly objevovat až od čtvrtého dílu série.²² Byla to tedy právě popularita série, kterou pomáhaly budovat i oficiální překlady, co podnítilo vznik amatérských překladů, nikoli naopak, jak tomu bylo u amatérských překladů anime či počítačových her. Přestože není vyloučeno, že existence amatérských překladů mohla k popularitě Harry Pottera určitým způsobem přispět, na vznik oficiálního překladu jako takového neměla vliv. (Výjimkou jsou pouze případy, kdy oficiální překlad do daného jazyka nevznikl, jako např. na Srí Lance.²³ Tehdy amatérský překlad mohl plnit i funkci propagační stejně jako ve výše zmíněných případech počítačových her a anime.)

4.7.3. Amatérský překlad konkuruje oficiálnímu překladu

V případě amatérského překladu anime a počítačových her jsme uvedli, že již samotná koexistence dvou překladů, amatérského a oficiálního, vede k jejich vzájemné konkurenci. Takto inherentně si tedy konkurují i oficiální a amatérské překlady Harry Pottera. V praxi se ovšem ukázalo, že amatérské překlady prodej oficiálního překladu zásadním způsobem neovlivnily. Zástupce nakladatelství Albatros to uvedl v souvislosti s pátým dílem série a dodal, že amatérské překlady pro nakladatelství nepředstavují problém, protože „kdo si chce počíst, sáhne vždy po knížce“ (In Horáčková 2005). Podobné stanovisko vyjádřila v případě sedmého dílu i manželka tvůrce oficiálního překladu do francouzštiny, Jean-Françoise Ménarda, kterou citoval deník The Guardian (Willsher 2007).

Druhou podobou konkurence mezi oficiálními a amatérskými překlady, kterou jsme v souvislosti s anime a počítačovými hrami zmínili, byly případy, kdy amatérský překlad

²² Harry Potter and the German pirates. *BBC News* [online]. Ref. 15.

²³ Harry Potter in translation. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Ref. 21.

vznikl v reakci na pro fanoušky neuspokojivý překlad oficiální, a měl tedy tomuto oficiálnímu překladu konkurovat. U amatérských překladů Harry Pottera se ovšem s tímto typem konkurence nesetkáváme. Jedním z důvodů je fakt, že oficiální překlady existovaly dříve než překlady amatérské, takže pokud měli fanoušci zažitá určitá překladatelská řešení, byla to právě ta od oficiálních překladatelů (např. v případě české verze překlady vlastních jmen a neologismů). Amatérský překlad tedy nebyl kvalitnější alternativou k oficiálnímu překladu, ale aby splnil požadavky fanoušků, musel se naopak oficiálním překladatelským řešením do určité míry podřizovat. To, že byl oficiální překlad Harry Pottera např. pro amatérské překladatele do češtiny jakousi autoritou, dokazují i některé jejich výroky. Třeba autorka amatérského překladu pátého dílu, Starkiller, v rozhovoru pro Reflex řekla: „Podle mého názoru – názoru čtenáře – je velmi dobře udělaný. [...] Nemyslím si, že bych mohla oficiálnímu překladu nějak konkurovat a ani jsem to neměla v úmyslu.“²⁴

Výrok Starkiller předeseílá další důvod, proč amatérský překlad Harry Pottera tomu oficiálnímu záměrně nekonkuruje. Je to proto, že amatérští překladatelé svými překlady oficiální verzi konkurovat nechtěli. Nejmarkantněji to bylo vidět na českých amatérských překladech sedmého dílu. Dva v médiích nejčastěji citovaní tvůrci, Fénix tým a HP7 CZ, jejichž překladům se budeme podrobněji věnovat v dalších částech této práce, na svých stránkách zdůrazňovali, že se jedná o „fanouškovský překlad“, jehož cílem není poškodit oficiálního vydavatele ani překladatele, a vyzývali fanoušky, aby si oficiální překlad koupili.²⁵

Jak jsme zde ukázali, amatérský překlad neměl na propagaci knižní série o Harry Potterovi zásadní vliv, neměl sloužit jako forma protestu proti oficiálnímu překladu, jak tomu někdy bylo v případě amatérského překladu anime nebo počítačových her, a neměl ani ambici oficiálnímu překladu konkurovat. Jeho úlohou bylo čistě překlenout období, kdy zatím neexistoval překlad oficiální, a co nejrychleji uspokojit zvědavost fanoušků a umožnit jim i bez znalosti angličtiny sledovat další plynutí děje. Z toho vyplývá, že amatérské překlady Harry Pottera sice „suplovaly“ překlad oficiální, ale tuto svou hlavní funkci plnily pouze dočasně, po dobu, kdy byly čteny, nebo maximálně do doby, než vyšel překlad oficiální.

²⁴ Rozhovor se Starkillerem. In *PotterHarry.net* [online]. Stránka naposledy edit. 7. 5. 2005 [cit. 2012-3-15]. Dostupný na WWW: <<http://www.potterharry.net/view.php?cislocclanku=2005050702>>.

²⁵ *Harry Potter a relikvie smrti. Neoficiální český překlad knihy Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.hp7cz.blogspot.com/>>. *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix*. Ref. 4.

Lze totiž předpokládat, že i fanoušci, kteří amatérské překlady četli, si následně koupili knihu v oficiálním překladu a v případě, že se chtěli ke knize vrátit, vraceli se právě k překladu oficiálnímu, nikoli amatérskému.

4.8. Individuální motivace amatérských překladatelů

Nyní se pokusíme zodpovědět otázku, co k amatérskému překládání motivuje samotné amatérské překladaatele. Jejich individuální motivace totiž nemusí nutně odrážet obecné mechanismy vzniku amatérského překladu, které jsme popsali výše. Od obecnějších úvah o individuálních motivacích, kterými se zabývá Švelch (2011) a O'Haganová (2009), přejdeme ke konkrétním výroků jednotlivých amatérských překladatelů.

Švelch (2011: 32) vysvětluje motivaci amatérských překladatelů na Bourdieuho konceptech kulturního a sociálního kapitálu, které na překlad aplikovali např. Bassnettová a Lefevre. Podle nich je překlad „významným způsobem přenosu, distribuce a regulace kulturního kapitálu“ (In Švelch 2011: 32). Švelch (2011: 33) ovšem tento postulát na rozdíl od nich aplikuje i na texty, které nespádají do sféry vysoké kultury (např. televizní seriál), a v takových případech používá pracovní termín „popkulturní kapitál“. Zpřístupnění (pop)kulturního kapitálu, např. prostřednictvím překladu, může v dané komunitě vést k získání sociálního kapitálu; to se projevuje uznáním ze strany ostatních příslušníků komunity a postupem v její hierarchii (ibid.). Uznání jako jednu z motivací uvádí i hlawoun (In Švelch 2011: 61), autor amatérských titulků k seriálu *Hra o trůny*, a dále např. amatérský překladatel sedmého dílu Harry Pottera do češtiny známý pod přezdívkou HP7 CZ.²⁶

O'Haganová (2009: 96) vychází v otázce motivací amatérských překladatelů z Jenkinsova konceptu „participatory culture“, a navazuje tak na své pojetí amatérského překladu jako typu uživatelsky generovaného obsahu. Důležitým motivujícím faktorem je podle ní touha amatérských překladatelů aktivně se zapojit do vytváření internetového obsahu a v případě některých žánrů populární kultury aktivně působit v konkrétní fanouškovské komunitě (ibid.: 106). V souvislosti s motivací amatérských překladatelů zmiňuje koncept „participatory culture“ i Petrů (2011: 90), podle kterého tato motivace může přetrvat i do doby, kdy se z amatérských překladatelů stanou profesionálové. Rovněž překladatel titulků hlawoun (In Švelch 2011: 60) řekl, že nechtěl být ve vztahu

²⁶ Rozhovor se Sedmou-Radkem:). In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Ref. 7.

k amatérským titulům pouze pasivním příjemcem, ale chtěl se do jejich tvorby sám zapojit.

Hlawoun v rozhovoru se Švelchem (2011: 106-107) dále řekl, že zpočátku si chtěl především zkusit, jestli překlad zvládne, postupem času ho ale překládání začalo bavit, stalo se pro něj prostředkem sebevyjádření a jeho nejoblíbenější volnočasovou aktivitou. Další nezanedbatelnou motivací byl pro hlawouna podle jeho slov také fakt, že sám při sledování cizojazyčných seriálů titulky potřebuje. Jakýmsi vedlejším efektem amatérského překládání pro něj bylo, že si tak zlepšil své jazykové dovednosti.(ibid.) Rovněž pro amatérskou překladatelku pátého dílu série Starkiller bylo překládání výzvou a podle svých slov se spontánně rozhodla vyzkoušet si, zda pátou knihu o Harry Potterovi dokáže přeložit.²⁷ Motivací Jana Zvěřiny (2012), který se podílel na amatérském překladu šestého dílu série, byla touha „být při tom“. Podobně jako hlawouna i členy Fénix týmu striftera a Roxerda (In Belanský 2007) překládání bavilo; v rozhovoru, který poskytli serveru MFantasy (ibid.), dále zaznělo, že při překládání mysleli na fanoušky, kteří si knihu nemohli přečíst v originále, a udělalo jim tedy radost, že čtenáře jejich překlad potěšil. Pozitivní ohlasy ze strany čtenářů považovali za motivaci rovněž další členka Fénix týmu známá pod přezdívkou Missbee²⁸ a již zmiňovaný HP7 CZ.²⁹ Strifter (In Belanský 2007) a HP7 CZ³⁰ také, stejně jako hlawoun, považovali překládání za dobrý způsob, jak si procvičit a zdokonalit cizí jazyk.

Z výroků amatérských překladatelů vyplývá, že prvotním impulzem k překládání pro ně často byla touha si překládání vyzkoušet a zjistit, jestli dané dílo dokáží přeložit. Většinu amatérských překladatelů překládání bavilo a stalo se jejich koníčkem a formou seberealizace. Jak v případě amatérských překladů titulků, tak románů o Harry Potterovi, se setkáme se zdánlivě nesobeckými motivacemi tvůrců překladu, jako je hlawounova touha nebýt pouze pasivním příjemcem a radost členů Fénix týmu nad tím, že jejich překlad čtenáře potěšil. S ohledem na Bourdieho koncept sociálního kapitálu, který cituje Švelch (2011: 32), můžeme ovšem namítnout, že aktivity amatérských překladatelů nejsou zcela nesobecké a nezištné. Nejen, že někteří amatérští překladatelé, jako např. hlawoun, titulky sami potřebují, ale vytvořením překladu získávají určitý sociální kapitál, který se konkrétně projevuje uznáním a vyjádřením díky od členů dané komunity. Přestože zisk

²⁷ Rozhovor se Starkillerem. In *PotterHarry.net* [online]. Ref. 24.

²⁸ Vzpomínky zůstanou. In *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Neoficiální fanouškovský překlad Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 7. 9. 2008 17:31 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://hp7-deathlyhallows.blogspot.com/>>.

²⁹ Rozhovor se Sedmou-Radkem:). In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Ref. 7.

³⁰ ibid.

sociálního kapitálu nemusí být hlavní motivací, výroky amatérských překladatelů dokazují, že se jedná o motivaci nezanedbatelnou. Souvisejícím „benefitem“ překládání je pro amatérské překladaatele také zlepšení jejich jazykových znalostí.

5. FANOUŠKOVSKÝ ASPEKT AMATÉRSKÉHO PŘEKladu

Amatérský překlad a jeho tvůrci jsou často v úzkém vztahu k fanouškovským komunitám, které se zformovaly kolem daného díla. Fanouškovské komunity mohou amatérský překlad např. zaštiťovat, nebo se z jejich příslušníků přímo stávají amatérští překladatelé. Tento úzký vztah naznačuje ostatně i fakt, že v angličtině se pro námi zkoumaný fenomén nejčastěji používá pojem „fan translation“. Z tohoto důvodu nechceme fanouškovský aspekt amatérského překladu opomenout ani v naší práci. V této kapitole nejdříve stručně shrneme vývoj pohledu na fanoušky a fanouškovství a změny, které s sebou do této oblasti přinesl rozvoj moderních technologií, a dále se zaměříme na vztah fanouškovských komunit k amatérským překladům anime, počítačových her a také konkrétně k amatérským překladům Harry Pottera. V první obecné části vyjdeme především ze souhrnných pohledů na tuto problematiku, které nabízí článek Veroniky Fiedlerové (2010), její diplomová práce (Fiedlerová 2009) a diplomové práce Jany Glocarové (2011) a Hany Macháčkové (2008).

5.1. Vývoj pohledu na fanouškovství

S pojmem fanoušek se dlouho pojila a do určité míry zřejmě stále ještě pojí celá řada stereotypů a negativních konotací. Do doby, než se stalo fanouškovství předmětem seriózního vědeckého výzkumu, se tyto negativní konotace pohybovaly na škále mezi dvěma extrémy: představou osamocенého jedince, který hledá únik před realitou ve fanatickém zájmu o určité dílo či žánr, a představou davového chování se sklony k násilí a destrukci, které je spojováno s fanoušky některých fotbalových klubů (Fiedlerová 2010). Podle Macka (2006: 13) se s fanouškovými komunitami pojí určité stigma a Glocarová (2011: 13) se ve své práci zmiňuje o „obránné rétorice“, kterou se vyznačovaly první pokusy o definování fanouškovství ve snaze obhajovat ho před převažujícími stereotypy. Jenkins (In Fiedlerová 2009: 19) vysvětluje toto stereotypní pojetí fanouškovství obavou z „narušení dominantní kulturní hierarchie“, která pramení z toho, že fanoušci věnují pozornost populární kultuře a oceňují ji stejně jako díla kultury vysoké.

Podle Fiedlerové (2009: 16) se od tohoto negativního pohledu na fanouškovství jako jeden z prvních distancoval právě Jenkins, který se na odborné úrovni zabýval jeho studiem a dnes je považován za zakladatele „fan studies“. Jenkinsovo pojetí fanouškovství, jak ho nastiňuje Fiedlerová (2009, 2010), klade důraz na aktivitu fanoušků ve vztahu k danému dílu či žánru. Na straně fanouška podle něj nedochází jen k pasivní recepci,

fanoušek je do díla emocionálně vtažen, a do své interpretace tak mnohem více než běžný příjemce vnáší vlastní významy a významy obsažené v díle si naopak podle sebe přetváří. Recepce díla je navíc v případě fanoušků kolektivní činností, protože je ovlivněna podněty od ostatních fanoušků, kteří se sdružují v organizovaných komunitách, což je další znak fanouškovství (ibid.).

Aktivita fanoušků ovšem podle Jenkinse (In Fiedlerová 2009, 2010) spočívá především v tom, že u nich interakce s dílem podněcuje i vlastní tvorbu: fanoušci v návaznosti na primární texty vytváří vlastní metatexty (tzv. fan fiction) nebo jsou v souvislosti s nimi jiným způsobem aktivní (např. vyrábí kostýmy, natáčejí videa, vydávají specializované časopisy atd.). V případě fanoušků tedy dochází ke spojení konzumace a produkce. Takováto aktivní participace ve fanouškovské komunitě podle Fiedlerové (2009: 73) přináší fanouškům možnost seberealizace a pocit vlastní kompetence, což přispívá k rozvoji jejich identity. S tím souvisí i fakt, který jako charakteristiku fanouškovství zmiňuje Staigerová (In Fiedlerová 2009: 43), že zájmy fanoušků se promítají i do jejich každodenního života (např. v podobě sbírání souvisejících předmětů).

Zásadní změny do fanouškovských komunit i způsobu nahlížení na ně přinesl rozvoj moderních technologií, především internetu. Internet se stal pro fanoušky hlavním kanálem pro vzájemnou komunikaci a sdílení a podle Jenkinse (In Fiedlerová 2009: 34) už v tomto ohledu zcela nahradil tištěné specializované časopisy. Jak ovšem uvádí Glocarová (2011: 25), internet s sebou kromě zrychlení a zefektivnění komunikace přinesl i „zcela nový systém uvažování a přehodnocování kultury“. Příkladem toho je např. koncept „produsage“ (produživatelství) Axela Brunse (In Glocarová 2011: 26), podle něžž se stírá rozdíl mezi producenty a konzumenty a vznikají tzv. „producers“ (produživatelé). Produživatelé aktivně tvoří internetový obsah a jejich činnost má často kolaborativní a kontinuální charakter (ibid.).

Koncept produsage má tedy mnoho společného s pojetím fanouškovství, jak ho v 90. letech definoval Jenkins. Díky moderním technologiím už aktivní participace není pouze výsadou fanoušků, ale je součástí každodenního života (prod)uživatelů, kteří se ani nemusí považovat za fanoušky. Podle Glocarové (2011: 7) spolu ovšem koncept fanouškovství a produživatelství nesoupeří, ale naopak spolu vzájemně komunikují. Fiedlerová (2010) uvádí, že díky nástupu moderních technologií můžeme rozlišovat mezi tradičními a internetovými fanoušky, což vnímání pojmu fanoušek rozšiřuje, a dodává, že snadnější dostupnost informací na internetu (např. na komunitních webech) může podpořit

i vznik kontaktů mezi fanoušky v reálném životě. Důsledkem nástupu moderních technologií je tedy především rozšíření pojmu fanoušek a fanouškovství a jejich obtížnější uchopitelnost. Tyto změny v souvislosti s internetem si uvědomoval i Jenkins (In Glocarová 2011: 72), když řekl, že fanoušky jsme možná všichni, možná nikdo z nás.

Klíčovou charakteristikou fanouška ovšem i nadále zůstává jeho aktivita ve vztahu k danému dílu či žánru, která často překračuje rámec aktivit běžného (prod)uživatele. Fanouškovské aktivity mohou nabývat mnoha různých podob. Těmi relativně nejméně aktivními jsou činnosti související s komunitními weby, např. účast v diskusích či komentování článků, nebo čtení fan fiction (příběhů navazujících na dané dílo). Mezi fanouškovské aktivity dále patří vytváření online encyklopedií a psaní fan fiction nebo slash fan fiction (příběhů akcentujících homosexuální a homosociální tendence hrdinů původního díla). Fiedlerová (2009: 38) v případě fanoušků Tolkienova *Pána prstenů* uvádí také výrobu zbraní a kostýmů či fan art (výtvarné umění navazující na původní dílo). Nejaktivnější formou fanouškovských aktivit jsou osobní setkání fanoušků na tzv. conech (zkratka z anglického convention) případně organizovaných hrách, které simulují fiktivní světy (ibid.: 47).

5.2. Amatérský překlad jako fanouškovská aktivita

Mezi fanouškovské aktivity patří také vytváření amatérských překladů, přičemž se může jednat jak o překlady děl, která jsou primárním objektem zájmu fanoušků, tak o překlady cizojazyčné fan fiction. Amatérské překlady sice nejsou tak běžnou fanouškovskou aktivitou jako např. fan fiction, zcela jistě ale skýtají fanouškům možnost realizovat se v rámci fanouškovské komunity a vyjádřit svůj postoj k danému dílu a jeho interpretaci. To je zřejmě nejvíce patrné v případech, kdy se pojetí fanoušků, amatérských překladatelů, liší od oficiálního pojetí distributorů či vydavatelů. Ve zbytku této podkapitoly nastíníme, v jakém mohou být fanouškovské komunity a amatérské překlady a jejich tvůrci vztahu.

Již v kapitole o historii amatérského překladu jsme zmínili případy, kdy se zformovaly skupiny fanoušků čistě za účelem překladu. Takové skupiny byly většinou zaměřeny na jeden překladatelský projekt (např. jednu počítačovou hru) a lze předpokládat, že alespoň některé z nich vznikaly v návaznosti na již existující fanouškovské komunity, odkud se v nich sdružení amatérští překladatelé předem znali. Příkladem fanouškovských skupin vzniklých výhradně za účelem překladu mohou být např. výše zmiňované amatérské překladatelské týmy Ranma Project, který vytvářel

amatérské titulky ke stejnojmennému anime (Leonard 2005: 22), a RPGe, což byla jedna z prvních významnějších skupin překládajících počítačové hry.³¹ S takovýmito překladatelskými týmy se setkáme i v případě amatérských překladů románů o Harry Potterovi. V zahraničí to byly např. německý Harry auf Deutsch³² nebo čínské překladatelské týmy Hogwarts Institute of Translation a International Wizard Alliance.³³ V českém prostředí můžeme do této kategorie zařadit Fénix tým, který se podle údajů na svých webových stránkách zformoval v den vydání anglického originálu sedmého dílu Harry Pottera a po dokončení tohoto překladu se věnoval, i když již méně intenzivně, také překládání anglické fan fiction.³⁴

Dalším možným typem vztahu mezi fanouškovskou komunitou a tvůrci amatérského překladu jsou případy, kdy za vznikem amatérského překladu stojí přímo členové určité fanouškovské komunity, kteří nevystupují pod žádným jiným jménem, a vznik amatérského překladu je tedy spojován s touto zavedenou fanouškovskou komunitou. Příkladem je třeba Leonardem (2005: 10) zmiňovaná Cartoon/Fantasy Organization, kde vznikaly amatérské titulky k anime. Někde na pomezí mezi touto a předchozí kategorií stojí amatérský překladatelský tým Team HP6, který vytvořil překlad šestého dílu Harry Pottera do češtiny. Přestože v tomto případě amatérští překladatelé vystupovali pod samostatným názvem, překlad byl všeobecně ztotožňován s komunitou fanoušků sdružující se na internetových stránkách PotterHarry.net; ta překlad iniciovala a na zmíněných stránkách o něm informovala.³⁵

Dále se můžeme setkat s případy, kdy fanouškovská komunita zaštití amatérský překlad, jehož tvůrce ovšem není příslušníkem této komunity. Příkladem je vztah tvůrce amatérského překladu titulků k seriálu *Hra o trůny* hlawouna a fanouškovské komunity, která vznikla kolem knižní předlohy seriálu (Švelch 2011: 61-62). Hlawoun se podle svých slov (In Švelch 2011: 61-62) po zhlédnutí dokumentu o natáčení tohoto seriálu rozhodl překládat k němu titulky a dohodl se na tom s administrátorem fanouškovských stránek icefire.cz. Tato fanouškovská komunita se následně s jeho překladem ztotožnila, hlawoun s jejími členy konzultoval některá svá překladatelská řešení (např. překlad názvů

³¹ Fan translation (video gaming). In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Ref. 9.

³² *Harry auf Deutsch* [online]. [cit. 2012-3-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.hadcommunity.de/HaD/index.php>>.

³³ Wizards Work Their Magic on Harry Potter Translations. *ChinatownConnection.com* [online]. 15 Aug 2007 [cit. 2011-8-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.chinatownconnection.com/harry-potter-translations.htm>>.

³⁴ *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix*. Ref. 4.

³⁵ *PotterHarry.net* [online]. Ref. 4.

z angličtiny) a někteří členové s hlavou na překladu dílčích částí (např. textů písní) i přímo spolupracovali.

Posledním typem vztahu mezi tvůrci amatérského překladu a fanouškovskou komunitou překládaného díla, který chceme zmínit, jsou případy, kdy dílo překládá jednotlivec, jenž se otevřeně nehlásí k žádné konkrétní fanouškovské komunitě. Jako příklad bychom mohli uvést amatérskou překladatelku pátého dílu Harry Pottera do češtiny Starkiller nebo amatérského překladatele sedmého dílu do češtiny známého pod přezdívkou HP7 CZ nebo také anonymní Radek. Přestože v těchto případech nejsou tvůrci amatérského překladu členy žádné fanouškovské komunity, amatérský překlad přesto nevzniká zcela odděleně od fanoušků daného díla. Starkiller v rozhovoru pro časopis Reflex uvedla, že originál pátého dílu získala prostřednictvím diskusního serveru Lopuch.cz, kde byla jedna z diskusních skupin věnována Harry Potterovi,³⁶ a na internetových stránkách HP7 CZ nalezneme odkazy na fanouškovské servery,³⁷ což dokazuje, že oba amatérští překladatelé byli s fanoušky v určitém, alespoň minimálním, kontaktu. Navíc lze předpokládat, že příjemci jejich překladů byli právě fanoušci série o Harry Potterovi.

Jistě se můžeme setkat i s amatérskými překlady, které vznikly zcela odvisle od fanouškovské komunity. Troufáme si ovšem tvrdit, že ve většině takových případů se jedná o amatérské překlady děl, kolem kterých se žádná fanouškovská komunita v pravém slova smyslu nevytvořila (příkladem může být třeba výše zmiňovaný Kunderův román *L'Identité*). V ostatních případech bychom zřejmě byli schopni vysledovat alespoň minimální souvislost mezi fanoušky překládaného díla a amatérským překladem a jeho autorem, což potvrzuje, že fanouškovský aspekt amatérského překladu by při jeho studiu jistě neměl být opomíjen.

Na závěr zde chceme pro úplnost uvést ještě jeden ojedinělý příklad vztahu mezi tvůrcem amatérského překladu a fanoušky. Jedná se o fanouškovskou komunitu, která je věnována osobě amatérského překladatele a jeho amatérskému překladu. Skupina Sedmožrouti sdružuje fanoušky HP7 CZ, tedy amatérského překladatele sedmého dílu Harry Pottera do češtiny, který je v rámci této fanouškovské komunity označován jako „Velký Sedma“.³⁸ Na svých internetových stránkách fanoušci debatují o jeho překladu, spekulují o tom, kdo překladatel ve skutečnosti je, a dokonce píšou vlastní fan fiction (ibid.).

³⁶ Rozhovor se Starkillerem. In *PotterHarry.net* [online]. Ref. 24.

³⁷ *Harry Potter a relikvie smrti*. Ref. 25.

³⁸ *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. [cit. 2012-3-15]. Dostupný z WWW: <<http://sedmozrouti.blog.cz/>>.

Tvorba amatérských překladů tedy nemusí být jen typem fanouškovské aktivity, ale amatérský překlad může vznik komunity fanoušků i sám iniciovat.

6. AUTORSKOPRÁVNÍ ASPEKT AMATÉRSKÉHO PŘEKLADU

V souvislosti s amatérskými překlady se velice často objevuje také otázka, zda amatérští překladatelé tím, že překlady vytváří a následně šíří, nezasahují do autorských práv autora originálu či jiného nositele autorských práv (např. nakladatelství). K této otázce se na konkrétním příkladu amatérských překladů románů o Harry Potterovi do češtiny vrátíme na konci této kapitoly. Nejdříve však chceme stručně představit prameny autorského práva, jejich význam a vzájemné vztahy a podrobněji osvětlit základní principy autorského práva v České republice. Aplikací získaných poznatků na amatérské překlady Harry Pottera se pokusíme zodpovědět i výše zmíněnou otázku jejich legálnosti. Kromě samotných právních textů budeme vycházet i z komentářů k nim a souvisejících diplomových prací. Odkazy na všechny zmiňované právní dokumenty uvedeme souhrnně v Bibliografii.

6.1. Prameny autorského práva

Na národní úrovni upravují oblast autorského práva autorské zákony. V České republice je to zákon číslo 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, který byl přijat 7. dubna 2000 a nabyl účinnosti 1. prosince 2000.³⁹ Zavadil (2006: 33) uvádí, že vzhledem k datu svého vzniku byl autorský zákon vytvářen už s ohledem na nově vznikající evropskou směrnici 2001/29/ES o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (zkráceně jen Informační směrnice). Opatření této směrnice pak byla podle Valíčka (2011: 26) do tohoto autorského zákona již kompletně zapracována v podobě novely z roku 2006. K další novelizaci došlo v roce 2008 zákonem č. 168/2008 Sb., který např. opětovně zavedl povinnost platit odměny za provozování rozhlasového a televizního vysílání v hotelových pokojích. Další změny do oblasti autorského práva přinesl např. zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích) a jeho novela z roku 2011.

Na rovině Evropské unie jsou pramenem autorského práva směrnice, které jsou následně transponovány do národních právních řádů. První směrnici, která zajišťovala

³⁹ Autorský zákon. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- , last modif. 25 Jan 2012 [cit. 2012-2-22]. Česká verze. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Autorsk%C3%BD_z%C3%A1kon&oldid=7954881>.

„komplexní úpravu autorskoprávní problematiky“, byla podle Zavadila (2006: 25) již zmiňovaná Informační směrnice, jejímž cílem bylo nejen celistvě postihnout problematiku autorského práva v kontextu informační společnosti, ale především tím přispět k harmonizaci autorského práva v jednotlivých členských zemích. Podle Valíčka (2011: 29) se zákonodárci při tvorbě této i řady dalších směrnic inspirovali tzv. Internetovými úmluvami Světové organizace duševního vlastnictví (dále jen WIPO). Konkrétně v případě Informační směrnice se na Internetové úmluvy odkazuje v článku 19. V tomto článku dále nalezneme i odkaz na další mezinárodní dokument, tzv. Bernskou úmluvu (viz níže). Z evropských směrnic Bárta (2010: 32) dále zmiňuje např. směrnici 2004/48/ES o dodržování práv duševního vlastnictví, která se zabývá „praktickou stránkou ochrany, tedy vynutitelností jednotlivých práv“. I zde nalezneme odkaz na mezinárodní smlouvy, konkrétně v článku 4 na smlouvu TRIPS Světové obchodní organizace (viz níže). Od těchto mezinárodních smluv se autorské právo EU liší především tím, že poskytuje ochranu majetkových práv nikoli pouze padesát, ale sedmdesát let po smrti autora.

Oblast autorského práva upravuje i celá řada mezinárodních multilaterálních smluv a úmluv, které začaly vznikat v druhé polovině 19. století a nahradily smlouvy bilaterální (Leifer 2004: 61). Nejstarší dosud užívanou mezinárodní smlouvou je Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886 (ibid.), která byla naposledy revidována 24. července 1971 (Zavadil 2006: 16). Bernská úmluva definuje základní pojmy z oblasti autorského práva a stanovuje základní principy ochrany autorských práv, které dodnes přejímají i další mezinárodní smlouvy a lokální právní úpravy. Bernská úmluva např. definuje ochranu majetkových i osobnostních práv autora, přičemž tato ochrana podle ní vzniká automaticky se vznikem díla; dále stanovuje tzv. zásadu teritoriality, podle které se „autorskoprávní vztahy vždy řídí právem toho státu, na kterém jsou uplatňovány“, a zásadu asimilace, která zakazuje diskriminaci autorů z různých signatářských zemí (Zavadil 2006: 16-17). Bernská úmluva tak stanovuje minimální standardy ochrany autorských práv. Pro Českou republiku byla Bernská úmluva závazná již před přistoupením k EU od 1. ledna 1993.⁴⁰

Spolu se vznikem Světové obchodní organizace vznikla v roce 1994 smlouva označovaná zkratkou TRIPS (Trade Related Intellectual Property Rights). Podle Zavadila (2006: 18) je TRIPS „konceptně postavena na inkorporaci Bernské úmluvy a k jejímu textu doplňuje pouze několik ustanovení, kterými původní text rozšiřuje a příměji

⁴⁰ Autorský zákon. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Ref. 39.

formuluje⁴¹. Hlavní rozdílem oproti Bernské úmluvě je skutečnost, že TRIPS vypouští článek 6, který se věnuje ochraně osobnostních práv autora, a přidává tzv. režim nejvyšších výhod, na základě kterého musí být výhody poskytnuté příslušníkovi jednoho cizího státu, např. na základě bilaterální smlouvy (Králíková 2009: 22), poskytnuty i všem ostatním. Bárta (2010: 28) dodává, že TRIPS také nově upravuje ochranu počítačových programů a databází. Hlavní přínos smlouvy TRIPS je podle Zavadila (2006: 21) v tom, že obsahuje požadavek, aby smluvní státy zajistily respektování a vynucování uvedených práv. Rovněž smlouva TRIPS platila pro Českou republiku již před členstvím v EU od roku 1995.⁴¹

Z Bernské úmluvy vychází také dvě smlouvy organizace WIPO, Smlouva o právu autorském a Smlouva o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech, které se označují již zmiňovaným souhrnným pojmem Internetové úmluvy (Zavadil 2006: 22). Jak poznamenává Zavadil (2006: 22), na rozdíl od smlouvy TRIPS inkorporují Internetové úmluvy Bernskou úmluvu včetně článku 6 a dále ji rozšiřují mimo jiné o nové způsoby užití díla, např. sdělování veřejnosti. Mezi smlouvou TRIPS a Internetovými úmluvami WIPO je zajištěna spolupráce na základě dohody z roku 1996 (ibid.). Internetové úmluvy nejen inspirovaly tvorbu směrnic EU, ale od počátku jsou závazné i pro Českou republiku.⁴²

6.2. Stručný výklad českého autorského práva

V této podkapitole chceme představit základní rysy autorského práva v České republice. Konkrétně zmíníme, jak autorský zákon definuje klíčové pojmy, jako je autorské dílo, autor či užití díla, a vymezíme a blíže vysvětlíme dva typy autorských práv, která autorský zákon zahrnuje. Vycházet budeme z výše zmíněného zákona číslo 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů (konkrétně s přihlédnutím ke zmíněným novelám z roku 2006 a 2008), dále jen AZ; a také ze *Základního přehledu autorského práva v České republice* Luboše Rába (2006) a příručky *Ochrana autorských práv* Ireny Holcové, Veroniky Křest'anové a Martina Voborníka (2005). Přestože obě tyto práce vyšly dříve, než vešly v platnost zmiňované novely, rozhodli jsme se tyto příručky použít, protože naším cílem je zde podat obecný přehled o nejdůležitějších aspektech českého autorského práva, které autorský zákon zahrnuje už od svého vzniku v roce 2000, a ani novela z roku 2006, jejímž

⁴¹ Autorský zákon. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Ref. 39.

⁴² *ibid.*

cílem bylo do českého autorského zákona řádně transponovat některé části Informační směrnice (Valíček 2011: 26), ani novela z roku 2008 se jich tedy zásadním způsobem nedotkla.

Předmětem ochrany autorského zákona jsou práva autora k jeho dílu a práva související s právem autorským, jako jsou např. práva výkonného umělce k jím vytvořenému uměleckému výkonu nebo také právo pořizovatele k jím pořízené databázi (Holcová et al. 2005: 4-5). Ráb (2006: 10) zmiňuje, že český AZ je postaven na zásadě neformálnosti, což znamená, že aby vznikla autorovi k dílu autorská práva, nemusí vykonat žádný formální úkon, jakým by byla např. „registrace u oprávněného orgánu“. Autorem ve smyslu AZ může být pouze fyzická osoba (§ 5 odst. 1). Právnická osoba může být, jak uvádí Holcová et al. (2005: 9), pouze odvozeným subjektem autorského práva, protože postrádá schopnost tvůrčí činnosti, která je podmínkou vzniku autorského díla. Podle Sýkory (2007: 12) se právnická osoba stane odvozeným subjektem autorského práva v případě, že získá oprávnění vykonávat autorská majetková práva (tak je tomu např. v případě nakladatelství).

Za dílo se v rámci AZ (§ 2 odst. 1) považuje literární či jiné umělecké dílo a dílo vědecké, které je „jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, včetně podoby elektronické“; podle odst. 2 je dílem ve smyslu AZ také počítačový program. Ráb (2006: 9) zdůrazňuje, že AZ chrání právě toto objektivně vnímatelné vyjádření díla, nikoli námět, který vedl k jeho vytvoření; stejně tak se ochrana nevztahuje na myšlenku, postup, metodu nebo princip, které nejsou konkrétně vyjádřeny. Podle § 2 odst. 3 se AZ vztahuje na „dílo dokončené, jeho jednotlivé vývojové fáze a části, včetně názvů a jmen postav“, pokud splňují výše uvedené podmínky. Autorským dílem jsou dále podle AZ také díla vzniklá tvůrčím zpracováním jiného díla, tzv. díla odvozená (Ráb 2006: 8). Odvozeným dílem je např. překlad do jiného jazyka, který zahrnuje tvůrčí vklad překladatele (ibid.). Podle Holcové et al. (2005: 6) v takové případě vznikají zpracovateli (překladateli) původní autorská práva k jeho tvůrčímu zpracování (překladu), což ovšem nemá vliv na autorská práva autora původního díla, a obě autorská práva tedy existují paralelně.

AZ zahrnuje dva typy autorských práv: práva osobnostní a práva majetková (Holcová et al. 2005: 11). Holcová et al. (2005: 11) uvádí, že osobnostní práva (někdy také označovaná jako práva morální) jsou spojená výlučně s osobou autora, jsou nepřevoditelná (nelze se jich tedy vzdát) a zanikají smrtí autora. Mezi osobnostní práva patří podle § 11 právo rozhodnout o zveřejnění díla, čímž je podle Holcové et al. (2005: 12) chápáno první

zpřístupnění díla veřejnosti, právo osobovat si autorství a právo na nedotknutelnost díla, „zejména právo udělit svolení k jakékoli změně nebo jinému zásahu do svého díla“, přičemž dílo nesmí být užíváno způsobem, který by snižoval jeho hodnotu (§ 11 odst. 3).

V souvislosti s právy majetkovými Ráb (2006: 11) uvádí, že se jich rovněž nelze vzdát, na rozdíl od osobnostních práv ovšem mohou být předmětem dědictví a zanikají až 70 let po smrti autora. Holcová et al. (2005: 12-13) dodává, že majetková práva mají ekonomický význam a jejich obsahem je právo dílo užít nebo udělit oprávnění dílo užít jiné osobě. Právo autora dílo užít se podle § 12 odst. 1 vztahuje na dílo „v původní nebo jiným zpracované či jinak změněné podobě“. Jednotlivé způsoby užití díla definuje AZ v odd. 3. Patří sem např. rozmnožování díla (včetně vytváření digitálních kopií), rozšiřování (např. prodej), pronájem, půjčování, vystavování či různé podoby sdělování díla veřejnosti, kdy § 18 odst. 2 explicitně zmiňuje sdělování díla prostřednictvím internetu. Holcová et al. (2005: 13) zdůrazňuje, že „ke každému způsobu užití je zásadně vyžadován souhlas autora“ popřípadě jiného držitele autorských práv. Oprávnění dílo užít (licenci) lze udělit pouze ve formě smlouvy (licenční smlouva). V případě poskytnutí licence jiné osobě ovšem práva autora díla nezanikají.

Podle Rába (2006: 15) stanovuje AZ dvě možnosti užití autorského díla, kdy není nutné získat souhlas autora: jedná se o tzv. volné užití a bezúplatné zákonné licence, kam patří např. citace nebo úřední a zpravodajská licence. Volným užitím je podle Holcové et al. (2005: 14) buď užití díla, které není AZ chráněno (viz § 3), nebo se jedná o užití pro vlastní potřebu, které není v rámci AZ vůbec za užití považováno. Vlastní osobní potřeba je „chápána v nejušším smyslu vlastního osobního soukromí fyzické osoby“ (Holcová et al. 2005: 14). Valíček (2011: 17) dodává, že aby se jednalo o volné užití, musí být dále splněn tzv. třístupňový test, který byl přijat v souladu s Bernskou úmluvou a Informační směrnicí. Podle tohoto testu se o volné užití jedná pouze „ve zvláštních případech stanovených v tomto zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora“ (§ 29). Na základě úpravy o volném užití je tedy možné vytvářet pro svou potřebu záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla; nelze je ovšem použít k jinému účelu, např. k podnikání (Ráb 2006: 15).

Již jsme zmínili, že jedinou možností, jak v případech, kdy je nutné svolení autora, získat oprávnění autorské dílo užít, je formou licenční smlouvy. Zvláštním typem licenční smlouvy je licenční smlouva nakladatelská, kterou AZ upravuje v § 56. Jedná se o smlouvu, kterou „autor poskytuje nabyvateli licenci k rozmnožování a rozšiřování díla“

(ibid.), přičemž nabyvatelem je v tomto případě nakladatelství. Pokud není stanoveno jinak, je tato licence poskytována jako výhradní, což znamená, že autor nesmí na stejné užití díla poskytnout licenci žádné další osobě a i sám se musí „zdržet užívání díla způsobem, ke kterému licenci vydal“ (Ráb 2006: 18). AZ zaručuje autorovi v rámci nakladatelské licenční smlouvy provést „autorskou korekturu“ a případně učinit drobné tvůrčí změny díla (§ 56 odst. 3).

Co se týče místní působnosti AZ, vyplývá z přehledu pramenů autorského práva, že se vztahuje nejen na území České republiky a její občany, ale prostřednictvím výše zmíněných mezinárodních smluv a úmluv se může vztahovat i na cizí státní příslušníky. AZ konkrétně v § 107 odst. 2. stanovuje, že „na díla a umělecké výkony cizích státních příslušníků [...] vztahují se ustanovení tohoto zákona podle mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána“. Ráb (2006: 6) uvádí jako příklad těchto mezinárodních smluv kromě Bernské úmluvy, Internetových úmluv WIPO a smlouvy TRIPS zmíněných výše např. také Mezinárodní úmluvu o ochraně výkonných umělců, výrobce zvukových snímků a rozhlasových organizací nebo Ženevskou protipirátskou úmluvu.

Tuto a předchozí podkapitolu jsme věnovali pramenům autorského práva a konkrétně českému autorskému zákonu. Tato práce si ovšem neklade za cíl podat v této oblasti vyčerpávající výklad. Předchozí dvě podkapitoly měly naopak pouze připravit půdu pro posuzování konkrétních případů, kterými jsou amatérské překlady románů o Harry Potterovi do češtiny. Proto jsme se také v našem výkladu zaměřili především na ty aspekty autorského práva, které pro nás mohou být v tomto směru relevantní, jako byly např. volné užití nebo náležitosti nakladatelské licenční smlouvy.

6.3. Amatérské překlady Harry Pottera v kontextu českého autorského práva

Na základě našich poznatků o AZ získaných z textu samotného i citovaných komentářů se v této podkapitole pokusíme popsat amatérské překlady románů o Harry Potterovi optikou autorského práva a zodpovědět tak otázku, zda vytváření amatérských překladů bylo, či nebylo protizákonné. Z AZ a souvisejících komentářů jsme ohledně amatérských překladů Harry Pottera vyvodili určité závěry, které jsme následně nezávisle na sobě předložili k posouzení dvěma právníkům, kteří se k otázkám legálnosti amatérských překladů vyjadřovali v tisku, Dagmar Hartmanové (2012) a Petru Ostrouchovi (2012). Prezentované

závěry vychází právě z jejich vyjádření (viz Příloha 3). Abychom výklad nekomplikovali, pomineme skutečnost, že je autorka originálu zastupována agenturou, držitelem autorských práv k originálu tedy pro nás vždy bude sama J. K. Rowlingová.

První otázkou, kterou si je nutné položit, je, zda můžeme na amatérské překlady Harry Pottera do češtiny aplikovat český AZ. Ostrouchov (2012) i Hartmanová (2012) se shodují, že z hlediska aplikace nezáleží na tom, kde amatérské překlady vznikly, ale kde došlo k porušení autorských práv, a kde tedy bude uplatňován nárok na jejich ochranu (tzn. podána žaloba). Podle Hartmanové (2012) to znamená, že pokud se jednalo o překlady do češtiny, které byly šířeny na území České republiky (byly umístěny českými občany na české servery pro české čtenáře), a žaloba bude podána v České republice, bude se aplikovat český AZ. Ostrouchov (2012) sice poznamenává, že vzhledem k tomu, že překlady byly zveřejněny na internetu, a jsou tedy dostupné odkudkoli, by si bylo možné představit aplikaci lokálního práva každé země, kde byla takto autorská práva porušena, to ovšem tvrzení Hartmanové (2012) neodporuje. Závěrem tedy je, že na amatérské překlady Harry Pottera do češtiny můžeme, a také budeme aplikovat český AZ.

Dále musíme ještě určit, zda jsou romány o Harry Potterovi autorskými díly ve smyslu AZ a zda se na ně vztahuje ochrana, kterou tento zákon poskytuje. Jak Hartmanová (2012), tak Ostrouchov (2012) potvrdili náš předpoklad, že romány splňují charakteristiky autorského díla a těší se ochraně v rámci AZ, protože ta je poskytována nejen za života autora originálu (což je náš případ), ale ještě sedmdesát let po jeho smrti. Knihy o Harry Potterovi včetně děl vzniklých jejich zpracováním, např. překladů, jsou tedy ve smyslu AZ chráněnými díly a AZ jejich autorce zaručuje ochranu osobnostních i majetkových autorských práv.

Překlad je, jak jsme již uvedli, podle AZ dílem vzniklým zpracováním jiného díla. Jedním z osobnostních autorských práv je přitom podle AZ právo udělit souhlas ke změně, nebo zásahu do díla, přičemž podle Ostrouchova (2012) je v rámci této definice změnou či zásahem do díla právě i vytvoření překladu. Z toho vyplývá, že v případě, že překladatel nezíská souhlas autora k vytvoření překladu, jedná se o porušení osobnostních autorských práv. Ostrouchov (2012) i Hartmanová (2012) se ovšem shodují, že výjimkou je tzv. volné užití díla. Oba tak potvrzují závěry Holcové et al. (2005: 14), tedy že pokud si člověk vytvoří překlad díla pro svou vlastní osobní potřebu, jedná se o volné užití, a v takovém případě nedochází ani k porušení práv majetkových, ani výše zmíněných práv osobnostních.

Tím se dostáváme k otázce, zda se v případě amatérských překladů Harry Pottera do češtiny jednalo o volné užití. Jak jsme již uvedli v předchozím odstavci, vytvoření překladu díla pro vlastní osobní potřebu splňuje definici volného užití. Podle Ostrouchova (2012) ovšem není rozhodující, za jakým účelem překlady vznikly, ale to, jak s nimi bylo ve skutečnosti naloženo. I kdyby tedy bylo prvotním cílem amatérských překladatelů přeložit si knihu pouze pro svou vlastní osobní potřebu, překlady byly nakonec zveřejněny na internetu, což za užití díla pro vlastní osobní potřebu považovat nelze. V případě námi zkoumaných amatérských překladů se tedy o volné užití nejednalo a nemůžeme na ně vztáhnout závěry, ke kterým jsme dospěli v předchozím odstavci.

Vzhledem k tomu, že se nejednalo o volné užití, musíme zveřejnění amatérských překladů na internetu klasifikovat jako užití veřejné, jehož způsoby jsou definovány v odd. 3 AZ. Podle Sýkory (2007: 15) je zpřístupnění na internetu rozmnožováním díla a sdělováním díla veřejnosti; přičemž Hartmanová (2012) poukazuje na skutečnost, že sdělováním překladu dochází zároveň i ke sdělování díla původního. Právo takovýmto způsobem dílo užít, případně udělit licence k jeho užití jiné osobě, je přitom jedním z majetkových práv, která podle AZ náleží autorovi. Pokud tedy amatérští překladatelé zveřejnili svůj překlad Harry Pottera na internetu (čímž zároveň veřejnosti sdělovali i originál), aniž by na tento typ užití získali od autorky originálu licenci, dochází podle Hartmanové (2012) i Ostrouchova (2012) k porušení autorčiných majetkových práv. Ostrouchov (2012) ovšem dodává, že to platí pouze v případě, že to byli prokazatelně sami amatérští překladatelé, kdo překlad na internet umístil.

Dalším subjektem, kterého se tato problematika dotýká, je nakladatelství Albatros, které získalo licenci na překlad románů o Harry Potterovi do češtiny. Ostrouchov (2012) poznamenává, že nakladatelská licenční smlouva, kterou nakladatelství s autorkou uzavřelo, se pravděpodobně neřídila českým AZ, a nahlížet na ni jeho optikou tedy nemá příliš smysl. I přesto bychom zde ale chtěli zmínit dvě klíčové okolnosti, které by měly vliv na určení, zda amatérští překladatelé nezasahovali vytvořením a zveřejněním svých překladů do práv nakladatelství Albatros. Rozhodující by bylo, zda licenční smlouva zahrnuje také užití sdělováním veřejnosti na internetu a zda se jedná o licenci výhradní.

Amatérské překlady byly zveřejněny na internetu, a aby tedy došlo k zásahu do práv nakladatelství Albatros, muselo by být podle Ostrouchova (2012) i Hartmanové (2012) zveřejnění překladu do češtiny na internetu součástí licenční smlouvy, kterou nakladatelství s autorkou uzavřelo. V opačném případě by práva nakladatelství Albatros porušena nebyla. Skutečnost, zda se jedná o licenci výhradní, či nikoli, by pak měla vliv na

to, kdo by v případě porušení autorských práv mohl uplatňovat nárok na jejich ochranu, tedy podat žalobu. Hartmanová (2012) uvádí, že pokud by se jednalo o licenci výhradní, stanovuje AZ v § 41, že domáhat se nároku na ochranu může pouze osoba, jejíž výhradní právo bylo ohroženo nebo porušeno, což by bylo v tomto nakladatelství Albatros, nikoli autorka originálu. Z rozhovoru s Ondřejem Müllerem (2012) z nakladatelství Albatros jsme se dozvěděli, že práva na zveřejnění knih online případně na vydávání e-books si ponechala autorka originálu, z čehož vyplývá, že zveřejněním amatérského překladu na internetu práva nakladatelství Albatros porušena nebyla.

Pokud bychom nyní měli shrnout závěry, ke kterým jsme zde dospěli, můžeme konstatovat, že romány o Harry Potterovi jsou chráněnými autorskými díly ve smyslu českého AZ, který tedy jejich autorce zajišťuje ochranu osobnostních i majetkových autorských práv. V případě vytvoření amatérských překladů se nejednalo o volné užití. K vytvoření překladu, což je podle AZ změna či zásah do díla, tedy bylo nutné získat svolení autorky. V případě, že amatérští překladatelé svolení autorky k vytvoření překladu neměli, došlo k porušení autorčiných osobnostních práv. Zveřejnění překladu na internetu (při němž dochází zároveň i ke sdělování originálního díla) je typem užití, na který je nutné získat prostřednictvím licenční smlouvy oprávnění. Pokud tedy amatérští překladatelé oprávnění na takovéto užití díla neměli, bylo zveřejnění jejich amatérských překladů na internetu porušením majetkových práv autorky. K zásahu do práv nakladatelství Albatros by došlo v případě, že by součástí licenčního ujednání bylo i zveřejnění překladu do češtiny na internetu. Pokud by se navíc jednalo o licenci výhradní, bylo by nakladatelství Albatros jediným subjektem, který by mohl proti amatérským překladatelům podniknout právní kroky. Albatros ovšem tato práva jako součást licence nezískal, a jeho práva tedy dotčena nebyla.

Jak jsme již uvedli, k těmto závěrům jsme dospěli na základě četby AZ, komentářů k němu a konzultace s výše citovanými právníky. Je samozřejmě otázkou, jak by rozhodl soud, kdyby byly případy amatérských překladů skutečně před soudem projednávány. Například právnička Dagmar Raupachová (In Malecký 2005) v souvislosti s amatérskými překlady šestého dílu Harry Pottera do češtiny řekla, že případný obhájce by měl poměrně velký prostor dokázat, že se nejednalo o trestný čin, především vzhledem k tomu, že autorka se v případě šestého dílu série necítila být aktivitami fanoušků poškozena. Jak ve skutečnosti proti amatérským překladům vystupovaly, či naopak nevystupovaly nakladatelství Albatros i sama autorka, je mimo jiné obsahem následující kapitoly.

7. KONKRÉTNÍ PŘÍPADY VZNIKU AMATÉRSKÝCH PŘEKLADŮ HARRY POTTERA

V této kapitole stručně představíme amatérské překlady Harry Pottera, které vznikaly ve světě, a následně podrobně zdokumentujeme vznik amatérských překladů Harry Pottera v českém prostředí. V obou případech budeme vycházet především z informací z médií, která, jak jsme již uvedli, věnovala amatérským překladům poměrně velkou pozornost. Tyto údaje doplníme také poznatky načerpanými z internetových stránek fanoušků či amatérských překladatelů, případně z rozhovorů, které poskytl.

7.1. Amatérské překlady Harry Pottera ve světě

Amatérské překlady Harry Pottera se začaly objevovat od čtvrtého dílu série, *Harry Potter and the Goblet of Fire*, který vyšel v roce 2000.⁴³ S následujícími díly série počet vznikajících amatérských překladů stále narůstal. Ruku v ruce s tím se stupňoval i zájem médií o tuto problematiku. Cílem této práce ovšem není sestavit vyčerpávající seznam vzniklých amatérských překladů Harry Pottera; proto se v případě každého dílu série omezíme pouze na několik nejčastěji citovaných příkladů.

7.1.1. Čtvrtý díl: *Harry Potter and the Goblet of Fire*

V září 2000 informoval server BBC News o vzniku amatérského překladu čtvrtého dílu série do němčiny.⁴⁴ Autory překladu byli fanoušci knihy, tzv. Potterianerin, kteří se sdružovali na za tímto účelem speciálně zřízených internetových stránkách *harry-auf-deutsch.de* (ibid.). Samotný nápad přeložit čtvrtý díl do němčiny pocházel podle Harmonové (2003) z The New York Times od dcery webmastera zmiňovaných stránek Bernda Koelemanna. Server BBC News dále uvedl, že amatérští překladatelé hotové kapitoly překladu zveřejňovali na svých internetových stránkách, kde byly volně dostupné ke stažení.⁴⁵

Poté co bylo přeloženo prvních šest kapitol a amatérští překladatelé pracovali na dalších devíti, upoutala jejich aktivita pozornost nakladatelství Carlsen Verlag, které

⁴³ Harry Potter and the German pirates. *BBC News* [online]. Ref. 15.

⁴⁴ ibid.

⁴⁵ ibid.

vlastnilo licenci na německý překlad.⁴⁶ Nakladatelství amatérským překladatelům oznámilo, že překládáním porušují autorská práva, a pod pohrůžkou, že učiní příslušné právní kroky, je vyzvalo, aby s překládáním přestali; v případě, že by fanoušci neuposlechli, by Berndu Koelemannovi údajně hrozila peněžitá pokuta, nebo trest odnětí svobody (ibid.). Amatérští překladatelé se svou činností pokusili ospravedlnit poukazováním na vysokou cenu oficiálního německého překladu, přesto však uposlechli výzvu nakladatelství a hotové kapitoly překladu ze stránek odstranili (ibid.). Souhlas s postupem nakladatelství podle BBC News vyjádřil i agent J. K. Rowlingové Christopher Little, který uvedl, že pro ochranu autorských práv hodlají použít všechny dostupné prostředky (ibid.).

7.1.2. Pátý díl: *Harry Potter and the Order of the Phoenix*

The New York Times (Harmon 2003) informovaly v červenci 2003 na svých internetových stránkách, že překladatelský tým *harry-auf-deutsch.de* vytvořil i německý amatérský překlad pátého dílu *Harry Potter and the Order of the Phoenix*. Překládání se tentokrát údajně účastnilo až několik stovek lidí, přičemž ale pouze ti, kteří se aktivně podíleli na překladu nebo korekturách, měli přístup k finální verzi. Části překladu byly zprvu opět volně dostupné na stránce *harry-auf-deutsch.de*; podle Bernda Koelemanna (In Harmon 2003) tomu tak ovšem bylo pouze z toho důvodu, aby přilákaly další čtenáře a fanoušky. I tyto části byly ale po výzvě ze strany Carlsen Verlag z internetu odstraněny a amatérští překladatelé si mezi sebou text nadále posílali už pouze emailem (ibid.). Katrine Hoglebeová (In Harmon 2003) z nakladatelství Carlsen uvedla, že proti takovýmto soukromým aktivitám nemohlo už nakladatelství žádným způsobem zasáhnout. Bernd Koelemann (In Harmon 2003) rovněž zdůraznil, že cílem projektu bylo podpořit vzdělávání a komunikaci mezi fanoušky Harry Pottera.

Notoricky známým se stal amatérský překlad pátého dílu série do španělštiny, který se objevil ve Venezuele pět měsíců před vydáním oficiálního překladu.⁴⁷ Amatérský překlad obsahoval velké množství překladatelských chyb, za něž se jeho autor přímo v textu překladu omlouval; čtenáře rovněž v textu upozorňoval na pasáže, kterým neporozuměl: „Here comes something that I'm unable to translate, sorry.“ (ibid.). Server

⁴⁶ Harry Potter and the German pirates. *BBC News* [online]. Ref. 15.

⁴⁷ Harry Potter in translation. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Ref. 21.

BBC News dále citoval venezuelský deník El Universal, podle kterého byli ve Venezuele v souvislosti s produkcí neoficiálních překladů zatčeni dva lidé.⁴⁸

7.1.3. Šestý díl: *Harry Potter and the Half-Blood Prince*

V červenci 2005 server The St. Petersburg Times (Medetsky 2005) napsal, že pouhé tři dny po vydání originálu se na internetu objevil amatérský překlad první kapitoly šestého dílu série do ruštiny. O den později údajně přibyly na stránce book6.potterfilmru.net další tři kapitoly. V té době nakladatelství Rosmen teprve formalizovalo získání licence na ruský překlad a vybíralo překladatele (ibid.). Jak ovšem řekla obchodní ředitelka nakladatelství Tatjana Uspenskaja (In Medetsky 2005), nakladatelství nemohlo amatérské překladatele žádným způsobem přimět, aby překlad z internetu stáhli, protože sice vlastnilo práva na vydání překladu tiskem, ne ovšem práva na jeho zveřejnění online, a amatérští překladatelé tak zveřejněním svého překladu na internetu práva nakladatelství neporušili.

Šestý díl série se na internetu objevil také v amatérském překladu do čínštiny; dostupný byl např. i na stránkách zřizovaných elitními pekingskými univerzitami Tsinghua University a Peking University.⁴⁹ Téměř tři měsíce před vydáním oficiálního překladu knihy si mohli čínští fanoušci Harry Pottera neoficiální překlad dokonce koupit v tištěné podobě; zatímco anglický originál se v Číně prodával v přepočtu za 21 dolarů, neoficiální překlad bylo možné koupit za 2,5 dolaru (ibid.). Čína je tedy jedním z mála případů, kdy amatérský překlad nebyl jen čistě fanouškovskou aktivitou, ale vznikal rovněž za účelem zisku.

I v případě šestého dílu série vytvořili amatérští překladatelé ze serveru harry-auf-deutsch.de překlad do němčiny. Server iDNES.cz (Horáčková 2005) uvedl, že na něm pracovalo 189 lidí, přičemž tentokrát se skutečně jednalo o „aktivitu za zavřenými dveřmi“, protože kdyby byl překlad jako v případě předchozích dílů volně dostupný na internetu, mohlo by to celý projekt ohrozit. Vzhledem k tomu, že k překladu měli přístup pouze registrovaní členové stránek harry-auf-deutsch.de, se jednalo o soukromou aktivitu, proti které nemohlo nakladatelství Carlsen žádným způsobem zasáhnout (ibid.).

⁴⁸ Potter Pirate Sorry for Mistakes. *BBC News* [online]. 3 Sept 2003 17:30 GMT [cit. 2012-2-22]. Dostupný z WWW: <<http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/3079032.stm>>.

⁴⁹ Chinese Pirates Hawk Harry Potter. *Today* [online]. 31 July 2005 14:58 ET [cit. 2012-2-22]. Dostupný z WWW: <<http://today.msnbc.msn.com/id/8777075/ns/today-books/t/chinese-pirates-hawk-harry-potter/#.T0yS8ocaO1V>>.

7.1.4. Sedmý díl: *Harry Potter and the Deathly Hallows*

Poslední, sedmý díl série o Harry Potterovi byl jednou z neočekávanějších knižních novinek roku 2007 a již krátce po vydání originálu se na internetu začaly objevovat první amatérské překlady. Jako jeden z prvních byl na internetu k dispozici amatérský překlad do čínštiny: podle serveru *ChinatownConnection.com* byly první kapitoly amatérského čínského překladu na internetu už patnáct hodin po vydání originálu.⁵⁰ Mladí amatérští překladatelé, kteří měli v té době letní prázdniny, začali po skupinách překládat okamžitě poté, co si originál koupili (*ibid.*). Mezi nejznámější čínské amatérské překladatelské týmy, které na posledním dílu pracovaly, patřily podle zmiňovaného serveru např. *Hogwarts Institute of Translation* a *International Wizard Alliance*.

Čínští amatérští překladatelé si uvědomovali, že by jejich činnost mohla vyvolat spory ohledně autorských práv, a texty svých překladů proto opatřili poznámkou, že překlad nevytvořili s cílem finančně se obohatit.⁵¹ Čínské nakladatelství *Chinese People's Publishing House*, které získalo licenci na vydání všech překladů Harry Pottera do čínštiny, uvedlo, že proti amatérským překladům i tak podnikne příslušné právní kroky (*ibid.*). Podle pekingského právníka Franka Čanga, kterého server *ChinatownConnection.com* rovněž citoval, ovšem online dostupné amatérské překlady autorská práva neporušovaly, protože nevznikaly za účelem zisku. Sami zástupci čínského vydavatelství (*In Richardson 2007*) následně potvrdili, že amatérské překladaatele nemohou žalovat; jako důvod ale uvedli to, že nakladatelství nevlastnilo práva na zveřejnění překladů online. Podle *The Telegraph* (*Spencer 2007*) mohly ale v tomto případě zasáhnout čínské úřady, protože amatérské překlady porušovaly autorská práva J. K. Rowlingové. Amatérští překladatelé z týmu *International Wizard Alliance* nakonec podlehl tlaku ze strany čínského nakladatelství a překlad z internetu odstranili a rovněž zastavili všechny další překladatelské aktivity (*ibid.*).

Dalším často citovaným amatérským překladem sedmého dílu série byl překlad do francouzštiny. Autorem překladu byl šestnáctiletý středoškolák z Aix-en-Provence, který za několik dnů sám přeložil celou knihu a svůj amatérský překlad zveřejnil na internetu (*Willsher 2007*). Na skutečnost, že tento amatérský překlad existuje, upozornila podle serveru *The Guardian* (*Willsher 2007*) francouzské nakladatelství Gallimard sama J. K. Rowlingová. Citovaní vyšetřovatelé uvedli, že překlad nevznikal za účelem finančního zisku, ale amatérský překladatel byl přesto zatčen a přes noc držen ve vazbě.

⁵⁰ Wizards Work Their Magic on Harry Potter Translations. *ChinatownConnection.com* [online]. Ref. 33.

⁵¹ *ibid.*

Slovenský server IT News později informoval, že se francouzské úřady i s přihlédnutím k vyjádření autorky nakonec rozhodly amatérského překladatele za vzniklou škodu nežalovat.⁵²

7.2. Amatérské překlady Harry Pottera v České republice

Od pátého dílu série *Harry Potter and the Order of the Phoenix* se na internetu začaly objevovat i amatérské překlady do češtiny. V následující podkapitole podáme pokud možno ucelený přehled amatérských překladů, které v České republice vznikly, a podrobně zdokumentujeme anabázi jejich vzniku a postoje a reakce zainteresovaných stran.

7.2.1. Pátý díl: *Harry Potter and the Order of the Phoenix*

Prvnímu amatérskému překladu Harry Pottera, který v České republice vznikl, věnovala média v roce 2003 velkou pozornost. Jak ale upozorňuje Kokeš (2003) ve svém článku *Harry Potter už popáté*, informace v médiích ne vždy odpovídaly realitě. Kromě údajů z internetových zpravodajských serverů budeme tedy při mapování vzniku amatérského překladu pátého dílu série vycházet také ze zmíněného Kokešova článku, z rozhovoru s amatérskou překladatelkou známou pod nickem Starkiller, který poskytla časopisu Reflex a následně ho přebral server PotterHarry.net,⁵³ a dále také z informací, které jsme získali přímo od samotných aktérů.

Originál pátého dílu vyšel 21. června 2003.⁵⁴ Autorka amatérského překladu známá jako Starkiller pro Reflex uvedla, že naskenovaný anglický originál získala už den před datem oficiálního vydání prostřednictvím diskusního serveru Lopuch.cz, kde byla jedna z diskusí věnována právě Harry Potterovi.⁵⁵ Podle svých slov si Starkiller chtěla vyzkoušet, zda by knihu dokázala přeložit, a první dvě přeložené kapitoly poslala účastníkům diskuse na zmiňovaném diskusním serveru. Další kapitoly následně posílala do společné emailové schránky, ke které měli opět přístup pouze diskutující ze serveru Lopuch.cz (ibid.). Vzhledem k tomu, že se ovšem heslo k této emailové schránce začalo rychle šířit i mimo tento úzký okruh diskutujících, bylo heslo změněno a překlad už byl nadále umístován

⁵² Mladého překladatele Harryho Pottera nepotrestají. *IT News* [online]. 14. 8. 2007 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.itnews.sk/spravy/internet/2007-08-14/c90048-mladeho-prekladatele-harryho-pottera-nepotrestaju>>.

⁵³ Rozhovor se Starkillerem. In *PotterHarry.net* [online]. Ref. 24.

⁵⁴ Harry Potter and the Order of the Phoenix. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- , last modif. 10 Apr 2012 [cit. 2012-4-10]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Order_of_the_Phoenix>.

⁵⁵ Rozhovor se Starkillerem. In *PotterHarry.net* [online]. Ref. 24.

pouze na internetové stránky jednoho z původních diskutujících ze serveru Lopuch.cz (ibid.). Podle Kokeše (2003) se jednalo o stránky, které spoluvlastnil Lukáš Lánský, známý na diskusním serveru pod nickem Lukax. Skutečnost, že se na těchto stránkách amatérský překlad pátého dílu Harry Pottera objevil, nám poté v emailu potvrdil i další z majitelů zmíněných stránek, Marek Mojzík (2012).

Podle Kokeše (2003) upoutal amatérský překlad pozornost médií poté, co se odkaz na stránku Lukáše Lánského objevil na internetových stránkách harrypotter.cz. Jako první údajně o vzniku amatérského překladu do češtiny informovaly 4. července 2003 Lidové noviny, ve kterých se objevila zmínka o internetových stránkách, na které Lukáš Lánský překlad umístil (ibid.). Lidové noviny (In Kokeš 2003) mimoto citovaly zástupce nakladatelství Albatros Patrika Šalamona, který řekl, že se jedná o „hrubé porušení autorských práv Joanne Rowlingové i našich překladatelských práv“.

Ve stejný den informoval o amatérském překladu také server Novinky.cz, kde se ovšem na rozdíl od Lidových novin objevil v článku *Albatros žaluje autory nelegálního vydání Harry Pottera* i odkaz na internetovou stránku, odkud bylo možné překlad stáhnout.⁵⁶ Podle zmíněného článku vytvořilo překlad několik školáků, kteří nechtěli čekat na vydání oficiálního překladu až do ledna 2004. Server dále na základě prohlášení zaslaného zástupcem nakladatelství Patrikem Šalamonem uvedl, že se Albatros rozhodl podat kvůli amatérskému překladu trestní oznámení na neznámého pachatele. V prohlášení, které zmíněný článek citoval, mimo jiné stálo, že Albatros chápe zvědavost a nadšení fanoušků Harry Pottera, ale nemůže v zájmu zachování licenčních ujednání postupovat jinak. Článek citoval také programového ředitele Albatrosu, Ondřeje Müllera, podle nějž nakladatelství znalo jména tvůrců amatérského překladu.

Podobně informoval o amatérském překladu 4. července v článku *Harry Potter mluví česky. Nelegálně.* také server iDNES.cz (Macháček 2003), kde se rovněž objevil odkaz na stránky spoluvlastněné Lukášem Lánským. Server iDNES.cz citoval také dalšího z majitelů zmíněných stránek Marka Mojzíka; podle něj pracovali na překladu zhruba čtyři lidé, mezi nimi i Lukáš Lánský známý jako Lukax, jejichž hlavní motivací bylo ukrátit fanouškům, kteří neuměli anglicky, čekání na oficiální překlad (ibid.). Mojzík (In Macháček 2003) dále řekl, že si nemyslí, že by byl amatérský překlad porušením autorských práv a že v něm překladatelé hodlají pokračovat i nadále. Právník Petr

⁵⁶ Alabtros žaluje autory nelegálního vydání Harry Pottera. *Novinky.cz* [online]. Ref. 5.

Ostrouchov (In Macháček 2003) ovšem uvedl, že pokud nemají amatérští překladatelé k překladu souhlas autorky originálu, porušují překládáním její autorská práva.

Z výše uvedených zdrojů vyplývá, že v době, kdy se amatérským překladem takto začala média zabývat, bylo přeloženo devatenáct z třiceti osmi kapitol. Přeložené kapitoly byly umístěny na zmiňované internetové stránce spoluvlastněné Lukášem Lánským; další dvě kapitoly (20 a 21) poslala překladatelka Starkiller do společné emailové schránky, odkud se ovšem i ony dostaly na internet, kde byly volně dostupné. Zbytek překladu byl podle Kokeše (2003) kolektivním dílem, na kterém se kromě Starkiller podíleli i další amatérští překladatelé z původní diskusní skupiny na serveru Lopuch.cz. Kokeš (2003) uvádí, že překlad Starkiller byl velice kvalitní, přestože na něm bylo znát, že vznikl ve spěchu a neprošel řádnou korekturou. Zmínku podle něj zaslouží především překlad některých slovních hříček (např. flying memos – obletníky), který v rozhovoru pro PotterHarry.net ocenil i autor oficiálního překladu Pavel Medek.⁵⁷ Kvalita překladu závěrečných kapitol ovšem podle Kokeše (2003) utrpěla tím, že se na překladu podílelo více amatérských překladatelů.

Další zprávy o amatérském překladu se objevily 8. července na serveru Novinky.cz: podle článku *Nelegální překlad Harryho Pottera zmizel z internetu* byly stránky, kde se původně překlad nacházel, přesměrovány na internetové stránky nakladatelství Albatros.⁵⁸ Novinky.cz připisovaly tento krok majiteli domény Marku Mojžíkovi; podle Kokeše (2003) přesměroval stránky druhý z majitelů, Lukáš Lánský. V Albatrosu se ovšem podle informací v médiích tento krok setkal spíše s nepochopením. Patrik Šalamon serveru Novinky.cz řekl, že k přesměrování stránek došlo bez vědomí nakladatelství a amatérští překladatelé nejen, že nakladatelství o tomto kroku neinformovali, ale ani jinak s nakladatelstvím nekomunikovali.⁵⁹ Podle Novinek.cz Albatros v té době ještě stále trval na trestním oznámení a celou záležitost předal policii. Patrik Šalamon serveru Novinky.cz dále řekl, že Albatros nemůže ignorovat porušování autorských práv, protože takové nedodržení licenčních podmínek by mohlo mít za následek odejmutí licence nejen nakladatelství Albatros, ale také „celému teritoriu České republiky“ (ibid.).

⁵⁷ Překladatel Pavel Medek pro PotterHarry.net. In *PotterHarry.net* [online]. Stránka naposledy edit. 14. 3. 2007 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.potterharry.net/view.php?cislocianku=2007031401>>.

⁵⁸ Nelegální překlad Harryho Pottera zmizel z internetu. *Novinky.cz* [online]. 8. 7. 2003 12:09 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/kultura/11145-nelegalni-preklad-harryho-pottera-zmizel-z-internetu.html>>.

⁵⁹ ibid.

Server iDNES.cz 10. července informoval, že se Albatros nakonec rozhodl od trestního stíhání upustit.⁶⁰ Patrik Šalomon dokonce řekl, že hlavním problémem byl, spíše než samotná existence amatérského překladu, nedostatek komunikace ze strany amatérských překladatelů (ibid.). Kokeš (2003) v této souvislosti zmiňuje prohlášení, které se údajně na krátkou dobu objevilo na stránkách nakladatelství Albatros, ve kterém se psalo, že podle názoru nakladatelství mohl amatérský překlad na internetu existovat, a stačilo tedy, aby amatérští překladatelé o svém záměru Albatros včas informovali a nakladatelství by se s nimi pokusilo dohodnout stejně, jako tomu bylo v případě německých amatérských překladů. Toto prohlášení, které do značné míry protiřečilo původním vyjádřením Albatrosu, ovšem po několika hodinách ze stránek nakladatelství zmizelo a za několik dní jej nahradilo jiné, kde Albatros uvedl, že na základě „vysvětlujícího a omluvného dopisu Lukáše Lánského trestní oznámení stáhl“ (ibid.).

Čistě v reakci na mediální zájem o amatérský překlad podle Kokeše (2003) moderátor na diskusním serveru Lopuch.cz vymazal několik set příspěvků v diskusním klubu o Harry Potterovi a správce serveru uživatelům doporučil, aby se v diskusích vyvarovali jakýchkoli zmínek o překladu Harry Pottera do češtiny. Navzdory tomu se ale Kokeš (2003) domnívá, že způsob, jakým média o amatérském překladu informovala, byl pro amatérské překladaatele ve výsledku spíše přínosem. Jak server Novinky.cz, tak iDNES.cz totiž připisovaly autorství překladu skupině středoškoláků, přičemž server iDNES.cz toto tvrzení podpořil i výše zmíněným vyjádřením Marka Mojzlíka. Kokeš (2003) uvádí, že tyto informace byly v mnoha případech zcela mylné: hlavní autorkou zmiňovaného překladu byla již v úvodu zmiňovaná Starkiller; Marek Mojzík, kterého média citovala, byl pouze spolumajitelem stránek, kde se překlad objevil, a jinak se na jeho vzniku žádným způsobem nepodílel. Kokeš (2003) dále spekuluje, že pokud by média a nakladatelství Albatros věděli, že autorkou překladu byla ve skutečnosti vysokoškolská studentka známá pod nickem Starkiller, jejich postup v případě amatérského překladu by byl pravděpodobně méně shovívavý.

Přímo od Ondřeje Müllera (2012) z nakladatelství Albatros jsme se ovšem následně dozvěděli, nakladatelství Albatros postupovalo v případě amatérského překladu pátého dílu série ve skutečnosti zcela jinak, než jak o tom informovala média. Zástupci autorky originálu sice po nakladatelství Albatros požadovali, aby v souvislosti s amatérským

⁶⁰ Albatros stáhl trestní oznámení „na Pottera“. *iDNES.cz* [online]. 10. 7. 2003 18:05 [cit. 2011-8-16].

Dostupný z WWW:

<http://zpravy.idnes.cz/domaci.aspx?r=domaci&c=A030705_085107_domaci_mad&l=1&t=A030705_085107_domaci_mad&r2=domaci>.

překladem podalo trestní oznámení na neznámého pachatele, Albatros tak ovšem nakonec nikdy neučinil. Podle Ondřeje Müllera (2012) mělo nakladatelství trestní oznámení připraveno, ale i přesto se stále pokoušelo agenturu Christopher Little přesvědčit, že vzniklá situace se stíháním amatérských překladatelů nevyřeší. Tento svůj postoj nakladatelství nakonec dokázalo prosadit. Navzdory tomu ovšem média, zřejmě na základě faktu, že trestní oznámení existovalo, zveřejnila, že bylo i podáno, a Albatros tuto zprávu, jak dokazují výše uvedené citace, nikdy nedementoval. Tato zjištění potvrzují Kokešovo tvrzení zmíněné v úvodu, tedy že řada informací zveřejněných o amatérském překladu v médiích zcela neodpovídala realitě. Toto tvrzení můžeme navíc vztáhnout i na Kokešův článek samotný, protože v něm vycházel z předpokladu, že nakladatelství Albatros na amatérské překlady trestní oznámení podalo.

7.2.2. Šestý díl: *Harry Potter and the Half-Blood Prince*

V případě šestého dílu série *Harry Potter and the Half-Blood Prince*, který vyšel v angličtině 16. července 2005,⁶¹ předjímal server iDNES.cz (Horáčková 2005) existenci amatérských překladů do češtiny již čtyři dny poté ve svém článku z 20. července. Článek *Kdy vyjde nový Harry Potter v češtině?* zmiňuje, že se vzhledem k dlouhé prodlevě mezi vydáním anglického originálu a českého překladu formují za účelem překladu více či méně organizované skupiny amatérských překladatelů. V této souvislosti uvádí článek např. fanouškovský server PotterHarry.net, kde se údajně objevila výzva pro fanoušky, kteří vlastní anglický originál, aby s překladem pomohli. Zástupce nakladatelství Albatros Martin Slavík (In Horáčková 2005) uvedl, že nakladatelství v případě pátého dílu série zjistilo, že vznik amatérských překladů prodej oficiálního překladu neohrozí, protože „kdo si chce počíst, sáhne vždy po knížce“. Podle Slavíka (In Horáčková 2005) navíc proti amatérským překladům nehodlala v případě šestého dílu vystupovat ani autorka originálu.

První informaci o existenci amatérského překladu přinesl server iDNES.cz o šest dní později v článku *Český překlad nového Pottera je na světě* (Dvořáček 26. 7. 2005). Podle tohoto článku vytvořil kompletní překlad jako první Team HP6, o jehož aktivitách informovaly výše zmiňované fanouškovské stránky PotterHarry.net. Tam se údajně v neděli 24. července večer objevila informace, že překlad šestého dílu je již k dispozici ve formátech pdf, doc a txt. Překlad bylo podle iDNES.cz (ibid.) možné získat

⁶¹ Harry Potter and the Half-Blood Prince. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- , last modif. 10 Apr 2012 [cit. 2012-4-10]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Half-Blood_Prince>.

prostřednictvím emailu nebo ICQ. Britské listy (Kotrba 27. 7. 2005) uvedly, že „adresa pro download byla z právních důvodů odeslána pouze registrovaným čtenářům fan-serveru“.

Na překladu údajně pracovalo kolem padesáti lidí (Dvořáček 26. 7. 2005). První verze překladu obsahovala celou řadu chyb a překlepů, Team HP6 chtěl ovšem na překladu i nadále pracovat a přicházet s novými, revidovanými verzemi (ibid.). To potvrzuje i úvod k textu překladu, který je dostupný na internetu.⁶² Jedná se o verzi 3.1, což ovšem podle úvodu k tomuto překladu napsanému koordinátorem projektu HJP, který byl zároveň webmasterem zmiňovaných fanouškovských stránek, neměla být verze poslední, přestože se podle jeho slov po vytvoření korektorské verze Team HP6 prakticky rozpadl. Server iDNES.cz (Dvořáček 26. 7. 2005) dále uvedl, že tým vyzval ke spolupráci i ilustrátory, aby překlad doplnili obrázky k jednotlivým kapitolám.

V souvislosti s otázkou autorských práv citoval server iDNES.cz (Dvořáček 26. 7. 2005) člena překladatelského týmu s přezdívkou Sparhawk, který řekl, že amatérští překladatelé nevytvářeli překlad kvůli vlastnímu obohacení, ale z čistého fanouškovství s ohledem na potenciální čtenáře. Na základě vyjádření právničky Dagmar Hartmanové (In Dvořáček 26. 7. 2005), která uvedla, že k překladu a jeho zpřístupnění je nutný souhlas autora či jiného nositele autorských práv, ovšem server iDNES.cz vyvodil, že v případě amatérského překladu šestého dílu Harry Pottera zřejmě došlo k porušení autorských práv. Podle slov zástupce nakladatelství Albatros (In Dvořáček 26. 7. 2005) ale nakladatelství i autorka originálu svůj postoj k amatérským překladům zmírnili: Albatros údajně tyto aktivity pouze monitoroval a jednal se zástupci autorky originálu o případném dalším postupu.

Stejný server (Dvořáček 27. 7. 2005) o den později s odkazem na vyjádření jednoho z překladatelů informoval, že v reakci na mediální zájem byly ze stránek PotterHarry.net veškeré informace o překladatelských aktivitách odstraněny, včetně odkazu, z něhož si bylo možné nechat překlad ve zvoleném formátu poslat na zadanou emailovou adresu. V prohlášení, které Team HP6 zaslal redakci iDNES.cz (ibid.), překladatelé zopakovali, že nechtěli nakladatelství Albatros poškodit a že počítají s tím, že si fanoušci navzdory existenci amatérského překladu koupí i překlad oficiální. Zástupce nakladatelství řekl, že „po stažení překladu dostala situace nový směr“ (In Dvořáček 27. 7. 2005). O vstřícnějším postoji nejen nakladatelství Albatros, ale i autorky originálu informoval na svých internetových stránkách také Český rozhlas (Ficová 2005). Zástupci J. K. Rowlingové

⁶² *Překlad Harry Potter and the Half-Blood Prince od Teamu HP6* [online]. [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <hpp-web.wz.cz/hp6.doc>.

(In Ficová 2005) údajně uvedli, že se amatérští překladatelé mohou při překládání hodně naučit a rozvíjet svou kreativitu a že pokud překládají pouze pro vlastní potěšení, nebude jim v tom bráněno.

Otázka amatérských překladů šestého dílu se tedy zdánlivě uzavřela, aniž by Albatros nebo zástupci autorky originálu cítili potřebu podniknout právní kroky. Fanouškovský server PotterHarry.net ovšem 22. listopadu informoval, že případ amatérského překladu vyšetřuje policie.⁶³ Webmaster známý pod zkratkou HJP uvedl, že policie nezačala vyšetřování ani na základě podnětu od autorky originálu, ani nakladatelství Albatros, které podle HJP v době vzniku amatérského překladu ještě na překlad nevlastnilo licenci, ale na základě reportáže o amatérských překladech odvysílané televizí Nova (ibid.). HJP v článku *Neoficiální překlad vyšetřován policií* dokonce řekl, že Rowlingová zaslala prostřednictvím svých právníků policii vyjádření, že „by v této věci neměli zasahovat“. HJP dále zdůraznil, že se sám na překladu aktivně nepodílel a překlad nebyl nikdy veřejně šířen. Přiznal, že po určitou dobu byl odkaz na stažení překladu na stránkách zveřejněn, aby překladatelský tým zabránil neustálým dotazům fanoušků na stav překladu; podle jeho slov bylo ale pro stažení překladu nutné projít vědomostním testem z reálií o Harry Potterovi, který mohl správně vyřešit pouze skutečný fanoušek. Odkaz byl navíc podle HJP ze stránek PotterHarry.net opět smazán.

Informace o trestním stíhání se 29. listopadu objevila např. na internetových stránkách Britských listů (Kotrba 29. 11. 2005); 6. prosince o něm informoval server iDNES.cz v článku *Za pirátský překlad Pottera hrozí vězení* (Blažek 2005) a 7. prosince server Lidovky.cz v článku *Kvůli Potterovi hrozí vězení* (Malecký 2005). Server iDNES.cz (Blažek 2005) uvedl, že na stránkách, které HJP, občanským jménem Martin Macek, spravoval, se na jeden den objevil odkaz na stažení amatérského překladu. Macek (In Blažek 2005) řekl, že on sám odkaz na stránky neumístil a že vzhledem k tomu, že na stránkách probíhá až následná kontrola, tam odkaz mohl bez jeho vědomí umístit kterýkoli z uživatelů. Macek dále zdůraznil, že chce chránit uživatele fanouškovského serveru, který spravuje, a právě proto zaštitil veškeré aktivity serveru včetně překladu svým jménem. Server iDNES.cz (ibid.) zopakoval i stanovisko nakladatelství Albatros a autorky originálu. Luděk Král (In Blažek 2005), který měl vyšetřování amatérského překladu na starosti, ovšem řekl, že v tomto případě došlo k zásahu do autorských práv.

⁶³ Neoficiální překlad vyšetřován policií. In *PotterHarry.net* [online]. Stránka naposledy edit. 22. 11. 2005 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.potterharry.net/view.php?cislocclanku=2005112221>>.

I server Lidovky.cz (Malecký 2005) ve svém článku s odkazem na vyjádření policie uvedl, že trestní oznámení nevzešlo od nakladatelství Albatros, ale podnětem pro zahájení stíhání byla reportáž televize Nova. Citovaná právnička Dagmar Raupachová (In Malecký 2005) ovšem uvedla, že vzhledem k tomu, že se autorka originálu necítila těmito aktivitami poškozena a prokazatelně se jednalo o fanouškovský překlad, který nesloužil komerčním účelům, by měl případný obhájce velký prostor dokázat, že trestný čin v tomto případě spáchán nebyl. V případě, že by ale police prokázala, že se jednalo o trestný čin, by správci serveru PotterHarry.net Martinu Mackovi hrozily podle serveru Lidovky.cz (Malecký 2005) dva roky, podle iDNES.cz (Blažek 2005) až pět let vězení.

Na serveru PotterHarry.net uveřejnil HJP (Martin Macek) od 5. do 7. prosince články *Policie si s vámi může dělat, co chce, Mozkomorové jménem policie a Jak (ne)postupovala policie proti překladům ve světě*.⁶⁴ V nich popsal své jednání s policií, opakovaně zdůrazňoval důležitost existence podobných fanouškovských serverů, které jsou pro děti útočištěm, v němž se už ovšem po zásahu policie nemohou cítit bezpečně, a kritizoval postoj policie s odkazem na to, že nikde jinde ve světě nebyly děti za podobné překlady stíhány. Sedmého prosince umístil HJP na stránky také koncept *Otevřeného dopisu*, který se nesl v podobném duchu.⁶⁵

Podle článku *Na co ani Harry Potter nestačí* na serveru Lupa.cz (Miklík 2005) z 9. prosince se odkaz na překlad objevil na serveru PotterHarry.net v diskusi, odkud byl následně odstraněn. Podle autora článku tedy policie porušila zákon, když ve stíhání správce stránek Martina Macka pokračovala, protože zákon číslo 480/2004 Sb. o některých službách informační společnosti jasně stanovuje, že za obsah informací uložených uživatelem odpovídá správce internetových stránek pouze „v případě, že mohl vědět, že obsah ukládaných informací je protiprávní“, nebo pokud se dozvěděl o protiprávnosti obsahu nebo jednání uživatele a „neprodleně neučinil veškeré kroky, které lze po něm považovat, k odstranění nebo znepřístupnění takových informací“. Tím, že správce odkaz na amatérský překlad ze stránek odstranil, tedy dostal své zákonné povinnosti, a neměl by být dále stíhán (Miklík 2005).

Podle serveru PotterHarry.net o celé kauze dále 18. prosince informoval server Novinky.cz a Právo. Na článek v Právu reagovaly Britské listy, které kritizovaly postoj

⁶⁴ Ilegální překlad?. In *PotterHarry.net* [online]. Stránka naposledy edit. 19. 12. 2005 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.potterharry.net/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=121>>.

⁶⁵ *ibid.*

vyjádřený v deníku Právo Janem Rychetským.⁶⁶ O PotterHarry.net psal podle údajů v sekci *Ilegální překlad?* také časopis Týden a kauza byla předmětem právní poradny na brněnském rádiu Student (ibid.). Zmiňované články už ale nejsou na internetu dostupné, takže o nich máme informace pouze ze zmiňovaného fanouškovského serveru. Dále už zřejmě média o kauze neinformovala, protože 19. prosince ji v sekci *Ilegální překlad?* přestal sledovat i zmíněný fanouškovský server. Martin Macek, známý jako HJP, svou činnost na serveru v lednu 2006 ukončil; důvodem prý ale nebyly „žaloby na PH.net ani jiné problémy provozu“.⁶⁷

7.2.3. Sedmý díl: Harry Potter and the Deathly Hallows

Poslední díl série *Harry Potter and the Deathly Hallows* vyšel v originále 21. července 2007.⁶⁸ První zprávy o vzniku amatérských překladů se objevily 5. srpna v Britských listech (Kotrba 2007) v článku *HP7 CZ aneb Harry Potter vlastním nákladem*. Podle Britských listů byl prvním týmem, který překlad do češtiny dokončil, Fénix tým. Mimo něj zmiňoval článek dále také tým HP7 CZ, který byl v té době u devatenácté kapitoly, a SangalTeam, který údajně vznikl odtržením od Fénix týmu a samostatně dokončil překlad patnácté až třicáté šesté kapitoly.

O den později, 6. srpna, informoval o vzniku prvních amatérských překladů do češtiny také server iDNES.cz.⁶⁹ Podle článku *Poslední Potter už je celý česky na internetu* dokončil překlad jako první rovněž Fénix tým, kterému trvalo přeložení celé knihy šestnáct dní. Článek obsahoval i odkaz na další amatérský překlad, jehož autorem byl výše zmíněný HP7 CZ. Nakladatelství Albatros, které získalo licenci na překlad do češtiny, se podle iDNES.cz stejně jako v případě šestého dílu rozhodlo proti amatérským překladům nezasahovat; zástupkyně nakladatelství konkrétně uvedla, že vzhledem k nízké kvalitě amatérských překladů necítí nakladatelství potřebu jim věnovat pozornost (ibid.). Článek vzpomínal také stanovisko J. K. Rowlingové, která rovněž v případě šestého dílu série proti vzniku amatérských překladů nic nenamítala.

Podle údajů na blozích věnovaných jednotlivým amatérským překladům začal jako první překládat HP7 CZ, přičemž se nejednalo, jak uvedly Britské listy, o tým, ale

⁶⁶ Ilegální překlad?. In *PotterHarry.net* [online]. Ref. 64.

⁶⁷ HJP sbohem. In *PotterHarry.net* [online]. Stránka naposledy edit. 1. 2. 2006 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://potterharry.net/view.php?cislocianku=2006020120>>.

⁶⁸ Harry Potter and the Deathly Hallows. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. Ref. 20.

⁶⁹ Poslední Potter je už celý česky na internetu. iDNES.cz [online]. 6. 8. 2007 15:26 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <http://kultura.idnes.cz/posledni-potter-je-uz-cely-cesky-na-internetu-foi/literatura.aspx?c=A070806_152607_literatura_kot>.

o jednotlivce.⁷⁰ HP7 CZ, známý také jako anonymní Radek, umístil první kapitolu překladu na své stránky už 19. července, tedy dva dny před oficiálním vydáním originálu. Do 21. července dokončil další tři kapitoly a v době, kdy se v médiích objevily první zprávy o amatérských překladech, dokončoval devatenáctou (5. srpna), respektive dvacátou kapitolu (6. srpna).⁷¹ Z informací, které o sobě HP7 CZ na svých stránkách zveřejnil, také víme, že HP7 CZ není profesionálním překladatelem a překládáním si zlepšoval své jazykové dovednosti.

Na internetových stránkách Fénix týmu se první příspěvek, který představoval členy překladatelského týmu, objevil 21. července, tedy v den vydání originálu.⁷² Tým tvořilo sedmnáct hlavních členů, z nichž třináct se podílelo přímo na překladu, zbylí pak na korekturách a jeden připravoval obálku. O den později, 22. července, byly na stránkách k dispozici přeložené kapitoly jedna až osm a sedmnáct až dvacet sedm. Podle příspěvku v diskusi od jednoho z členů týmu byly ovšem první čtyři kapitoly přejaty od HP7 CZ, a o vlastní překlad se tedy jednalo až od páté kapitoly. U prvních čtyř kapitol je skutečně uvedeno, že byly převzaty ze stránek HP7 CZ. Kapitoly devět až šestnáct byly na stránkách k dispozici 23. července; zbylé kapitoly včetně epilogu se na internetu objevily s odstupem, 1. a 2. srpna.⁷³ V příspěvku z 27. července se překladatelský tým vyjádřil k otázce legálnosti vytváření amatérských překladů: překladatelé zde zdůraznili, že vytvářejí amatérský překlad, který nemá sloužit komerčním účelům, že vlastníky překladů jsou jednotliví překladatelé, nikoli překladatelský tým jako celek, a především zmínili skutečnost, že i autorka originálu se rozhodla podobné amatérské překlady podporovat.⁷⁴

Jak na blogu HP7 CZ, tak na blogu Fénix týmu bylo také na domovské stránce uveřejněno prohlášení, v němž oba týmy zdůrazňovaly, že se jedná o neoficiální amatérský překlad, v případě HP7 CZ určený pro studijní účely, jehož cílem není zisk ani snaha jakkoli poškodit nakladatelství Albatros či ostatní zainteresované strany.⁷⁵ V prohlášení Fénix týmu se dále objevilo sdělení, že za zveřejněné překlady neodpovídá administrátor

⁷⁰ *Harry Potter a relikvie smrti*. Ref. 25.

Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Ref. 4.

⁷¹ *Harry Potter a relikvie smrti*. Ref. 25.

⁷² Fénix tým. In *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Neoficiální fanouškovský překlad Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 21. 7. 2007 18:14 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://hp7-deathlyhallows.blogspot.cz/search?updated-max=2007-07-21T19:38:00%2B02:00&max-results=1&start=395&by-date=false>>.

⁷³ *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix*. Ref. 4.

⁷⁴ Legální, či nelegální. In *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Neoficiální fanouškovský překlad Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 27. 7. 2007 19:25 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://hp7-deathlyhallows.blogspot.cz/2007/07/legln-i-nelegln.html>>.

⁷⁵ *Harry Potter a relikvie smrti*. Ref. 25.

Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Ref. 4.

daných internetových stránek, ale samotní překladatelé; HP7 CZ ve svém prohlášení navíc uvedl, že překlad je zveřejněn pouze pro osobní potřebu ostatních fanoušků. V obou prohlášeních rovněž překladatelé fanoušky vybídli, aby si knihu koupili v tištěné podobě. Z obou těchto prohlášení je patrné, že si amatérští překladatelé sedmého dílu byli vědomi, jak bylo proti amatérským překladům Harry Pottera postupováno v případě předchozích dílů, a proto se těmito prohlášeními snažili předem chránit před případnými obviněními z porušování autorských práv.

I přes tato preventivní opatření se ovšem na stránkách Fénix týmu objevila 8. srpna zpráva, že tým už dále nebude v překladu pokračovat.⁷⁶ Fénix tým údajně obdržel dopis od zástupců J. K. Rowlingové, kteří tým vybídli, aby s překládáním přestal a překlad ze stránek odstranil. O den později, 9. srpna, se zpráva o dočasném stažení překladu objevila na stránkách HP7 CZ.⁷⁷ Podle HP7 CZ, který podle svých slov komunikoval přímo s nakladatelstvím Albatros, si ani samo nakladatelství nebylo vědomo, že by autorka originálu svůj postoj k amatérským překladům změnila a prostřednictvím svých právníků amatérské překladaatele přímo kontaktovala. To nám v rozhovoru potvrdil i Ondřej Müller (2012), který se o skutečnosti, že zástupci autorky amatérské překladaatele kontaktovali, dozvěděl až z médií. Navzdory nastalé situaci HP7 CZ ve výše zmíněném příspěvku *Dočasné stažení překladu* informoval, že na překladu bude dále pracovat, i když ho už nebude moci na internetu zveřejňovat. Z diskuse na stránkách Fénix týmu je zřejmé, že uživatelé, kteří si včas překlad ze stránek zkopírovali, ho zájemcům posílali emailem.⁷⁸

O změně postoje autorky originálu k amatérským překladům informovaly 9. srpna servery iDNES.cz a Novinky.cz. Server iDNES.cz (Dvořáček 2007) v článku *Rowlingová otočila, vadí jí nelegální překlad Pottera* uvedl, že Fénix tým dostal dopis od právní kanceláře DLP Piper Weiss-Tessbach s názvem *Výzva k ukončení činnosti porušující práva duševního vlastnictví* podepsaný JUDr. Petrem Kališem. V dopise, který podle iDNES.cz Fénix tým zveřejnil, údajně stálo, že stránky, které Fénix tým administruje, s nejvyšší pravděpodobností obsahují nelicencovaný materiál, „jehož publikací na veřejně dostupných internetových stránkách dochází k neoprávněným zásahům do práv klientů“ (ibid.). Jménem svých klientů, J. K. Rowlingové a agentury Christopher Little, advokát

⁷⁶ Překlad se ruší. In *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Neoficiální fanouškovský překlad Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 27. 7. 2007 19:25 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://hp7-deathlyhallows.blogspot.cz/2007/08/peklad-se-ru.html>>.

⁷⁷ Dočasné stažení překladu. In *Harry Potter a relikvie smrti. Neoficiální český překlad knihy Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 9. 8. 2007 14:35 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://hp7cz.blogspot.cz/2007/08/doasn-staen-pekladu.html>>.

⁷⁸ Překlad se ruší. In *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix*. Ref. 76.

vyzval amatérské překladatele, aby práci na překladu zastavili a zamezili jeho dalšímu šíření. V dopise dále nabídl smírné řešení, pokud překladatelé zareagují do 13. srpna. Podle člena Fénix týmu Roxerda (In Dvořáček 2007) tým v reakci na tuto výzvu nejen překlad stáhl, ale také převedl své internetové stránky pod společnost s ručením omezeným, která nevlastnila žádný majetek, pro případ, že by zástupci autorky nedodrželi své slovo a rozhodli se proti překladatelům podniknout právní kroky. Server Novinky.cz citoval v této souvislosti zástupce nakladatelství Albatros, které znovu uvedlo, že proti amatérským překladům nechce bojovat.⁷⁹

V pátek 10. srpna informoval Fénix tým v příspěvku *Co bude s překladem?*, že na oficiální prohlášení se stále ještě čeká, ale mělo by být k dispozici během následujícího víkendu.⁸⁰ Na základě tohoto vyjádření pak měl být překlad buď obnoven, nebo zrušen. Dále se k této záležitosti ovšem Fénix tým již na svých stránkách nevyjádřil, nebo byly příspěvky týkající se tohoto tématu smazány. HP7 CZ na stránce Sedmožrouti.blog.cz 11. srpna informoval, že Fénix tým překlad na svých stránkách znovu zveřejnil, uvedl ale, že neví, z jakého důvodu.⁸¹ Na stránkách Fénix týmu se další příspěvek na toto téma objevil až 27. srpna, kdy tým oznámil, že obnovuje svou činnost, poděkoval všem členům za práci na překladu a čtenářům za přízeň. V rámci tohoto příspěvku byl rovněž zveřejněn odkaz na stažení kompletního českého překladu.⁸² V současné době (březen 2012) je kompletní překlad dostupný přímo na stránkách Fénix týmu.

HP7 CZ na svých stránkách 16. září HP7 CZ informoval, že zveřejňování amatérského překladu na internetu bylo s konečnou platností zástupci autorky zamítnuto, a další kapitoly tedy na jeho stránkách nebudou volně k dispozici.⁸³ Z dalších příspěvků ovšem vyplývá, že překlad dokončil (např. v příspěvku s názvem *Co bude dál?* z 22. srpna jako jeden z příštích úkolů zmiňuje kompletní korekturu překladu)⁸⁴ a že ho zájemcům posílal emailem. V současné době je na stránkách HP7 CZ k dispozici překlad prvních

⁷⁹ Právníci Rowlingové zakázali český překlad Pottera. *Novinky.cz* [online]. 9. 8. 2007 15:06 [cit. 2011-8-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/kultura/120482-pravnici-rowlingove-zakazali-cesky-preklad-pottera.html>>.

⁸⁰ Co bude s překladem. In *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Neoficiální fanouškovský překlad Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 10. 8. 2007 10:20 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://hp7-deathlyhallows.blogspot.cz/2007/08/co-bude-s-pekladem.html>>.

⁸¹ Hromadný dík. In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Stránka naposledy edit. 11. 8. 2007 20:48 [cit. 2011-8-15]. Dostupný z WWW: <<http://sedmozrouti.blog.cz/0708/hromadny-dik>>.

⁸² Český překlad. In *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Neoficiální fanouškovský překlad Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 27. 8. 2007 0:20 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://hp7-deathlyhallows.blogspot.cz/2007/08/esk-peklad.html>>.

⁸³ *Harry Potter a relikvie smrti* [online]. Ref. 25.

⁸⁴ Co bude dál?. In *Harry Potter a relikvie smrti. Neoficiální český překlad knihy Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 22. 8. 2007 18:39 [cit. 2011-8-20]. Dostupný z WWW: <<http://hp7cz.blogspot.cz/2007/08/co-bude-dl.html>>.

22 kapitol, ke zbylým je zde pouze diskuse. Kromě vlastního překladu umístil HP7 CZ na své stránky také odkaz na překlad Fénix týmu.⁸⁵

Kromě Fénix týmu a HP7 CZ zmiňovaly Britské listy (Kotrba 2007), které jako první informovaly o vzniku amatérských překladů, také překlad SangalTeamu, který vznikl údajně odštěpením od Fénix týmu. Odkaz na překlad na stránkách Britských listů je již neaktivní a ani jinde na internetu se nám o tomto překladatelském týmu nepodařilo najít informace. Na stránkách Fénix týmu⁸⁶ a v rozhovoru s jeho členy, který vyšel na serveru MFantasy.cz (Belanský 2007), se ovšem objevují zmínky o překladatelském týmu, se kterým měl Fénix tým údajně spolupracovat. Přestože konkrétní název není nikde zmíněn, mohlo by se jednat právě o SangalTeam, na nějž odkazovaly Britské listy.

Člen Fénix týmu Roxerd v rozhovoru pro MFantasy.cz (Belanský 2007) popřel, že by se Fénix tým rozštěpil na dva konkurenční týmy. Podle jeho slov se k Fénix týmu v době, kdy probíhaly práce na překladu šesté kapitoly, připojil menší překladatelský tým. Tyto dva týmy se následně dohodly, že si mezi sebou kapitoly na překlad rozdělí, navzájem si hotové překlady pošlou a na svých stránkách budou oba týmy uveřejňovat všechny přeložené kapitoly. Roxerd (In Belanský 2007) ovšem uvedl, že Fénix tým od zmiňovaného týmu dostal pouze jednu přeloženou kapitolu, navíc ve slovenštině. Podle příspěvku na stránkách Fénix týmu *Lži, výmysly a blbosti...* přeložili nakonec i tyto kapitoly členové Fénix týmu, a proto se jejich překlad oproti ostatním zdržel.⁸⁷ Roxerd dále v tomto příspěvku kritizoval, že si zmiňovaný překladatelský tým umístil na svoje stránky překlady Fénix týmu bez jejich svolení.

Kromě výše zmiňovaných jsme na internetu objevili další dva amatérské překlady do češtiny. První z nich se nachází na blogu uživatelky s přezdívkou Samara, která tam překlad umísťovala po jednotlivých kapitolách od 30. července do 3. srpna 2007 a podle informací na tomto blogu celý překlad vytvořila sama. Rovněž v tomto případě se v jednom z příspěvků na na blogu objevilo prohlášení, že se jedná o „neoficiální překlad knihy“.⁸⁸ Druhý překlad je k dispozici na fanouškovském serveru o Harry Potterovi na stránkách www.hapo.estranky.cz, kam byl ale umístěn až v listopadu 2007.⁸⁹ Vzhledem

⁸⁵ *Harry Potter a relikvie smrti* [online]. Ref. 25.

⁸⁶ Lži, výmysly a blbosti.... In *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Neoficiální fanouškovský překlad Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 26. 7. 2007 18:38 [cit. 2012-3-2]. Dostupný z WWW: <<http://hp7-deathlyhallows.blogspot.cz/2007/07/li-vmysly-blbosti.html>>.

⁸⁷ *ibid.*

⁸⁸ *Harry Potter a relikvie smrti – neoficiální český překlad* [online]. [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://samara.mujblog.info/>>.

⁸⁹ *Překlad Harry Potter a relikvie smrti*. In *Harry Potter na www.hapo.estranky.cz* [online]. [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.hapo.estranky.cz/archiv/y/2011/12/1/>>.

k tomu, že u amatérských překladů hraje velkou roli rychlost, může takto pozdní zveřejnění vzbuzovat pochybnosti, zda je tento překlad původní a nebyl pouze přejat od některého z výše zmiňovaných amatérských překladatelů.

7.3. Shrnutí

Na základě výše uvedených konkrétních případů vzniku amatérských překladů Harry Pottera do češtiny bychom nyní rádi stručně shrnuli postoje autorky, nakladatelství a samotných amatérských překladatelů k této problematice.

Ondřeje Müllera (2012) z nakladatelství Albatros podle jeho slov vznik amatérského překladu pátého dílu série do češtiny nepřekvapil, protože v době, kdy se připravovalo vydání oficiálního českého překladu, již existoval amatérský překlad čtvrtého dílu do němčiny, o němž se Müller (2012) dozvěděl na frankfurtském knižním veletrhu přímo od zástupců německých vydavatelů série o Harry Potterovi, nakladatelství Carlsen. Müller (2012) byl navíc obeznámen s fungováním komunity fanoušků sci-fi, takže ho vznik amatérského překladu nejen nezaskočil, ale od počátku si také uvědomoval, že amatérské překlady nemohou prodejnost oficiálního překladu ohrozit a neplánoval proti nim zasahovat. I přes nátlak agentury Christopher Little Müller, potažmo Albatros, v případě pátého dílu série tomuto rozhodnutí dostál (přestože média informovala, že nakladatelství Albatros trestní oznámení podalo) a nepodal trestní oznámení. Nakladatelství postupovalo stejně i v případě dalších amatérských překladů a nikdy proti nim nezasahovalo. Podle Müllera (2012) nakladatelství činnost amatérských překladatelů ani samo aktivně nesledovalo, a pokud se neozvali sami, ani s nimi nekomunikovalo.

Postoj autorky originálu byl naopak mnohem méně konzistentní. V případě pátého dílu série její zástupci, agentura Christopher Little, na nakladatelství Albatros naléhali, aby proti amatérským překladatelům učinilo právní kroky. V případě šestého dílu série se postoj autorky zcela změnil, a když začali být čeští amatérští překladatelé kvůli svému překladu vyšetřováni, přimlouvala se prý dokonce za zastavení stíhání. Naopak v případě sedmého dílu autorka proti amatérským překladatelům opět zasáhla, přičemž tentokrát její zástupci kontaktovali amatérské překladaatele přímo, aniž by o tom informovali nakladatelství Albatros, nebo nakladatelství stejně jako v případě pátého dílu vyzvali, aby záležitost vyřešilo samo.

Co se týče postoje amatérských překladatelů, můžeme vysledovat poměrně jasnou vývojovou tendenci. Amatérští překladatelé pátého dílu série nebyli na situaci, kterou

jejich překlad rozpoutá, připraveni, a zřejmě je vůbec nenapadlo, že by jejich činnost mohla být klasifikována jako protizákonná a oni by mohli být za vytvoření amatérského překladu stíháni. V případě amatérského překladu šestého dílu série už ovšem byli amatérští překladatelé obezřetnější a svůj překlad z internetu stáhli pouze na základě zvýšeného zájmu médií, aby tak předešli případnému zásahu ze strany nakladatelství Albatros. K této obezřetnosti přispěla bezpochyby skutečnost, že podle médií Albatros podal v případě pátého dílu série trestní oznámení (přestože tomu tak ve skutečnosti nebylo). Amatérští překladatelé sedmého dílu série se pak snažili možným obviněním z porušování autorských práv předcházet a své překlady doplňovali prohlášeními, ve kterých zdůrazňovali, že se jedná o amatérský překlad, jehož cílem není poškodit autorku originálu, ani nakladatelství. Jak jsme uvedli, s podobnými vyjádřeními jsme se mohli setkat nejen u českých, ale také třeba u čínských amatérských překladů. Tato preventivní opatření svědčí o tom, že amatérští překladatelé sedmého dílu série byli dobře obeznámeni s postoji, které nakladatelství a autorka originálu vůči předchozím amatérským překladům zaujímal.

Zatímco postoj nakladatelství Albatros byl v případě všech amatérských překladů do češtiny konzistentní a u amatérských překladatelů můžeme vysledovat logický vývoj, kdy se poučili od svých předchůdců a snažili se konfliktům s nakladatelstvím, případně se zástupci autorky předcházet, postoj autorky originálu procházel bez zjevných důvodů poměrně dramatickými změnami. Müller (2012) tyto výkyvy v autorčině postoji k amatérským překladům vysvětluje tím, že Rowlingová až příliš naslouchala (ne vždy dobrým) radám právníků a ještě v průběhu práce na sérii o Harry Potterovi přešla od agentury Christopher Little k agentuře Blair Partnerships, která zřejmě měla na změnu jejího názoru rovněž vliv. Tomu může nasvědčovat i skutečnost, že změny v autorčině postoji k amatérským překladům si nebyl v případě sedmého dílu série vědom nejen Albatros, ale ani agentura Christopher Little (Müller 2012). Určitý vliv na postoj autorky k amatérským překladům dále mohla mít také společnost Warner Bros, která celou „Harry Potter frančizu“ v roce 1999 koupila (Goldstein 2005).

8. SROVNÁNÍ PROCESU VZNIKU AMATÉRSKÉHO A OFICIÁLNÍHO PŘEKLADU HARRY POTTERA

V této kapitole se zaměříme na srovnání procesu vzniku amatérských a oficiálních překladů Harry Pottera. Vyjdeme z poznatků, které jsme o vzniku oficiálního překladu získali z osobních rozhovorů s překladatelem Pavlem Medkem a odpovědným redaktorem série o Harry Potterovi Ondřejem Müllerem, a po jednotlivých fázích zmapujeme vznik oficiálního překladu. K těmto fázím se pokusíme přiřadit odpovídající fáze vzniku překladů amatérských, čímž zjistíme, které jsou srovnatelné a které se naopak liší, nebo třeba zcela chybí. Kromě osobních rozhovorů vyjdeme v případě oficiálních překladů také z první části článku Julie Chiu *Translators' Rights and Stakes and Rights at Stake* (2004) a Liy Wylerové *Harry Potter for Children, Teenagers and Adults* (2003).

Co se týče amatérských překladů, použijeme v této kapitole všechny informace, které se nám o procesu jejich vzniku podařilo získat, bez ohledu na to, o který díl série se jednalo. Vyjdeme tedy z Kokešova článku *Harry Potter už popáté* (2003), který se věnoval amatérskému překladu pátého dílu série, a z rozhovoru s překladatelkou pátého dílu Starkiller, který vyšel v časopisu Reflex a převzal ho fanouškovský server PotterHarry.net;⁹⁰ dále z informací v úvodu k textu amatérského překladu šestého dílu, který vytvořil Team HP6 a je volně dostupný na internetu;⁹¹ v případě amatérských překladů sedmého dílu použijeme informace z internetových stránek překladatelů,⁹² z rozhovoru, kteří dva členové Fénix týmu poskytli serveru MFantasy.cz (Belanský 2007), z rozhovoru, který poskytl amatérský překladatel HP7 CZ fanouškovské stránce Sedmožrouti.blog.cz, a z dalších údajů na této stránce.⁹³

Více informací o procesu a okolnostech vzniku amatérských překladů jsme se pokusili získat prostřednictvím dotazníku (viz Příloha 1). Tento dotazník obsahoval otázky týkající se celkové motivace vzniku amatérského překladu a individuální motivace daného amatérského překladatele, složení a fungování překladatelského týmu (pokud se jednalo o kolektivní překlad), dále otázky zaměřené na proces vzniku překladu (např. způsob získání originálu, požadavky na překlad, korektury) a na kvalitu překladu a jeho vztah k překladu oficiálnímu; závěrečná část dotazníku obsahovala otázky specifické pro daný

⁹⁰ Rozhovor se Starkillerem. In *PotterHarry.net* [online]. Ref. 24.

⁹¹ *Překlad Harry Potter and the Half-Blood Prince od Teamu HP6* [online]. Ref. 62.

⁹² *Harry Potter a relikvie smrti*. Ref. 25.

Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Ref. 4.

⁹³ Rozhovor se Sedmou-Radkem. In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Ref. 7.

amatérský překlad (např. v případě šestého dílu otázky týkající se stíhání webmastera stránky PotterHarry.net).

Tento dotazník jsme v souvislosti s amatérským překladem pátého dílu série poslali Lukáši Lánskému a Marku Mojzíkovi, od kterého jsme získali informace o totožnosti překladatelky Starkiller, kterou jsme se následně rovněž pokusili kontaktovat. V případě amatérského překladu šestého dílu jsme dotazník poslali administrátorům stránky PotterHarry.net Martinu Mackovi (HJP), Veronice Němcové (gwareth) a Janu Zvěřinovi (Milo Minderbinder). Dále jsme dotazník poslali na společnou emailovou adresu Fénix týmu, který překládal sedmý díl série, a prostřednictvím emailu a Skypu jsme také kontaktovali člena týmu Roxerda; napsali jsme také administrátorce fanouškovské stránky Sedmožrouti.blog.cz Jarce Ševčíkové, od níž jsme získali kontakt na překladatele HP7 CZ, kterého jsme kontaktovali na sociální síti Facebook.

Celkem se nám podařilo získat dva vyplněné dotazníky, jeden od Jana Zvěřiny, který se přímo podílel na překladu šestého dílu série, a druhý od Zuzany Němcové, která se sice překladu přímo neúčastnila, ale jako jedna z administrátorek fanouškovské stránky PotterHarry.net, která překlad šestého dílu zaštiťovala, měla o jeho vzniku rovněž přehled (viz Příloha 2). Cenné pro nás byly i reakce Marka Mojzíka a administrátorky stránky Sedmožrouti.blog.cz, kteří se sice na překladu nepodíleli, ale poskytli nám kontakty na další aktéry a „zákulisní informace“ o okolnostech vzniku daných amatérských překladů. Zbylí amatérští překladatelé, které jsme kontaktovali, se nám bohužel ani po opakovaných snahách neozvali. Důvodem je zřejmě skutečnost, že od vzniku těchto překladů uplynulo již pět a více let, takže emailové adresy, na které jsme žádosti o spolupráci posílali, jsou už neaktivní, amatérští překladatelé již nekontrolují jejich obsah nebo se k záležitostem amatérských překladů už nechtějí vracet, a záměrně se proto rozhodli na naši diplomové práci nespolupracovat.

I přes nedostatek odezvy pro nás ovšem bylo dotazníkové šetření přínosné, protože jsme díky němu získali informace o vzniku amatérského překladu šestého dílu, kterých jsme do té doby měli v porovnání s pátým a především sedmým dílem výrazně méně. Právě z těchto dotazníků jsme také získali asi nejdetailnější informace o tom, jak k překládanému textu přistupoval konkrétní amatérský překladatel, nikoli překladatelský tým jako celek.

Jak jsme již zmínili, východiskem pro srovnání pro nás bude překlad oficiální, k jehož jednotlivým fázím budeme přiřazovat analogické fáze v procesu vzniku překladů amatérských. Budeme postupovat chronologicky od rozhodnutí nakladatelství Albatros

vydat knihy v českém překladu, získání licence a výběr překladatele, přes stanovení požadavků na překlad a celkové překladatelské koncepce, získání originálu a vznik českého překladu, až po odevzdání překladu, korektury, redakci, stanovení data vydání a samotné vydání knihy v češtině.

8.1. Rozhodnutí vydat Harry Pottera v českém překladu; získání licence na překlad

Z rozhovoru s Ondřejem Müllerem (2012), současným programovým ředitelem beletristických nakladatelství v Albatros Media, vyplynulo, že první díl série o Harry Potterovi pro nakladatelství Albatros „objevil“ právě on, když krátce po svém nástupu do nakladatelství na podzim roku 1998 odjel na knižní veletrh do Frankfurtu a cestou v metru ho zaujala kniha *Harry Potter and the Philosopher's Stone*, kterou si četla jedna z cestujících. Knihu si přečetl a kromě toho, že se mu velice líbila, také zjistil, že v té době už vyšla v němčině v nakladatelství Carlsen, s jehož vedením se dobře znal. Na základě toho vzniklo rozhodnutí zakoupit knihu pro nakladatelství Albatros a vydat ji v českém překladu.

Podle slov Ondřeje Müllera (2012) neprovázely získání licence na překlad žádné problémy; zástupci autorky byli naopak potěšeni, že český překlad bude vydávat tak prestižní české nakladatelství, jakým je Albatros. Albatros získal na vydání série o Harry Potterovi knižně v českém překladu výhradní licenci; práva na zveřejňování textu překladu online, případně na vydávání elektronických knih e-books si ovšem ponechala autorka, respektive její zástupci (ibid.).

V době, kdy u nás začaly vznikat překlady prvních dílů série, už část autorských práv vlastnila společnost Warner Bros (Chiu 2004: 4), což, jak dokumentuje Chiu (2004) na příkladech dalších překladatelů knih o Harry Potterovi, mělo dopad především na oblast autorských práv překladatelů. V kapitole o autorskoprávním aspektu amatérského překladu jsme uvedli, že překladateli vznikají k překladu autorská práva, která poté existují paralelně s autorskými právy, která vůči překladu jako dílu odvozenému uplatňuje autor originálu, případně jiný držitel těchto práv. Chiu (2004: 13) uvádí případy, kdy byli překladatelé série o Harry Potterovi společností Warner Bros nuceni vzdát se svých autorských práv k překladu, aby mohla společnost Warner Bros volně nakládat s jejich překladem např. při vytváření titulků k filmům nebo při prodeji souvisejících produktů. Tak tomu bylo např. u překladu do slovinštiny, katalánštiny nebo norštiny. Norský

překladatel Torstein Høverstad (In Chiu 2004: 15) ovšem uvedl, že příchod Warner Bros pro něj znamenal také zlepšení platových podmínek: v případě, že na požadavky Warner Bros přistoupil, získal příplatek za rychlé vypracování překladu a také licenční poplatky 0,5%, což je v Norsku pro překladatele zcela ojedinělé. Ondřej Müller (2012) uvedl, že podobný ústupek v oblasti autorských práv vyžadoval Warner Bros i po překladatelích do češtiny; Pavel i Vladimír Medkovi museli podepsat „letter of intent“, ve kterém souhlasili, že jimi vytvořené české překlady vlastních jmen a neologismů budou výhradním majetkem společnosti Warner Bros, která je bude moci libovolně využívat při prodeji souvisejících produktů, jako jsou např. stolní hry apod.

Zatímco k rozhodnutí nakladatelství vydat knihu v českém překladu vede komplexní rozhodovací proces, při kterém je zohledňována celá řada různých faktorů a provází ho množství nutných administrativních úkonů, jako je např. uzavření licenční smlouvy, pro vznik amatérského překladu stačí často pouze odhodlání jednotlivce překlad vytvořit. V podkapitole 4.8. jsme již zmínili různé motivace, které amatérské překladatele k práci na amatérském překladu vedly; zde se tedy omezíme pouze na motivace, které stály za prvotním rozhodnutím iniciátorů těchto překladů začít na překladu pracovat. Jak jsme již uvedli, v případě překladatelky pátého dílu Starkiller se jednalo o spontánní rozhodnutí, které vzniklo při čtení první kapitoly originálu; Starkiller si chtěla vyzkoušet, zda zvládne knihu přeložit, a rozhodla se zpestřit si překládáním prázdniny.⁹⁴ Jan Zvěřina (2012), který se podílel na překladu šestého dílu série, v dotazníku uvedl, že skupina fanoušků kolem serveru PotterHarry.net se inspirovala existencí amatérského překladu pátého dílu a již několik týdnů před vydáním anglického originálu šestého dílu uvažovala o vytvoření vlastního amatérského překladu. Zakladatel Fénix týmu Roxerd v rozhovoru pro server MFantasy.cz (Belanský 2007) řekl, že vytvořit amatérský překlad sedmého dílu série ho napadlo asi deset hodin před vydáním originálu sedmého dílu a rozhodl se za tím účelem sestavit překladatelský tým.

V případě amatérských překladů se tedy většinou jednalo o spontánní rozhodnutí, které mělo vzhledem k povaze amatérských překladů vliv pouze na to, jak budou amatérští překladatelé v několika následujících dnech trávit svůj volný čas. Tím se samozřejmě amatérské překlady zcela zásadně liší od překladu oficiálního, na jehož vzniku je dané nakladatelství finančně i jinak zainteresováno.

⁹⁴ Rozhovor se Starkillerem. In *PotterHarry.net* [online]. Ref. 24.

8.2. Výběr a získání překladatele

Ondřej Müller (2012) uvedl, že původně nabídl překlad prvního dílu série *Harry Potter and the Philosopher's Stone* Jarmile Emmerové, která překládala např. díla Raye Bradburyho nebo Charlese Dickense a o níž věděl, že by si dokázala citlivě poradit s překladem vlastních jmen a neologismů. Emmerová byla ovšem v té době nemocná a musela nabídku odmítnout, protože by nedokázala knihu přeložit v termínu, který Albatros požadoval (ibid.). Müller (2012) se tedy rozhodl nabídnout překlad prvního dílu série o Harry Potterovi Vladimíru Medkovi, který na něj učinil dobrý dojem svým překladem románu *Sto roků samoty*. V té době se Müller již dlouho znal s Vladimírovým bratrem, Pavlem Medkem, věděl o něm ovšem, že je právě zaneprázdněn jiným překladem a také že nerad překládá knihy „ženských autorek“, a proto mu zprvu překlad vůbec nenabídl (ibid.). První dva díly tedy přeložil Vladimír Medek. U dalších dvou dílů ovšem Albatros na překlad spěchal a Vladimír Medek ho nebyl vzhledem ke zdravotním problémům schopen vypracovat v požadovaném termínu (Medek 2012). Proto přizval k práci na překladu svého bratra Pavla Medka a díly si mezi sebou rozdělili: Pavel Medek přeložil třetí díl *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban* a Vladimír Medek opět čtvrtý díl *Harry Potter and the Goblet of Fire*. Tímto způsobem se měli podle Pavla Medka (2012) bratři Medkové střídát i u dalších dílů, Vladimír ovšem po dokončení čtvrtého dílu již ze zdravotních důvodů nemohl zbytek série dopřeložit, a pátý, šestý a sedmý díl tedy přeložil Pavel Medek. V případě oficiálního překladu se tedy nikdy nejednalo o kolektivní překlad. Pavel Medek (2012) uvedl, že s bratrem spolu sice svá překladatelská řešení konzultovali, ale nikdy společně nepracovali přímo na překladu jednoho dílu.

U amatérských překladů naopak nebyly překladatelské týmy a kolektivní práce na překladu výjimkou. V českém prostředí vznikl kolektivně překlad šestého dílu série, který vytvořil Team HP6, a překlad sedmého dílu série od Fénix týmu. Vznik Teamu HP6 i překlad jako takový koordinoval webmaster stránek PotterHarry.net Martin Macek (HJP). Jan Zvěřina (2012) v dotazníku řekl, že tým tvořilo zhruba třicet lidí, kteří se do týmu přidávali spontánně a někdy se už mezi sebou znali ze zmíněného serveru nebo i osobně ze srazů fanoušků Harry Pottera. Fénix tým sestavoval již zmíněný iniciátor překladu Roxerd (In Belanský 2007), který v rozhovoru řekl, že za tím účelem vyvěsil nabídky na diskusní servery věnované Harry Potterovi. Zprvu se mu ozvali tři lidé, takže tým překládal ve čtyřech; další překladatelé pak byli do týmu přijímáni na základě toho, co o sobě řekli (ibid.). Jak překlad postupoval, začal si ovšem Fénix tým nové překladatele vybírat na

základě „konkurzů“ pořádané dalším členem týmu strifterem, který se z korektora vypracoval až na spoluorganizátora (ibid.). Strifter zájemcům o spolupráci poslal jeden, či dva zkušební úryvky přímo z překládaného sedmého dílu a členy týmu vybíral podle kvality jejich překladu. Za touto změnou mohla podle našeho názoru stát např. snaha Fénix týmu vyrovnat se kvalitou konkurenčního překladu od HP7 CZ. Jak jsme již uvedli, Fénix tým nakonec tvořilo celkem sedmnáct lidí.

Fázi získávání překladatele pro oficiální překlad tedy v případě amatérských překladů, které vznikaly kolektivně, odpovídá sestavování překladatelského týmu. Na příkladu Fénix týmu přitom vidíme, že i při výběru amatérských překladatelů byl kladen důraz na jejich překladatelské schopnosti. Naopak u amatérských překladů, které vytvářeli jednotlivci, tato fáze zcela chybí, protože v takovém případě byl iniciátor překladu zároveň i překladatelem.

8.3. Získání textu originálu

V době, kdy začaly práce na překladu prvního dílu série do češtiny, již v angličtině existovaly první (vyšel roku 1997), druhý (1998) a třetí díl (1999), ke kterým v roce 2000, kdy v češtině vyšel první a druhý díl, přibyl v angličtině ještě díl čtvrtý.⁹⁵ Originály prvních čtyř dílů mohli mít tedy čeští překladatelé k dispozici s dostatečným předstihem před zamýšleným vydáním českého překladu. Čtvrtým dílem, který v češtině vyšel v roce 2001, se ovšem počet dílů existujících v originále a v češtině vyrovnal, a i čeští fanoušci Harry Pottera a nakladatelství tedy museli na vydání pátého dílu v angličtině čekat. Na rozdíl od běžné praxe ovšem originál nebyl překladatelům kvůli obavám z vyzrazení zápletky poskytnut dříve, než vyšel oficiálně. Ondřej Müller (2012) uvedl, že v tomto ohledu nemělo nakladatelství žádnou výhodu oproti běžným čtenářům, kteří si v den vydání koupili originál v knihkupectví. Pavel Medek (2012) nám ovšem prozradil, že díky známému v knihkupectví se mu podařilo získat originál sedmého dílu asi o tři dny dříve,

⁹⁵ Harry Potter and the Philosopher's Stone. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 31 May 2012 [cit. 2012-5-31]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Philosopher%27s_Stone>. Harry Potter and the Chamber of Secrets. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 31 May 2012 [cit. 2012-5-31]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Chamber_of_Secrets>. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 31 May 2012 [cit. 2012-5-31]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Prisoner_of_Azkaban>. Harry Potter and the Goblet of Fire. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 31 May 2012 [cit. 2012-5-31]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Potter_and_the_Goblet_of_Fire>.

protože v té době už knihkupectví muselo originály mít, aby je do oficiálního data vydání stihlo distribuovat na jednotlivé pobočky.

Na rozdíl od nakladatelství a oficiálního překladatele se amatérští překladatelé nemuseli při získávání originálu omezovat pouze na oficiální a zcela legální zdroje, a originál tak měli často k dispozici ještě před datem oficiálního vydání. Jak jsme již uvedli, amatérská překladatelka Starkiller získala naskenovaný text originálu již den před oficiálním vydáním prostřednictvím serveru Lopuch.cz.⁹⁶ Podobným způsobem zřejmě získal text originálu sedmého dílu také překladatel HP7 CZ, který na svých stránkách zveřejnil první kapitolu překladu už dva dny před oficiálním vydáním, 19. července.⁹⁷ Rovněž z internetu, prostřednictvím britské fanouškovské stránky MuggleNet.com, získali podle Zvěřiny (2012) text originálu amatérští překladatelé šestého dílu série, bylo to ovšem až dvanáct hodin po oficiálním vydání originálu, nikoli s předstihem.

Pro nakladatelství je samozřejmě takový způsob získání originálu zcela vyloučen; a to nejen z čistě právních důvodů, ale i proto, že v případě textů získaných takto z internetu nelze mít jistotu, zda jsou úplné a autentické.

8.4. Stanovení požadavků na překlad a celkové překladatelské koncepce

Chiu (2004) uvádí, že v případě série o Harry Potterovi měly na výslednou podobu překladu do některých jazyků výrazný vliv požadavky společnosti Warner Bros. Klíčovým požadavkem bylo, aby překladatelé nepřekládali vlastní jména a neologismy, ale ponechávali je v angličtině, nebo je alespoň danému jazyku přizpůsobovali co nejméně, což by bylo pro společnost z marketingového hlediska velice výhodné. Chiu (2004: 12-13) např. zmiňuje, že srbské nakladatelství obdrželo po vydání překladu prvního dílu do srbštiny od agentů J. K. Rowlingové varování, že původní anglická jména jsou předmětem ochrany autorských práv, a jako taková by tedy neměla být překládána. Stejně tak i na norského překladatele byl počínaje čtvrtým dílem vyvíjen tlak, aby přestal vlastní jména a neologismy překládat a místo již zavedených norských překladů začal používat výrazy v angličtině. Výsledkem nakonec bylo, že norské překlady byly ponechány, ale za každým následoval také originální anglický výraz v závorce (ibid.).

⁹⁶ Rozhovor se Starkillerem. In *PotterHarry.net* [online]. Ref. 24.

⁹⁷ Kapitola první – Temný pán povstává. In *Harry Potter a relikvie smrti. Neoficiální český překlad knihy Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 19. 7. 2007 20:01 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://hp7cz.blogspot.cz/2007/07/kapitola-prvn-temn-pn-povstv.html>>.

Ondřej Müller (2012) v rozhovoru řekl, že rovněž nakladatelství Albatros se s takovýmito požadavky setkalo: zatímco překlad prvních dvou dílů série vznikal výhradně podle uvážení překladatele Vladimíra Medka a redaktorů (kromě samotného Ondřeje Müllera také Jiřiny Novotné), v případě třetího dílu bylo nakladatelství vyzváno, aby byly v překladech ponechány místo českých anglické výrazy. Vzhledem k české překladatelské tradici, způsobu, jakým byly přeloženy první dva díly, a především ke skutečnosti, že se jednalo o dětskou literaturu, ovšem Ondřej Müller i překladatel třetího dílu Pavel Medek usilovali o to, aby se i v překladech následujících dílů používaly již zažitě české překlady (ibid.). Müllerovi se nakonec podařilo toto stanovisko prosadit, a české překlady byly ponechány. Stejná situace poté podle Pavla Medka (2012) nastala také při překladu knihy navazující na sérii o Harry Potterovi *Fantastická zvířata a kde je najít*, kde se nakonec anglické názvy musely objevit, byly ovšem uvedeny pouze v závorce za českým překladem.

Nakladatelství Albatros nechalo podle slov Ondřeje Müllera (2012) překladateli poměrně velkou volnost, jediným požadavkem bylo, aby svět Harryho Pottera v rozumné míře a tam, kde to dává smysl, počestil. Velký důraz byl při tom kladen na vytvoření uceleného přístupu k počestování, což bylo důležité především z toho důvodu, že už při překladu prvního dílu se počítalo s tím, že se bude jednat o vícedílnou sérii. V této fázi překladatel prvních dvou dílů Vladimír Medek úzce spolupracoval s Ondřejem Müllerem a společně vytvořili jednotnou strategii, na kterou pak od třetího dílu navazoval Pavel Medek (ibid.). Pavel Medek (2012) v rozhovoru řekl, že s tím, jak série postupovala, se proměňovaly také překladatelské problémy, které musel řešit: u třetího dílu, kterým Pavel Medek navazoval na překlad svého bratra, bylo nejdůležitější držet se celkové strategie, kterou Vladimír nastolil, a správně navázat na celkového ducha příběhu; v pozdějších dílech bylo naopak čím dál tím obtížnější udržet konzistentnost překladu a neopomenout žádná z již vymyšlených překladatelských řešení.

Kromě výše zmíněného požadavku stanovilo nakladatelství překladateli také termín, do kdy musí být překlad hotový. Ondřej Müller (2012) řekl, že důraz na rychlost překladu byl kladen především proto, aby bylo před samotným vydáním dostatek času na co nejpečlivější redakci, která byla vzhledem k vysoké sledovanosti překladu nezbytná. Pavel Medek (2012) uvedl, že na překladech pracoval každý den zhruba tři měsíce. Podobné a někdy ještě větší nároky na rychlost překladu byly kladeny i na překladatele do jiných jazyků. Např. Lia Wylerová (2003: 5), která překládala sérii o Harry Potterovi do brazilské portugalštiny, vypracovala překlad třetího dílu *Harry Potter and the Prisoner of*

Azkaban a provedla dvě revize za 119 dní. Goldstein (2005) v této souvislosti zmiňuje např. francouzského překladatele Jean-François Ménarda, který přeložil čtvrtý díl série *Harry Potter and the Goblet of Fire* za 63 dní, norského překladatele Høverstada, kterému čtvrtý díl zabral dva měsíce nebo ukrajinského překladatele Morozova, který plánoval přeložit pátý díl *Harry Potter and the Order of the Phoenix* za osm až deset týdnů.

Co se týče amatérského překladu, z jeho samotné podstaty vyplývá, že se neřídí žádnými požadavky zadavatele či jiné autority, protože vzniká čistě z iniciativy svých tvůrců. Přesto jsme se ovšem pokusili zjistit, zda amatérští překladatelé sami sobě nenastavili určitá pravidla, kterými se měl jejich překlad řídit, což by bylo jistě žádoucí především v případě překladatelských týmů, kde na překladu spolupracovali různí amatérští překladatelé. Jan Zvěřina (2012) v dotazníku uvedl, že žádná předem daná pravidla v Teamu HP6 neexistovala; předpokládalo se ovšem, že všichni amatérští překladatelé četli předchozí díly série v češtině, a budou z nich tedy ve svých překladech vycházet. Vedoucí Fénix týmu Roxerd serveru MFantasy (Belanský 2007) řekl, že před započítím překladu „ostatním ve zkratce vysvětlil, jak si to zhruba představuje“. Přestože nevíme, čeho se jeho instrukce týkaly, můžeme z tohoto výroku usuzovat, že zřejmě cítil potřebu ujasnit si se svými spolupracovníky alespoň v hlavních obrysech, jak by měl výsledný překlad vypadat. Z rozhovoru s amatérským překladatelem HP7 CZ vyplývá, že vědomě přebíral překladatelská řešení oficiálních překladů a kladl také důraz na porozumění textu a schopnost dobře se vyjádřit v češtině.⁹⁸

Jak jsme uvedli v podkapitole 4.7., hlavní funkcí překladů Harry Pottera bylo „suplovat“ neexistující překlad oficiální. Tuto svou funkci ovšem mohly amatérské překlady plnit pouze po omezenou dobu, tedy než vyšel překlad oficiální a zájem nedočkavých fanoušků o amatérské překlady v důsledku toho opadl. Proto bylo pro amatérské překladatele klíčové, aby překlad vytvořili co nejrychleji. Požadavek na rychlost překladu byl ve většině případů důležitější než jeho kvalita. To potvrzuje i výrok Jana Zvěřiny (2012), který řekl, že rychlost byla při překladu zcela klíčová a byla to také jediná výhoda, kterou amatérský překlad oproti oficiálnímu měl. Z úvodu k verzi 3.1 amatérského překladu šestého dílu je rovněž patrné, že první verze byly zveřejňovány, přestože v nich místy chyběly celé pasáže a téměř „nebyly ke čtení“.⁹⁹ Z nejrozumnějších výroků o amatérském překladateli HP7 CZ naopak vyplývá, že kladl důraz na kvalitu svého překladu, v důsledku čehož ovšem jeho překlad vznikl výrazně pomaleji, než překlad

⁹⁸ Rozhovor se Sedmou-Radkem:). In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Ref. 7.

⁹⁹ *Překlad Harry Potter and the Half-Blood Prince od Teamu HP6* [online]. Ref. 62.

Fénix týmu, který rovněž překládal sedmý díl série. Zatímco z údajů na stránkách Fénix týmu vyplývá, že přeložil celý sedmý díl za třináct dní, HP7 CZ překládal podle svých slov většinou jednu kapitolu denně a plánoval, že mu tak celý překlad zabere zhruba měsíc.¹⁰⁰ Členové Fénix týmu v rozhovoru pro server MFantasy.cz (Belanský 2007) uvedli, že se na rozdíl od HP7 CZ soustředili také na rychlost a že kvalitu překladu jednotlivých kapitol doladovali až po jejich prvním zveřejnění.

Ze zkoumání a porovnávání této fáze oficiálního překladu a překladů amatérských vyplývá, že na rozdíl od oficiálního překladu vznikal amatérský překlad ve většině případů živelně a nekoncepčně, aniž by pro jeho vznik byla před započítím překládání stanovena nějaká pravidla. Hlavní prioritou amatérského překladu byla rychlost, kterou amatérští překladatelé upřednostňovali před kvalitou, na níž se často soustředili až poté, co byla první verze překladu zveřejněna. Naopak u překladu oficiálního byl na rychlost kladen důraz z toho důvodu, aby bylo mezi jeho odevzdáním a vydáním dostatek času provést redakci, a dosáhnout tak maximální možné kvality zveřejněného překladu. (Otázkou existence, či neexistence překladatelské koncepce se budeme dále zabývat ve 12. kapitole.)

8.5. Rozdělení textů na překlad

V případě kolektivních amatérských překladů předcházelo samotnému překládání rozdělení textů na překlad mezi jednotlivé členy překladatelského týmu, které odráželo jeho hierarchii a způsob fungování. Tato fáze kolektivního amatérského překladu samozřejmě nemá u oficiálního překladu, ani u amatérských překladů, které vytvářeli jednotlivci, obdobu.

V Teamu HP6, který překládal šestý díl, neexistovala podle Jana Zvěřiny (2012) téměř žádná pevná hierarchie; daná byla pouze pozice koordinátora, kterým byl Martin Macek (HJP), dále byly v týmu korektorky, které kontrolovaly gramatickou a případně i stylistickou stránku překladu. Každý člen týmu se do práce na překladu zapojoval podle svých schopností a možností. Jednotliví překladatelé neměli kapitoly na překlad přidělené předem, aby se nemohlo stát, že by si překladatel předem zamluvil více kapitol, ale překlady nakonec nevypracoval (ibid.). Zvěřina (2012) uvedl, že pouze někteří prověřeni spolupracovníci si mohli výjimečně zamluvit kapitolu, kterou chtěli překládat, největší zájem byl o úvodní a závěrečné kapitoly. Tým mezi sebou komunikoval prostřednictvím

¹⁰⁰ Rozhovor se Sedmou-Radkem:). In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Ref. 7.

nástroje pro rychlé zasílání zpráv ICQ a programu umožňujícího hlasovou komunikaci v reálném čase TeamSpeak (ibid.).

Jak jsme již uvedli, Fénix tým začal překládat v počtu čtyř lidí, postupem času se ale rozrostl na celkových sedmnáct a podle informací na internetových stránkách měli všichni členové určeny role, které v týmu zastávali. Vznik Fénix týmu inicioval Roxerd a byl také jeho hlavním administrátorem, dalšími administrátory byli strifter a Percy. Několik členů překládalo a zároveň dělalo korektury, další se specializovali buď na překlad, nebo na korektury, přičemž jeden člověk se zabýval okamžitou korekcí, další finální korekcí. Přidělení rolí ovšem nemuselo být trvalé, jak jsme se např. dozvěděli z rozhovoru na serveru MFantasy.cz (Belanský 2007) strifter začínal jako korektor, poté byl „povýšen“ na překladatele a nakonec mu byl svěřen výběr nových členů týmu a stal se administrátorem. Práci rozdával členům týmu Roxerd. Strifter dále v rozhovoru (Belanský 2007) řekl, že se překládalo po kapitolách; podle toho, jak rychle měla být kapitola hotova, se rozhodlo, zda ji bude překládat jeden člověk, nebo na ní bude pracovat více překladatelů. V takovém případě byl jeden z nich odpovědný za zkompletování překladu a první hrubou korekcí.

Z výše popsaných způsobů koordinace práce překladatelských týmů je patrné, že Fénix tým měl větší snahu práci na překladu systematizovat, čímž mohli, podle našeho názoru, ve výsledku dosáhnout i vyšší kvality překladu. Překvapivým zjištěním je ovšem skutečnost, že někdy se i v rámci jedné kapitoly vystřídal v případě Fénix týmu více překladatelů, což představuje poměrně velké riziko, že úroveň překladu bude naopak kolísat právě i v rámci jedné kapitoly. Rovněž v této fázi můžeme pozorovat důraz kladený na co nejrychlejší vypracování překladu, právě to, jak rychle měla být daná kapitola přeložená, bylo rozhodující pro stanovení počtu překladatelů, kteří na ní budou pracovat.

8.6. Proces překladu

V této podkapitole chceme stručně nastínit a srovnat, jak k samotnému překladu daného textu přistupoval Pavel Medek (2012) a amatérští překladatelé. Příkladem amatérského překladatele je Jan Zvěřina (2012), který přeložil jeden a půl kapitoly šestého dílu a otázky o procesu překladu nám zodpověděl ve výše zmíněném dotazníku (viz Příloha 2). Několik poznatků o průběhu překládání jsme získali také v případě amatérského překladatele sedmého dílu série HP7 CZ.

Překladatel Pavel Medek (2012) si nejprve co nejrychleji přečetl originál a už během prvního čtení si dělal poznámky o kritických místech a překladatelských problémech, které bude třeba řešit. Následně se sešel s Ondřejem Müllerem (2012), stručně mu převyprávěl děj a prodiskutoval s ním vytipované překladatelské problémy. Bezprostředně poté začal překládat. Při překladu měl vždy k dispozici všechny předchozí díly v češtině i angličtině a také glosář, do kterého začal Vladimír Medek zaznamenávat překlady vlastních jmen a neologismů a Pavel Medek ho s následujícími díly rozšiřoval o další nové výrazy (Medek 2012). Kromě Ondřeje Müllera konzultoval Pavel Medek (2012) překlad se svým bratrem a po „češtinské stránce“ se svojí manželkou, která vystudovala bohemistiku a rusistiku. Medek (2012) uvedl, že nikdy v průběhu překladu celé série nebylo možné v případě nejasností či problémů s překladem kontaktovat autorku originálu, což potvrzuje např. i překladatel do slovinštiny Jakob Kenda (In Chiu 2004: 11). Z toho důvodu řešila případné překladatelské problémy společně evropská nakladatelství, která Harry Pottera vydávala, aby se řešení alespoň ve všech evropských vydáních shodovala (Medek 2012). Naopak Wylerová (2003: 8-9) uvádí, že prostřednictvím jejího agenta Rowlingovou kontaktovala a převod vlastních jmen do portugalštiny s ní konzultovala.

Na rozdíl od Pavla Medka ani Zvěřina (2012), ani HP7 CZ¹⁰¹ před tím, než začali překládat, nečetli celý originál, což bylo zřejmě dáno především tlakem na co nejrychlejší vypracování překladu. HP7 CZ byl někdy ve čtení o kapitulu napřed vůči té, kterou právě překládal (ibid.). Zvěřina (2012) řekl, že překládal po větách, někdy si přečetl kvůli kontextu celý následující odstavec, což naznačuje, že před tím, než začal překládat, si nepřečetl ani celou překládanou kapitolu. V případě, že narazil na nějaký překladatelský problém, ponechal Zvěřina danou část textu v angličtině s tím, že některý z jeho kolegů, který si s překladem bude vědět rady, překlad dané části následně doplní (ibid.). Při překládání využíval online překladový slovník a také strojový překladač; překlad s nikým nekonzultoval a ani nečetl překlady svých kolegů z překladatelského Teamu HP6 (ibid.). HP7 CZ podle svých slov používal při překladu anglický výkladový slovník, dvojjazyčný slovník, pracoval také s vyhledávačem Google a vždy měl k dispozici české překlady předchozích dílů série.¹⁰²

Srovnáním výše uvedených popisů procesu překladu jsme dospěli k závěru, že v tomto případě tkví největší rozdíl mezi způsobem překládání profesionálního

¹⁰¹ Rozhovor se Sedmou-Radkem:). In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Ref. 7.

¹⁰² ibid.

a amatérského překladatele v tom, že profesionální překladatel si dříve než začne překládat, celý text přečte, což mu umožňuje text interpretovat, stanovit si určitou překladatelskou koncepci, a překladatelská řešení pak volit s ohledem na tuto koncepci a bezprostřední i širší kontext. Autor oficiálního překladu mimoto svá překladatelská řešení na rozdíl od amatérských překladatelů konzultoval. Naopak amatérští překladatelé většinou překládají s minimální znalostí kontextu, kdy jsou ve čtení oproti překládané pasáži maximálně o kapitolu napřed.

8.7. Korektura a redakce

Jak jsme již uvedli, konzultoval Pavel Medek s Ondřejem Müllerem především u překladu vlastních jmen a neologismů svá překladatelská řešení průběžně. Na korekturách a revizi se dále kromě Müllera podílela Jiřina Novotná, která pracovala na všech dílech série o Harry Potterovi a zasloužila se především o to, že v textu všech překladů zůstal patrný Medkem velice dobře převedený lehký humor (Müller 2012). Redakci věnována oproti běžné praxi velká pozornost, protože překlad se těšil obrovské sledovanosti (ibid.). To potvrdil i Pavel Medek (2012) a dodal, že především u posledních dílů série už byla poměrně velká část čtenářů schopná přečíst si originál a následně s ním překlad porovnávat. Proto si tedy Albatros vždy vyčleňoval na redakci překladu dostatek času, aby bylo z textu odstraněno maximum chyb.

Kokeš (2003) ohledně amatérského překladu pátého dílu řekl, že je z něj patrné, že neprošel důkladnou korekturou; Starkiller údajně po sobě po dokončení překladu již nebyla schopná text znovu číst. V případě amatérského překladu šestého dílu série, probíhala podle Zvěřiny (2012) po dokončení překladu první hrubá korektura, kterou prováděly korektorky z Teamu HP6; další korektury probíhaly až po zveřejnění první verze překladu. Podle zpráv korektorů, kteří pracovali na vytvoření verze 3.1, byl opravován především pravopis, interpunkce, slovosled, někdy se ale jednalo i o rozsáhlejší úpravy.¹⁰³ V další fázi se měli poté korektoři zaměřit na stylistickou rovinu překladu a styl jednotlivých kapitol sjednotit (ibid.). Z informací na stránkách amatérských překladatelů Fénix týmu vyplývá, že první hrubou korekturou prošel překlad ještě před zveřejněním. Tuto „okamžitou korekci“ měl na starosti člen týmu Trykša.¹⁰⁴ Kapitola byla poté zveřejněna spolu s informací, zda prošla korekturou, zda je kompletní atd. Jak jsme již zmínili, Fénix tým se

¹⁰³ *Překlad Harry Potter and the Half-Blood Prince od Teamu HP6* [online]. Ref. 62.

¹⁰⁴ Fénix tým. In *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Neoficiální fanouškovský překlad Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Ref. 72.

snažil kvalitou svého překladu přiblížit konkurenčnímu HP7 CZ, a i po prvním zveřejnění textu tedy probíhaly další korektury; jeden z členů týmu měl např. na starosti „finální korekci“, další „stylistiku a korekturu“ (ibid.). Tým měl v plánu připravit také souhrnné vydání ve formátu PDF, které by prošlo ještě důkladnější redakcí. Od Jarky Ševčíkové (2012) jsme se dozvěděli, že amatérský překladatel HP7 CZ dostával návrhy na opravy přímo od čtenářů a svých fanoušků ze stránky Sedmožrouti.blog.cz prostřednictvím emailu nebo diskuse pod zveřejněným textem překladu. Bohužel se nám ovšem nepodařilo zjistit, zda před zveřejněním kapitol na internetu sám provedl alespoň hrubou korekturu, či nikoli. Rovněž HP7 CZ plánoval připravit finální verzi překladu, do které by zapracoval korektury od čtenářů.¹⁰⁵

Srovnání této fáze vzniku překladu amatérského a oficiálního potvrzuje závěry, ke kterým jsme dospěli v podkapitole o požadavcích na překlad, tedy že amatérští překladatelé upřednostňovali rychlost překladu před jeho kvalitou. Zatímco oficiální překlad prošel před vydáním velice pečlivou korekturou a redakcí, amatérské překlady byly vždy zveřejněny co nejdříve a vylepšovány až následně. V některých případech byla plánována souhrnná vydání s pečlivější korekturou, nepodařilo se nám ovšem zjistit, zda tyto plány byly ve všech případech realizovány. Spíše se ovšem kloníme k závěru, že nebyly, protože pečlivá korektura textu by si vyžádala hodně času a revidovaná verze by v době svého dokončení už zřejmě pro fanoušky, kteří již daný amatérský překlad četli, nebyla atraktivní. V případě, že by si vytvoření takové revidované verze vyžádalo více času, by navíc fanoušci zřejmě raději rovnou počkali na vydání překladu oficiálního.

8.8. Vydání překladu

Ondřej Müller (2012) v rozhovoru řekl, že data vydání oficiálního překladu byla vždy stanovována tak, aby bylo po odevzdání překladu dostatek času na redakci. Zřejmě nejsledovanější bylo vydání posledního, sedmého dílu série *Harry Potter a relikvie smrti*, které bylo nakonec stanoveno až na konec ledna, tedy půl roku po vydání originálu. Především mezi fanoušky se často objevoval názor, že nakladatelství Albatros vydání překladu úmyslně zdržovalo, aby prodej bestselleru o Harry Potterovi neohrozil před Vánoci prodej ostatních dětských titulů. Müller (2012) k tomu řekl, že hlavním důvodem odsunutí překladu na konec ledna byla skutečnost, že tiskárna nebyla schopná

¹⁰⁵ *Harry Potter a relikvie smrti* [online]. Ref. 25.

nakladatelství garantovat, že text skutečně stihne vytisknout do původně zamýšleného data vydání, tedy do 23. prosince 2007. Mohlo by se tedy stát, že kniha by nakonec vyšla až mezi svátky, což by byl podle Müllera (2012) vůbec nejhorší možný termín. Vzhledem k tomu, že by až do poslední chvíle nebylo jisté, zda se vydání 23. prosince skutečně stihne, by navíc Albatros k tomuto datu nemohl směřovat propagaci a marketing (ibid.). Z těchto důvodů bylo nakonec rozhodnuto, že kniha s jistotou vyjde 31. ledna 2008, a s tímto datem pak mohli počítat nakladatelství, knihkupci i čtenáři.

Co se týče amatérských překladů, můžeme se zaměřit jak na časový rámec uveřejňování, tak i na způsob, jakým je jejich tvůrci zveřejňovali. Kokeš (2003) uvádí, že amatérský překlad pátého dílu se nejdříve šířil pouze v uzavřené skupině z diskusního serveru Lopuch.cz, kterým Starkiller údajně překlad posílala po jednotlivých kapitolách do společné emailové schránky. Jeden z členů této skupiny, Lukáš Lánský, poté překlad umístil na internetové stránky a odtud se již překlad poměrně nekontrolovaně rozšířil (ibid.). Amatérský překlad šestého dílu se od ostatních lišil tím, že nebyly zveřejňovány jednotlivé kapitoly, ale vždy až celý text, přičemž podle Zvěřiny (2012) o zveřejnění rozhodoval koordinátor Martin Macek. Zvěřina (2012) dále řekl, že amatérští překladatelé byli zprvu ostražití a překlad pouze posílali na emailové adresy čtenářům, kteří na sebe nechali kontakt v diskusi na serveru PotterHarry.net. Podle webmastera Martina Macka bylo navíc pro získání překladu nutné správně zodpovědět otázky o Harry Potterovi ve vědomostní soutěži na těchto stránkách.¹⁰⁶ Zvěřina (2012) ale dále řekl, že překlad následně převzaly nejružnější fanouškovské servery věnované Harry Potterovi. Objevily se také informace, že odkaz na stažení překladu byl zveřejněn přímo na stránkách PotterHarry.net nebo alespoň zmíněn účastníky v diskusi. Amatérské překlady sedmého dílu od Fénix týmu a HP7 CZ byly oba zveřejňovány na příslušných internetových stránkách po jednotlivých kapitolách,¹⁰⁷ což nám umožňuje udělat si poměrně přesnou představu o tom, kdy a v jakém pořadí byly jednotlivé kapitoly na internet umisťovány. HP7 CZ zveřejňoval kapitoly postupně tak, jak je překládal. Za Fénix tým zveřejňoval kapitoly vždy administrátor Roxerd. Vzhledem k tomu, že na překladu několika různých kapitol pracovalo souběžně několik členů překladatelského týmu, nebyly často kapitoly zveřejňovány chronologicky (první zveřejněnou kapitolou byla např. kapitola sedmá) a na internet byly umisťovány hromadně, zřejmě vždy, když se Roxerdovi sešlo více

¹⁰⁶ Neoficiální překlad vyšetřován policií. In *PotterHarry.net* [online]. Ref. 63.

¹⁰⁷ *Harry Potter a relikvie smrti*. Ref. 25.

Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Ref. 4.

přeložených kapitol. Zatímco Fénix tým stihl takto na svých internetových stránkách zveřejnit všechny kapitoly, HP7 CZ po výzvě ze strany autorky ke stažení překladu dále posílal čtenářům překlad už pouze emailem. Podle Jarky Ševčíkové (2012) mu s distribucí pomáhali jeho fanoušci ze stránky Sedmožrouti.blog.cz, kteří rozesílali překlady zbývajících kapitol na 1500 až 2000 emailových adres.

Rovněž příklady českých amatérských překladů Harry Pottera tedy dokazují, jak velkou roli pro rozvoj amatérského překladu sehrál nástup moderních komunikačních technologií. Všechny české amatérské překlady Harry Pottera byly zveřejňovány a distribuovány na internetu prostřednictvím emailů nebo speciálně za tím účelem vytvořených internetových stránek. Stejně tak komunikace mezi všemi zainteresovanými stranami probíhala nejčastěji s využitím emailu, ICQ a podobných komunikačních kanálů. Na způsobu distribuce můžeme také pozorovat posun od zveřejňování pouze úzké skupině „zasvěcených“ prostřednictvím emailu až po otevřené zveřejňování na internetových stránkách. K této změně nejspíše došlo v reakci na postoj nakladatelství Albatros a autorky originálu, který byl počínaje pátým dílem stále smířlivější. Po neočekávaném zásahu autorky proti amatérským překladům sedmého dílu se pak HP7 CZ, jehož překlad nebyl ještě v té době na stránkách kompletní, znovu uchýlil k distribuování překladu pouze uzavřené skupině lidí emailem.

8.9. Kvalita a recepce překladu

Největší devizou překladu Pavla Medka byly podle Ondřeje Müllera (2012) nadsázka a jemný, decentní humor, který se v překladu neztratil ani přes to, že poslední díly série už byly spíše thriller než literatura pro mládež. Müller (2012) dále oceňoval úspornost, s jakou Medek překládá, což bylo přínosné hlavně v pozdějších dílech série, které byly v originále „upovídanejší“, ale v Medkově překladu se spíše stylem blíží originální úspornosti zbylých dílů série. Sám Pavel Medek (2012) na svém překladu vyzdvihl skutečnost, že se vždy snažil pochopit a smysluplně převést vlastní jména a neologismy, a pokud byl přesvědčen, že je jejich překlad do češtiny nezbytný, nikdy se nepřiklonil k jednodušší možnosti ponechat výraz v angličtině, nebo ho jen počesťit.

Jak Pavel Medek tak Ondřej Müller se shodli, že na adresu českého překladu se objevovaly kladné i záporné reakce. Podle Müllera (2012) se v případě negativních ohlasů jen zcela výjimečně jednalo o konstruktivní kritiku. Většinu ohlasů tak Müller Medkovi ani nepřeposílal. Výjimkou byly pouze případy, kdy bylo skutečně nutné, aby sám Medek

z pozice překladatele určitou věc osvětlil. To byl např. případ stížnosti, kterou český čtenář zaslal agentům J. K. Rowlingové a ve které Medka obvinil, že špatně přeložil název šestého dílu *Harry Potter and the Half-Blood Prince*. Tehdy musel Medek zástupcům autorky vysvětlit, že v tomto kontextu v češtině nelze použít výraz „polokrevný“ nebo „polokrevník“.

Autorka amatérského překladu pátého dílu Starkiller v rozhovoru pro Reflex řekla, že svým překladem nemohla oficiálnímu překladu konkurovat.¹⁰⁸ Podle Kokeše (2003) bylo na překladu znát, že byl vytvářen ve spěchu a neprošel řádnou korekturou, jinak se ale vyjádřil, že by „mohl jít do tiskárny“. Jan Zvěřina (2012) v souvislosti s amatérským překladem šestého dílu uvedl, že první verze překladu se „sotva daly číst“ a sloužily čistě k tomu, aby mohli čtenáři sledovat děj. První kvalitnější verze amatérského překladu podle něj vznikla až dva měsíce po prvním zveřejnění. V případě amatérského překladu sedmého dílu vznikaly dva konkurenční překlady, což podle našeho názoru mohlo mít pozitivní vliv na jejich kvalitu. HP7 CZ byl od počátku vyzdvihován za vysokou kvalitu svého překladu, což dokazuje i skutečnost, že vznikla stránka sdružující jeho fanoušky nazvaná Sedmožrouti.blog.cz. Členové Fénix týmu v rozhovoru pro server MFantasy.cz (Belanský 2007) uvedli, že HP7 CZ byl pro ně inspirací a přestože chtěli zveřejňovat překlady co nejrychleji, snažili se je poté dostat alespoň na úroveň srovnatelnou s HP7 CZ. HP7 CZ v rozhovoru pro Sedmožrouty.blog.cz řekl, že v překladu Fénix týmu si všiml hrubek a překlepů a někdy i chybějících odstavců, rovněž kritizoval, že nepřekládají některé názvy, pro něž již z předchozích dílů série existuje český překlad.¹⁰⁹ Zmínil ovšem také, že se s dalšími kapitolami velice zlepšili, protože údajně přibrali do týmu velmi kvalitního překladatele či překladatelku. Pavel Medek (2012) na adresu amatérských překladů řekl, že hlavní slabinou především kolektivních překladů byla nekonzistentnost překladatelských řešení.

Z ohlasů na stránkách amatérských překladatelů vyplývá, že čtenáři často překladatelům děkovali za to, že knihu překládají dobrovolně a pomáhají tak fanouškům, kteří si nemohou přečíst anglický originál. Setkáváme se také s pozitivním hodnocením kvality překladu a s návrhy na korektury a možná zlepšení; objevují se ovšem i negativní reakce a doporučení, aby si fanoušci počkali na oficiální překlad.¹¹⁰ Především u překladu

¹⁰⁸ Rozhovor se Starkillerem. In *PotterHarry.net* [online]. Ref. 24.

¹⁰⁹ Rozhovor se Sedmou-Radkem:). In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Ref. 7.

¹¹⁰ *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix* [online]. Ref. 4.
Harry Potter a relikvie smrti [online]. Ref. 25.

prvních kapitol byly také časté dotazy, zda se skutečně jedná o překlad sedmého dílu a není to pouze podvrh (ibid.).

Slovy Pavla Medka (2012) bychom mohli říci, že z hlediska kvality je hlavním rozdílem mezi amatérskými a oficiálními překlady to, že první jmenovaný je překlad a druhý je překlad umělecký. Pokud budeme hodnotit kvalitu amatérského překladu nikoli ve srovnání s překladem oficiálním, ale ve vztahu k požadavkům na tento typ překladu, dospějeme ovšem k závěru, že amatérské překlady v této své podobě dokázaly splnit svou úlohu, tedy dočasně „suplovat“ oficiální překlad, a umožnit tak fanouškům co nejdříve sledovat další plynutí děje. Jak jsme již uvedli, záměrem amatérských překladů Harry Pottera nebylo oficiálnímu překladu konkurovat, a proto také jejich kvalita nebyla pro amatérské překladatele prioritou. Oběma typům překladů se dostávalo velkého zájmu ze strany nejen fanoušků v pravém slova smyslu, ale i běžných čtenářů a médií.

8.10. Shrnutí

Na základě srovnání procesu vzniku amatérského a oficiálního překladu Harry Pottera jsme dospěli k závěru, že amatérské překlady Harry Pottera vznikaly v mnoha ohledech méně organizovaně, živelněji a méně systematicky než překlad oficiální, což se týká především způsobu organizace práce překladatelských týmů, přístupu k samotnému překládání na straně jednotlivých amatérských překladatelů, postoje ke korekturám a redakci atd. Dále je patrné, že amatérští překladatelé těžili z možností, které jim skýtaly moderní technologie, např. při získávání textu originálu, vzájemné komunikaci v překladatelských týmech a zveřejňování překladu. Základním principem při vytváření amatérských překladů se ukázal být požadavek na rychlost překladu, přičemž není podstatné, zda byl vědomě a explicitně formulován, nebo se jednalo o jakési nepsané pravidlo, kterým se ale všichni zúčastnění intuitivně řídili. Tento požadavek je v souladu s hlavní úlohou amatérských překladů Harry Pottera, kterou jsme definovali v podkapitole 4.7. a kterou podle nás bylo přelomeno období, kdy zatím neexistoval překlad oficiální, a co nejrychleji uspokojit zvědavost fanoušků a umožnit jim i bez znalosti angličtiny sledovat další plynutí děje. Vzhledem k tomu, že tuto svou funkci plnil amatérský překlad Harry Pottera, pouze dokud nevyšel překlad oficiální, snažili se většinou amatérští překladatelé přijít se svými amatérskými překlady co nejdříve, a co nejdříve tak uspokojit, podle Zuzany Němcové (2012) ze serveru PotterHarry.net velkou, poptávku ze strany fanoušků.

Amatérští překladatelé měli pro rychlé vytvoření překladu velmi dobré předpoklady. Ze srovnání vyplývá, že s překládáním mohli začít okamžitě poté, co se pro vytvoření překladu rozhodli, protože v případě amatérského překladu odpadají veškeré administrativní a oficiální úkony, které jsme popsali výše. Přínosem bylo i využívání moderních technologií, díky nimž amatérští překladatelé často získali text originálu ještě před jeho oficiálním vydáním, tedy dříve než nakladatelství Albatros, mohli překlad okamžitě po jeho dokončení zveřejnit a podle potřeby ho až následně upravovat. Požadavku na rychlost překladu byly dále podřizovány některé aspekty procesu vzniku překladu. Zřejmě nejmarkantnějším příkladem je v tomto ohledu vytváření překladatelských týmů, které byly schopné vytvořit překlad až dvakrát rychleji, než jednotlivec, jak jsme viděli na překladech sedmého dílu série od Fénix týmu a HP7 CZ. Rovněž skutečnost, že hotové překlady byly zveřejňovány co nejdříve po odevzdání a až následně u nich proběhla pečlivější korektura, nasvědčuje, že rychlost byla pro amatérské překladatele prioritou.

Již v podkapitole věnované kvalitě výsledného překladu jsme naznačili, že kvalitu amatérského překladu můžeme hodnotit nejen absolutně ve srovnání s oficiálním překladem, ale také relativně ve vztahu k úloze tohoto typu překladu zmíněné výše a požadavkům na překlad, které z této úlohy vycházely a reflektovaly také poptávku čtenářů. Z tohoto hlediska můžeme konstatovat, že amatérské překlady svou úlohu splnily, což je patrné také z ohlasů čtenářů, kteří často chválili právě ochotu amatérských překladatelů pro ně překlad vytvořit a rychlost, kterou text překládali a zveřejňovali.

Kromě poznatků, na jejichž základě jsme provedli toto srovnání, z rozhovorů s Pavlem Medkem a Ondřejem Müllerem rovněž vyplynulo, že proces vzniku oficiálního překladu Harry Pottera se v mnoha ohledech lišil od běžné nakladatelské a překladatelské praxe. Největší odlišnosti plynuly ze skutečnosti, že část autorských práv vlastnila společnost Warner Bros a že se ze série o Harry Potterovi stal bestseller a díky filmům a prodeji souvisejících produktů i fenomén, který přesáhl čistě literární sféru; obě tyto skutečnosti spolu přitom samozřejmě úzce souvisí.

Již jsme uvedli, že vliv společnosti Warner Bros se projevoval především požadavky na překladatele v souvislosti s jejich autorskými právy k překladu a také požadavky na podobu překladu samotného, což se týkalo především přístupu k překladu vlastních jmen a neologismů. Vzhledem k vzrůstající oblibě série provázela čekání na překlad vybičovaná atmosféra, která panovala jak na straně veřejnosti, tak i v samotném nakladatelství. Čtenáři od oficiálního překladu požadovali nejen rychlost, ale také kvalitu.

Pavel Medek (2012) řekl, že zatímco čtenář „běžného překladu“ nemá potřebu ani důvod porovnávat ho s originálem, v případě Harry Pottera čekala značná část čtenářů na překlad právě z toho důvodu, aby jej s originálem mohla srovnat a případně ho i na základě tohoto srovnání kritizovat, tím spíše, že u posledních dílů série si už značná část čtenářů dokázala knihu přečíst v angličtině. Čtenáři bedlivě sledovali úroveň překladu, což bylo podle Medka (2012) zcela unikátní a zřejmě se to již v takové míře nebude opakovat. Překlady Harry Pottera tak přivedly profesi překladatele, jehož podíl na výsledné podobě knihy si čtenáři často ani neuvědomují, do centra zájmu. To potvrzuje i Lia Wylerová (2003: 6), která řekla, že nakladatelství dostávalo v souvislosti s vydáním Harry Pottera v prvních dvou letech průměrně osm set dopisů a emailů měsíčně, z nichž část byla překvapivě určena právě jí, tedy překladatelce. Wylerová musela dokonce v souvislosti se svým překladem čelit veřejné debatě nebývalých rozměrů, poté co byla desetiletým bilingvním čtenářem obviněna, že špatně přeložila slovo „muggle“ (v češtině „mudla“) (ibid.). Za odlišnost od běžné praxe pak můžeme v neposlední řadě považovat i fakt, že spolu s oficiálním překladem Harry Pottera vznikaly i překlady amatérské.

Díky srovnání procesu vzniku amatérského a oficiálního překladu Harry Pottera prezentovanému v této kapitole a především díky rozhovorům, které jsme za účelem tohoto srovnání vedli s Pavlem Medkem a Ondřejem Müllerem, jsme získali cenné poznatky nejen o amatérském překladu Harry Pottera a způsobu jeho vzniku, ale rovněž o procesu vzniku překladu oficiálního a o skutečnostech, které ho odlišovaly od „běžných překladů“. Tyto poznatky dále využijeme v následujících kapitolách, kde se budeme zabývat výslednými produkty těchto překladatelských procesů, tedy překlady samotnými.

9. URČOVÁNÍ PŮVODNOSTI AMATÉRSKÝCH PŘEKLADŮ

HARRY POTTER AND THE DEATHLY HALLOWS

V této a následujících kapitolách se budeme zabývat samotnými amatérskými překlady, přičemž se již omezíme pouze na překlady sedmého dílu série *Harry Potter and the Deathly Hallows*. Z internetu se nám podařilo získat celkem čtyři různé amatérské překlady tohoto dílu; kromě nejčastěji zmiňovaných překladů od Fénix týmu a HP7 CZ se jednalo také o překlad z internetových stránek věnovaných Harry Potterovi www.hapo.estranky.cz a překlad, který na svém blogu zveřejňovala uživatelka s přezdívkou Samara.¹¹¹ Překlad ze serveru hapo.estranky.cz byl ovšem zveřejněn až v listopadu 2007, tedy zhruba čtyři měsíce po vydání originálu sedmého dílu. Vzhledem k závěrům, ke kterým jsme došli v předchozí kapitole, tedy že u amatérských překladů Harry Pottera byla hlavním požadavkem a také hlavní devizou rychlost jejich vzniku a zveřejňování, je poměrně nestandardní, aby začal amatérský překlad vznikat až tak pozdě po vydání originálu. Pojali jsme proto podezření, zda se skutečně jedná o překlad původní a zda nebyl těmito stránkami pouze přejat od některého z výše zmíněných amatérských překladatelů. Z toho důvodu jsme se rozhodli před tím, než začneme s texty amatérských překladů pracovat, ověřit, zda jsou skutečně původní a má smysl se jimi v naší práci dále zabývat.

9.1. Metodologie

Pro srovnání textů amatérských překladů jsme se rozhodli použít jeden z nástrojů Revize textového editoru Microsoft Office Word 2007. Jedná se o nástroj Porovnat (právní porovnání). Primární funkcí tohoto nástroje je porovnat dvě různé verze stejného dokumentu, a zjistit tak, zda v dokumentu došlo k nějakým úpravám. Srovnává se vždy novější verze (revidovaný dokument) oproti verzi starší (originální dokument) a za správná řešení, tedy ta, která jsou v porovnaném dokumentu ponechána, jsou považována řešení novější. Před samotným porovnáním si je možné zvolit parametry porovnání; my jsme zadali, aby byly v porovnávaných dokumentech sledovány přesunuté položky, změny velikosti písmen, poznámky pod čarou a textová pole. Dále jsme stanovili, že srovnání bude probíhat na úrovni slov a že výsledek bude zobrazen v samostatném dokumentu.

¹¹¹ *Harry Potter a relikvie smrti – neoficiální český překlad* [online]. Ref. 88.

Překlad Harry Potter a relikvie smrti. In *Harry Potter na www.hapo.estranky.cz* [online]. Ref. 89.

Abychom mohli tímto způsobem srovnání provést, zkopírovali jsme si všechny čtyři výše zmíněné překlady z příslušných internetových stránek do samostatných souborů programu Microsoft Office Word 2007.

Při porovnávání jsme vyšli z předpokladu, že překlady Fénix týmu a HP7 CZ jsou s výjimkou prvních čtyř kapitol, u kterých Fénix tým na svých stránkách uvedl, že jsou převzaté od HP7 CZ, původní. Abychom získali jakýsi referenční vzorek a zjistili, jak výsledky porovnání v textovém editoru Microsoft Word vypadají, porovnali jsme nejprve právě překlad od Fénix týmu s překladem od HP7 CZ, přičemž za originální dokument jsme v tomto případě označili překlad od HP7 CZ a za dokument revidovaný překlad od Fénix týmu. Je ovšem nutné zdůraznit, že na výsledek porovnání v případě, že srovnáváme dva různé překlady a ne dvě verze jednoho dokumentu, nemá vliv, který z překladů označíme za originál a který za revidovanou verzi.

Na základě tohoto porovnání jsme zjistili, že mohou nastat tři různé situace: překlady jsou zcela totožné, překlady jsou zcela odlišné, překlady se do určité míry shodují. Pokud jsou překlady zcela totožné, výsledný porovnaný dokument tvoří text ve formátování revidovaného dokumentu (v našem případě překlad Fénix týmu zvýrazněný černě), ve kterém nejsou žádné položky přeškrtnuty a nahrazeny jinými, či přesunuty; při porovnání se navíc objeví dialogové okno s informací, že mezi dvěma porovnanými dokumenty nebyly zjištěny žádné rozdíly; to byl např. případ třetí kapitoly, o níž jsme již předem věděli, že ji Fénix tým převzal od HP7 CZ (ukázka viz Příloha 4). Pokud jsou překlady zcela odlišné, ve výsledném porovnaném dokumentu je text originálního dokumentu (překlad HP7 CZ zvýrazněný modře) celý přeškrtnut a pod ním je vložen text revidovaného dokumentu (překlad Fénix týmu); příkladem je třeba pátá kapitola (ukázka viz Příloha 5). Poslední možností byly případy, kdy se překlady do určité míry shodovaly; nejčastěji se jednalo o shodu na úrovni slov či slovních spojení. V takovém případě je ve výsledném dokumentu většina textu originálního dokumentu (překlad HP7 CZ zvýrazněný modře) přeškrtnuta a nahrazena textem revidovaného dokumentu (překlad Fénix týmu zvýrazněný černě), některá slova a slovní spojení jsou ovšem ponechána (ve formátování revidovaného dokumentu, stejně jako v případě, kdy jsou překlady zcela totožné) a nejsou přeškrtnuta, přesunuta, ani nahrazena jinými; to platí např. pro devátou kapitolu (ukázka viz Příloha 6). Tyto výsledky jsme při dalším srovnávání používali jako vzor pro určení, zda jsou porovnávané amatérské překlady zcela totožné, zcela odlišné, nebo se místy shodují. V této souvislosti chceme zdůraznit, že skutečnost, že se dva překlady v některých pasážích do určité míry shodují, nemusí nutně znamenat, že se v obou případech nejedná

o překlady původní. Levý (1998: 80) uvádí, že „u některých jazykových prostředků je výraz překladu jednoznačně určen, protože domácí jazyk má k vyjádření daného významu jen jediný prostředek“; v takových případech se pak i překlady od různých překladatelů nevyhnutelně shodují. Levý (1998: 105) dále zmiňuje skutečnost, že dva různé překlady se mohou shodovat i náhodně v případě, že se optimální řešení vzhledem k originálu samo nabízí.

Dalším krokem po získání referenčního vzorku srovnáním překladu HP7 CZ s překladem od Fénix týmu bylo porovnat s překlady od Fénix týmu a HP7 CZ zbylé dva překlady, ze serveru hapo.estranky.cz a od Samary. Vzhledem k tomu, že první čtyři kapitoly překladu od Fénix týmu byly převzaty od HP7 CZ a HP7 CZ zveřejnil na svých stránkách pouze kapitoly 1 až 22, jsme se zprvu rozhodli omezit se při porovnávání pouze na kapitoly 5 až 22, které jsme měli u obou těchto překladů k dispozici a u nichž jsme měli jistotu, že jsou v obou případech původní.

9.2. Určení původnosti překladu ze serveru hapo.estranky.cz

Jako první jsme se, vzhledem k našemu podezření, rozhodli podrobit srovnání překlad ze serveru hapo.estranky.cz. Podle názvů kapitol jsme předpokládali, že byl překlad přejat spíše od Fénix týmu než od HP7 CZ, o čemž svědčila i skutečnost, že překlad je na stránkách k dispozici kompletní, zatímco HP7 CZ zveřejnil na internetu pouze prvních 22 kapitol a zbylé posílal zájemcům již pouze emailem. Při porovnávání jsme za originální dokument označili překlad Fénix týmu, za dokument revidovaný překlad z hapo.estranky.cz.

Porovnání obou překladů potvrdilo náš předpoklad, že překlad na hapo.estranky.cz není původní a byl přejat od Fénix týmu, aniž by byl Fénix tým na těchto stránkách označen za tvůrce překladu. Z rozhovoru se členy Fénix týmu, který poskytli serveru MFantasy.cz (Belanský 2007) víme, že se proti internetovým stránkám, které bez jejich vědomí a bez udání autorství přejímaly jejich překlad, snažili bojovat; Roxerd (ibid.) jako příklad uvedl estranky.cz a ic.cz. O existenci překladu na hapo.estranky.cz tedy Fénix tým zřejmě nevěděl, což mohlo být dáno i skutečností, že překlad tam byl umístěn až v listopadu 2007, kdy už zájem o amatérské překlady opadl, a Fénix tým již tedy pravděpodobně necítil takovou potřebu hájit si „autorská práva“ ke svému amatérskému překladu a ověřovat, zda se překlad neobjevil bez jejich vědomí na jiných internetových stránkách.

9.3. Určení původnosti překladu z blogu Samary

Dalším krokem bylo porovnání amatérského překladu od Samary s překlady od Fénix týmu a HP7 CZ. Při kopírování překladu z internetových stránek do dokumentu Microsoft Word jsme si všimli, že se názvy kapitol a také formátování textu nápadně podobají překladu od HP7 CZ. Proto jsme jako první srovnali kapitoly 5 až 22 těchto dvou překladů; při srovnání jsme za originální text označili překlad HP7 CZ a za revidovanou verzi překlad Samary.

Porovnání ukázalo, že kapitoly 5 až 14 Samařina překladu jsou zcela totožné s překladem odpovídajících kapitol od HP7 CZ. Naopak v případě kapitol 15 až 22 se Samařin překlad od překladu HP7 CZ zcela lišil nebo se zde objevily pouze shody na úrovni slov či slovních spojení, nikoli už vět, z čehož můžeme vzhledem k našemu referenčnímu vzorku vyvodit, že Samařin překlad těchto kapitol od HP7 CZ přejat nebyl. Vzhledem k tomuto výsledku jsme se rozhodli porovnat také překlad prvních čtyř kapitol, které jsme měli v té době od Samary i HP7 CZ k dispozici. S výjimkou toho, že v první kapitole chybělo v Samařině překladu oproti překladu od HP7 CZ několik odstavců, byly i překlady těchto kapitol zcela totožné. Chybějící pasáž můžeme vysvětlit např. Samařinou nepozorností při kopírování textu z internetové stránky HP7 CZ na vlastní blog.

Dále jsme se rozhodli srovnat kapitoly Samařina překladu 15 až 36 a epilog, které se s překladem od HP7 CZ neshodovaly, s odpovídajícími kapitolami překladu od Fénix týmu, v jehož případě jsme měli na rozdíl od překladu HP7 CZ k dispozici kompletní text až po epilog. Při porovnání byl pro nás originálním dokumentem překlad Fénix týmu a revidovaným dokumentem překlad od Samary. Z tohoto porovnání vyplynulo, že v případě kapitol 15 až 27, 29 a 30, 33 a 34 a epilogu byl Samařin překlad zcela totožný s překladem Fénix týmu. S překladem od Fénix týmu se dále zcela shodovala část kapitoly 28. Tato kapitola čítá v Samařině překladu 23 811 znaků, přičemž 14 600 znaků, tedy 61,3% textu bylo s překladem Fénix týmu totožných, ve zbytku textu se objevily shody na úrovni slov či slovních spojení. Tuto skutečnost nám pomohly osvětlit komentáře od čtenářů na stránkách Fénix týmu a na Samařině blogu. Na stránce Fénix týmu se údajně nejprve objevila pouze „ochutnávka“ 28. kapitoly a zbytek této kapitoly byl na stránkách zveřejněn až později. Z komentářů na Samařině blogu vyplývá, že rovněž ona uveřejnila v případě této kapitoly nejdříve pouze začátek a teprve později i její zbytek. Je tedy možné, že začátek kapitoly, který se v Samařině překladu od překladu Fénix týmu liší, přeložila Samara sama a zbytek kapitoly poté převzala od Fénix týmu, spíše se ale přikláníme k možnosti, že Samara od Fénix týmu převzala už onu „ochutnávku“, tedy začátek

28. kapitoly, a že Fénix tým poté na svých stránkách nejen zveřejnil zbytek této kapitoly, ale zároveň radikálně přepracoval i její začátek. Je tedy možné, že začátek 28. kapitoly v Samařině překladu je vlastně první verzí překladu od Fénix týmu, kterou poté na jejich stránkách nahradila verze revidovaná, zveřejněná spolu se zbytkem kapitoly.

I v kapitolách, které jsme označili za zcela totožné, se někdy objevily drobné odlišnosti. Nejčastěji se jednalo o chybějící mezery nebo uvozovky, což můžeme nejspíše přičíst Samařině nepozornosti při kopírování kapitol na její blog. V některých kapitolách se ovšem zdá, že některé změny provedla vědomě sama Samara, což by mohlo nasvědčovat tomu, že texty překladu na svůj blog pouze mechanicky nekopírovala, ale před zveřejněním je četla a případně upravovala. Příkladem takové změny by mohlo být např. psaní jména Lilly se dvěma „l“ ve 33. kapitole nebo skutečnost, že v epilogu na rozdíl od Fénix týmu nesklouňuje jméno Victoire. Samara se k překladu jmen vyjádřila i na svém blogu, kde řekla, že jména nepřekládala, protože jí anglické originály znějí lépe. Následně jsme ovšem zjistili, že psaní Lilly se dvěma „l“ nemá oporu v originálu, kde je jméno psáno pouze s jedním „l“, tedy Lily; psaní se dvěma „l“ se navíc objevilo pouze v jedné kapitole. To by mohlo naopak svědčit o tom, že Samara tuto kapitolu ze stránek Fénix týmu zkopírovala i s touto chybou v době, kdy kapitola ještě neprošla korekturou, což naopak odporuje naší původní domněnce, že Samara k výsledné podobě překladu, který na svůj blog umístila, alespoň částečně sama přispěla.

Ze srovnání 15. kapitoly až epilogu Samařina překladu s odpovídajícími kapitolami překladu Fénix týmu dále vyplynulo, že kapitoly 31, 32, 35 a 36 se v Samařině překladu od překladu Fénix týmu zcela lišily, nebo se v nich objevovaly pouze shody na úrovni slov či slovních spojení, z čehož můžeme s odkazem na naše referenční porovnání překladů HP7 CZ a Fénix týmu vyvodit, že jejich překlad od Fénix týmu převzat nebyl. Vzhledem k tomu, že jsme neměli k dispozici zbytek překladu od HP7 CZ, mohli jsme se v této fázi pouze dohadovat, zda se tyto kapitoly s překladem Fénix týmu neshodují z toho důvodu, že jsou převzaté od HP7 CZ, nebo proto, že je Samara přeložila sama.

Abychom mohli s jistotou určit, z jakého důvodu se kapitoly 31, 32, 35 a 36 s překladem od Fénix týmu neshodovaly, pokusili jsme se získat i zbylé kapitoly překladu od HP7 CZ, které se již neobjevily na jeho internetových stránkách, ale byly zájemcům posílány pouze emailem. To se nám nakonec podařilo prostřednictvím administrátorky serveru Sedmožrouti.blog.cz Jarky Ševčíkové, a tyto kapitoly jsme tedy mohli s odpovídajícími kapitolami Samařina překladu srovnat. Porovnání ukázalo, že kapitola 36 je od překladu HP7 CZ zcela odlišná, v ostatních se místy objevily shody na úrovni slov či

slovních spojení, nikdy ale do té míry, abychom mohli říci, že byly tyto kapitoly od HP7 CZ převzaty. Z jistotou jsme tedy dokázali, že zmíněné čtyři kapitoly pochází z jiného zdroje, než jsou překlady od Fénix týmu a HP7 CZ. Samara je tedy buď přeložila sama, nebo je přejala z jiného zdroje, který se nám na internetu nepodařilo nalézt.

Ve snaze objevit případný zdroj, odkud by Samara mohla překlady daných kapitol převzít, jsme několik prvních vět každé z těchto kapitol (31, 32, 35 a 36) zkoušeli zadat do vyhledávače Google. Ve všech případech byla výsledkem hledání stránka videoobrazky.blog.cz, na které je umístěn kompletní překlad sedmého dílu série *Harry Potter and the Deathly Hallows*. Abychom zjistili, který z překladů vznikl dříve a který je převzatý, vybrali jsme si dvě kapitoly Samařina překladu, jednu převzatou od HP7 CZ (5. kapitola) a jednu od Fénix týmu (15. kapitola), zkopírovali z dané stránky odpovídající kapitoly do dokumentu Microsoft Word a opět je prostřednictvím nástroje Porovnání srovnali. Za originální dokument jsme v tomto případě označili překlad od Samary, dokumentem revidovaným byl překlad z videoobrazky.blog.cz. Z porovnání vyplynulo, že kapitoly jsou zcela totožné. Vzhledem k tomu, že je poměrně nepravděpodobné, aby někdo vytvořil a na stránky videoobrazky.blog.cz umístil stejnou kompilaci překladů HP7 CZ a Fénix týmu jako Samara, dospěli jsme k závěru, že tento překlad byl od Samary převzatý. To potvrzuje i skutečnost, že podle údajů na této stránce blog vznikl až v roce 2009, tedy dva roky po vzniku amatérských překladů sedmého dílu.

Výsledky, ke kterým jsme porovnáváním Samařina překladu s překlady od HP7 CZ a Fénix týmu dospěli, jsou zaneseny v tabulce 1.

kapitola	původ Samařina překladu	kapitola	původ Samařina překladu
1.	HP7 CZ	20.	Fénix tým
2.	HP7 CZ	21.	Fénix tým
3.	HP7 CZ	22.	Fénix tým
4.	HP7 CZ	23.	Fénix tým
5.	HP7 CZ	24.	Fénix tým
6.	HP7 CZ	25.	Fénix tým
7.	HP7 CZ	26.	Fénix tým
8.	HP7 CZ	27.	Fénix tým
9.	HP7 CZ	28.	z většiny Fénix tým
10.	HP7 CZ	29.	Fénix tým
11.	HP7 CZ	30.	Fénix tým
12.	HP7 CZ	31.	neznámý
13.	HP7 CZ	32.	neznámý
14.	HP7 CZ	33.	Fénix tým
15.	Fénix tým	34.	Fénix tým
16.	Fénix tým	35.	neznámý
17.	Fénix tým	36.	neznámý
18.	Fénix tým	epilog	Fénix tým
19.	Fénix tým		

Tab. 1. Původ Samařina překladu

Samara převzala kapitoly 1 až 14 od HP7 CZ a kapitoly 15 až 30, 33, 34 a epilog od Fénix týmu. U zbylých kapitol se nám bohužel nepodařilo s jistotou určit, zda je Samara přeložila sama, nebo převzala z nám neznámého zdroje.

Tato zjištění jsou ovšem v ostrém rozporu s tvrzeními Samary na jejím blogu. Samara v příspěvku z 30. července 2007 uvedla, že na svém blogu zveřejňuje neoficiální překlad knihy *Harry Potter and the Deathly Hallows*. Na otázku v diskusi, zda překlad vytváří sama, odpověděla, že „jí nic jiného nezbyvá“.¹¹² Na další podobný dotaz v diskusi k 32. kapitole, znovu odpověděla, že překládá sama.¹¹³ V diskusi k 36. kapitole se objevila také otázka, zda Samara vytvořila překlad sama, nebo ho odněkud stáhla; tuto otázku už ovšem Samara ponechala bez odpovědi.¹¹⁴

¹¹² Neoficiální překlad. In *Harry Potter a relikvie smrti – neoficiální český překlad* [online]. Stránka naposledy edit. 30. 7. 2007 12:42 [cit. 2012-5-16]. Dostupný z WWW: <<http://samara.mujblog.info/harry-potter-a-relikvie-smrti/neoficialni-prekad>>.

¹¹³ 32. kapitola – Stará (bezová) hůlka. In *Harry Potter a relikvie smrti – neoficiální český překlad* [online]. Stránka naposledy edit. 2. 8. 2007 13:37 [cit. 2012-5-16]. Dostupný z WWW: <<http://samara.mujblog.info/harry-potter-a-relikvie-smrti/32-kapitola-stara-bezova-hulka>>.

¹¹⁴ 36. kapitola – Trhlina v plánu. In *Harry Potter a relikvie smrti – neoficiální český překlad* [online]. Stránka naposledy edit. 2. 8. 2007 22:45 [cit. 2012-5-16]. Dostupný z WWW: <<http://samara.mujblog.info/harry-potter-a-relikvie-smrti/36-kapitola-trhlina-v-planu>>.

Vzhledem k tomuto rozporu jsme se kromě srovnání samotných textů rozhodli srovnat také časy, kdy byly překlady jednotlivých kapitol od Samary, Fénix týmu a HP7 CZ zveřejňovány. Takové srovnání by nám navíc mohlo napovědět, proč Samara přestala počínaje 15. kapitolou přejímat překlad od HP7 CZ a začala ho stahovat z internetových stránek Fénix týmu a proč naopak v případě kapitol 31, 32, 35 a 36 čerpala překlady ze zcela jiného zdroje. Při tomto srovnání jsme vyšli z poznatků o způsobu a časovém rámci zveřejňování jednotlivých kapitol amatérských překladů od Fénix týmu a HP7 CZ, které jsme již stručně popsali v předchozí kapitole.

Z internetových stránek všech tří zmiňovaných překladů jsme si do tabulky (viz Tab. 2) vypsalí data a přesné časy, kdy byly překlady jednotlivých kapitol na stránkách zveřejněny.¹¹⁵ V případě Samařina překladu jsou časy zveřejnění kapitol, které převzala od HP7 CZ, označeny zeleně, časové údaje o zveřejnění kapitol převzatých od Fénix týmu jsou označeny fialově. Oranžově jsou vyznačeny kapitoly, které pochází z neznámého zdroje.

¹¹⁵ *Harry Potter a relikvie smrti – neoficiální český překlad* [online]. Ref. 88.
Harry Potter a relikvie smrti [online]. Ref. 25.
Harry Potter a relikvie smrti – Fénix [online]. Ref. 4.

kpt.	Samara	HP7 CZ	Fénix tým	kpt.	Samara	HP7 CZ	Fénix tým
1.	30.7. 12:40	19.7. 20:01	22.7. 15:30	20.	1.8. 14:03	6.8. 20:48	22.7. 2:00
2.	30.7. 12:52	19.7. 20:06	22.7. 15:31	21.	1.8. 14:03	7.8. 1:22	22.7. 2:00
3.	31.7. 15:16	20.7. 11:44	22.7. 15:33	22.	1.8. 14:04	8.8. 16:42	22.7. 2:00
4.	1.8. 10:36	20.7. 20:56	22.7. 15:35	23.	1.8. 14:05	-	22.7. 16:29
5.	1.8. 13:32	22.7. 12:38	22.7. 15:38	24.	1.8. 14:07	-	22.7. 2:00
6.	1.8. 13:34	22.7. 23:40	22.7. 15:42	25.	1.8. 14:08	-	22.7. 2:00
7.	1.8. 13:35	23.7. 23:40	22.7. 9:52	26.	1.8. 14:09	-	22.7. 2:00
8.	1.8. 13:36	25.7. 1:07	23.7. 0:13	27.	1.8. 14:10	-	22.7. 22:32
9.	1.8. 13:37	25.7. 21:56	23.7. 0:19	28.	1.8. 14:11	-	1.8. 0:43
10.	1.8. 13:38	26.7. 23:21	23.7. 0:30	29.	2.8. 10:12	-	1.8. 20:30
11.	1.8. 13:43	27.7. 22:28	23.7. 1:00	30.	2.8. 10:15	-	1.8. 20:36
12.	1.8. 13:44	29.7. 00:14	23.7. 2:00	31.	2.8. 13:06	-	1.8. 23:58
13.	1.8. 13:46	30.7. 00:52	23.7. 2:00	32.	2.8. 13:37	-	2.8. 20:09
14.	1.8. 13:47	30.7. 22:55	23.7. 2:00	33.	2.8. 22:40	-	2.8. 20:58
15.	1.8. 13:57	1.8. 14:35	23.7. 2:00	34.	2.8. 22:42	-	2.8. 22:18
16.	1.8. 13:58	2.8. 00:24	23.7. 2:00	35.	2.8. 22:44	-	2.8. 22:47
17.	1.8. 13:59	3.8. 11:27	22.7. 2:00	36.	2.8. 22:45	-	2.8. 23:17
18.	1.8. 14:00	3.8. 22:46	22.7. 2:00	epilog	3.8. 16:44	-	2.8. 23:40
19.	1.8. 14:01	5.8. 21:12	22.7. 2:00				

Tab. 2. Časový rámec zveřejňování překladů na internetových stránkách amatérských překladatelů

Na základě údajů v tabulce se nejdříve pokusíme podpořit naše závěry, ke kterým jsme došli porovnáním překladů prostřednictvím nástroje Porovnání v Microsoft Word. Z údajů vyplývá, že Samara začala na svém blogu přeložené kapitoly zveřejňovat 30. července, tedy až devět dní poté, co v České republice vyšel anglický originál. Vzhledem k tomu, že zveřejňovala kapitoly postupně a nikoli překlad jako celek, můžeme takřka s jistotou vyloučit, že by sice začala překládat bezprostředně po vydání originálu, ale první kapitolu zveřejnila až o devět dní později. Takový postup by byl zcela v rozporu se závěry, ke kterým jsme dospěli v předchozí kapitole, tedy že hlavní prioritou amatérských překladatelů bylo zveřejnit překlady co nejrychleji, což jim navíc v situaci, kdy paralelně vznikalo více amatérských překladů sedmého dílu, pomohlo co nejdříve získat přízeň čtenářů. Pokud bychom přesto připustili, že Samara začala na překladu pracovat již 21. července a jeho zveřejnění pouze z nějakého důvodu pozdržela, znamenalo by to, že od 21. července do 1. srpna stihla přeložit 28 kapitol a během dalších dvou dnů i zbývajících osm kapitol a epilog. Prvních 28 kapitol by tedy musela překládat průměrnou rychlostí zhruba 2,8 kapitoly za den, zbývajících 8 kapitol a epilog průměrnou rychlostí 4,5 kapitoly za den. Když porovnáme tyto údaje s rychlostí, jakou překládal např. HP7 CZ nebo tvůrce oficiálního překladu Pavel Medek, dojdeme k závěru, že by Samara musela překládat

tříkrát až čtyřikrát rychleji, což je podle našeho názoru při zachování alespoň minimální kvality překladu vysoce nepravděpodobné.

Můžeme tedy konstatovat, že jak porovnání prostřednictvím Microsoft Office Word 2007, tak závěry, které jsme vyvodili ze způsobu a časového rámce zveřejňování jednotlivých přeložených kapitol na Samařině blogu, naznačují, že překlad, který Samara vydávala za svůj, byl ve skutečnosti přejat zčásti od Fénix týmu, zčásti od HP7 CZ. Z toho důvodu se i v případě kapitol, u nichž se nám nepodařilo určit, zda je Samara přeložila sama, či převzala z jiného, nám neznámého zdroje, kloníme k závěru, že je Samara sama nepřeložila. K tomuto závěru přispívá např. i skutečnost, že po dvou kapitolách (35 a 36), jejichž původ je nám neznámý, zveřejnila Samara epilog až s poměrně velkým časovým odstupem a opět ho přejala od Fénix týmu. Můžeme si tedy klást otázku, z jakého důvodu, pokud by Samara kapitoly 35 a 36 přeložila sama, se rozhodla nepřeložit rovnou i pouze pětistránkový epilog, ale stáhnout ho až následující den ze stránek Fénix týmu.

Na základě údajů v tabulce jsme se dále pokusili vysvětlit, z jakého důvodu přestala Samara přejímat překlad od HP7 CZ a od 15. kapitoly čerpala z překladu od Fénix týmu. Z tabulky vyplývá, že Samara začala překlad na svém blogu zveřejňovat v době, kdy již byl na internetu dostupný překlad prvních kapitol sedmého dílu jak od HP7 CZ, tak i od Fénix týmu. Jak jsme již uvedli, první čtyři kapitoly, které Fénix tým na svých stránkách zveřejnil, byly přejaté od HP7 CZ, což by mohl být důvod, proč se Samara rozhodla přebírat překlad právě od HP7 CZ, nikoli od Fénix týmu.

Z údajů je dále patrné, že Samara na svém blogu překlad zveřejňovala v určitých blocích, vždy několik kapitol takřka najednou; např. 1. srpna zveřejnila v rozmezí několika desítek minut (od 13:32 do 14:11) 24 kapitol. Právě skutečnost, že kapitoly zveřejňovala takto bezprostředně po sobě v blocích, byla zřejmě důvodem, proč začala Samara počínaje 15. kapitolou přejímat překlady od Fénix týmu, a nikoli již od HP7 CZ. Zveřejněním 14. kapitoly totiž Samara dospěla k počtu kapitol, které již měl HP7 CZ přeložené a zveřejněné na svých stránkách. Zatímco Samara chtěla zřejmě 15. kapitolu na svém blogu zveřejnit bezprostředně poté, co tam umístila kapitolu 14 (tedy již ve 13:47), na stránkách HP7 CZ tou dobou ještě tato kapitola k dispozici nebyla. Překlad této kapitoly byl však již v té době dostupný na stránkách Fénix týmu, a právě proto se nejspíš Samara rozhodla převzít tuto kapitolu od něj. Způsob, jakým Samara překlady jednotlivých kapitol na svém blogu zveřejňovala, rovněž vysvětluje, proč v případě dalších kapitol už i nadále přebírala překlady od Fénix týmu. Pokud by totiž chtěla dál čerpat od HP7 CZ, musela by se podříditi tempu, kterým překládal, tedy zhruba jedna kapitola za den. Naopak Fénix tým

na svých stránkách zveřejňoval kapitoly mnohem rychleji a často rovněž několik najednou, což Samařinu způsobu zveřejňování vyhovovalo lépe.

Čistě z časových údajů o zveřejňování jednotlivých kapitol bohužel nedokážeme určit, proč Samara nepřevzala od Fénix týmu i kapitolu 31, kterou zveřejnila 2. srpna, přestože na stránkách Fénix týmu byla tato kapitola dostupná už od předchozího dne. Možným důvodem by opět mohla být Samařina snaha nezveřejňovat kapitoly po jedné, ale vždy několik najednou. Kapitola 31. totiž sice již v překladu Fénix týmu existovala, následující kapitola ovšem zatím ne, a Samara by na ni tedy musela čekat. Toto vysvětlení je ovšem z naší strany pouze spekulací a skutečný důvod mohl být zcela jiný. Samara nakonec jak 31., tak 32. kapitolu převzala z jiného zdroje, a překlad kapitoly 32 se tedy na jejím blogu objevil dokonce dříve než na stránkách Fénix týmu. Podobně bychom mohli vysvětlit i skutečnost, že ani kapitoly 35 a 36 Samara nepřevzala od Fénix týmu, ale získala je z jiného zdroje. Je možné, že 35. a 36. kapitolu chtěla opět zveřejnit bezprostředně po kapitole 34, tyto dvě kapitoly ovšem v té době v překladu Fénix týmu zatím neexistovaly, a Samara se tedy rozhodla zveřejnit překlad z jiného zdroje.

Údaje o časovém rámci zveřejňování jednotlivých kapitol překladu na Samařině blogu nám pomohly vysvětlit, na základě čeho se Samara rozhodovala, zda na svůj blog převezme překlad od HP7 CZ, nebo od Fénix týmu. Tento časový rámec je ale zcela jistě výsledkem celé řady faktorů, které se nám již nemůže podařit zrekonstruovat. Např. skutečnost, že Samara zveřejňovala překlad v blocích, by mohla naznačovat, že měla z nějakého důvodu přístup k internetu pouze po omezenou dobu, kterou se pak snažila maximálně využít a umístit na svůj blog co nejvíce nových kapitol. Od Samary máme ovšem na rozdíl od ostatních amatérských překladatelů sedmého dílu pouze minimum informací o vzniku překladu (což bychom mohli považovat za další důkaz faktu, že překlad sama nevytvořila), takže podobné úvahy jsou bohužel pouze spekulacemi.

Vzhledem k našemu zjištění, že Samara na svém blogu zveřejňovala a vydávala za svůj překlad, který ve skutečnosti nevytvořila, bychom se chtěli stručně zamyslet nad motivacemi, které ji k tomu vedly. V podkapitole 4.8. o individuálních motivacích amatérských překladatelů jsme uvedli, že mezi hlavní motivace pro vytváření amatérských překladů patří touha amatérských překladatelů vyzkoušet si, zda zvládnou knihu přeložit, skutečnost, že je překládání baví a že si jím zlepšují své jazykové dovednosti, snaha zprostředkovat příběh i fanouškům, kteří si knihu nemohou přečíst v angličtině, a v neposlední řadě také pozitivní ohlasy ze strany čtenářů. Samara ovšem překlad sama nevytvořila, proto můžeme v jejím případě první tři zmíněné motivace pominout. Tím, že

Samara na svém blogu překlad zveřejňovala, ovšem zcela jistě umožnila fanouškům, kteří neuměli anglicky, sledovat další plynutí děje. V tomto případě ovšem můžeme namítnout, že stejnou službu by fanouškům prokázala, i kdyby na své stránky pouze umístila odkazy na amatérské překlady HP7 CZ nebo Fénix týmu. Z toho vyplývá, že pro Samaru bylo hlavní motivací získat uznání a pozitivní ohlasy od čtenářů, kterých se jí mohlo dostat rozhodně více, když překlad vydávala za svůj, než kdyby na něj na svém blogu pouze umístila odkaz.

Na Samařinu situaci můžeme velice dobře aplikovat koncept (pop)kulturního kapitálu, který s odkazem na Bourdieho ve své práci zmiňuje Švelch (2011: 33). Zprostředkování překladu sedmého dílu Harry Pottera je zprostředkováním (pop)kulturního kapitálu; zprostředkovatel jím získává kapitál sociální, což se projevuje právě např. uznáním a projevy díky od čtenářů. Samara by byla zprostředkovatelem (pop)kulturního kapitálu i v případě, že by na své stránky umístila na překlad pouze odkaz. Lze ovšem předpokládat, že v takovém případě by získala menší sociální kapitál, než když překlad zdánlivě vytvořila sama. Získání co největšího možného sociálního kapitálu bylo tedy pro Samaru natolik žádoucí, že kvůli tomu byla ochotná i podvádět a vydávat za svůj překlad, který nevytvořila. Získání sociálního kapitálu pro ni zjevně bylo největší motivací.

9.4. Závěry

Hlavním závěrem této kapitoly, v níž jsme se zabývali určením původnosti překladů sedmého dílu série *Harry Potter and the Deathly Hallows*, je, že ze čtyř srovnávaných překladů jsou původní pouze překlady Fénix týmu a HP7 CZ s výjimkou prvních čtyř kapitol, které Fénix tým převzal od HP7 CZ a informoval o tom pod textem jednotlivých kapitol na svých stránkách. Naopak překlady z hapo.estranky.cz a z blogu uživatelky Samary byly z těchto, případně i dalších zdrojů pouze přejaty. Z tohoto závěru plyne, že v následujících kapitolách se již budeme hlouběji zabývat pouze překlady od HP7 CZ a Fénix týmu v rozsahu od páté kapitoly po epilog.

Zajímavým zjištěním byla také skutečnost, že i amatérští překladatelé, jejichž činnost lze, jak jsme dokázali v 6. kapitole, klasifikovat jako porušení autorských práv, se stávali oběťmi plagiátorů. Z rozhovoru, který poskytli členové Fénix týmu serveru MFantasy.cz (Belanský 2007) vyplývá, že se proti stránkám, které bez jejich vědomí a souhlasu přejímaly jejich překlad, snažili zasahovat. Ne vždy byli ale úspěšní, což dokazuje právě existence překladu Fénix týmu na internetových stránkách

hapo.estranky.cz a také skutečnost, že jeho části za svůj vydávala na svém blogu Samara. Rovněž Samařin překlad, který byl ve skutečnosti kompilací překladů nejspíše ze tří různých zdrojů, byl poté zřejmě bez jejího vědomí umístěn na stránky videoaobrazky.blog.cz. Takovéto chování můžeme stejně jako v případě Samary vysvětlit touhou provozovatelů těchto stránek získat zveřejněním cizího amatérského překladu Harry Pottera zcela bez námahy určitý sociální kapitál. Otázkou ovšem je, zda to mohlo platit i v případě, že byl překlad na stránky umístěn až několik měsíců (hapo.estranky.cz), či dokonce let (videoaobrazky.blog.cz) od doby, kdy amatérské překlady sedmého dílu vznikly. Domníváme se, že vzhledem k hlavní úloze amatérských překladů Harry Pottera tak, jak jsme ji v této práci definovali, už takto pozdní zveřejnění k získání sociálního kapitálu buď vůbec nevedlo, nebo vedlo pouze v omezené míře. To, že se na daných fanouškovských stránkách překlad nachází, ovšem podle našeho názoru možná mohlo daným stránkám přidat na vážnosti.

Posledním zjištěním, ke kterému jsme v této kapitole dospěli, je fakt, že v případě sedmého dílu série zřejmě vzniklo více amatérských překladů do češtiny, než o kolika v té době informovala média a kolik se nám jich na internetu podařilo s téměř pětiletým odstupem objevit. Dokladem je skutečnost, že překlad, který zveřejňovala Samara na svém blogu, byl zřejmě kompilací tří různých překladů, nikoli pouze překladů od Fénix týmu a HP7 CZ.

10. SROVNÁNÍ KONZISTENTNOSTI PŘEKLADATELSKÝCH ŘEŠENÍ AMATÉRSKÝCH PŘEKLADŮ HP7 CZ A FÉNIX TÝMU

V této kapitole vycházíme z předpokladu, že jedním z hlavních problémů amatérských překladů je zachování konzistentnosti překladatelských řešení v celém textu překladu.¹¹⁶ Tento předpoklad se opírá o naše poznatky o procesu vzniku překladu, které jsme představili v 8. kapitole, a v rozhovoru nám ho potvrdil i Pavel Medek (2012), který řekl, že právě nekonzistentnost považuje za hlavní slabinu amatérských překladů. Překlad série o Harry Potterovi navíc kladl z hlediska konzistentnosti překladatelských řešení velké nároky i na tvůrce oficiálního překladu, protože množství přeložených neologismů, vlastních jmen, reálií atd. s každým dílem narůstalo; podle Medka (2012) bylo v případě posledních dílů série zachování konzistentnosti jedním z největších překladatelských problémů. Co se týče srovnání dvou námi zkoumaných amatérských překladů, předpokládáme, že vyšší míra nekonzistentnosti se objeví u překladu od Fénix týmu, který vznikl kolektivně, než u překladu, který vytvořil jeden amatérský překladatel, HP7 CZ.

10.1. Metodologie

Pro srovnání konzistentnosti překladatelských řešení jsme použili excerpta, která jsme si primárně vytipovali pro účely určení, do jaké míry amatérští překladatelé přejímali „terminologii“¹¹⁷ vytvořenou v oficiálních překladech bratry Medkovými. Tento výzkum ovšem popíšeme až v následující kapitole, protože se do značné míry opírá právě o zjištění týkající se konzistentnosti, ke kterým jsme dospěli a která představíme v této kapitole.

Abychom mohli určit, do jaké míry amatérští překladatelé přebírali „terminologii“ oficiálního překladu, rozhodli jsme se vytipovat si méně frekventované neologismy a vlastní jména, která nemusí být fanouškům notoricky známá, a u jejichž překladu by tedy bylo nutné konzultovat oficiální překlady předchozích dílů série, pokud by se daný amatérský překladatel chtěl skutečně vědomě držet „terminologie“ v oficiálních překladech

¹¹⁶ Konzistentností překladatelských řešení chápeme v této kapitole skutečnost, že jsou klíčové pojmy, vlastní jména či neologismy, tedy výrazy, které mají v textu stále stejný význam, v celém textu překládány stejným ekvivalentem. Jedná se tedy především o záležitost technickou, která klade důraz na pečlivost a preciznost překladatele a také korektora.

¹¹⁷ „Terminologii“ zde nazýváme překlady vlastních jmen a neologismů, které v oficiálních překladech předchozích dílů vytvořili bratři Medkové.

použité. Při určování, zda daný výraz splňuje toto kritérium, jsme se řídili naší vlastní zkušeností s četbou série o Harry Potterovi.

Při získávání excerpt jsme vyšli z obsáhlého souboru excerpt, který pro účely své diplomové práce *Translation of Proper Nouns and Neologisms in Harry Potter* vytvořila Václavíková (2006). Ta shromáždila vlastní jména a neologismy objevující se v prvních šesti dílech série o Harry Potterovi a u každého uvedla překlad, díl a stránku prvního výskytu překladu i originálního výrazu. V případě excerpt od Václavíkové jsme tedy měli jistotu, že se již jejich překlad v předchozích dílech série objevil, a amatérští překladatelé by si ho tedy, pokud by to považovali za nutné, mohli při překládání sedmého dílu vyhledat a použít ve svém překladu. Václavíková (2006: 15-16) excerpta dělila do kategorií vlastní jména osob, místní jména, názvy knih, kouzelné předměty a ostatní, a dále do podkategorií. Pro náš výzkum konzistentnosti překladatelských řešení ovšem toto dělení není relevantní, a proto jsme ho v našem souboru excerpt pominuli. Na rozdíl od Václavíkové bylo pro náš výzkum naopak důležité mít u každého výrazu správně zaznamenán pravopis jeho českého překladu, např. co se týče velkých a malých počátečních písmen; z toho důvodu jsme údaje od Václavíkové ověřili přímo v českých oficiálních překladech a případně údaje opravili. U všech vytipovaných excerpt jsme si dále ověřili, že se vyskytují i v textu originálu sedmého dílu série *Harry Potter and the Deathly Hallows*; pokud tomu tak nebylo, z našeho souboru jsme je vyloučili.

Tímto způsobem jsme získali celkem 51 excerpt. Ta jsme zanesli do tabulky, kde jsme vždy uvedli originální výraz, jeho první výskyt a všechny jeho výskyty v originálu sedmého dílu série (v případech, kdy se výraz objevil vícekrát na jedné stránce, jsme uvedli číslo stránky pouze jednou); do čtvrtého sloupce jsme zanesli oficiální překlad daného výrazu a do pátého první výskyt těchto překladů (viz Příloha 7). Z 51 zmíněných excerpt se dvě, „Chief Warlock“ a „merpeople“ (označená zeleně), objevila pouze v prvních čtyřech kapitolách sedmého dílu série; tyto kapitoly jsme ovšem z našeho výzkumu vyloučili, protože je ve svém překladu Fénix tým přejal od HP7 CZ. Ze 49 zbývajících výrazů se sedm (označená žlutě) vyskytlo v textu sedmého dílu pouze jednou, a nemohli jsme je proto při zkoumání konzistentnosti překladatelských řešení použít. Při srovnání konzistentnosti překladatelských řešení jsme tedy pracovali se 42 excerpty.

V případě každého z těchto 42 výrazů jsme dále v obou amatérských překladech našli všechny jejich překlady. S texty amatérských překladů jsme pracovali v samostatných souborech Microsoft Word. Pro snadnější vyhledávání jsme použili nástroj Najít

a nahradit, kam jsme jako hledaný výraz vždy zkusili zadat nejdříve překladatelské řešení oficiálního překladu (např. Batyllda) a dále nejruznější modifikace (v tomto případě např. anglický originál Bathilda nebo Bathyllda). Při určování, zda jsme v textu amatérských překladů našli všechny překlady daného výrazu, jsme vycházeli ze soupisu stránek, na nichž se daný výraz nacházel v originále (viz tabulka v Příloze 7). Vzhledem k tomu, že jsme i v případech, kdy se výraz objevil na jedné stránce vícekrát, zaznamenali do tabulky číslo této stránky pouze jednou, musel se počet nalezených překladů daného výrazu počtu stránek minimálně rovnat, častěji byl ovšem vyšší. Pokud byl ovšem počet nalezených překladů daného výrazu nižší než počet jeho výskytů v originále, vyhledali jsme si manuálně všechny výskyty daného výrazu v textu originálu a následně našli odpovídající pasáže v textu daného amatérského překladu a v nich překlad daného výrazu.

Všechny různé ekvivalenty jednotlivých výrazů, která jsme tímto způsobem našli, jsme zaznamenali do tabulky (viz Příloha 8). V prvním sloupci je zde uvedeno všech 42 sledovaných anglických výrazů; ve druhém sloupci jejich oficiální překlad od bratrů Medkových a ve třetím sloupci soupis stránek, na kterých se daný výraz objevil v anglickém originále. Čtvrtý, pátý a šestý sloupec jsou v tabulce věnovány amatérskému překladu od Fénix týmu. Ve čtvrtém sloupci je uveden celkový počet ekvivalentů, které se pro daný výraz v textu překladu objevily, v pátém sloupci čísla kapitol, kde se překlady tohoto výrazu objevily, a případně v závorce počet výskytů v této kapitole, a ve sloupci pět všechna nalezená překladatelská řešení daného výrazu spolu s údajem, kolikrát se v celém textu vyskytla. Analogicky jsou do tabulky zaneseny v sedmém, osmém a devátém sloupci údaje o překladu od HP7 CZ. V případě, že se překlad daného výrazu vyskytl vícekrát v jedné kapitole, a překladatelské řešení bylo pokaždé jiné, jsme v tabulce číslo této kapitoly uvedli na samostatném řádku a v dalším sloupci uvedli opět na samostatných řádcích daná překladatelská řešení. U některých výrazů bylo pro posouzení konzistentnosti překladatelských řešení klíčové, zda je překlad daného výrazu psán s velkým, nebo s malým počátečním písmenem; to ovšem nebylo možné určit, pokud se překlad takového výrazu nacházel na začátku věty. V takovém případě jsme číslo příslušné kapitoly v tabulce označili modře a tento výskyt jsme v našem výzkumu dále nezohledňovali. Pokud pro nás v případě vlastního jména bylo relevantní pouze křestní jméno nebo naopak pouze příjmení, dali jsme v tabulce zbývající část jména do závorky.

Pro názornost zde uvádíme jeden řádek této tabulky, konkrétně pro anglický výraz *Thestral*.

Thestral	testrál	69, 74, 278, 588, 606	3x	5, 5; 17; 36	3x testrál	3x	5	1x Testrál
							17; 36	1x testrál

Ve druhém sloupci je oficiální český překlad a dále soupis stránek, kde se anglický výraz *Thestral* vyskytl v textu originálu. Celkový počet výskytů překladu tohoto výrazu v překladu od Fénix týmu byl tři, konkrétně to bylo v kapitolách 5, 17 a 36; modré číslo pět naznačuje, že se překlad v této kapitole objevil ještě jednou na začátku věty, a nebylo ho z toho důvodu možné do zkoumání zahrnout, protože skutečnost, zda je napsán s velkým, nebo s malým počátečním písmenem, je v tomto případě rozhodující. Stejně tak tomu bylo v překladu HP7 CZ v kapitole 36. Z tabulky vyplývá, že v překladu Fénix týmu byla všechna překladatelská řešení stejná, naopak v překladu od HP7 CZ se dokonce v rámci jedné kapitoly (5) objevily dvě varianty, jednou s velkým a jednou s malým písmenem. Z toho důvodu byla kapitola pět zapsána na samostatný řádek.

Pro větší přehlednost při vyhodnocování jsme následně vytvořili zredukovanou verzi této tabulky, kde jsme ponechali pouze originální výraz a jeho oficiální překlad, celkový počet výskytů překladu daného výrazu v daném amatérském překladu a všechny zaznamenané ekvivalenty daných výrazů spolu s počtem výskytů (viz Příloha 9). Stejný řádek tedy vypadal následovně:

Thestral	testrál	3x	3x testrál	3x	2x testrál
					1x Testrál

Abychom mohli porovnat míru konzistentnosti překladatelských řešení v obou námi zkoumaných amatérských překladech, stanovili jsme si čtyři ukazatele:

- (1) počet výrazů, jejichž překlad byl v celém textu konzistentní (v tabulce v Příloze 9 jsme je označili zeleně);
- (2) počet výrazů, jejichž překlad se v rámci textu lišil pouze pravopisem (v tabulce v Příloze 9 jsme je označili modře);
- (3) počet výrazů, u nichž se v textu objevilo tři a více různých ekvivalentů (v tabulce v Příloze 9 jsme je označili fialově);
- (4) počet kapitol, kde se pro daný výraz objevilo více různých ekvivalentů (v tabulce v Příloze 8 jsme je označili oranžově).

Výjimkou v případě druhého ukazatele byla vlastní jména, která se mohla lišit právě jen pravopisem, a proto jsme je do této kategorie nezahrnovali. V případě třetího ukazatele jsme za směrodatný považovali výskyt tří a více různých překladatelských řešení, protože existence dvou různých řešení mohla být způsobena pouhým opomenutím, zatímco výskyt tří a více různých řešení již nepovažujeme za pouhou náhodu, ale spíše za systémovou chybu. Získané počty výrazů spadající do jednotlivých kategorií (absolutní četnost) jsme následně vyjádřili také v procentech (relativní četnost), přičemž 100% bylo 42 sledovaných výrazů, respektive 33 zkoumaných kapitol (bez prvních čtyř, ale včetně epilogu).

10.2. Výsledky

Absolutní a relativní četnosti výrazů spadajících do jednotlivých kategorií jsou uvedeny v Tabulce 3.

	Překlad Fénix	%	Překlad HP7 CZ	%
počet výrazů, jejichž překlad je v celém textu konzistentní	19	45,2	28	66,7
počet výrazů, kdy se překl. řešení liší pouze pravopisem	8	19	10	23,8
počet výrazů se 3 a více různými ekvivalenty	7	16,7	1	2,4
počet kapitol, ve kterých se pro daný výraz objevilo více různých ekvivalentů	14	42,4	6	18,2

Tab. 3. Výsledky výzkumu konzistentnosti překladatelských řešení

Údaje v tabulce potvrzují náš prvotní předpoklad, že amatérský překlad vytvořený jednotlivcem, v našem případě HP7 CZ, bude konzistentnější než amatérský překlad kolektivní. V případě HP7 CZ bylo 66,7% sledovaných výrazů přeloženo v rámci celého textu konzistentně, tj. pokaždé stejně. Pokud k této hodnotě připočteme i druhou kategorii, tedy výrazy, u nichž se jednotlivá překladatelská řešení lišila pouze pravopisem, zjistíme, že u 90,5% z námi sledovaných výrazů byl v překladu HP7 CZ konzistentně používán stejný ekvivalent, u kterého místy došlo pouze k odchylkám v pravopisu. U jediného výrazu jsme se v překladu od HP7 CZ setkali s tím, že bylo pro překlad použito tři a více různých ekvivalentů, konkrétně se jednalo o označení kouzla *Disillusionment Charm*.

V případě HP7 CZ byl jen v šesti kapitolách překlad některého ze sledovaných výrazů nekonzistentní, přičemž tato nekonzistentnost opět nejčastěji spočívala v odlišném pravopisu. Naopak v překladu Fénix týmu nebyla zcela konzistentně přeložena ani polovina sledovaných výrazů, konkrétně pouze 45,2%. V 16,7% sledovaných výrazů se v překladu objevilo tři a více různých překladatelských řešení a čtrnáctkrát, tedy téměř v polovině zkoumaných kapitol, se překlad daného výrazu lišil i v rámci jedné kapitoly.

Jak jsme již naznačili v úvodu, osvětlit tyto výsledky nám mohou pomoci poznatky o procesu vzniku amatérských překladů Harry Pottera, které jsme shrnuli v 8. kapitole. V případě Fénix týmu se jednalo o kolektivní překlad, přičemž i na překladu jedné kapitoly se často podílelo více překladatelů, což vysvětluje, proč se v tomto překladu výrazně častěji než v překladu od HP7 CZ překladatelská řešení jednoho výrazu i v rámci jedné kapitoly lišila. Amatérský překladatel šestého dílu série Jan Zvěřina (2012) v dotazníku uvedl, že překlady svých kolegů v překladatelském týmu nečetl; rovněž v případě Fénix týmu lze předpokládat, že jednotliví amatérští překladatelé své překlady z časových důvodů navzájem nečetli, většinou se navíc pracovalo na překladu více kapitol současně. Tyto dvě skutečnosti nutně musely amatérským překladatelům dosažení konzistentnosti překladatelských řešení v rámci celého textu překladu výrazně komplikovat: lze předpokládat, že ne všichni amatérští překladatelé byli s „terminologií“ oficiálního překladu do stejné míry obeznámeni a v situaci, kdy se často nemohli nebo neměli čas řídit již existujícím překladatelským řešením, se i v případě stejného výrazu přikláněli k řešením odlišným.

Za hlavní příčinu vyšší nekonzistentnosti překladatelských řešení v překladu Fénix týmu, která je s výše zmíněnými příčinami úzce provázána, ovšem považujeme absenci požadavku na konzistentnost a z něj plynoucí vědomé snahy všech amatérských překladatelů o její dosažení. Dodržování konzistentnosti překladatelských řešení tak, jak ji chápeme v této kapitole, tedy na rovině lexikální jako použití stejného překladatelského řešení pro všechny výskyty daného výrazu, je především záležitostí technickou, která klade nároky na překladatelovu pozornost a pečlivost a svědčí o tom, kolik péče bylo věnováno korektuře. Zatímco v případě oficiálního překladu považujeme takovou preciznost a pečlivost za samozřejmost, a požadavek na konzistentnost překladatelských řešení tedy nemusí být vědomě stanoven jako součást celkové překladatelské koncepce, v případě amatérského kolektivního překladu je absence explicitního stanovení požadavku konzistentnosti zásadní, právě z toho důvodu, že u kolektivního překladu je dodržení konzistentnosti překladatelských řešení jedním z největších překladatelských problémů.

Jak jsme uvedli v 8. kapitole, amatérské překlady ale na rozdíl od překladu oficiálního vznikaly živelně a nekoncepčně, což úzce souvisí s faktem, že měly být zveřejněny co nejrychleji. V případě vědomé snahy o zachování konzistentnosti překladatelských řešení by bylo nutné přizpůsobit tomuto požadavku proces vzniku překladu (např. zajistit, aby překlady jednotlivých kapitol vznikaly chronologicky a amatérští překladatelé měli při překladu následujících kapitol z čeho vycházet). Takovéto úpravy by byly v přímém rozporu s požadavkem na rychlost zveřejnění amatérského překladu. Vzhledem k uvedeným skutečnostem se tedy nelze divit, že jsme v případě překladu Fénix týmu zjistili mnohem menší konzistentnost překladatelských řešení než v případě překladu do HP7 CZ. Menší konzistentnost se zdá být v případě kolektivního překladu naopak nevyhnutelná a opět naznačuje, že přestože se nemuselo jednat o vědomou volbu mezi rychlostí a kvalitou (se kterou konzistentnost překladatelských řešení úzce souvisí), byla pro amatérské překladatele rychlost zveřejnění překladu prioritou.

Překlad HP7 CZ byl často vyzdvihován pro svou kvalitu, která, jak jsme zde dokázali, mohla spočívat právě i ve vysoké míře konzistentnosti jeho překladatelských řešení, která umožňuje čtenářům lépe se v textu překladu orientovat, nepůsobí rušivě a nevytrhává je od sledování děje. Zachování konzistentnosti překladatelských řešení je v případě HP7 CZ, který na překladu pracoval sám, stejně jako v případě oficiálního překladu otázkou technickou, a nedostatek konzistentnosti je tedy nejčastěji způsoben nepozorností amatérského překladatele, která je opět dána snahou dokončit a zveřejnit překlad co nejdříve. Skutečnost, že se ve finální zveřejněné podobě obou textů překladu setkáváme s nekonzistentností překladatelských řešení, pak v obou případech nasvědčuje tomu, že nebyla věnována dostatečná pozornost korektuře, což opět odpovídá našim zjištěním, že hlavní prioritou amatérských překladů Harry Pottera byla rychlost zveřejnění.

Dalším zjištěním, ke kterému jsme dospěli, je skutečnost, že největší překážkou zachování konzistentnosti překladatelských řešení bylo psaní velkých a malých počátečních písmen. V případě výrazů, jejichž překlady se v rámci textu lišily pouze pravopisem, se ve většině případů jednalo právě o kolísání mezi psaním velkého a malého písmene. Toto kolísání mohlo být částečně způsobeno skutečností, že v anglickém originálu se často neologismy píší s velkým písmenem, přičemž u některých je poměrně obtížné určit, zda se jedná o vlastní jméno, nebo jméno obecné; příkladem může být označení kouzelníka, který se živí bojem proti černé magii, *Auror* (bystrozor) nebo pojmenování dítěte narozeného v kouzelnické rodině, které ovšem nemá žádné

kouzelnické schopnosti, *Sqib* (moták). Jednotná strategie pro překlad podobných neologismů přitom neexistuje ani v oficiálním překladu: Pavel Medek (2012) nám v rozhovoru řekl, že jeho bratr velká písmena do češtiny přejímal, zatímco on se je ve svém překladu snažil eliminovat. I to mohlo mít podle našeho názoru vliv na konzistentnost překladů podobných výrazů v amatérských překladech, a to především u kolektivního překladu od Fénix týmu, kde se mohli různí amatérští překladatelé přiklonit i v závislosti na dvou různých strategiích oficiálních překladatelů k různým řešením.

V úvodu k této kapitole jsme zmínili, že překlad série o Harry Potterovi kladl z hlediska zachování konzistentnosti překladatelských řešení velké nároky i na tvůrce oficiálního překladu. Ten navíc musel na rozdíl od amatérských překladatelů zachovávat konzistentnost nejen v rámci jednoho dílu, ale používat pro neologismy a vlastní jména stejné ekvivalenty v průběhu celé série. V rámci tohoto výzkumu jsme se setkali s několika případy, kdy se překladatelská řešení námi sledovaného výrazu v oficiálním překladu mezi jednotlivými díly série lišila; přičemž i zde se jednalo o rozdílné psaní počátečního písmene (např. překlad *Pensieve* ve čtvrtém díle jako „Myslánka“, v pátém díle jako „myslánka“). Výrazy, u nichž se v oficiálním překladu objevilo více překladatelských řešení, jsme v tabulce v Příloze 7 označili červeně a jednotlivá překladatelská řešení vypsali na samostatné řádky. Tuto nekonzistentnost jsme následně museli vzít v úvahu při zkoumání toho, do jaké míry amatérští překladatelé přejímali překladatelská řešení oficiálního překladu, a budeme se jí tedy dále zabývat v následující kapitole.

V této kapitole jsme tedy potvrdili náš prvotní předpoklad a na základě srovnání dospěli k závěru, že amatérský překlad vytvořený jednotlivcem, HP7 CZ, je, co se použitých překladatelských řešení týče, konzistentnější, což mohlo přispět k tomu, že byl tento překlad vnímán jako kvalitnější. Dalším důležitým zjištěním byla i skutečnost, že rovněž míra konzistentnosti překladatelských řešení byla ovlivněna požadavkem na co nejrychlejší vypracování a zveřejnění amatérských překladů.

Podklady, které jsme pro účely tohoto srovnání vytvořili, dále zužitkujeme při určování, do jaké míry amatérští překladatelé ve svých překladech přejímali „terminologii“ vytvořenou v oficiálních překladech bratry Medkovými. Na tento výzkum konzistentnosti částečně navážeme ve 12. kapitole, kde se kromě konzistentnosti na úrovni překladatelských řešení, která je, jak jsme zde uvedli, především záležitostí technickou a svědčí o postoji ke korektuře překladu, budeme podrobně zabývat i konzistentností při

převodu vyšších celků, která úzce souvisí s existencí či neexistencí překladatelské koncepce, jíž jsou jednotlivá překladatelská řešení podřizována.

11. MÍRA PŘEJÍMÁNÍ „TERMINOLOGIE“ OFICIÁLNÍHO PŘEKLADU AMATÉRSKÝMI PŘEKLADY HP7 CZ A FÉNIX TÝMU

V kapitole o motivaci vzniku amatérského překladu jsme uvedli, že v případě série o Harry Potterovi amatérské překlady neměly ambice překladu oficiálnímu konkurovat, ale naopak pro ně byl často jakousi autoritou, které se amatérští překladatelé podřizovali a od které přejímali svá překladatelská řešení. Tuto skutečnost potvrzují i výroky samotných amatérských překladatelů; HP7 CZ v rozhovoru na stránce *Sedmožrouti.blog.cz* řekl, že při překládání sedmého dílu měl vždy u sebe české oficiální překlady dílů předchozích,¹¹⁸ Zvěřina (2012) v dotazníku uvedl, že i amatérští překladatelé šestého dílu série z oficiálních překladů vycházeli. V této kapitole popíšeme, jak jsme určili, do jaké míry jednotliví amatérští překladatelé skutečně přejímali „terminologii“ překladu oficiálního, a představíme závěry, ke kterým jsme dospěli. Oba námi zkoumané amatérské překlady rovněž z tohoto hlediska porovnáme.

11.1. Metodologie

V předchozí kapitole jsme detailně popsali způsob, jakým jsme získali excerpta, která byla primárně určena právě pro stanovení míry, v jaké amatérští překladatelé přejímali „terminologii“ oficiálního překladu. Z 51 získaných excerpt jsme pro tyto účely mohli využít 49 (zbylá se objevila pouze v prvních čtyřech kapitolách textu, které jsme z našeho výzkumu vyloučili).

Tato excerpta jsme zanesli do tabulky (viz Příloha 10); přičemž do prvního sloupce jsme zaznamenali originální výraz a do druhého oficiální český překlad. Do třetího sloupce jsme z tabulky v Příloze 9 zkopírovali všechna nalezená překladatelská řešení od Fénix týmu spolu s počty jejich výskytů a do čtvrtého sloupce analogicky všechna nalezená překladatelská řešení a počet jejich výskytů v překladu HP7 CZ. Překlady sedmi výrazů, se kterými jsme při zjišťování konzistentnosti nepracovali, protože se v textu objevily pouze jednou, jsme pomocí nástroje Najít a nahradit Microsoft Word vyhledali v textu obou amatérských překladů, přičemž jsme opět jako první zadali vyhledávání ekvivalentu vytvořeného tvůrci oficiálního českého překladu a následně případně zkoušeli různé

¹¹⁸ Rozhovor se Sedmou-Radkem:). In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Ref. 7.

modifikace. Takto nalezené překlady jsme doplnili do tabulky. Jeden řádek tabulky tedy vypadal následovně:

Thestral	testrál	3x testrál	2x testrál
			1x Testrál

Na rozdíl od výzkumu konzistentnosti překladatelských řešení jsme se v tomto případě rozhodli, že při určování, do jaké míry amatérští překladatelé přejímali „terminologii“ oficiálního překladu, budeme pracovat s jednotlivými výskyty překladu daného výrazu, tedy s jednotlivými překladatelskými řešeními. Ve výsledku tedy získáme údaj o tom, kolik ze všech ekvivalentů použitých pro překlad sledovaných výrazů se shodovalo s oficiálním překladem. Díky tomu také zohledníme konzistentnost či nekonzistentnost překladatelských řešení; v případě, že je totiž pro daný výraz použito v rámci celého textu stále stejné překladatelské řešení, které se s oficiálním překladem daného výrazu shoduje, bude výsledný počet překladatelských řešení, která se shodují s oficiálním překladem logicky vyšší než v případě, kdy byla pro daný výraz použita různá překladatelská řešení a s oficiálním překladem se shodovala pouze některá. Abychom mohli pracovat s jednotlivými překladatelskými řešeními a vyhodnotit získané údaje, sečetli jsme ekvivalenty všech sledovaných výrazů. V případě Fénix týmu se ekvivalenty sledovaných výrazů objevily v textu 575krát, v případě HP7 CZ 597krát.

Pro určení, do jaké míry přejímali amatérští překladatelé „terminologii“ oficiálního překladu, jsme si stanovili čtyři ukazatele:

- (1) počet překladatelských řešení (ekvivalentů), která zcela odpovídala řešení oficiálního překladu (v tabulce v Příloze 10 jsme je označili zeleně);
- (2) počet překladatelských řešení (ekvivalentů), která se od oficiálního překladatelského řešení lišila pouze pravopisem (v tabulce v Příloze 10 jsme je označili modře);
- (3) počet překladatelských řešení (ekvivalentů), která spočívala v převzetí anglického výrazu nebo jeho pouze minimálním počeštění (v tabulce v Příloze 10 jsme je označili fialově);
- (4) počet překladatelských řešení (ekvivalentů), u nichž došlo k záměně za jiný „termín“ oficiálního překladu (v tabulce v Příloze 10 jsme je označili oranžově).

V případě druhého ukazatele jsme opět vyloučili vlastní jména, protože v jejich případě se překlad nejčastěji buď shoduje s oficiálním překladem, a spadají tedy do první kategorie, nebo jsou ponechána v angličtině, a spadají tedy do třetí kategorie. Minimálním

počeštěním v případě třetího ukazatele chápeme např. skloňování (Flourishe a Blottse) nebo přechýlení (Skeeterová).

V předchozí kapitole jsme uvedli, že ani tvůrci oficiálního překladu v několika případech nedodrželi v rámci celé série konzistentnost překladatelských řešení; konkrétně jsme se se dvěma různými překladatelskými řešeními, která se vždy lišila psaním počátečního písmene, setkali u výrazů *Pensieve*, *Portkey*, *Hover Charm* a *the Forbidden Forrest*. Otázkou ovšem je, zda se spíše než o nedodržení konzistentnosti nejednalo o vědomou revizi původního překladatelského řešení a jeho nahrazení řešením vhodnějším a systémovějším. U posledního jmenovaného výrazu, *the Forbidden Forrest*, došlo ke změně překladatelského řešení mezi prvním a druhým dílem, které oba překládal Vladimír Medek, takže se můžeme domnívat, že s ohledem na nové informace, které se objevily ve druhém díle série, překlad změnil. K ostatním změnám došlo mezi čtvrtým dílem, který překládal Vladimír Medek, a pátým dílem série, který překládal Pavel Medek. Z rozhovoru s Pavlem Medkem (2012) vyplynulo, že k psaní velkých písmen měli rozdílný přístup, a proto bychom mohli změnu překladatelských řešení považovat za Pavlovu revizi bratrova překladu.

Vzhledem k tomu, že si tedy nemůžeme být jisti, čím byla tato nekonzistentnost motivována, rozhodli jsme se nepovažovat automaticky za směrodatná ta řešení, která se objevila první, ale stanovit pro nás směrodatná řešení na základě analogie; u výrazů *Pensieve* a *Portkey* tedy za směrodatné považujeme překlady „myslanka“ a „přenášedlo“ (analogicky např. s „letaxová síť“, což je rovněž reálie kouzelného světa a nejedná se o vlastní jméno), naopak u *the Forbidden Forest* považujeme za směrodatný překlad „Zapovězený les“ (analogicky s „Chroptící chýše“), protože se jedná o název; stejně jako u všech ostatních označení kouzel jsme se v případě *Hover Charm* přiklonili k variantě „vznášecí kouzlo“. Všechny tyto sporné položky jsou v tabulce v Příloze 10 psány červeně a je u nich uvedeno pouze jedno námi zvolené překladatelské řešení. Vzhledem k této (zdánlivé) nekonzistentnosti překladatelských řešení v oficiálních překladech jsme se rozhodli spočítat pro účely našeho výzkumu v případě amatérských překladů také součet prvních dvou stanovených ukazatelů, a získat tak údaj o počtu překladatelských řešení, kdy se překlad jako takový shodoval, ale místy se objevily odchylky v pravopise.

11.2. Výsledky

Získané údaje jsme spolu s jejich relativními četnostmi zanesli do tabulky 4.

	Překlad Fénix	%	Překlad HP7 CZ	%
výskyt celkem	575		597	
překlad zcela odpovídá Medkovi (A)	362	62,9	537	89,9
překlad se od Medka liší pouze pravopisem (B)	42	7,3	31	5,2
A + B	404	70,2	568	95,1
ponechán anglický výraz (případně minimálně počeštěn)	139	24,1	18	3
záměna za jiný Medkův termín	5	0,9	0	0

Tab. 4. Míra přejímání „terminologie“ oficiálního překladu amatérskými překladateli

Údaje v tabulce ukazují, že ve větší míře se překladatelských řešení oficiálního překladu držel HP7 CZ. V jeho případě se téměř 90% překladů použitých pro sledované výrazy shoduje s překladatelskými řešeními oficiálního překladu; dalších zhruba 5% se lišilo pouze pravopisem, přičemž, jak jsme již uvedli v předchozí kapitole, se jednalo o rozdíl v psaní velkých a malých počátečních písmen. Při sečtení obou těchto ukazatelů dojdeme k závěru, že v případě 95,1% překladatelských řešení použitých pro překlad sledovaných výrazů zvolil HP7 CZ stejný český ekvivalent, jaký je použit v oficiálním překladu, pouze místy s odlišným pravopisem. U HP7 CZ se také pouze zřídka setkáváme s tím, že by ve svém překladu ponechal anglický výraz. U překladu Fénix týmu je součet prvních dvou ukazatelů o 25% nižší než u HP7 CZ. Výrazně vyšší je naopak počet případů, kdy byl v českém překladu ponechán anglický výraz; bylo tomu tak ve 24,1% případů. V případě Fénix týmu dále celkem pětkrát došlo k záměně dvou „termínů“ oficiálního překladu: český překlad anglického výrazu *Nargle* (škrkna) byl jednou použit i jako ekvivalent výrazu *Wrackspurt*, pro výraz *Decoy Detonators* byl nesprávně použit překlad „bomba hnojůvka“ (v angličtině *Dungbomb*).

Z výsledků jsme se rovněž pokusili odvodit určitou typologii výrazů, u nichž se amatérští překladatelé méně drželi „terminologie“ oficiálního překladu. Jak v překladu od

Fénix týmu, tak v překladu od HP7 CZ působily nejčastěji problémy názvy kouzel a zaklínadel; v jejich případě byla použita překladatelská řešení často nekonzistentní, neshodovala se s oficiálním překladem a často zde také docházelo k přejímání anglického termínu, příkladem je např. již zmíněné *Hover Charm*, *Fidelius Charm* nebo *Shield Charm*. Výrazy ponechávanými v českém překladu v původním anglickém znění byla nejčastěji vlastní jména (např. Elphias, Nyphadora), která byla naopak v oficiálním překladu většinou počeštěna (viz tabulka v Příloze 10).

Závěrem lze tedy konstatovat, že amatérský překladatel HP7 CZ se výrazně více držel „terminologie“ nastolené oficiálními překladateli. Tento výsledek bezesporu úzce souvisí s vyšší konzistentností překladatelských řešení, jíž se jeho překlad vyznačoval. Vzhledem k tomu, že se téměř 90% překladů sledovaných výrazů s oficiální „terminologií“ zcela shodovalo, lze předpokládat, že se touto „terminologií“ řídil vědomě a v případě potřeby konzultoval české oficiální překlady předchozích dílů. To ostatně potvrzuje i jeho výrok zmíněný v úvodu. V případě Fénix týmu je menší shoda s oficiální „terminologií“ dána do značné míry právě nekonzistentností překladatelských řešení, jejíž příčiny jsme detailně diskutovali v předchozí kapitole.

S přihlédnutím ke skutečnosti, že v některých případech jsme se s nekonzistentností překladatelských řešení setkali i v oficiálním překladu, je dále nutné zmínit, že teoreticky mohly nastat případy, kdy daný amatérský překladatel sice vědomě přejal překladatelské řešení oficiálního překladu, ale přejal je z některého z prvních dílů série, přestože v pozdějších dílech již existovalo pro stejný výraz překladatelské řešení revidované (které jsme se také pro účely tohoto výzkumu rozhodli považovat za směrodatné). Zda, a případně jak často, k takovým případům došlo, se ovšem můžeme pouze dohadovat; domníváme se ovšem, že na konečnou podobu výsledků, ke kterým jsme zde dospěli, nemohly mít takové případy výrazný vliv.

V souvislosti s touto a předchozí kapitolou si můžeme klást otázku, do jaké míry měly tyto dva námi zkoumané aspekty vliv na otázku kvality amatérského překladu od Fénix týmu a HP7 CZ. Jak jsme ukázali, oba tyto aspekty jsou vzájemně provázány, osobně bychom ale za důležitější považovali zachování konzistentnosti překladatelských řešení, protože nekonzistentnost je pro čtenáře rušivá a matoucí. Čtenáři amatérských překladů byli především fanoušci série o Harry Potterovi a lze tedy předpokládat, že dodržování zažitých překladatelských řešení od překladu očekávali a mohlo pro ně být známkou kvality překladu. V diskusi k překladům jednotlivých kapitol od Fénix týmu se ovšem objevily

i zcela opačné názory, tedy že české překlady jmen (např. Brumbál nebo Bradavice) už v kontextu posledních dílů znějí příliš dětsky.¹¹⁹ Můžeme tudíž říci, že zatímco přejímání oficiální „terminologie“, nebo naopak ponechávání jmen a neologismů v originálu je otázkou celkové překladatelské koncepce, kterou si daný amatérský překladatel či překladatelský tým stanovil, a názory čtenářů se v této otázce různí, zachování konzistentnosti překladatelských řešení by mělo být, jak jsme již uvedli, záležitostí technickou, a v překladu by tedy mělo být samozřejmostí, ať už byla zvolená překladatelská strategie jakákoli.

¹¹⁹ 22. kapitola – Relikvie smrti. In *Harry Potter a relikvie smrti – Fénix. Neoficiální fanouškovský překlad Harry Potter and the Deathly Hallows* [online]. Stránka naposledy edit. 22. 7. 2007 [cit. 2012-5-16]. Dostupný z WWW: <<http://hp7-deathlyhallows.blogspot.cz/2007/07/22-kapitola-relikvie-smrti.html>>.

12. SROVNÁNÍ OFICIÁLNÍHO PŘEKLADU A

AMATÉRSKÝCH PŘEKLADŮ; CHARAKTERISTIKA

AMATÉRSKÝCH PŘEKLADŮ

Cílem poslední části naší práce, kterou prezentujeme v této kapitole, je co nejobsáhleji popsat, čím se texty amatérských překladů vyznačují. Na základě srovnání chceme také zjistit, v čem se liší od překladu oficiálního a zda existují odlišnosti mezi amatérským překladem vytvořeným jednotlivcem a amatérským překladem kolektivním. Ze získaných poznatků o způsobech, jakým jednotliví překladatelé řešili zkoumané překladatelské problémy, se pokusíme vyvodit, zda byly tyto problémy řešeny konzistentně. V tomto případě ovšem hovoříme nikoli pouze o konzistentnosti, kterou jsme se zabývali v 10. kapitole a jejíž dodržování bylo především otázkou překladatelovy (a také redaktorovy) pečlivosti a preciznosti, ale také o konzistentnosti při řešení překladatelských problémů vyplývajících z překladu vyšších celků. Existence takovéto konzistentnosti by napovídala, že překladatel se při řešení překladatelských problémů podřizoval určité celkové překladatelské koncepci, kterou si stanovil. V případě všech zkoumaných překladů se pokusíme určit, zda taková překladatelská koncepce existovala, či nikoli.

12.1. Metodologie

Vzhledem k rozsáhlosti textu nebylo možné pracovat s celým sedmým dílem série o Harry Potterovi *Harry Potter and the Deathly Hallows*, a proto jsme si vytipovali pouze několik úryvků, kterým se budeme věnovat podrobně. Při výběru úryvků jsme vycházeli z Levého (1998: 80) premisy, že tvůrčí podíl překladatele je největší v případech, kde má největší možnost volby, což je především u překladu složitějších jazykových prostředků a vyšších celků. Očekáváme, že právě v těchto případech se budou námi srovnávané překlady nejzřetelněji lišit, a proto jsou právě ony pro naše účely nejvhodnější. Při výběru úryvků jsme vycházeli z naší četby knihy *Harry Potter and the Deathly Hallows*; primárně jsme se v souladu se zmíněnou premisou soustředili na části textu, kde byla vysoká pravděpodobnost výskytu některého z potenciálních překladatelských problémů uváděných v souvislosti s překladem série o Harry Potterovi v odborné literatuře (Jentch 2002: 286, 288, 290; Feral 2006: 463; Chiu 2004: 17; Wyler 2003: 11, 13) jako jsou např. výskyt reálií, neologismů, využití substandardního jazyka v přímé řeči a zachycení výslovnosti,

vložené texty (např. dopisy, citace z knih a novin), otázka tykání a vykání apod. Při výběru úryvků jsme pominuli první čtyři kapitoly textu, které ve svém amatérském překladu Fénix tým přejal od HP7 CZ. Na základě těchto kritérií jsme si vytypovali 26 úryvků. Toto číslo jsme následně zredukovali na sedm, přičemž jsme ponechali ty úryvky, v nichž se objevoval některý z výše zmíněných jevů, který se zároveň vyskytoval i v dalším úryvku, což nám umožní posoudit konzistentnost překladatelských řešení.

Sedm vybraných úryvků pochází z kapitol 6, 7, 10, 11, 16, 25 a 27. K vybraným úryvkům jsme přiřadili odpovídající úryvky oficiálního překladu a obou amatérských překladů, které jsme pro větší přehlednost zkopírovali v případě každého úryvku do jednoho dokumentu Microsoft Word a vytiskli, aby se nám s nimi lépe pracovalo.

Cílem našeho výzkumu je nejen srovnat amatérské překlady s překladem oficiálním, ale také co nejobsáhleji postihnout aspekty, kterými se amatérské překlady vyznačují. Z tohoto důvodu jsme se rozhodli rozdělit náš výzkum do dvou fází. V první fázi provedeme již zmíněné srovnání, což by nebylo možné bez toho, abychom si předem stanovili jasná kritéria, na jejichž základě budeme amatérské překlady s oficiálním a mezi sebou srovnávat. Pokud si ovšem stanovíme kritéria předem, hrozí, že pomineme celou řadu jevů, jimiž se amatérské překlady vyznačují, které ale nespádají do žádné z námi předem stanovených kategorií. Proto jsme se rozhodli pro druhou fázi výzkumu, kterou věnujeme kvalitativní analýze, v rámci níž se pokusíme popsat maximum jevů, s nimiž se v textu amatérských překladů setkáme. Zatímco první fáze výzkumu bude směřovat od originálu (na jehož základě stanovíme srovnávací kritéria) k překladu a budeme v ní pracovat nejen s překlady amatérskými, ale i s překladem oficiálním, druhá fáze výzkumu bude spíše cílově orientovaná a bude vycházet z textů amatérských překladů. Výsledky druhé fáze výzkumu pak vhodně doplní závěry, ke kterým dospějeme ve fázi první. Zmíněným dvěma fázím jsou věnovány dvě následující podkapitoly, kde je rovněž podrobně popsána příslušná metodologie. Závěry obou fází výzkumu shrneme ve čtvrté podkapitole.

Při popisu obou fází výzkumu budeme v příslušných podkapitolách při citování z originálu *Harry Potter and the Deathly Hallows* používat kurzívu a do závorky budeme uvádět číslo stránky odkazující na příslušné vydání (viz Bibliografie); v případě, že v originálu byla v citaci použita kurzíva, vyznačíme příslušný úsek podtržením. Ukázky ze zkoumaných překladů odlišíme pro větší přehlednost barevně: citace z oficiálního překladu Pavla Medka **zeleně**, z překladu HP7 CZ **modře** a z překladu Fénix týmu **oranžově**; v případě, že budeme hovořit o řešení, které měly dva nebo všechny překlady společné

použijeme pro citaci standardně uvozovky, stejně jako v případech, kdy se bude jednat o odkazování na určitou část citace. Pokud budeme chtít určitou část citace zvýraznit, použijeme podtržení. V případě oficiálního překladu budeme za citací uvádět číslo stránky odkazující na příslušné vydání (viz Bibliografie). Ukázky z amatérských překladů barevně vyznačíme přímo ve zkoumaných úryvcích (viz Příloha 11): jevy zmíněné v první části výzkumu budou označeny **modře**, jevy zmíněné ve druhé části výzkumu **zeleně**.

Při popisu nalezených jevů budeme v obou částech výzkumu vycházet z Levého (1998) a Popoviče (1975). Pro označení konkrétních jevů budeme využívat Levého (1998: 139) typologii „stylistického ochuzování slovníku“, která zahrnuje zobecnění, užití stylisticky neutrálního slova místo citově zabarveného a malé využití synonym; z této typologie budeme vycházet také při označování posunů opačného směru, tady konkretizace, použití expresivnějšího označení a eliminace opakování. Co se týče vztahu myšlenky a výrazu, budeme vycházet z Levého (1998:145) koncepce intelektualizace, kam řadí zlogičťování textu, vykládání nedorečeného a formální vyjadřování stylistických vztahů. Celkový dopad konkrétních jevů na styl překladu budeme hodnotit na základě Popovičovy (1975: 123) typologie výrazových změn, která zahrnuje výrazové zesilování, výrazovou shodu a výrazové zeslabování. Při hodnocení převedení významu budeme hovořit o významových změnách a významových posunech. Obecné tendence objevující se ve zkoumaných překladech budeme popisovat a vysvětlovat na základě Levého (1998).

12.2. První fáze výzkumu: srovnání oficiálního překladu a amatérských překladů

V této podkapitole popíšeme první část našeho výzkumu. Kromě toho, že srovnáme amatérské překlady s překladem oficiálním, chceme také vzájemně porovnat amatérský překlad, který vznikl kolektivně (Fénix tým), a amatérský překlad vytvořený jednotlivcem (HP7 CZ). Jak jsme již uvedli v úvodu, získané poznatky zobecníme a pokusíme se z nich vyvodit závěry ohledně zvolené překladatelské metody, konzistentnosti překladatelských řešení (přičemž zde máme na mysli jak konzistentnost ve smyslu použití stejného překladatelského řešení pro identický překladatelský problém, tak konzistentnost při převodu vyšších celků, jejíž existence by naznačovala, že dílčí překladatelská řešení byla podřizována určité překladatelské koncepci) a potažmo i existence či neexistence překladatelské koncepce.

12.2.1. Metodologie

Abychom mohli srovnat oficiální překlad s překlady amatérskými, stanovili jsme si nejprve jasná kritéria, na jejichž základě budeme zmíněné překlady porovnávat. U všech vybraných úryvků jsme provedli translatologickou analýzu, jejímž prostřednictvím jsme v každém úryvku identifikovali potenciální překladatelské problémy (např. způsob převádění verb dicendi, naznačení cizí výslovnosti v přímé řeči atd.). U všech těchto překladatelských problémů jsme si poté zaznamenali, jak byly řešeny ve všech třech zkoumaných překladech, přičemž jsme vždy postupovali od oficiálního překladu, přes amatérský překlad vytvořený jednotlivcem (HP7 CZ), ke kolektivnímu amatérskému překladu (Fénix tým).

Výsledky tohoto zkoumání nejprve v této podkapitole popíšeme postupně po jednotlivých zkoumaných úryvcích. V případě každého úryvku stručně nastíníme obsah a zasadíme úryvek do kontextu celého příběhu a poté charakterizujeme styl daného úryvku a uvedeme překladatelské problémy, které jsme v něm na základě translatologické analýzy identifikovali. U všech těchto překladatelských problémů následně uvedeme řešení, která jednotliví překladatelé použili, vždy nejdříve řešení oficiálního překladu, poté amatérského překladu od HP7 CZ a nakonec amatérského překladu od Fénix týmu. U komplexnějších překladatelských problémů uvedeme i krátké shrnutí.

Poté, co tímto způsobem popíšeme všechny zkoumané úryvky, výsledky vyhodnotíme, přičemž v hodnocení budeme postupovat od nejkonkrétnějších k obecnějším závěrům. Nejdříve vyhodnotíme, zda byly překladatelské problémy, které se vyskytly ve více úryvcích, řešeny konzistentně, tj. jestli bylo pokaždé použito stejné překladatelské řešení. Tím částečně navážeme na náš výzkum konzistentnosti prezentovaný v 10. kapitole. Dále vyvodíme závěry ohledně konzistentnosti při překladu vyšších celků, přičemž existence takové konzistentnosti by naznačovala, že při řešení podobných, nikoli však totožných překladatelských problémů (např. naznačení výslovnosti v přímé řeči) se překladatel řídil určitou překladatelskou koncepcí. Na závěr uvedeme nejobecnější tendence, které jsme v této fázi výzkumu ve zkoumaných překladech pozorovali.

12.2.2. První úryvek (6. kapitola – The Ghoul in Pyjamas)

První úryvek pochází ze šesté kapitoly a popisuje příjezd rodiny Delacourových z Francie na svatbu dcery Fleur se starším bratrem Rona Weasleyho Billem, která se koná v domě rodiny Weasleyových.

V úryvku se střídá přímá řeč s pásmem vypravěče. V pásmu vypravěče převládá slohový postup popisný (dozvídáme se, jak nově příchozí manželé Delacourovi vypadají, chovají se atd.); přičemž se jedná o popis osob, kde jsou použita velmi konkrétní a specifická substantiva a adjektiva (např. *plump, pointed black beard, hair of silvery blond* 92-93), a také o popis situace, kde jsou pro vystižení souběžných dějů často použita přítomná participia. Přímá řeč je využita pro charakterizaci postav, především naznačení skutečnosti, že Delacourovi pochází z Francie, k čemuž jsou použity prostředky fonetické¹²⁰ a lexikální. Francouzský přízvuk je na fonetické rovině naznačen vypouštěním „h“ na začátku slova (*'ave been, 'ard, 'usband* 93) a výslovností anglického slova „little“ (*leetle* 93). Co se týče lexika, v pásmu přímé řeči jsou použita francouzská slova *maman, papa* a *enchanteé* (92-93), která naznačují francouzský původ mluvčích, jsou ovšem srozumitelná i pro čtenáře, který francouzsky nemluví, a v textu mají navíc především funkci fatickou a právě charakterizační, takže žádným způsobem neztěžují pochopení celého úryvku. Tato slova jsou v textu psána kurzívou. V přímé řeči jsou dále používána především anglická slova francouzského původu (např. *trouble, union, honour, amuse* atd.), která v angličtině patří do vyšší slovní zásoby, tzv. common literary vocabulary. Francouzská slova jsou pro dodání koloritu použita i v pásmu vypravěče, ale opět se jedná o mezinárodně srozumitelná oslovení *Madame* a *Monsieur* (92-93), přičemž tato nejsou v originále psána kurzívou.

Hlavním překladatelským problémem tohoto úryvku je vystižení francouzského původu Delacourových na rovině fonetické i lexikální: překladatel se musí rozhodnout, zda a případně jakým způsobem v češtině naznačit francouzský přízvuk, zda v textu překladu ponechat francouzská slova a také jak naložit s anglickými slovy francouzského původu, která s sebou nesou příznak vyššího rejstříku. V přímé řeči se dále musí překladatel rozhodnout, zda si budou mluvčí tykat, nebo vykat, přičemž toto rozhodnutí vychází především z jeho interpretace dané komunikační situace, protože pro ně kromě způsobu oslovování není opora v originálu. V pásmu vypravěče je hlavním úkolem překladatele co nejpřesněji vystihnout popisované osoby a situace především dobře zvolenými adjektivy a slovesy a rozhodnout se, jak převést participiální vazby (kondenzovaněji nominálně, nebo méně kondenzovaně vedlejší nebo hlavní větou). Dalším překladatelským problémem je převod neologismu *Flutterby Bushes* (93), přičemž nás zajímá i pravopis českého

¹²⁰ V souvislosti s naznačením výslovnosti budeme hovořit o prostředcích fonetických (např. hláskových změnách), přestože se nejedná o projev mluvený, ale psaný. Jednou z funkcí takového naznačení výslovnosti je totiž právě vyvolat dojem mluvenosti.

označení (zda je převzato psaní s velkými počátečními písmeny, nebo nikoli). V překladech se dále zaměříme také na používání kurzívy a na interpunkci, především na používání, či nepoužívání středníku a dvojtečky.

Co se týče naznačení francouzské výslovnosti, Medek přejímá vypuštění hlásky „h“ (istorky 96) a dále přidává naznačení specificky francouzské výslovnosti hlásky „r“ jejím zdvojením (hrroznou, strrašně 95), nahrazuje hlásku „z“ hláskou „s“ (sajímavé, snáte 96) a „ž“ hláskou „š“ (vášená, manšelku 96). Kromě toho přidává také naznačení výslovnosti hlásky „ř“ (ršíkala, nadřřela 95), která činí cizincům obecně, nikoli pouze Francouzům, v češtině problémy. HP7 CZ naznačuje francouzský přízvuk v češtině rovněž zdvojením hlásky „r“ (prráce, vyprřávěla, prracovala) a také, na rozdíl od Medka, zdvojením hlásky „ř“ (přřiběhy, samozřřejmě), tuto charakteristiku ovšem nepoužívá konzistentně ve všech případech (např. „představit“ píše pouze s jedním „ř“). Jednou se v jeho překladu setkáváme s nahrazením hlásky „ž“ hláskou „š“ (uš), ale vzhledem k tomu, že se jedná pouze o jeden výskyt, se spíše přikláníme k vysvětlení, že jde o překlep. V překladu Fénix týmu není francouzská výslovnost naznačena žádným způsobem a pravopis je zcela standardní.

Medek tedy výrazně rozšiřuje škálu jevů, kterými francouzskou výslovnost naznačuje, přičemž přidává i charakteristiky francouzské výslovnosti, které by si Čech s francouzským přízvukem, respektive mluvou cizince, s největší pravděpodobností asocioval (výslovnost „r“ a problémy s vyslovením hlásky „ř“); HP7 CZ pro naznačení francouzské výslovnosti rovněž používá z českého pohledu typickou charakteristiku francouzského přízvuku – hlásku „r“. Naopak Fénix tým zcela rezignuje na zachycení francouzské výslovnosti, což způsobuje výrazové zeslabení, protože, jak jsme již uvedli, přímá řeč měla v tomto případě výraznou funkci charakterizační.

Co se týče stránky lexikální, Medek ponechává v českém překladu v pásmu postav všechna tři francouzská slova a i v pásmu vypravěče používá označení Madame a Monsieur (96). V přímé řeči volí slova vyššího rejstříku (např. obrovskou ctí, vbrzku pojit příbuzenský svazek 96). HP7 CZ ponechává v přímé řeči oslovení maman a papa, ovšem slovo *enchanteé*, které má rovněž především funkci fatickou, překládá (kouzelná). V pásmu vypravěče používá označení pan a paní, nikoli „Madame“ a „Monsieur“. Rovněž z překladu HP7 CZ je cítit snaha použít v přímé řeči vyšší rejstřík (maximálně poctění nadcházejícím spojením našich rodin, humorné příběhy). V překladu Fénix týmu jsou v přímé řeči ponechána všechna tři francouzská slova, dvě z nich ovšem s chybným pravopisem (Mama psáno bez koncového „n“ a enchantéée se třemi dlouhými „é“).

Rovněž v pásmu vypravěče se vyskytují francouzská označení **Madame** a **Monsieur**, ovšem kolísá u nich psaní velkého a malého počátečního písmene; zajímavé také je, že v překladu Fénix týmu není jméno paní Delacourové přechýleno (**Madame Delacour**). V případě Fénix týmu se lexikum v přímé řeči Delacourových výrazně neliší od zbytku textu, rovněž zde se setkáme s formulací **poctění svazkem našich rodin**, která se s ohledem na formulaci originálu sama nabízí (a je tedy ve všech třech překladech velice podobná), dochází zde ale k výrazovému zeslabení tím, že Fénix tým vypouští modifikaci a překládá *most honoured* obecněji jako **poctění**.

Ze všech tří překladů se Medkovi nejlépe daří převést lexikální aspekty francouzsky znějící mluvy Delacourových: ponechává všechna francouzská slova a rovněž volí slova vyššího rejstříku. Ta sice v češtině neasociují francouzský původ, jako tomu bylo v originále, a nevyhnutelně zde tedy dochází k mírnému výrazovému zeslabení; skutečnost, že Medek výrazně obohatil škálu fonetických jevů vystihující francouzskou výslovnost, můžeme ovšem považovat za dostatečnou kompenzaci tohoto zeslabení. V případě HP7 CZ nejsou lexikální prostředky používány konzistentně: v pásmu vypravěče jsou sice používány pouze české ekvivalenty (**pan** a **paní**), ale v přímé řeči je jedno ze tří francouzských slov přeloženo, přestože, jak jsme již naznačili výše, plní stejnou funkci jako ponechaná oslovení **maman** a **papa**. Použití českých ekvivalentů „pan“ a „paní“ vede k výrazovému zeslabení. V překladu Fénix týmu jsou všechna francouzská slova ponechána (byť místy se špatným pravopisem a nekonzistentním použitím velkých písmen), ovšem jinak se mluva Delacourových od ostatní přímé řeči neliší. K významnému výrazovému zeslabení vede v případě Fénix týmu nenaznačení francouzské výslovnosti. Všichni překladatelé se shodně rozhodli, že všichni mluvčí si budou vzájemně vykat, což odpovídá skutečnosti, že jsou všichni dospělí a jedná se o jejich první vzájemné setkání.

V popisných pasážích Medek ve většině případů dosahuje výrazové shody výběrem dostatečně konkrétních a výstižných adjektiv a sloves (*extremely plump* 92 – **neobyčejně obtloustlý** 95, *flustered* 92 – **uzardělá** 95; *bounce* 92 – **příbatolit** 95), případně používá obecné slovo s modifikací, aby dosáhl přesného významu (*boots* 92 – **kotníčkové boty** 95, *glided* 93 – **plavným pohybem přistoupila** 96). V některých případech se ovšem setkáváme s výrazovým zesilováním: např. *Mrs Weasley throw him a look* (93) překládá jako **paní Weasleyová po něm střelila vyčítavým pohledem**, kde výraz konkretizuje přidáním atributu „vyčítavý“; při překladu spojení *little daughter* (93) využívá možnosti češtiny tvořit zdrobněliny, ovšem spolu s ní ponechává i atribut – **malou dcerušku** (96); při popisu Gabrieliných vlasů přidává oproti originálu hodnotící adjektivum **nádherný** (96); *threw*

Harry a glowing look, batting her eyelashes (93) převádí jako **zamrkala na něj očima, v nichž pod dlouhými řasami doutnaly koketní plamínky** (96), což rovněž považujeme za výrazové zesílení. Naopak v případě překladu HP7 CZ se v některých případech setkáváme spíše s výrazovým zeslabováním: *boots* (92) je přeloženo obecněji jako **boty**, při překladu *nowhere near as attractive* (92) je vypuštěn intenzifikátor – **nebyl tak atraktivní**, stejně jako v případě *dazzling smile* (93) – **usmála se**, kdy v překladu chybí modifikace. V překladu HP7 CZ se rovněž setkáváme s jednou významovou chybou – překlad *plump* (92) jako **narovnaný**. Rovněž v překladu od Fénix týmu jsme objevili případy výrazového zeslabování: např. sloveso *trilled* (93) je přeloženo pouze obecným **odvětila**, *bouncing towards* (92) je přeloženo jako **mířil**. Kromě toho se v překladu Fénix týmu v tomto úryvku vyskytují významové chyby, významové posuny a stylistické neobratnosti; spojení *nowhere near as attractive* (92) je převedeno zcela opačně (**byl stejně atraktivní**), pro verbum dicendi *cry* (92) je použit nejběžnější slovníkový ekvivalent **brečet**, a jedná se tedy o významový posun, sloveso *glided* (93) popisující ladný pohyb paní Delacourové je přeloženo jako **doklouzala**; a ve spojení *bouncing towards Mrs Weasley* (92) se v překladu objevuje, že se jedná o **pana**, nikoli o „paní Weasleyovou“.

Zatímco v oficiálním překladu můžeme pozorovat spíše sklon k výrazovému zesilování, v obou amatérských překladech se v tomto úryvku setkáváme s případy výrazového zeslabování. Z hlediska významu byl z amatérských překladů přesnější překlad HP7 CZ, v překladu od Fénix týmu se ve větší míře vyskytovaly problémy s převedením významu v podobě významových posunů a chyb.

Při překladu participiálních vazeb s přítomným participiem Medek nejčastěji volí nejméně kondenzované řešení, větu hlavní, která je souřadně spojena s verbem dicendi, v jednom případě byl použit doplněk (*leaving her flustered* 92 – **celou uzardělou** 95). HP7 CZ rovněž nejčastěji používá věty hlavní; spojení *leaving her flustered* (92) pak převádí vedlejší větou vztaznou **čímž ji úplně zneklidněl**; v jednom případě používá dokonce přechodník (*holding Mrs Weasley's hand* 93 – **držel ji stále za ruku**). V překladu Fénix týmu není celá řada participiálních vazeb přeložena vůbec (např. zmiňované *leaving her flustered, batting her eyelashes* atd.), což v konečném důsledku vede k výrazovému zeslabení.

Neologismus *Flutterby Bushes* překládají Medek a HP7 CZ; Medek jako **keř citlivky** (95), HP7 CZ jako **třepotavý keř**. V obou případech je české označení psáno s malým počátečním písmenem. Naopak v překladu Fénix týmu je neologismus zcela vypuštěn a překladatel hovoří pouze obecně o **keřích**, čímž dochází k výraznému zeslabení.

Co se týče grafické stránky a interpunkce, pouze Medek používá ve svém překladu k označení francouzských přejímek kurzívu, stejně jako je tomu v originále. Ani v jednom překladu není na rozdíl od originálu použit středník; nejčastěji je nahrazen tečkou.

12.2.3. Druhý úryvek (7. kapitola – The Will of Albus Dumbledore)

Druhý úryvek popisuje scénu, kdy Harryho, Rona a Hermionu navštíví v domě rodiny Weasleayovy ministr kouzel a přináší jim předměty, které jim nedávno zemřelý ředitel Školy čar a kouzel v Bradavicích odkázal. Vzhledem k celkovému postoji Ministerstva kouzel k osobě bradavického ředitele je ministr kouzel podezřívavý a snaží se vyzvědět, z jakého důvodu se ředitel rozhodl právě těmto studentům něco odkázat.

Jádro tohoto úryvku tvoří přímá řeč ministra kouzel, Rona, Hermiony a Harryho. Do pásma postav jsou také vloženy citace poslední vůle, tedy oficiálního dokumentu, a objevují se v nich také parafráze právníckého textu. Přímá řeč i v tomto úryvku přispívá k charakterizaci postav a jejich vzájemného vztahu. Ministr kouzel používá oficiálně znějící jazyk a přesné formulace; toho je dosahováno především volbou lexika (*account for the fact, exceptionally few personal bequests, personal effects* 104-106), vysokou četností modifikací (*not very close, exceptionally few, vast majority* 105) a syntaktickou výstavbou, kde se objevují vsuvky, které vytváří spíše dojem psaného (tedy předem připraveného) textu než spontánní promluvy (*as I am sure you know, a surprise, apparently* atd.). K tomuto dojmu přispívá také skutečnost, že ministr parafrázuje právnícký dokument týkající se práva ministerstva na zabavení obsahu poslední vůle a cituje z poslední vůle, kde se ve všech případech opakují stejné formulace (*I leave; in the hope* atd. 106). Rovněž Hermiona odkazuje ve své mluvě na právní dokumenty, což se projevuje volbou lexika (*powerful evidence, the deceased's possession* atd. 105), jinak používá běžnou slovní zásobu a standardní výslovnost. Stejně je tomu u mluvy Harryho, kde se objevuje pouze jedna výpustka: ve větě *Can't think of a pretext to keep them?* je vypuštěn podmět, což přispívá k celkovému sarkastickému a podrážděnému tónu této Harryho výpovědi. V Ronových výpovědích se místy setkáváme s naznačením nedbalé výslovnosti (*dunno, s'pose* 105-106); nervozita z rozhovoru s ministrem se projevuje opakováním a přerývanou řečí (např. *Not – not really...it was always Harry who...* 105). Pásmo vypravěče obsahuje jednu čistě popisnou pasáž, kde je popisován předmět, který Ron zdědil.

V námi zkoumaných překladech budeme v případě tohoto úryvku sledovat, zda překladatelé vystihli charakteristické rysy a odlišnosti v přímé řeči jednotlivých mluvčích, a tím přispěli k jejich charakterizaci, a dále také zda a jakým způsobem vyřešili vložené

citace a parafráze právnických dokumentů. Stejně jako v předchozím úryvku, i zde je nutné vyřešit otázku tykání a vykání. V souvislosti s častým výskytem přímé řeči, také porovnáme překlad verb dicendi v jednotlivých překladech. Na lexikální rovině je hlavním překladatelským problémem překlad obrazných vyjádření (např. *stretching the truth, swooped like a bird of prey, the damage was done* 105); zaměříme se i na popisnou pasáž a v ní na použitá substantiva a adjektiva. Dalším překladatelským problémem je překlad neologismů, vlastních jmen a názvů a případně pravopis jejich českých označení. Stejně jako v předchozím úryvku také zjistíme, jakým způsobem je v překladech použita kurzíva.

Medek v překladu ministrovy řeči volí lexikum vyššího rejstříku (např. *v záležitosti, nepochybně, vědomi, plné právo* 107-108) a s výjimkou jednoho případu, kdy *a valuable object* 106 překládá jako *velice cenný předmět* 110, a výraz tedy zesiluje použitím intenzifikátoru „velice“, dosahuje výrazové shody i při převodu zmíněných modifikací (*nijak zvlášť, pozoruhodně málo, drtivou většinu* 109). Medek zachovává i vsuvku *as I am sure you know*, kterou překládá jako *jak je vám nepochybně jasné* (107). Při vystižení charakteru právního dokumentu vychází z typických znaků českého administrativního stylu, jakým je především vysoká nominálnost (zatímco v originále je naznačen především lexikálně – *confiscate the contents of a will* 105) – *pravomoc k zabavení pozůstalosti* (108). V přímé řeči ministra kouzel se v Medkově překladu setkáváme s intelektualizací, kdy v češtině místo obecného *other personal effects* hovoří konkrétně o *šatstvu a hotovosti* (105).

V případě HP7 CZ je rovněž použit vyšší rejstřík (např. vsuvka *jak jistě víte, zde, vidno, zanechal* ve významu „odkázal“); dochází zde ale k výrazovému zeslabování u zmíněných modifikací (*exceptionally few personal bequests* 105 – *pár osobních požadavků; not very close* 105 – *nebyl tak blízký*) a v jednom případě se setkáváme s výrazným významovým posunem: *I had every right* (104) je přeloženo jako *měl jsem právo na cokoli*. Parafráze právního dokumentu se výrazně neodlišuje od zbytku ministrovy promluvy a je formulována méně nominálně než Medkův překlad (*umožňuje ministerstvu zabavit*).

S podobnými jevy jako v překladu HP7 CZ se setkáváme také v amatérském překladu od Fénix týmu. V ministrově přímé řeči se objevují slova z vyššího rejstříku (*vědomi, pamatoval na ně ve své závěti*); v případě modifikací dochází v několika případech k zeslabování výrazu (*not very close* 105 – *nebyl blízký, vast majority* 105 – *velká část*), naopak při překladu *a valuable object* (106) se stejně jako u Medka setkáváme se zesilováním výrazu – *velice cenná věc*. I Fénix týmu činil problémy překlad spojení

I had every right, zde přeloženo jako **měl jsem všechna práva**, což je doslovné převedení anglické formulace. Co se týče parafráze právního dokumentu, drží se Fénix tím rovněž anglické formulace – **dává ministerstvu právo zabavit**.

Medek ve svém překladu věrně zachovává stylistické a významové hodnoty originálu, přičemž k tomu využívá např. i substituci (v případě vystižení administrativního stylu), pouze místy má sklony k výrazovému zesilování a intelektualizaci. Naopak v případě amatérských překladů se setkáváme spíše s výrazovým zeslabováním (např. vypouštěním nebo oslabováním modifikací), což se týká i méně výrazného vystižení stylu administrativního právního dokumentu. Při překladu spojení *I had every right* můžeme u amatérských překladů pozorovat sklon příliš těsně se držet originálu, což vede k významovým posunům, případně interferencím. Ve všech překladech si všichni zúčastnění vykaží, překladatelé rovněž zachovali způsob, jakým ministr Harryho, Rona a Hermionu oslovuje („slečno Grangerová“, „Ronalde“ atd.); výjimkou je pouze překlad Fénix týmu, kde je Ron poprvé místo *Ronald* (105) osloven **Ron**.

Ministr kouzel ve své přímé řeči cituje závěť. Zatímco v Medkově překladu jsou formulace v případě obou citací v tomto úryvku totožné (**odkazují [...] a doufám, že** 109) stejně jako je tomu v originále, v obou amatérských překladech se druhá formulace liší (poprvé oba amatérské překlady převádí *in the hope* 106 jako „v naději“, podruhé „doufám“). V překladu HP7 CZ je použito sloveso **necháвам**, naopak oba zbývající překlady volí jako ekvivalent *leave* (106) v kontextu závěti sloveso „odkazují“. V překladu HP7 CZ se rovněž vyskytuje významová chyba: *he remember me when he uses it* (106) je přeloženo **že si pamatuje, kdy jej použít**. V oficiálním překladu je pro odlišení textu závěti od zbytku textu použita nejen kurzíva, ale zcela jiný font (což je zřejmě dáno i zásahem redaktora či grafika), naopak v amatérských překladech kurzíva použita není.

V případě parafráze právního dokumentu v přímé řeči Hermiony Medek volí odpovídající lexikum (**pozůstalí, předložit přesvědčivý důkaz, pozůstalost, nezákonný charakter** 108). V jeho překladu se ovšem setkáváme s případy intelektualizace. Hermionina výpověď končí větou *Are you telling me that you thought Dumbledore was trying to pass us something cursed?* (105), která podle našeho názoru naznačuje v Hermionině výpovědi přechod od parafrázování zákona k vyjádření vlastního názoru, což odráží i volba lexika (použití *something cursed* pro stejnou skutečnost, o níž předem referovala jako o *passing on Dark Artefacts* nebo *the deceased's possessions are illegal*). V Medkově překladu je ovšem *something cursed* přeloženo jako **něco očarovaného černou magií** (109) a jedná se tedy o intelektualizaci. Podobnou intelektualizací je i doplnění slova

„lhůta“ při překladu věty *No, it'll be because the thirty-one days are up* (105) – **To ne, ale uplynula lhůta jedenatřiceti dnů** (108). Obě tyto intelektualizace stírají rozdíl mezi pasáží, kdy Hermione parafrázuje právnícký dokument a její běžnou přímou řečí, což vede v konečném důsledku k výrazovému zeslabení.

V případě překladu HP7 CZ se pasáž, kdy Hermione parafrázuje právnícký dokument, příliš neliší od zbytku její přímé řeči, protože zde dochází k výrazovému zeslabování. Místo pasiva (*the law was created* 105) je použito aktivum (**ten zákon jste vytvořili**), *powerful evidence* (105) je přeloženo jako **jasný důkaz**, spojení *the deceased's possessions are illegal* (105) je přeloženo pouze **že jde o něco nelegálního**.

Překlad Fénix týmu se poměrně těsně drží formulací originálu: je zde použito pasivum (**byl vytvořen**) a slovní spojení jako **silný důkaz**, **temné artefakty**, **ilegální**, které se pohybují na hraně interferencí; překlad přesně kopíruje také syntaktickou rovinu: např. **Ministerstvo má silný důkaz, že je majetek zesnulého ilegální, ještě před jeho zabavením**, což vytváří dvojí možnost interpretace (majetek musí být ilegální před tím, než je zabaven X ministerstvo musí mít důkaz před tím, než je majetek zabaven). Vzhledem k těmto interferencím dochází v konečném důsledku k výrazovému zeslabení stylu překladu.

Ani v jednom překladu tedy nebyl plně vystižen rozdíl mezi Hermioninou běžnou mluvou a pasáží, kdy parafrázuje právnícký dokument; u Medka to bylo způsobeno intelektualizací Hermioniny běžné mluvy, v případě HP7 CZ výrazovým zeslabením „právnícké pasáže“ a v případě Fénix týmu příliš těsným lpěním na formulacích originálu.

Co se týče Harryho přímé řeči, používá Medek stejně jako v originále běžnou slovní zásobu; vzhledem k tomu, že elipsa podmětu je v češtině běžná, dochází při překladu věty *Can't think of a pretext to keep it* nevyhnutelně k mírnému výrazovému zeslabení, které zřejmě překladatel nepovažoval za nutné kompenzovat. V případě přímé řeči Rona Medek zachovává opakování (např. **Nám – nám všem?**) i přerývanou řeč způsobenou nervozitou (**Ne, to ani ne, byl to vždycky Harry, kdo...** 108). Za výrazové zeslabení můžeme považovat skutečnost, že v češtině nenaznačuje Ronovu nedbalou výslovnost.

V překladu HP7 CZ je v případě Harryho přímé řeči použito slovo **zanechat** ve významu „odkázat“, které neodpovídá Harryho mluvě z hlediska rejstříku; rovněž se v něm setkáváme s významovou chybou: věta *Can't think of a pretext to keep it* je přeložena jako **Nemůžete najít záminku k tomu, abyste je mohl nechat zabavit**, věci ovšem již zabavené jsou a otázkou je, zda si je ministerstvo může dál nechat, nebo je musí vrátit. V překladu HP7 CZ jsme v Harryho přímé řeči objevili také problém s aktuálním členěním větným: ve

věť *Takže, proč jste se rozhodl, že nám teď předáte naše věci?* by s ohledem na kontext mělo být v rematické pozici „ted“ a nikoli „věci“. Stejně jako Medek, ani HP7 CZ v případě Ronovy přímé řeči nevystihuje výslovnost, věrně ale převádí opakování a přerývanou řeč.

V překladu Fénix týmu je v Harryho přímé řeči použita standardní slovní zásoba; setkali jsme se zde ovšem s významovým posunem: *think of* ve výše zmíněné větě je zde přeloženo jako *vzpomenout si* nikoli „přijít na něco“. Při překladu Ronovy odpovědi *I s'pose* (106) Fénix tým nevystihuje Ronovu nedbalou výslovnost, ale jinak se věrně drží použitého lexika a v češtině používá slovo patřící do vyššího rejstříku – *předpokládám*, což v konečném důsledku vede až k významovému posunu, protože tato replika pak v kontrastu s Ronovým rozpoložením zní příliš věcně a sebejistě.

Celkově lze říci, že Medkovi se nejlépe podařilo odlišit mluvu ministra a Herminy, do nichž se promítá oficiální a administrativní styl právních dokumentů, od mluvy Rona a Harryho, pouze v případě Hermiony se v jeho překladu oslabil rozdíl mezi její běžnou mluvou a pasáží, kde parafrázuje zmíněný právní dokument. Vzhledem k výrazovému zeslabování, které se v amatérských překladech objevovalo častěji než v překladu oficiálním, je u nich rozdíl mezi přímou řečí jednotlivých mluvčích méně patrný. V případě Fénix týmu je to dáno také tím, že se místy až příliš těsně držel originálu.

V originále ve většině případů použité verbum dicendi *said* Medek v souladu s českou překladatelskou konvencí v překladu obměňuje; v tomto úryvku používá např. *rozčílila se, zaprotestovala, vysvětlila, zakoktal* atd. (108). Takováto zkonkrétnění bychom mohli považovat za výrazové zesílení, Levý (1998: 144) ovšem používání stále stejného verba dicendi uvádí jako příklad nedostatečného využití synonym v překladu, které je jedním z typů ochuzování stylu. Právě s tím se v tomto úryvku setkáváme v obou amatérských překladech, kde je sloveso *said* překládáno stále stejně jako „řekl(a)“.

V případě překladu obrazných pojmenování jsme u Medka zaznamenali v tomto úryvku tendenci je intelektualizovat, což v konečném důsledku vede k výrazovému zeslabování. *The damage was done* překládá *už bylo pozdě* (109), při překladu *He swooped like a bird of prey upon Ron's answer* formulaci zlogičťuje – *Využil Ronovy odpovědi, aby se na něj vrhl jako dravý pták na kořist* (109), a *This was stretching the truth to the breaking point* převádí méně obrazným, byť intenzifikovaným *to bylo opravdu hodně nadsazené* (109). V překladu HP7 CZ se při převodu obrazných pojmenování setkáváme s výrazovým zesilováním (*dílo zkázy už bylo vykonáno*), zeslabováním (*Po Ronově odpovědi zaútočil jako pták na svou kořist*, kde chybí informace, že se mělo

jednat o dravého ptáka) a interferencí, kdy se příliš těsně drží originální obrazného pojmenování ([pravda protažená do extrému](#)). S interferencemi se v prvních dvou případech setkáváme i v amatérském překladu od Fénix týmu: [škoda byla způsobena](#) a [zaútočil jako dravý pták po Ronově odpovědi](#), přičemž zde se jedná o interferenci na rovině syntaktické, která narušuje přirozené aktuální členění větné. Fénix tým zřejmě nejlépe ze všech tří překladů vyřešil převod formulace *stretching truth to the breaking point* (105) – [To bylo skutečně daleko od pravdy](#); jeho řešení vychází z fráze „nejsi daleko od pravdy“, zde aktualizované použitím v kladné větě.

V popisné pasáži se v Medkově překladu setkáváme opět s případy intelektualizace: *design* (106) překládá [zkonstruoval a vyrobil](#) (110); při překladu *cigarette lighter* (106) ponechává atribut a překládá [zapalovač na cigarety](#) (110). V obou případech si přitom můžeme klást otázku, zda není dovysvětlení, respektive ponechání atributu redundantní. Stejně tak HP7 CZ zachovává při překladu atribut – [stříbrný zapalovač cigaret](#), naopak v překladu Fénix týmu je pouze [stříbrný zapalovač](#).

Ve všech třech překladech jsou všechny neologismy a názvy přeloženy. Název právního dokumentu *The Decree for Justifiable Confiscation* Medek překládá [Výnos o odůvodněné konfiskaci](#) (108), kde jako jediný ponechává slovo cizího původu „konfiskace“, které v tomto případě dotváří dojem oficiálnosti; HP7 CZ používá označení [Zákon pro omluvitelný zábor](#), termín „zábor“ ovšem spíše než k zabavení věcí odkazuje k zabránění území (Filipec & Daneš 2006), a jedná se tedy o významový posun; v překladu Fénix týmu se rovněž setkáme s významovou chybou – [Úřední nařízení pro soudní zabavení majetku](#), kde je *justifiable* přeloženo jako [soudní](#). Název knihy, kterou zdědila Hermiona, *The Tales of Beedle the Bard*, Medek překládá [Bajky barda Beedleho](#) (110), čímž dokonce nad rámec originálu přidává do názvu aliteraci; vzhledem k tomu, že aliterace nemá v češtině takovou prominenci jako v angličtině, to ovšem nepovažujeme za výrazové zesilování. V překladu HP7 CZ je titul přeložen [Příběhy básníka Beedleho](#), v překladu Fénix týmu [Příběhy pěvce Beedla](#). Pro předmět, který zdědil Ron, používá Medek označení [zatemňovač](#) (109) psáno s malým počátečním písmenem; HP7 CZ používá označení [Zhasínadlo](#), psáno s velkým písmenem; a v překladu Fénix týmu nalezneme dvě různá označení, [zhasínadlo](#) a [zhasínač](#). Zmíněné neologismy jsou tedy významově nejpřesněji přeloženy v oficiálním překladu; v obou amatérských překladech se setkáme s významovým posunem nebo chybou. V překladu od Fénix týmu navíc není neologismus *deluminator* překládán konzistentně.

Kurzíva je v originále použita pro označení citace z poslední vůle; pouze název knihy, kterou Hermiona zdělila, kurzívou psán není. Kurzívou je dále psána také citátová složenina v následujícím spojení *a stop-talking-now look* (105). V oficiálním překladu je citace závěti odlišena nejen kurzívou, ale i zcela jiným fontem, název knihy ovšem od zbytku textu žádným způsobem odlišen není; citátovou složeninu Medek intelektualizuje rozvedením ve vedlejší větu (*pohledem, který jako by mu přikazoval, aby už neřikal ani slovo* 109), a kurzívou tedy psána není. V překladu HP7 CZ jsou kurzívou vyznačeny pouze názvy předmětů, které Ron a Hermiona zdělili, přestože použití kurzívy i v případě „zhasínadla“ nemá oporu v originálu. V překladu Fénix týmu není kurzíva použita vůbec.

12.2.4. Třetí úryvek (10. kapitola – Kreacher's Tale)

V tomto úryvku domácí skřítek (v originále Kreacher) vypráví, jak jeho pán nabídl jeho služby lordu Voldemortovi, který ho poté vzal s sebou do jeskyně a vyzkoušel na něm, zda ochrana jeho vitéálu ukrytého v této jeskyni skutečně funguje.

V tomto úryvku převažuje pásmo přímé řeči, jedná se o přímou řeč domácího skřítky, v níž je použit slohový postup vyprávěcí. Skřítkova přímá řeč má rovněž funkci charakterizační – domácí skřítkové jsou většinou považováni za podřadná stvoření, což do jisté míry odráží i jejich jednoduché vyjadřování. Skřítek o sobě hovoří ve třetí osobě a svého pána v originále oslovuje *Master* (159-160), psáno s velkým písmenem; ve svých promluvách často nepoužívá anaforická zájmena a opakuje místo nich podstatné jméno (např. *Master Regulus came down to the kitchen to see Kreacher. Master Regulus always liked Kreacher.* 159). Používá jednoduchou syntax; s postupujícím vyprávěním se spád vyprávění stupňuje a skřítek je stále více rozrušený, což se v jeho řeči projevuje použitím polysyndetonu (*And beyond the cave there was a cavern, and in the cavern was a great, black lake...* 160), vyšší útržkovitostí (použití apoziopce a proziopce) a koktáním (např. *b-basin* 160). Pásmo vypravěče tvoří krátké popisy skřítkova chování a Harryho rozpoložení a také Harryho vnitřní monolog, v němž reflektuje skřítkovo vyprávění.

Hlavním překladatelským problémem je v tomto úryvku vystihnout specifika skřítkovy přímé řeči a její postupné proměny. V pásmu vypravěče se opět soustředíme na použité lexikum a jeho převedení do češtiny a porovnáme také použití kurzívy a interpunkce.

Medek ve svém překladu zachovává většinu aspektů skřítkovy přímé řeči: Krátura o sobě hovoří ve třetí osobě (*Krátura tedy šel za pánem zla.* 167); na své pány odkazuje *pan Sirius* a *pan Regulus*; přesně zachovává apoziopce a proziopce; na stejných místech

jako v originále používá místo anaforického odkazování zájmenem nebo příslovcem podstatná jména a zachovává také polysyndeton (vzal Kráturu s sebou do jeskyně u moře. A za tou jeskyní byla druhá, mnohem větší jeskyně a v té větší jeskyni bylo obrovské černé jezero... 167). V Kráturově přímé řeči rovněž zachycuje koktání (d-domů 167, m-mísa 168). V jeho překladu se ovšem setkáváme s intelektualizací a výrazovým zesilováním. Kráturovu eliptickou repliku *So proud, so proud, so happy to serve...* (159), kde se navíc „proud“ opakuje, překládá *Byl hrdý a sebevědomý a odhodlaný mu sloužit...* (167). Tato intelektualizace vede k výrazovému zeslabení Kráturovy promluvy, použití polysyndetonu ovšem toto zeslabení do určité míry kompenzuje. Podobně Medek na dalších místech Kráturovu řeč vložím dalšího výrazu zlogičťuje: *the Dark Lord required an elf* (159) – *Pán zla požaduje služby skřítky* (167); *Kreacher cried for Master Regulus to save him* (160) – *Krátura volal pana Reguluse a prosil, aby ho zachránil* (168); *he dropped a locket into the empty basin* (160) – *a do prázdné mísy pak hodil medailonek* (168); *the Dark Lord only laughed* (160) – *Pán zla se tomu jen smál* (168). O výrazové zesilování se jedná při překladu spojení *drink all the potion* (160) – *vypil ten lektvar až do dna* (168), kde Medek používá obraznější vyjádření „až do dna“.

HP7 CZ stejně jako Medek zachovává ve skřítkově přímé řeči apoziopézi a proziopézi, opakování a polysyndeton (vzal Kráturu s sebou do jeskyně u moře. A za jeskyní byla dutina a v té dutině bylo obrovské černé jezero...) a zachycuje i Kráturovo koktání (m-mísa, p-pán). Skřítek o sobě hovoří ve třetí osobě a pro odkazování na své pány používá *pán Regulus* a *pán Sirius*. V případech, kdy se u Medka setkáváme s intelektualizací, se těsněji drží originálu (např. *Tak hrdý, tak hrdý, tak šťastný, že mu může sloužit...*). Setkáme se u něj ovšem s významovými posuny a chybami: *for years he talked of the Dark Lord* (159) je přeloženo jako *roky mluvil s pánem zla*; *an honour for him and Kreacher* (159) překládá jako *pocta od něj pro Kráturu*; slovo *potion* (160) překládá při první zmínce jako *lektvar*, ale dále pro něj používá označení *jed*, což považujeme za významový posun.

Rovněž překlad Fénix týmu na syntaktické rovině zachovává apoziopézi a proziopézi a naznačuje Kráturovo koktání způsobené rozrušením. Na několika místech ovšem místo opakování podstatného jména používá anaforicky zájmeno a nepoužívá polysyndeton (vzal ho s sebou v puklině u moře, za kterou byla velká jeskyně a v ní velké černé jezero...), což vede k výrazovému zeslabení, protože přímá řeč kromě toho, že vyjadřuje Kráturovo rozpoložení, má i funkci charakterizační. Za kompenzaci bychom ovšem mohli považovat opakování *všechno, ale úplně všechno* při překladu *whatever*

(159). Fénix tým ovšem nedodržuje konzistentně klíčovou charakteristiku Kráturovy mluvy a jednou místo „řikal Kráturovi“ překládá **řikal mi**. K dalšímu zeslabování výrazu dochází při překladu *potion* (160), kdy používá obecné označení **nápoj**; *and filled it with more potion* (160) překládá **a znovu ji naplnil**, kdy vypouští informaci, čím mísu naplnil; spojení *had proper pride* (159) překládá pouze jako **byl dobrý**. Se zesilováním výrazu se naopak setkáme při překladu označení kouzelníků pocházejících z nekouzelnických rodin – *Muggle-borns* (159), pro které je v překladu použito místo neutrálního hanlivé označení **mudlovští šmejdi**.

Při překladu Kráturovy mluvy se u Medka místy setkáváme s intelektualizací Kráturova jednoduchého, často nespojitého a eliptického stylu, což vede k výrazovému zeslabení; zbylé charakteristiky jsou ale zachyceny věrně. Překlad HP7 CZ se v tomto ohledu těsněji drží originálu, vyskytuje se v něm ale hodně významových posunů. K největšímu ochuzení Kráturova stylu mluvy dochází v překladu Fénix týmu, kde nejsou zachyceny některé z hlavních charakteristik a i v dalších případech se setkáváme s výrazovým zeslabováním.

V pásmu vypravěče se v Medkově překladu setkáváme s několika případy výrazového zesilování: např. *as though he had been present* (160) překládá konkrétněji **jako by byl očitým svědkem** (167); při překladu *his breathing coming in sobs* (159) dodává atribut „přerývaný“ – **nabíral dech přerývanými vzlyky** (167); pro výraz *echoing kitchen* (159) používá dokonce novotvar **ozvěnivá** (167). Naopak v překladu HP7 CZ pozorujeme spíše sklon k výrazovému zeslabování: např. atribut *echoing* (159) je zcela vynechán. Setkáme se také s významovou chybou, když HP7 CZ překládá *one wizard and one victim* (160) s použitím přístavku jako **jednoho kouzelníka, jednu oběť**. V překladu Fénix týmu se rovněž setkáme s významovými posuny: *echoing* (159) přeloženo jako **tichý**; *croaking voice* (160) je přeloženo jako **kvákavý hlas**; při překladu *as though he had been present* (160) je „present“ přeloženo jako **současnost**; *disposable* (160) je přeloženo jako **vypůjčeného**; a *bewitched so as to carry* (160) jako **právě tak velká, aby uvezla**.

Oba amatérské překlady mají v pásmu vypravěče především problém s převedením významu, přičemž více významových posunů se vyskytuje v překladu Fénix týmu. U HP7 CZ se kromě toho setkáme s výrazovým zeslabováním, naopak u Medka můžeme pozorovat tendenci výraz spíše zesilovat.

Kurzíva je v tomto úryvku použita jednou, pro intenzifikaci slova „elf“ ve větě *Voldemort needed an elf?* (159). Kurzívu ve svém překladu zachovávají Medek a HP7 CZ, v překladu Fénix týmu je kurzíva vypuštěna. Ani v jednom překladu není použit středník,

jako je tomu v originále. V amatérských překladech je místo středníku použita tečka a původní souvětí je rozděleno na dvě části; v oficiálním překladu je použita spojka *a* (167) a souvětí je tak ponecháno v celku.

12.2.5. Čtvrtý úryvek (11. kapitola – The Bribe)

Čtvrtý úryvek zachycuje scénu, kdy domácí skřítek Krátura přivede na Harryho žádost Mundunguse Fletchera, který z domu Blackových odnesl a na černém trhu rozprodal veškeré cennosti, včetně medailonku, který se Harry, Ron a Herminona pokoušejí najít.

V úryvku se střídá pásmo vypravěče s pásmem postav, kde se objevuje přímá řeč domácího skřítky, Mundunguse Fletchera, Harryho a Hermiony. Krátura o sobě v přímé řeči opět hovoří ve třetí osobě a Harryho oslovuje *Master* (181). Přímá řeč Mundunguse Fletchera má rovněž funkci charakterizační – Mundungus se věnuje nejrozumnějším nezákonným aktivitám a pohybuje se v kouzelnickém podsvětí, což odráží i jeho mluva. Mundungus používá nestandardní výslovnost, která je naznačena vypouštěním počátečního „h“ (např. *'eroes*, *'ave*, *'ell*, *'ouse-elves* 181), což je jev typický především v případě pomocných sloves a gramatických slov pro všechny dialekty britské angličtiny.¹²¹ Feralová (2006: 463) ovšem uvádí, že v sérii o Harry Potterovi jsou prvky dialektů používány pro vyjádření sociálního postavení mluvčího (jako je tomu v našem případě u Mundunguse Fletchera) spíše než pro vyjádření místa původu. Kromě vypouštění počátečního „h“, se setkáváme také s vypouštěním „th“ (např. *'em* pro „them“ 181), vypouštěním konců slov (např. *an'*, *bleedin'* 181) a naznačením nedbalé výslovnosti (např. *wanna* pro „want to“, *outta* pro „out of“ 181). Na rovině lexikální se Mundungusovo společenské postavení projevuje použitím substandardního lexika (např. *mate*, *bleeding* ve funkci intenzifikátoru, *junk* 181); v jeho mluvě se dále setkáme i s gramatickými chybami (např. dvojí zápor *I ain't got none* 181). Dojem mluvenosti podporuje použití souřadných souvětí a oslovení, která mají funkci fatickou (např. *mate*, *OK*, *aren't you* 181). Harry a Hermiona používají běžnou slovní zásobu, tzv. neutral vocabulary; v Harryho přímé řeči se místy objeví expresivnější hovorový (common colloquial) výraz (*scum*, *shut up* 181).

Hlavním překladatelským problémem je v tomto úryvku vystižení charakteristických rysů přímé řeči jednotlivých postav, kromě mluvy Krátury se to týká

¹²¹ Phonological history of English fricatives and affricates. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001-, last modif. 11 June 2012 [cit. 2012-6-11]. Anglická verze. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Phonological_history_of_English_fricatives_and_affricates#.27.27H.27.27-dropping>.

především mluvy Mundunguse Fletchera, v jehož případě překladatel musí zvolit vhodnou úroveň nespisovnosti (zvláště s ohledem na skutečnost, že se i v případě sedmého dílu série primárně stále ještě jedná o literaturu pro děti a dospívající) a rozhodnout se, jakými prostředky ji v češtině vyjádří. V pásmu postav také porovnáme, jak překladatelé řešili otázku tykání a vykání. Vzhledem k velkému množství přímé řeči se zaměříme také na převod verb dicendi. V pásmu vypravěče se podíváme na způsob, jakým byl přeložen předposlední odstavec, kde je Kráturův útok na Mundunguse popsán nominálně prostřednictvím smyslových vjemů (*there was a sound [...] a blaze [...] an echoing clang* 181).

Medek při převodu Mundungusovy přímé řeči používá obecněčeskou výslovnost, konkrétně protetické „v“ (*vochoťně* 190), nespisovné koncovky „-ej“ (*zatracenej* 190) a „-ý“ (*v takový situaci, ty pitomý domácí skřítky* 190), krátké „i“ místo dlouhého (*položim* 190) a vypouštění počátečního „j“ (*de* místo „jde“), které je ovšem použito pouze jednou (např. *jsem* 190 je psáno standardně). Na lexikální rovině jsou použita oslovení *jasný* a *kámo* (190), intenzifikátor *bleeding* (181) je přeložen jako *zatracený* (190), dále se zde objevují výrazy *banda*, *klid'ánko*, *kruci*, *pitomý* a *krámy* (190). V několika případech dochází k výrazovému zesilování: *get outta there* (181) je přeloženo expresivnějším *prásknul do bot* (190), *I never pretended I was up for killing meself* (181) je přeloženo obrazněji a celkově expresivněji jako *Já si ale nikdy nehrál na hrdinu, co se klidně nechá zabít* (190). Vzhledem k tomu, že ale Medek nepoužívá v Mundungusově řeči na rozdíl od originálu kromě substandardní výslovnosti i gramatické chyby, lze toto zesílení považovat za kompenzaci.

HP7 CZ naznačuje Mundungusovu výslovnost použitím protetického „v“ (*vodvolej*), koncovky „-ej“ (*zatracenej*) a vypouštěním počátečního „j“ (*de*, *eště*). Ani on ovšem není v jejich použití zcela konzistentní (např. předložka „o“ je psána bez protetického „v“). HP7 CZ dobře vystihuje rejstřík, setkáváme se s výrazy *kámo*, *zatracenej*, *ksakru*, *parta*, *zamordovat*, *bordel*. V jednom případě se objevuje významový posun: *you're a bunch of bleedin' 'eroes* (181) je přeloženo jako *no tak je z vás parta zatracenejch hrdinů*; zatímco v originále je konstatován stav, překlad popisuje změnu stavu.

V případě překladu od Fénix týmu je hlavním problémem, který se netýká pouze přímé řeči Mundunguse Fletchera, převedení významu. V tomto úryvku se ve většině vět vyskytuje významový posun, významová chyba nebo je část vypuštěna. Bez ohledu na styl překladu se tedy jedná o jednoznačně nedostačující překlad, a nemá tedy podle našeho

názoru smysl srovnávat jeho konkrétní charakteristiky se zbývajících dvěma překlady. Nadále už tedy budeme v rámci tohoto úryvku srovnávat pouze oficiální překlad a amatérský překlad od HP7 CZ a tomuto úryvku v překladu Fénix týmu se budeme podrobně věnovat v druhé fázi našeho výzkumu.

Medek i HP7 CZ zachovávají hlavní charakteristiky přímé řeči domácího skřítky Krátury; Krátura o sobě mluví ve třetí osobě a Harryho oslovuje „pane“. Medek do Kráturovy promluvy vkládá slovo „panečku“ (*Fletcher se panečku vyzná* 190), které se podle našeho názoru do stylu Kráturovy přímé řeči nehodí. Dále se v jeho překladu setkáváme s výrazovým zeslabením, kdy *cornered* (181) překládá obecněji jako *chytil* (190). HP7 CZ pro překlad *cornered* (181) volí spojení *zahnal do kouta* a velice zdařile překládá také *hidey-holes* a *accomplices* (181) – *schovávačky* a *komplíce*. V některých formulacích se ovšem příliš těsně drží originálu, což vede k interferencím, např. *the delay in bringing the thief* (181) – *zdržení při dovedení zloděje*.

Při překladu přímé řeči Harryho a Hermiony je použita běžná slovní zásoba, jako je tomu v originále; *shut up* (181) Medek překládá jako *sklapni* (190). V případě dalších expresivních výrazů a jednoho obrazného vyjádření se objevuje zesilování výrazu: *unreliable bit of scum* (181) – *ubohá podrazácká špína* (190), kdy vyjádření zexpresivňuje použitím atributu; *you're getting warmer* (181) – *trochu příhořívá* (190), kdy opět přidává modifikaci; *you cleaned out this house* (181) – *vyraboval tenhle dům* (190), kdy používá expresivnější výraz „vyraboval“. HP7 CZ se při překladu poměrně těsně drží originálu, což je v některých případech ku prospěchu (např. *for your information* 181 překládá jako *pro tvou informaci*, což dobře vystihuje Hermionino rozhořčení), jindy ovšem vede k interferencím a stylistickým neobratnostem, např. *unreliable bit of scum* (181) – *nespolehlivý odpad*. Objevuje se zde také jeden významový posun: *ran out on Mad-Eye* (181) je přeloženo *utekl Pošukovi*, zde je ovšem odkazováno na incident, kdy na Pošuka zaútočili Smrtijedi a Mundungus s ním měl zůstat, ale utekl od něho, nikoli tedy jemu.

V obou překladech byl tedy dobře zachycen rozdíl mezi přímou řečí jednotlivých mluvčích. V Medkově překladu jsme zaznamenali případy výrazového zesilování, u HP7 CZ naopak výrazového zeslabování, takže v oficiálním překladu byly přímé řeči ve výsledku odlišený poněkud výrazněji. V amatérském překladu někdy činilo problémy, že se příliš těsně držel originálních formulací. Oba překladatelé se shodně rozhodli, že všichni mluvčí si budou v této komunikační situaci tykat.

I v tomto úryvku pozorujeme u Medka snahu variovat použitá verba dicendi; ani v jednom případě není použito sloveso „říci“, v uvozovacích větách se setkáváme např. se

slovesy *ocenil*, *obrátil se k*, *skočil mu do řeči* (181) atd. Naopak v překladu od HP7 CZ je v překladu použito pouze „řekl(a)“, což klasifikujeme jako výrazové zeslabení.

Při překladu popisu Kráturova útoku na Mundunguse musí nevyhnutelně dojít k výrazovému zesílení, protože čeština na rozdíl od angličtiny nemá možnost použít obecnou existenciální vazbu (*there was* 181) v kombinaci s velmi konkrétním podmětem. Medek větu překládá: *Vtom se ozvalo pleskání cupitajících nohou, zazářil odlesk naleštěné mědi, rozlehla se dunivá rána a za ní bolestný výkřik.* (191). Ke každému smyslovému vjemu je zde přiřazeno odpovídající konkrétní sloveso („ozvalo“, „zazářil“, „rozlehla“), čímž je způsobeno zmiňované výrazové zesílení. K dalšímu výrazovému zesílení, nyní již nenutnému, dochází při překladu *sound* (181) konkrétnějším *pleskání* (191) a *hit* (181) mírně expresivnějším *praštil* (191); přidání *a za ní* před poslední člen výčtu považujeme za intelektualizaci. Na rozdíl od HP7 CZ se ovšem Medkovi ve všech členech výčtu podařilo zachovat nominálnost; HP7 CZ druhý člen překládá *zablesklo se cosi měděného*, kde hlavní těžiště významu nese sloveso („zablesklo“), nikoli podstatné jméno, které zde navíc úplně chybí a je nahrazeno neurčitým zájmenem „cosi“. To způsobuje výrazové zeslabení. Stejně jako Medek používá HP7 CZ pro Kráturovu akci sloveso *praštil*. Objevují se zde také dva významové posuny: eliminace dvojtečky a rozdělení analyzovaného souvětí na dvě samostatné věty u HP7 CZ vytváří dojem, že Kráturův útok po popisovaných smyslových vjemech následuje, nikoli, že tato věta (*Kreacher had taken a run at Mundungus [...] 181*) původ smyslových vjemů zpětně vysvětluje; *vřískot* použité jako ekvivalent *shriek* (181) je abstraktnější a asociuje spíše kontinuální činnost než jednorázové zavřísknutí.

Rovněž při překladu této popisné pasáže jsme mohli pozorovat, že zatímco Medek má spíše sklon k výrazovému zesilování, v amatérském překladu se častěji setkáme s výrazovým zeslabováním. Kromě toho se v překladu HP7 CZ objevují také významové posuny.

12.2.6. Pátý úryvek (16. kapitola – Godric's Hollow)

Pátý úryvek zachycuje konverzaci Harryho a Hermiony o nutnosti navštívit Harryho rodiště, protože by tam podle jejich názoru mohl být ukryt meč, který potřebují ke zničení Voldemortových vitéálů.

V úryvku převažuje pásmo postav, kromě přímé řeči Harryho a Hermiony se zde objevuje také úryvek z učebnice kouzelnických dějin, který Hermiona cituje. V úryvku z učebnice je použit slohový postup výkladový a na rozdíl od mluveného stylu zbytku

Hermioniny a také Harryho přímé řeči úryvek působí jako text psaný. Vyznačuje se vyšší nominálností (např. *upon the signature, for support and protection, went into hiding* 261), použitím vsuvek a přístavek a používáním synonym pro co nejpřesnější označení „vykládané látky“ a zřejmě také pro udržení pozornosti případného čtenáře (*hamlets, villages, dwellings* 261). Úryvek z učebnice obsahuje kouzelnické i obecně britské reálie. Přímá řeč Hermiony a Harryho nese oproti tomuto úryvku klasické znaky mluvenosti, jako je např. odkazování na předmět hovoru zájmenem „it“, takže si čtenář musí domyslet, o čem se mluví, a apoziopézí. V konverzaci má v tomto případě navrch Hermiona, což se projevuje použitím delších souvětí; její mluva vyznívá celkově promyšleněji než Harryho.

Hlavním překladatelským problémem je v tomto případě vystižení výkladového stylu úryvku z učebnice a jeho dostatečné odlišení od zbytku Hermioniny přímé řeči a od přímé řeči Harryho. Překladatel se dále musí rozhodnout, jak naloží s převodem reálií. V souvislosti s přímou řečí opět porovnáme překlad verb dicendi. V pásmu vypravěče se zaměříme na překlad participiálních vazeb s přítomným participiem.

Medek používá pro vystižení výkladového stylu učebnice lexikální a syntaktické prostředky. V překladu jsou např. použity výrazy **k němuž, definitivně, komunity, skul** (ve významu ukoval), **bezpochyby, opředem** (273); a rovněž používá synonyma – **vesnička, osada, vesnice** (273). Na rovině syntaktické neponechává přístavky a vsuvky jako v originále, ovšem dodržuje vyšší nominálnost (**po podpisu, zajišťovaly si vzájemnou podporu a ochranu** 273). Celý úryvek je od zbytku textu odlišen použitím jiného fontu a kurzívy.

V překladu HP7 CZ se rovněž objevují slova patřícího do vyššího rejstříku, např. **komunita, společenství, poté**; pro označení míst, kde kouzelnické rodiny žijí, jsou použita synonyma **vesničky** a **osady**, přičemž jednou je spojení *small villages* (261) přeloženo jako **malé vesničky**, a jedná se tedy o výrazové zesilování. Dalším takovým výrazovým zesílením je překlad *born* (261) archaičtěji znějícím **zrodil**. V překladu HP7 CZ se naopak setkáme i s výrazovým zeslabováním: *stories of hauntings* (261) je přeloženou bez modifikace pouze jako **příběhy**; konkrétní sloveso *forge* (261) je přeloženo obecnějším **vytvořil** a modifikace (adjektivem nebo použitím zdvojnásobení) chybí také při překladu *little church* (261) – **kostel**. Setkáme se také s jedním významovým posunem, kdy je *dwelling* (261) ve významu osada, přeloženo jako **obydlí**. Co se týče syntaxe, drží se překlad HP7 CZ těsněji originálu: zachovává jednu vsuvku (**nejoslavovanější z těchto polokouzelnických obydlí je, pravděpodobně, Godrikův Důl**) a také dva přístavky (**Godrikův Důl, vesnička, kde [...], Bowman Wright, kouzelnický kovář, vytvořil [...]**).

Ponechání těchto syntaktických prostředků je ovšem podle našeho názoru na hraně interference. Celý úryvek je od zbytku textu odlišen kurzívou.

V překladu Fénix týmu se setkáme s výrazovým zesilováním způsobeným ponecháním atributu a zároveň vytvořením zdrobněliny (*malé vesničky, malý kostelík*). Rovněž se zde ovšem objevují případy výrazového zeslabování, např. *dwelling* (261) je přeloženo obecným *místo* a ve spojení *went into hiding for good* (261) chybí modifikace – *začali se skrývat*. Tento úryvek obsahuje v překladu Fénix týmu také několik významových chyb a posunů: *haunting* (261) je přeloženo jako *hony na čarodějnice*; ve větě *Bowman Wright, wizarding smith, forged the first Golden Snitch* (261) je „first Golden Snitch“ přeloženo jako *svou první zlatonku*. Na syntaktické rovině se překlad Fénix týmu stejně jako překlad HP7 CZ těsněji drží originálu: ponechává přístavek *kouzelný kovář* a udržuje stejnou míru nominálnosti (*po podepsání, kvůli své bezpečnosti a vzájemné podpoře*). Vyšší míra věrnosti formulacím originálu ovšem způsobuje také interference, např. ve spojení *homes to knots of wizarding families* (261) je v češtině použita předložka (*domovy pro mnoho kouzelnických rodin*), přestože přirozená česká formulace by byla s bezpředložkovým druhým pádem (*domovy mnoha kouzelnických rodin*). Na rozdíl od zbylých překladů není v tomto případě pro odlišení úryvku použita kurzíva.

Přestože amatérské překlady se těsněji drží formulací originálu na rovině syntaktické, výskyt interferencí a výrazových posunů zabraňuje vytvořit jednotný styl, který by působil jako úryvek z učebnice, což můžeme s ohledem na celkový styl překladu klasifikovat jako výrazové zeslabení. Medek naopak pro převedení charakteristik tohoto úryvku používá nejen prostředky na rovině syntaktické, ale také na rovině lexikální a celkově věrně navozuje výkladový styl učebnice.

Obecně britské reálie Medek v překladu ponechává (*Cornwall, Yorkshire* 273) s výjimkou neformálního označení jihozápadní Anglie *West Country* (261), které s ohledem na čtenáře překládá vysvětlujícím *jihozápadní Anglie* (273), a z toho důvodu toto řešení nepovažujeme za výrazové zeslabení. Všechny kouzelné reálie naopak překládá včetně názvů vesnic: *International Statute of Secrecy* (261) – *Mezinárodní zákoník o utajení kouzel* (273), přičemž doplnění „kouzel“ považujeme za intelektualizaci; *Confunded Muggles* (261) – *kouzelně zmatení mudlové* (273), *Tinworth* (261) – *Plechová Lhota* (273), *Upper Flagley* (261) – *Horní Skalka* (273); *Ottery of St Catchpole* (261) – *Vydrník sv. Drába* (273). Jedinou zdánlivou nekonzistentností je psaní jména Godric s „c“

a názvu vesnice Godrikův Důl s „k“; psaní „k“ ovšem může být dáno také úmyslnou modifikací při skloňování.

HP7 CZ ve svém překladu rovněž ponechává britské reálie, při překladu *West Country* (261) se ovšem dopouští chyby, když překládá **západní část země**. K posunu rovněž dochází při překladu *Confunded Muggles* (261) – **pomatení mudlové**, kdy z atributu „pomatený“ není jasné, že se jednalo o zmatení vyvolané kouzly. Jméno Godrik a název vesnice Godrikův Důl sice HP7 CZ píše v obou případech s „k“, jinak se ovšem v jeho překladu setkáváme s nekonzistentním převodem kouzelnických reálií. Ze třech názvů kouzelnických vesnic je jeden ponechán v originále (**Tinworth**, ovšem s nesprávným pravopisem) a dva přeloženy (**Horní Praporníkov** a **Vydrník sv. Drába**).

Fénix tým v překladu stejně jako Medek ponechává britské reálie (**Yorkshire**, **Cornwall**) a správně překládá i *West Country* (261) – **jihozápadní Anglie**. V případě překladu názvů kouzelnických vesnic se setkáváme se stejnou nekonzistentností jako v druhém amatérském překladu: jméno *Tinworth* (261) je ponecháno v originále, i v překladu Fénix týmu ovšem se špatným pravopisem (**Tinworth**), zbylá dvě jsou přeložena (**Horní Praporek** a **Vydrník sv. Drába**). Stejně jako u Medka i zde se objevuje nekonzistentnost v překladu jména Godric (psáno s „c“) a odvozeného názvu vesnice (Godrikův Důl psáno s „k“); v několika případech navíc píše „důl“ s malým „d“. Z kouzelnických reálií v překladu zcela chybí označení *Confunded Muggles* (261).

Ze všech tří překladů pouze Medek přistupuje k převodu reálií konzistentně a překládá do češtiny všechny názvy kouzelnických vesnic. Oba amatérští překladatelé přejali Medkův překlad „Vydrník sv. Drába“, který se objevil již ve druhém dílu série,¹²² přeložili název *Upper Flagley* (261), ovšem název *Tinworth* (261) ponechali v originále. V obou amatérských překladech se také objevily problémy s překladem označení *Confunded Muggles* (261).

Ve zbytku Hermioniny přímé řeči Medek zachovává apoiopezi stejně jako v originálu (např. **počkej...** 273) a na předmět hovoru neodkazuje explicitně (**Taky mě totiž nenapadá žádné jiné místo, kde by mohl být.** 272). V Hermionině přímé řeči se objevuje jeden významový posun: ve větě *I agree, I think we should.* (260) je „I think“ přeloženo „říkám“ (**Souhlasím a říkám, že bychom tam měli jít.** 272), a věta tak vyznívá rozhodněji, než v originále. Setkáme se zde také s výrazovým zesilováním: *a bit* (261) je přeloženo konkrétněji a expresivněji jako **odstaveček** (273). Rovněž v přímé řeči Harryho jsou

¹²² Ottery St. Catchpole. In *Harry Potter Wiki* [online]. Last modif. 29 June 2012 [cit. 2012-7-1]. Dostupný z WWW: <http://harrypotter.wikia.com/wiki/Ottery_St._Catchpole>.

ponechány apoziiopeze a opakování naznačující váhání (např. **Chtěl bych...chtěl bych se podívat do Godrikova Dolu.** 272); a repliky obou mluvčích na sebe v rozhovoru přirozeně navazují ([...] **že tam bude. – Že tam bude...co?** 272).

V překladu HP7 CZ dochází v tomto úryvku k několika významovým posunům způsobeným vypuštěním jazykových prostředků, které výpověď relativizují (např. „it seems“): *the more likely it seems it's there* (260) je přeloženo jako **tím pravděpodobnější je, že tam bude**, v překladu tedy chybí právě relativizující „it seems“; stejně tak při překladu *don't you think Dumbledore would have expected you to make the connection* (261) – **nemyslel si snad Brumbál, že by ti to mohlo dojít**, se sloveso „think“ mělo vztahovat na Harryho, nikoli na Brumbála. K podobnému posunu dochází také vypuštěním „I mean“ ve větě *I mean, Godric's Hollow is Godric Gryffindor's birthplace* (260) – **Godrikův Důl je místo, kde se narodil Godrik Nebelvír**, spolu se špatným aktuálním členěním větným věta v překladu vyznívá, jako by Hermiona říkala tuto informaci poprvé, naopak formulace v originálu vyvolává dojem, že se jedná o běžně známou věc, kterou Harry samozřejmě ví a Hermiona na ni jen znovu poukazuje. Při překladu Harryho přímé řeči se HP7 CZ poměrně těsně drží formulací originálu: používá citoslovce „ehm“ a zachovává i slovosled (*Er – what's there?* (260) – **Ehm – co tam bude?**), což v češtině nezní zcela přirozeně. Podobně pro vyjádření údivu používá v Harryho přímé řeči příliš vysoký rejstřík: *Really?* (260) – **Opravdu?**.

Rovněž Fénix tým se při překladu tohoto úryvku v několika případech příliš těsně drží syntaxe originálu, což vede k problémům s aktuálním členěním větným: např. **Vesnice je pojmenovaná po něm, myslela jsem si, že ti dojde to spojení.** by v rematické pozici mělo být vzhledem ke kontextu spíše sloveso „dojde“, než „spojení“; poněkud nepřirozeně s ohledem na kontext zní i slovosled věty **Něco málo o Godrikově Dole v Dějinách čar a kouzel bylo**, protože o této učebnici už v rozhovoru byla řeč a ve větě by tedy měla být zmíněna spíše na začátku než na konci. S interferencemi se setkáme i na rovině lexikální, např. překlad *But you see?* (261) jako **Ale vidíš?**. Tyto interference v konečném důsledku vedou k ochuzení překladu. Stejně je tomu i v přímé řeči Harryho, kde je z originálu mechanicky převzato opakování *I – I want to* (260) – **Já...já chci**.

V obou amatérských překladech dochází v tomto úryvku při převodu přímé řeči k významovým posunům, kvůli přílišnému lpění na formulacích originálu navíc výsledný dialog nepůsobí přirozeně. Naopak Medek dobře vystihuje dynamiku celého rozhovoru, přestože i u něj jsme zaznamenali jeden významový posun.

Stejně jako v předchozích zkoumaných úryvcích Medek v uvozovacích větách nepoužívá verbum dicendi „řekl“, ale v překladu anglické „said“ obměňuje (např. **přikývla**, **zabručel**, **prohlásila** atd. 272-273). V překladu HP7 CZ je ve všech případech použito **řekl(a)**. Fénix tým ve svém překladu jednou místo „řekl“ používá **zamumlal**.

Co se týče překladu participií, všichni překladatelé v tomto úryvku volí méně kondenzovanou variantu a překládají participiální vazby s přítomným participiem větami hlavními nebo vedlejšími.

12.2.7. Šestý úryvek (25. kapitola – Shell Cottage)

Tento úryvek zachycuje scénu v domě Fleur a Billa, kam se Harry, Ron a Hermiona uchýlili poté, co se jim podařilo uniknout Smrtijedům. V rozhovoru se Fleur snaží Harryho přesvědčit, aby zůstali co nejdéle, protože u nich jsou v bezpečí.

V tomto úryvku se střídá pásmo vypravěče s přímou řečí Fleur, Harryho, Loony (v Medkově překladu Lenka) a Hermiony. Mluva Fleur má opět naznačit její francouzský původ: v její řeči jsou vypouštěna počáteční „h“ (‘Arry 412) a na rozdíl od mluvy jejích rodičů popsané v prvním úryvku zde dochází také k nahrazení „th“ hláskou „z“ (zis místo this, ze místo the 413). V přímé řeči ostatních mluvčích je použita běžná slovní zásoba, dojem mluvenosti vytváří použití delších souvětí se spojkami „a“, „ale“ nebo „protože“ (např. *Daddy wrote to me about it but I haven't seen it yet, because Death Eaters took me from the Hogwarts Express and I never got home for Christmas* 413). V pásmu vypravěče převažuje popis činností, které mluvčí v průběhu rozhovoru vykonávají. Pro jejich vyjádření jsou často použity participiální vazby s přítomným participiem (např. *pointing her wand at a pot of sauce; frowning at him* atd. 413).

Hlavním překladatelským problémem je v tomto úryvku vystižení Fleuřina francouzského přízvuku a zachování přirozeného dialogu mezi všemi mluvčími. V pásmu vypravěče se zaměříme na použitá slovesa, podstatná a přídavná jména a srovnáme také způsob převodu participiálních vazeb. Dalším překladatelským problémem, který překladatelé museli v tomto úryvku řešit, je převod neologismů *Erumpent* a *Crumple-Horned Snorkack* (413).

Při naznačení Fleuřina francouzského přízvuku Medek stejně jako v prvním úryvku používá zdvojené „r“ (**zachrránil**, **večerr** 431), hlásku „ž“ nahrazuje hláskou „š“ (**še** 431) a hlásku „z“ hláskou „s“ (**prššísemí** 431), místo „ř“ píše „rš“ (**sestrrše** 431) a vypouští „h“ (**Arry**, **prřsestě-ovat** (431). Kromě toho přidává ještě zdvojené „s“ (**jssem**, **sskrršet** 431). Tyto změny ovšem nejsou použity při všech výskytech daných hlásek, např. **život**

(431) je psáno se „ž“, **samožršejmě** (431) s jednoduchým „s“ a se „z“ atd. HP7 CZ používá pro naznačení Fleuřiny výslovnosti vypouštění „h“ (**‘Array**), zdvojené „r“ (**vešerr**), „ř“ (**přesstěhovat**) a „s“ (**dness**, **míssstnosst**); místo hlásek „ž“ a „č“ píše „š“ (**vešerr**, **můšete**) a hlásku „š“ zdvojuje (**všše**). Ve dvou případech místo zdvojení „ř“ píše „rš“ (**samožršejmě**, **skršet**), takže jeho způsob nakládání s výslovností hlásky “ř” není zcela konzistentní. Rovněž v případě Fénix týmu je ve Fleuřině přímé řeči vypuštěno “h” (**Array**); dále je místo „ř“, „č“, „ž“ použito „š“ (**sestšičky**, **vešer**, **můše**), „ř“ je také několikrát nahrazeno „ž“ (**žíkáš**, **samožžejmě**); místo „z“ je použito „ž“ (**vžit**), místo „s“ „š“ (**ušnadní**) a místo „c“ „č“ (**věči**).

V případě Medkova překladu a překladu HP7 CZ nejsou zvolené hláskové změny použity konzistentně ve všech případech, můžeme si ovšem klást otázku, zda tato nekonzistence není záměrná (může odrážet např. skutečnost, že ve spojení s některými hláskami se daná hláska vyslovuje snáze, a Fleur ji tedy dokáže vyslovit správně; dalším důvodem může být také kompromis mezi zachováním charakterizační funkce přímé řeči a srozumitelností). Celkově oba překladatelé úspěšně naznačili Fleuřinu francouzskou výslovnost. Naopak v případě Fénix týmu jsou hláskové změny voleny nesystémově (např. hláska „ž“ je nahrazena „š“, ale zároveň sama nahrazuje hlásku „z“). Výsledný dojem navíc asociuje spíše šišlání při mluvě s malým dítětem, než francouzský přízvuk.

V přímé řeči ostatních mluvčích Medek přesně podle originálu zachovává apoiopezi a proziopezi a používá lexikum odpovídající věku a vzájemnému vztahu mluvčích (**obývánk**, **táta** 431). Ve dvou případech se v jeho překladu setkáváme s významovými posuny: *purple* (413) překládá jako **jasně rudá** (431) a *hum* (413) jako **zanotovat** (431). Za významovou chybu považujeme překlad *waltz* (413) jako **valčík** (431), protože v souvislosti s daným tancem se uvádí, že nemá být příliš rychlý (*nothing too fast* 413), zatímco valčík patří mezi nejrychlejší standardní tance; v angličtině se navíc pro valčík nejčastěji používá termín „Viennese waltz“, zatímco „waltz“ označuje tanec, kterému se v češtině rovněž říká waltz a je výrazně pomalejší než valčík. V překladu HP7 CZ je v přímé řeči Harryho použit výraz **obývací pokoj**, který se do mluvy dospívajících příliš nehodí; svého otce ovšem Lenka ve své přímé řeči vhodně označuje slovem **taťka**. Rovněž zde jsou zachovány apoiopeze a proziopeze a objevuje se také problém s překladem slovesa *hum* (413), u nějž se HP7 CZ rovněž snaží přeložit je dokonavě a volí intelektualizaci **zabroukat melodii**. I v překladu HP7 CZ je *waltz* (413) přeložen jako **valčík**. Fénix tým v překladu rovněž používá vzhledem k mluvčím vyšší rejstřík (**obývací pokoj**, **nejraději**), a jako jediný používá pro naznačení mluvenosti hovorovou výslovnost

(malinký ouška, domu), která se objevuje v přímé řeči Lenky, což do určité míry kompenzuje zmíněné nedostatky na rovině lexikální. Sloveso *hum* (413) překládá jako *broukat* a pro označení tance v češtině správně používá termín *waltz*.

Všichni tři překladatelé převádí přímou řeč ostatních mluvčích srovnatelně; zvolené lexikum věku mluvčích nejlépe odpovídá v Medkově překladu, v překladu Fénix týmu je zase použita hovorová výslovnost. Ta se ovšem objevuje pouze v přímé řeči Lenky, aniž by pro to byla opora v originálu.

V pásmu vypravěče Medek přesně vystihuje popisované jevy; aby dosáhl výrazové shody, používá někdy modifikaci, např. *scowl* (413) – *trochu se zamračila* (431); *driftwood* (413) – *naplavené dřevo* (431). V pásmu vypravěče se v tomto úryvku objevuje věta, kterou lze interpretovat dvěma různými způsoby: *her wand pointing at the casserole dish now suspended in mid-air* (413) – „suspended in mid-air“ buď může odkazovat na hrnec s omáčkou, nebo na Fleurinu hůlku. Medek se přiklání k druhé interpretaci a překládá *hůlkou zdviženou napůl do vzduchu mířila na připravované jídlo* (431). V překladu HP7 CZ se setkáváme se stylistickými neobratnostmi, které jsou způsobeny příliš mechanickým převáděním originálních formulací: *combined dining and sitting room* (413) je přeloženo jako *spojený jídelní a obývací pokoj*; *Dean shrugged at Harry as he passed* (413) HP7 CZ překládá jako *[Dean] na Harryho jen pokrčil ramený*; v obou případech se jedná o interference, které v češtině nezní přirozeně. Při překladu výše zmíněné dvojznačné věty volí první interpretaci – *zatímco hůlkou mířila na pánev s jídlem, která zůstala viset ve vzduchu*. V překladu Fénix týmu se v tomto úryvku v několika případech setkáváme s výrazovým zesilováním: *frowning at him* (413) je přeloženo expresivnějším *kabonila se*, stejně tak *casserole* (413) – *rendlík*; *followed them* (413) je přeloženo konkrétněji jako *odspěchal za ostatními*. Při překladu spojení *laying the dinner table* (413) dochází k významové chybě, když je „lay“ přeloženo nikoli jako „prostírali“, ale „rozkládali“ – *Ron s Hermionou rozkládali stůl*; podobně *seizing the chance* (413) je přeloženo jako *viděl, že je to šance*. Při překladu dvojznačné věty volí Fénix tým stejně jako HP7 CZ první zmíněnou interpretaci – *hůlkou mířila na rendlík s jídlem, který se nyní vznášel ve vzduchu*.

Při překladu pásma vypravěče v tomto úryvku Medek dosahuje výrazové shody, zatímco v překladu Fénix týmu se setkáváme s případy výrazového zesilování. Překlad HP7 CZ obsahuje v porovnání se zbývajícimi dvěma větší množství interferencí.

Pro překlad participiálních vazeb s přítomným participiem používají všichni překladatelé méně kondenzovanou variantu, konkrétně věty hlavní. Pouze v případě Fénix

týmu je přítomné participium jednou přeloženo přechodníkem (*pointing her wand* 413 – **míříc hůlkou**).

Neologismy *Erumpent* a *Crumple-Horned Snorkack* (413) Medek překládá jako **třaskavec** a **muchlorohý chropotal** (431). Označení „třaskavec“ přejímají i oba amatérské překlady, protože odkaz na tohoto tvora se objevil již v příručce *Fantastic Beasts and Where to Find Them* z roku 2001,¹²³ kterou Medek rovněž přeložil a která v češtině vyšla v roce 2002.¹²⁴ HP7 CZ přejímá Medkův překlad rovněž v případě druhého neologismu (**muchlorohý chropotal**), který se objevil v pátém dílu série (Rowling 2004: 244). Fénix tím pro druhý neologismus používá označení **muchlorohý smrkáč**, a jedná se tedy zřejmě o modifikaci Medkova označení.

12.2.8. Sedmý úryvek (27. kapitola – The Final Hiding Place)

Celý sedmý úryvek tvoří vnitřní monolog lorda Voldemorta, který se právě dozvěděl, že jeden z jeho viteálů byl ukraden z trezoru kouzelnické banky. Voldemort přemýšlí, zda jsou jeho ostatní viteály v bezpečí, nebo zda Harry Potter objevil už i je a podařilo se mu je zničit.

Vnitřní monolog je realizován nepřímou řečí; převažujícím slohovým postupem je postup úvahový, což se projevuje především použitím otázek (*Was Dumbledore at the root of this?, [...] how could Voldemort not have known [...]?* 443) a následnou snahou je sám sobě zodpovědět (*But surely if the boy had destroyed any of his Horcruxes, he Lord Voldemort, would have known [...] 443*). Nepřímá řeč se vyznačuje použitím 3. osoby; v originálu jsou dále použity především syntaktické stylistické prostředky: setkáváme se zde s výčty, které postupně gradují (*his treasures, his safeguards, his anchors to immortality* 443) a v nichž se někdy některá část opakuje (*he, the greatest wizard of them all, he, the most powerful, he, the killer of Dumbledore* 443); dále se zde objevuje opakování bezprostředně po sobě, někdy s použitím kurzívy pro intenzifikaci (*what if, what if* 443). Voldemortovo vzrůstající rozrušení je naznačováno větší přerývaností řeči

¹²³ Erumpent. In *Harry Potter Wiki* [online]. Last modif. 31 May 2012 [cit. 2012-7-1]. Dostupný z WWW: <<http://harrypotter.wikia.com/wiki/Erumpent>>.

Fantastic Beasts and Where to Find Them. In *Harry Potter Wiki* [online]. Last modif. 6 May 2012 [cit. 2012-7-1]. Dostupný z WWW:

<[http://harrypotter.wikia.com/wiki/Fantastic_Beasts_and_Where_to_Find_Them_\(real\)](http://harrypotter.wikia.com/wiki/Fantastic_Beasts_and_Where_to_Find_Them_(real))>.

¹²⁴ Fantastická zvířata a kde je najít. In *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, 2001- , last modif. 2 July 2011 [cit. 2012-7-2]. Česká verze. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Fantastick%C3%A1_zv%C3%ADrata_a_kde_je_naj%C3%ADt>.

vyjádřenou apoziopézemi (*no, surely, the rest are safe...the other Horcruxes must be intact...* 444). Proud myšlenek je zachycen dlouhými souvětími.

Hlavním překladatelským problémem je v tomto úryvku převedení charakteristik vnitřního monologu, především syntaktických prostředků, jako je výčet, gradace a opakování. Vzhledem k dlouhým souvětím použitým v tomto úryvku se dále zaměříme na používání interpunkce.

V Medkově překladu tohoto úryvku na sebe Voldemort odkazuje ve 3. osobě (*on, lord Voldemort by o tom přece musel vědět* 462); Medek také přesně podle originálu zachovává apoziopéze a otázky (*Co když, co když ten kluk věděl také o ostatních?, ne, ostatní vítěaly jsou nepochybně v bezpečí...ty zbývající jsou určitě nedotčené* 462). Medek ovšem v překladu dlouhá souvětí rozděluje na kratší, někdy až na věty jednoduché: např. první věta prvního odstavce je v Medkově překladu rozdělena na jedno souvětí a dvě věty jednoduché (462). Na druhou stranu Medek zachovává všechny výčty a dosahuje gradace stejně jako v originálu (*Brumbál, který ho odjakživa podezříval, Brumbál, kterého na jeho rozkaz zabili, Brumbál, jehož hůlka teď patřila jemu* 442). K výrazovému zeslabení ovšem dochází v dalším výčtu, kde Medek na rozdíl od originálu neopakuje zájmeno (*he, the greatest wizard of them all, he, the most powerful, he, the killer of Dumbledore* 443 – *on, největší kouzelník všech dob, nejmocnější černokněžník, přemožitel Brumbála* 462); podobně ve výčtu *his treasures, his safeguards, his anchors to immortality* (443) nezachovává v každém členu přivlastňovací zájmeno na prvním místě – *jeho poklady, jeho pojistky, pevné záruky jeho nesmrtelnosti* (462). Přesně podle originálu Medek zachovává opakování včetně použití kurzívy pro intenzifikaci druhého členu (*co když, co když* 462, *toho kluka, toho kluka* 462). V Medkově překladu se dále setkáváme s jedním výrazovým zesílením a jedním výrazovým zeslabením: *reach out* (443) překládá obrazněji jako *vztahoval ruce* (462), *root* (443) naopak obecněji jako *zdroj* (462); zmiňované zesílení tedy můžeme ve výsledku považovat za kompenzaci.

HP7 CZ rovněž zachovává odkazování ve 3. osobě (*on sám, Lord Voldemort*), otázky (*co když ten chlapec věděl o ostatních?*) a apoziopéze. Stejně jako Medek rozděluje delší souvětí (např. to úvodní na dvě samostatná souvětí); v jednom případě od sebe do samostatných vět odděluje členy výčtu, čímž jim dodává větší prominenci, ale na druhou stranu poněkud brzdí spád vnitřního monologu a gradaci (*Brumbál, který ho vždy podezříval. Brumbál, z jeho rozkazu mrtvý. Brumbál, jehož hůlku vlastnil teď on [...]*). Ostatní výčty jsou výrazově zeslabeny: při překladu *his treasures, his safeguards, his anchors to immortality* (443) je u druhého členu vypuštěno přivlastňovací zájmeno

(jeho poklady, ochranné předměty, jeho kotvy nesmrtelnosti); stejně tak je při překladu *would have known, would have felt it* (443) druhý člen výčtu zredukován na „nebo ne“ (by to **zajisté věděl, nebo ne?**); věta *Could he know, had he already acted, had he traced more of them?* (443) je zredukována na **Mohl by snad začít jít hledat a vystopovat i ty ostatní?**. HP7 CZ ve svém překladu nezachovává ani opakování: neopakuje podruhé *what if* (443); *the boy* (443) opakuje bez zvýraznění kurzívou a bez ukazovacího zájmena (**toho kluka, kluka**). Dále se zde setkáme s několika významovými chybami: *stormed up and down* (443) je přeloženo jako **vznášel se vzhůru a dolů** (místo „přecházel sem a tam“); *he paced the room* (444) jako **opustil místnost**. V textu zcela chybí překlad spojení *boiling brain* (444).

V překladu Fénix týmu je zachováno odkazování ve 3. osobě (**on, Lord Voldemort**), otázky a apoziopce. I v tomto překladu je úvodní souvětí rozděleno na dvě části – jedno souvětí a jednu otázku. Stejně jako HP7 CZ i Fénix tým odděluje členy výčtu do samostatných vět, čímž jim dodává prominenci, ale komplikuje tak zároveň plynulou gradaci (**Brumbál, který ho neustále podezřival. Brumbál, mrtvý na jeho příkaz. Brumbál jehož hůlka byla teď jeho.**). V gradaci *Could he know, had he already acted, had he traced more of them?* (443) je rovněž jeden člen vypuštěn – **Věděl, co právě udělal, vystopoval jich víc?**; jinak jsou ovšem výčty a gradace převedeny přesně (**jeho poklady, jeho ochránci, jeho záruka nesmrtelnosti; on, Lord Voldemort, by to určitě věděl, cítil by to?**). Fénix tým v překladu zachovává také oba případy opakování; to, že u druhého členu nepoužívá kurzívu, ovšem způsobuje výrazové zeslabení (**ten chlapec, ten chlapec; co když, co když**). Ve dvou případech dochází v překladu k výrazovému zesilování: spojení *alone amongst the dead* (443) je poeticky přeloženo jako **byl sám, pouze smrt se vznášela kolem**; *the ignominy od death* (443) je přeloženo jako **potupa, kterou byla smrt**. Jednou se naopak setkáváme s výrazovým zeslabením: *anchor* (443) je přeloženo obecnějším **záruka**. Sloveso *paced* (444) je přeloženo jako **prošel**, což považujeme za významový posun, stejně jako překlad *stormed up* (443) jako **oddechoval**.

Jedině Medkovi se tedy v překladu podařilo zachovat většinu charakteristických rysů Voldemortova vnitřního monologu i přes drobná výrazová zeslabení. Rovněž překlad Fénix týmu převedl tuto nepřímou řeč poměrně věrně, především na rovině syntaktické. V překladu Fénix týmu se ovšem místy objevily významové nepřesnosti. Naopak HP7 CZ se více odchýlil od syntaxe originálu, což mělo v tomto případě za následek celkové ochuzení překladu.

Již jsme zmínili, že všichni překladatelé měli tendenci rozdělovat dlouhá souvětí, v nichž byl v originále použit středník nebo dvojtečka. Medek místo dvojtečky jednou používá tečku, jednou dvojtečku ponechává, místo středníku používá tečku. HP7 CZ používá místo dvojtečky tečku, místo středníku ovšem čárku. Fénix tým používá místo dvojtečky v jednom případě tečku a v jednom případě pomlčku, místo středníku je použita tečka. Ani jeden z překladatelů tedy ve svém překladu nepoužívá středník.

12.2.9. Závěry první fáze výzkumu

Jak jsme již uvedli při popisu metodologie, nejprve vyhodnotíme způsob řešení a konzistentnost výsledných překladatelských řešení v případě překladatelských problémů, které se v několika úryvcích opakovaly. Dále se zaměříme na překladatelské problémy stejného typu, čímž vyhodnotíme konzistentnost při překladu vyšších celků. Na závěr uvedeme několik obecných tendencí, které jsme již v této fázi našeho výzkumu v překladech pozorovali. Uvedené závěry této fáze výzkumu celkově shrneme a vyhodnotíme spolu se závěry druhé části výzkumu ve čtvrté podkapitole.

12.2.9.1. Konzistentnost překladatelských řešení opakujících se překladatelských problémů

V tomto případě je dodržení konzistentnosti především otázkou překladatelovy preciznosti a do značné míry zřejmě také pečlivosti redaktora; některé z opakujících se překladatelských problémů se ovšem již týkají překladu vyšších celků, takže volba konkrétního překladatelského řešení při každém výskytu takového překladatelského problému by se měla opírat o interpretaci originálu a z ní vycházející celkovou překladatelskou koncepci. Konzistentnosti při překladu vyšších celků se budeme podrobněji věnovat v následující části.

Ve zkoumaných úryvcích se opakovaly následující překladatelské problémy: převod hláskových změn vystihujících francouzský přízvuk, překlad verb dicendi v uvozovacích větách, překlad a pravopis neologismů, překlad participiálních vazeb s přítomným participiem, otázka přejímání interpunkce (především středníku), použití kurzívy a otázka vykání a tykání v přímé řeči. V případě těchto problémů posoudíme, zda byly v jednotlivých překladech řešeny konzistentně a překlady z tohoto hlediska porovnáme. Výjimku tvoří překlad participiálních vazeb, kde je výsledné překladatelské řešení dáno kontextem a funkcí, kterou v něm daná participiální vazba zastává, takže konzistentnost není dosažitelná, ani žádoucí; a stejně tak nebudeme konzistentnost

překladatelských řešení hodnotit u otázky tykání a vykání, protože i toto rozhodnutí vychází z interpretace dané komunikační situace. Ve zkoumaných úryvcích se dále opakovala také přímá řeč domácího skřítky; vzhledem k tomu, že ve druhém případě (ve čtvrtém úryvku) se vyskytla pouze jedna replika, která obsahovala pouze jednu klíčovou charakteristiku jeho mluvy, ovšem tento překladatelský problém nebudeme hlouběji analyzovat.

Co se týče hláskových změn použitých pro naznačení francouzského přízvuku, Medek a HP7 CZ naznačují výslovnost v obou případech (v prvním i šestém úryvku); Fénix tým pouze v případě šestého úryvku. Medek v obou případech využívá stejné prostředky: jeden přejímá z angličtiny a dále přidává charakteristiky, které si v češtině spojujeme s francouzskou výslovností nebo obecně s cizí výslovností češtiny. V souladu s originálem přidává v šestém úryvku novou hláskovou změnu. Naopak HP7 CZ oproti prvnímu úryvku v úryvku šestém množství použitých hláskových změn výrazně rozšiřuje (o více než jednu hláskovou změnu, která je v šestém úryvku přidána v originále), přičemž v jeho případě vznikají mezi původními a nově přidanými hláskovými posuny konflikty (v prvním úryvku zdvojuje „ř“, což v šestém ponechává; navíc ovšem začíná přepisovat „ř“ jako „rš“). Oba překladatelé v obou úryvcích nepoužívají vybrané hláskové změny při každém jejich výskytu, ale pouze v některých slovech, čímž je zachován dojem francouzské výslovnosti, ale zároveň se nekomplikuje porozumění. Fénix tým v šestém úryvku zachovává pro naznačení francouzské výslovnosti jednu charakteristiku použitou v originále a přidává několik dalších, ty ovšem spíše než francouzský přízvuk asociují šišlání.

Konzistentnost, co se týče použití stejných hláskových posunů v obou případech, je tedy dodržena pouze v oficiálním překladu. Medek a HP7 CZ konzistentně v obou úryvcích uplatňují dané hláskové změny pouze u některých slov, nikoli ve všech výskytech. Konzistentnost z hlediska převodu vyšších celků dodržují Medek a HP7 CZ, kteří v obou případech v překladu určitými prostředky francouzskou výslovnost vyjadřují. Fénix tým nedodržuje právě konzistentnost při převodu vyšších celků a francouzský přízvuk naznačuje pouze v šestém úryvku.

Při překladu verb dicendi v uvozovacích větách postupují ve třech úryvcích, kde jsme se tímto překladatelským problémem zabývali, zcela konzistentně Medek a HP7 CZ; jejich řešení jsou ovšem diametrálně odlišná. Medek v souladu s českou překladatelskou konvencí uvozovací slovesa vždy variuje a ve většině případů se vyhýbá použití slovesa „říci“; HP7 CZ naopak po vzoru originálu jako ekvivalent „said“ používá ve všech

případech pouze verbum dicendi „říci“. V překladu Fénix týmu jsme se v analyzovaných úryvcích jednou setkali s použitím jiného uvozovacího slovesa než „říci“.

Překladem neologismů jsme se zabývali ve třech úryvcích. Medek a HP7 CZ k překladu neologismů přistupují konzistentně a všechny neologismy, které se v těchto úryvcích vyskytly, převádí do češtiny. Co se týče jejich pravopisu, Medek konzistentně všechny neologismy s výjimkou názvů považuje za obecná podstatná jména a píše je s malým počátečním písmenem; HP7 CZ v jednom případě píše velké písmeno. V překladu Fénix týmu jeden neologismus nebyl přeložen (byl v překladu zcela vypuštěn); v případě neologismu *Deluminator* byly pro překlad v rámci jednoho úryvku použity dva různé ekvivalenty. Fénix tým tedy nedodrží konzistentní přístup ani při překladu neologismů obecně, ani na rovině jednotlivých překladatelských řešení ve smyslu použití stejného výrazu pro překlad daného neologismu. V případě neologismů, které jsou přeloženy, píše vždy malé počáteční písmeno.

Co se týče interpunkce, ani jeden z překladatelů nepoužívá v překladu námi zkoumaných úryvků středník.

Kurzíva je ve zkoumaných úryvcích použita pro odlišení vložených útvarů (citace ze závěti a učebnice) od zbytku textu a dále pro intenzifikaci. Při odlišení vložených útvarů postupují konzistentně Medek a Fénix tým: v oficiálním překladu je v obou případech použita nejen kurzíva, ale vložený text je psán jiným fontem a vyčleněn ze zbytku textu (na čemž má zřejmě kromě samotného překladatele podíl i redaktor a případně grafik); Fénix tým naopak ani v jednom případě kurzívu pro odlišení vloženého textu nepoužívá. HP7 CZ používá kurzívu pro odlišení citátu z učebnice, nikoli ovšem v případě závěti. Co se týče použití kurzívy pro intenzifikaci, postupuje konzistentně pouze Fénix tým, v jehož překladu ovšem není kurzíva použita ani v jednom případě. Medek kurzívu pro intenzifikaci v jednom případě nepoužívá, když intenzifikovanou citátovou složeninu převádí vedlejší větou. HP7 CZ používá kurzívu pro intenzifikaci pouze ve dvou případech, z toho jednou (označení „Zhasínadlo“ v citaci závěti) toto použití nemá oporu v originálu.

Z uvedených dílčích závěrů vyplývá, že co se týče konzistentnosti při převodu vyšších celků, postupoval v překladu nejkonzistentněji Medek (v obou případech naznačuje francouzskou výslovnost, překládá všechny neologismy do češtiny, pro odlišení vložených útvarů používá v obou případech kurzívu); po něm následuje HP7 CZ (v obou případech naznačuje francouzskou výslovnost, překládá všechny neologismy do češtiny). Fénix tým, postupoval konzistentně pouze v otázce používání kurzívy, a to jak pro odlišení

vložených textů, tak pro intenzifikaci. Jevy, které řešil konzistentně HP7 CZ, ovšem považujeme pro celkové vyznění překladu za důležitější, nepoužití kurzívy v překladu Fénix týmu navíc klasifikujeme jako výrazové zeslabení; z hlediska konzistentnosti při překladu vyšších celků tedy výše stavíme právě překlad HP7 CZ. Co se týče konzistentnosti překladatelských řešení, postupoval nejkonzistentněji opět Medek (používá v obou úryvcích stejné hláskové změny pro vyjádření francouzského přízvuku, variuje ve všech případech překlad verb dicendi, všechny neologismy píše s malým písmenem, nepoužívá středník); následuje opět HP7 CZ (překládá všechna verba dicendi slovesem „řící“, nepoužívá středník) a Fénix tým, který sice např. v případě přeložených neologismů píše ve všech případech malé počáteční písmeno, ale jeden neologismus naopak vůbec nepřekládá.

Celkově lze tedy říci, že konzistentnost nejlépe dodržuje oficiální překlad; ze dvou zkoumaných amatérských překladů je konzistentnější překlad od HP7 CZ, což koresponduje i s našimi závěry, ke kterým jsme dospěli v 10. kapitole. Vyšší konzistentnost oficiálního překladu na úrovni překladatelských řešení svědčí o větší pečlivosti a preciznosti překladatele a také o tom, že byla věnována dostatečná péče korektuře a redakci, na rozdíl od amatérských překladů, jejichž prioritou byla, jak jsme již mnohokrát uvedli, rychlost zveřejnění.

12.2.9.2. Konzistentnost při překladu vyšších celků

V této části se zaměříme ne na identické překladatelské problémy, u nichž jsme zjišťovali konzistentnost na úrovni překladatelských řešení, ale na překladatelské problémy stejného typu: shrneme, jakým způsobem bylo řešeno naznačení výslovnosti v přímé řeči (naznačení francouzského přízvuku, Mundungusovy výslovnosti ve čtvrtém úryvku a Ronovy nedbalé výslovnosti ve druhém úryvku) a jak jednotliví překladatelé převáděli pasáže s příznakovou syntaxí (Krátkurovo vyprávění, Voldemortův vnitřní monolog). Následně konstatujeme, zda překladatelé přistupovali k převodu těchto vyšších celků konzistentně, či nikoli. Konzistentnost by přitom naznačovala, že jednotný přístup k jejich překladu byl součástí celkové překladatelské koncepce.

Medek v oficiálním překladu zachycuje francouzský přízvuk a mluvu Mundunguse Fletchera, nevystihuje ovšem Ronovu nedbalou výslovnost. Vysvětlením může být skutečnost, že na rozdíl od Ronovy výslovnosti má ve zbylých dvou případech zachycení výslovnosti výraznější funkci charakterizační – vyjadřuje regionální, respektive sociální zařazení dané postavy. V překladu je navíc nutné zachovat rozdíly mezi přímou řečí

jednotlivých postav právě proto, aby nebyla oslabena jejich charakterizační funkce; pokud by Ron ve své přímé řeči používal charakteristiky obecněčeské výslovnosti a překladatel by zároveň chtěl naznačit, že Mundungus Fletcher mluví ještě méně spisovně, musel by v češtině zřejmě použít výrazně expresivnější lexikum, což ovšem není možné, protože se jedná o literaturu pro děti a dospívající. Medek tedy používá v případě Rona standardní výslovnost; toto výrazové zeslabení ovšem mírně kompenzuje použitím verba dicendi **zamumlal** (110) místo obecného „řekl“. Ve dvou případech, kdy je v překladu výslovnost naznačena, Medek používá české funkční ekvivalenty: v případě francouzského přízvuku substituuje hláskovými změnami, které si čtenář spojí s francouzským přízvukem v češtině, nebo obecně s výslovností cizince; v případě mluvy Munduguse, která má naznačit jeho nižší sociální původ, používá obecněčeskou výslovnost, která není regionálně zakotvena, a nese s sebou tedy pouze příznak nespisovnosti.

K naznačení výslovnosti v přímé řeči přistupuje stejně i HP7 CZ a vypouští pouze nedbalou výslovnost Rona. Na rozdíl od Medka toto zeslabení ale nijak nekompenzuje. Při vystižení francouzského přízvuku a substandardní výslovnosti Mundunguse Fletchera používá rovněž substituci českými jazykovými prostředky. Použití tohoto překladatelského postupu je ovšem v jeho případě méně promyšlené a precizní než v překladu oficiálním: pro naznačení francouzské výslovnosti např. používá zdvojené „ř“, u něhož je málo pravděpodobné, že by ho Francouz dokázal v češtině vyslovit. Jak jsme navíc uvedli v předchozí části, nedodrhuje v tomto případě konzistenci na úrovni překladatelských řešení.

V překladu Fénix týmu je francouzský přízvuk zachycen pouze jednou, přičemž v tomto případě jsou použity hláskové změny, které spíše než jako francouzský přízvuk znějí jako šišlání a jsou uplatňovány zcela nesystémově. Co se týče přímé řeči Munduguse Fletchera, potýká se Fénix tým především s převedením významu a Mundugusova výslovnost není v jeho přímé řeči žádným způsobem zachycena, což způsobuje celkové výrazové zeslabení stylu překladu. Fénix tým eliminuje v Ronově přímé řeči nedbalou výslovnost, naopak ji ale dodává v šestém úryvku, kde pro ni ovšem není opora v originále a je použita nesystémově.

Co se týče naznačení výslovnosti v přímé řeči, postupují koncepčněji a v konečném důsledku tedy konzistentněji Medek a HP7 CZ, kteří naznačují výslovnost v přímé řeči, která má výraznou funkci charakterizační, a eliminují ji v případě, kdy se jedná pouze o nedbalou výslovnost jedné z hlavních postav. O tom, že Medkův přístup k převodu výslovnosti je promyšlenější, svědčí fakt, že lépe realizuje zvolené překladatelské postupy,

a také skutečnost, že eliminace nedbalé výslovnosti se v jeho překladu zdá být jednoznačně vědomou volbou, kterou mírně kompenzuje použitým verbem dicendi. Jak jsme již uvedli v předchozí části, nejméně konzistentně při převodu vyšších celků postupuje Fénix tým; v tomto konkrétním případě převádí pouze francouzský přízvuk a to pouze v jednom úryvku, v překladu navíc zcela nekoncepčně naznačuje nedbalou výslovnost na místě, kde pro to není opodstatnění, ani opora v originále.

Příznakovou syntaxí v přímé řeči domácího skřítky Krátury rozumíme použití apoziopce, proziopce, polysyndetonu a opakování podstatného jména místo použití zájmena; těmito prostředky je vyjádřen skřítkův prostší původ a zároveň jeho vzrůstající rozrušení, a je tedy funkční je v překladu zachovat. Medek ve svém překladu všechny tyto syntaktické prostředky zachovává; pouze v několika případech se u něj setkáme s intelektualizací. Voldemortův vnitřní monolog se na syntaktické rovině vyznačuje použitím apoziopce, otázek, výčtů a gradací, opakování a dlouhých souvětí, což vystihuje proud jeho myšlenek a rostoucí hněv a rozrušení. I v tomto případě Medek většinu těchto prostředků zachovává. Výjimkou je rozdělování dlouhých souvětí a jedno mírné výrazové zeslabení v případě gradace, kdy neopakuje zájmeno „on“.

HP7 CZ stejně jako Medek převádí všechny syntaktické prostředky použité v přímé řeči Krátury a těsněji se drží originálu i v případech, kdy se u Medka setkáváme s intelektualizací. V případě Voldemortova vnitřního monologu zachovává apoziopce a otázky. Rozděluje ovšem členy výčtu do samostatných vět a některé zcela vypouští, což spolu s eliminací opakování způsobuje výrazové zeslabení.

Fénix tým používá v přímé řeči Krátury apoziopci a proziopci, nepoužívá ovšem polysyndeton a místo opakování podstatných jmen používá zájmena. V jeho překladu se tedy Kráturova přímá řeč výrazně neliší od přímé řeči dalších postav a vyjadřuje pouze jeho rozrušení, nikoli rozdíl mezi mluvou skřítky a člověka. Naopak ve Voldemortově vnitřním monologu Fénix tým zachovává použití otázek, apoziopce, výčtů i gradací a opakování. I zde se setkáme s rozděleními členů výčtu do samostatných vět a s výrazovým zeslabením způsobeným vypuštěním jednoho členu výčtu, celkově se ale v tomto případě Fénix tým drží originálu těsněji než HP7 CZ.

Nejvyšší konzistentnosti při překladu příznakové syntaxe tedy dosahuje Medek. Přestože se v oficiálním překladu setkáme s intelektualizací a mírným zeslabením, Medek jako jediný zachovává v obou případech všechny syntaktické prostředky použité v originálu, a tím i celkové vyznění dané přímé řeči, respektive vnitřního monologu. HP7 CZ sice v prvním případě kopíruje syntax originálu těsněji než Medek, v druhém úryvku

ovšem eliminuje klíčové charakteristiky vnitřního monologu. Stejně je tomu i v případě Fénix týmu, který sice přebírá syntaktické prostředky vnitřního monologu, ale v jeho překladu se na syntaktické rovině stírá rozdíl mezi mluvou člověk a skřítko, který byl z Kráturovy přímé řeči patrný v originále.

Při překladu vyšších celků tedy nejkonzistentněji postupuje Medek, za ním následuje překlad HP7 CZ a nejméně konzistentně řeší překlad vyšších celků Fénix tým. Tento závěr odpovídá i zjištěním prezentovaným v předchozí části.

12.2.9.3. Obecné tendence zkoumaných překladů

Již v této fázi výzkumu můžeme konstatovat některé obecné tendence, které jsme ve zkoumaných překladech zaznamenali. V případě amatérských překladů se jimi ovšem budeme podrobně zabývat především ve třetí podkapitole, která popisuje druhou část našeho výzkumu věnovanou kvalitativnímu popisu textů amatérských překladů.

V Medkově překladu se setkáváme se sklonem k intelektualizaci a výrazovému zesilování; pouze zřídka se naopak objevují případy výrazového zeslabování a významové posuny. Některé případy výrazového zesilování a zeslabování považujeme za kompenzaci. Jinak Medek ve svém překladu dosahuje výrazové shody. V překladu je rovněž patrné, že se Medek řídí soudobou překladatelskou konvencí: např. při překladu přítomného participia nepoužívá na rozdíl od amatérských překladatelů přechodník a obměňuje verba dicendi.

Zesilování se v Medkově překladu na rovině výrazu nejčastěji projevuje konkretizací a použitím obraznějšího pojmenování. Co se týče intelektualizace, nejčastěji se jedná o vykládání nedořečeného, se kterým se v analyzovaných úryvcích setkáváme i v případě obrazných pojmenování vyskytujících se v originálu. Podle Levého (1998: 145) je právě intelektualizace jednou z druhotných psychologických tendencí překladatelského procesu, což je dáno skutečností, že „překladatel má k textu vztah interpreta“ a někdy má tedy sklon jej nejen překládat, ale také vykládat. Podle našeho názoru lze předpokládat, že tato tendence se v případě překladu dětské literatury může projevovat ještě výrazněji, nebo může být dokonce tendencí vědomou. V takovém případě bychom pak, vzhledem k tomu, že intelektualizace způsobuje v oficiálním překladu nejčastěji výrazové zeslabení (např. intelektualizace obrazných pojmenování), mohli výskyt výrazového zesilování (např. zmíněné zesilování použitím obraznějšího pojmenování) považovat za vědomou kompenzaci tohoto výrazového zeslabení. Oba tyto jevy, intelektualizace a její kompenzace výrazovým zesilováním, bychom potom mohli považovat za součást

překladatelské koncepce, nikoli, v případě intelektualizace, za pouhou mimovolnou psychologickou tendenci.

Překlad HP7 CZ se vyznačuje výrazovým zeslabováním; poměrně často se zde setkáváme s významovými chybami a posuny a několikrát se objevují také interference, které způsobují problémy s aktuálním členěním větným. S poměrně malou četností se objevují případy výrazového zesilování a pouze jednou intelektualizace.

Výrazové zeslabování je v případě HP7 CZ nejčastěji způsobeno zobecněním a vypuštěním modifikace, které v konečném důsledku vede rovněž k zobecnění. Levý (1998: 138-139) tento jev vysvětluje tím, že překladateli se jako první vybaví výraz patřící do jeho aktivní slovní zásoby, což je nejčastěji právě výraz nejobecnější. Levý (1998: 138-139) konstatuje, že „jazykově neimaginativní překladatel“ se s takovým obecným výrazem spokojí, místo aby se pokusil nalézt výstižnější označení. V případě amatérského překladatele je fakt, že se spokojí s obecnějším výrazem, dán především nedostatkem překladatelských zkušeností a případně i jazykových znalostí a dále také snahou vytvořit a zveřejnit překlad co nejrychleji, často bez předchozí korektury.

Na problémy při převedení významu, se kterými se v překladu HP7 CZ setkáváme, můžeme rovněž vztáhnout Levého teorii (1998: 56), konkrétně jeho tvrzení, že „překladatelská nepochopení“ jsou způsobena dvěma faktory – neschopností překladatele představit si popisovanou skutečnost a vznikem „mylných významových spoju navozených jazykem originálu“. Překladatel tedy pouze mechanicky překládá slova, aniž by si představil popisovanou skutečnost, což je v případě amatérského překladatele opět způsobeno především nedostatkem překladatelských zkušeností a případně také nedostatečnou znalostí jazyka originálu.

Mechanický překlad má na svědomí také výskyt interferencí, které jsou na syntaktické rovině nejpatrnější v přímé řeči; na lexikální rovině se s nimi setkáváme především v popisných pasážích. V obou případech jsou způsobeny právě tím, že překladatel neproniká za text a příliš těsně se drží formulací originálu, místo aby si představil popisovanou skutečnost, respektive v přímé řeči použil český funkční ekvivalent.

V případě Fénix týmu stejně jako v překladu HP7 CZ převažují případy výrazového zeslabování nad výrazovým zesilováním, jedná se ovšem o méně výrazný rozdíl. Výrazným rysem tohoto překladu je výskyt významových chyb a posunů (příkladem může být čtvrtý úryvek, o němž detailněji pojednáme ve druhé části výzkumu). V překladu se rovněž objevují případy interference, které vedou k problémům s aktuálním členěním

větným a nepřírozeně znějícím formulacím. Podstatnou charakteristikou překladu je také nekonzistentnost na rovině překladatelských řešení i při převodu vyšších celků, kterou jsme konstatovali v předcházejících dvou částech této podkapitoly.

Výrazové zeslabování je v překladu Fénix týmu stejně jako v překladu HP7 CZ způsobeno vypouštěním modifikací a zobecňováním. To je zřejmě opět dáno skutečností, že se překladatel spokojí s výrazem, který ho napadne jako první, což je nejčastěji právě výraz nejobecnější (Levý 1999: 138-139). K této obecné překladatelské tendenci se navíc v amatérském překladu přidávají také nedostatek času na vypracování překladu a nedostatečné překladatelské zkušenosti a jazykové znalosti. V překladu Fénix týmu se dále rovněž objevují interference a to jak na rovině lexikální, tak syntaktické a významové chyby a posuny. Na vině je stejně jako v případě HP7 CZ příliš mechanický překlad, který neproniká za text.

Na rozdíl od překladu HP7 CZ se v překladu Fénix týmu setkáváme poměrně často také s výrazovým zesilováním; to je nejčastěji způsobeno přidáním modifikace nebo použitím expresivnějšího výrazu. Skutečnost, že se v tomto překladu vyskytují jak tendence k výrazovému zeslabování, tak tendence k výrazovému zesilování ovšem spíše než vědomé snaze o kompenzaci (i když ani tu v některých případech nevyklučujeme) připisujeme faktu, že se na překladu podílelo více různých překladatelů. Tuto teorii podporuje i vysoká míra nekonzistentnosti jak na úrovni překladatelských řešení, tak při překladu vyšších celků, kterou jsme popsali výše, a kolísající úroveň úryvků (např. čtvrtý úryvek jsme kvůli významovým chybám označili za nedostačující překlad; jinde se množství významových posunů nelišilo od překladu HP7 CZ).

12.3. Druhá fáze výzkumu: kvalitativní analýza amatérských překladů

V této podkapitole popíšeme druhou fázi našeho výzkumu, v níž chceme co nejobsáhleji postihnout aspekty, kterými se amatérské překlady vyznačují a kterými jsme se dosud v našem výzkumu podrobně nezabývali, protože nepatřily mezi překladatelské problémy, na jejichž základě jsme amatérské překlady porovnávali s překladem oficiálním. Tato druhá část výzkumu tak vhodně doplní část první, na jejímž základě jsme již vyvodili některé obecné tendence, které jsme v amatérských překladech pozorovali.

12.3.1. Metodologie

V této druhé fázi má být náš výzkum spíše cílově orientovaný a budeme tedy primárně vycházet z textů amatérských překladů a zaznamenané jevy až následně vztahovat k originálu, případně konfrontovat s překladem oficiálním. Vzhledem ke skutečnosti, že jsme se s textem originálu detailně seznámili v první fázi našeho výzkumu, ovšem nemůžeme tuto druhou fázi považovat za stoprocentně cílově orientovanou: při čtení amatérských překladů již např. dokážeme na základě naší předchozí znalosti originálu identifikovat významové posuny, které bychom při čistě cílově orientovaném přístupu bez předchozí znalosti originálu mohli konstatovat až zpětně právě po konfrontaci s originálem. Ve výsledku se tedy v našem pojetí jedná v případě této druhé fáze výzkumu spíše o kombinaci cílově a zdrojově orientovaného přístupu než čistě o přístup cílově orientovaný.

V této fázi budeme pracovat se stejnými úryvky jako v první fázi. Nejdříve po jednotlivých úryvcích popíšeme jevy, které jsme objevili v překladu HP7 CZ, a poté stejným způsobem jevy, s nimiž jsme se setkali v překladu od Fénix týmu. Na závěr v případě obou překladů vyvodíme ze získaných poznatků určité obecné tendence, které vztáhneme k obecným tendencím, jež jsme konstatovali na základě první části našeho výzkumu.

12.3.2. Amatérský překlad HP7 CZ

V překladu HP7 CZ se v prvním úryvku v přímé řeči několikrát setkáváme s nepřírozeně znějícími formulacemi se špatným aktuálním členěním větným; srovnáním s originálem jsme zjistili, že na vině je mechanické přejímání originálních formulací: např. při překladu *Oh, it's been nothing, nothing!* (93) je přesně zachována syntax originálu **Ale to nebylo nic, vůbec nic!** – v češtině by ovšem z hlediska aktuálního členění věcného přirozeněji znělo umístit do rematické pozice „nebylo“ než „nic“. V češtině zní poněkud krkolomně také překlad věty *Well, come in, do!* (93) – **Tedy, pojd'te dál, pojd'te!**, kdy by přirozeněji znělo např. nahradit „tedy“ „tak“, jako je tomu v Medkově překladu (96). Jednou jsme v prvním úryvku identifikovali významový posun a jednou významovou chybu: spojení *expression appropriate to the sickbed of a close friend* (93) je přeloženo jako **nasadil výraz, jako když jeho nejlepší přítel leží na smrtelné posteli** – na rozdíl od obecné originální formulace vyznívá překlad jako by se jednalo o jednoho konkrétního nejlepšího

přítele; *he kissed her twice on each cheek* (92) je přeloženo jako **políbil ji na obou stranách tváře**, přičemž významově správný překlad by byl „dvakrát na každou tvář“.

Ve druhém úryvku se rovněž v přímé řeči setkáváme s několika případy chybného aktuálního členění větného: ve větě **Proč trvalo tak dlouho dát nám to, co nám tu zanechal?** by vzhledem ke kontextu mělo být v rematické pozici spíše sloveso hlavní věty „dát“, nebo by mělo být alespoň změnou slovosledu posunuto co nejbližší konci věty (např. „nám dát“ místo „dát nám“); ve větě **K jakému účelu byste podle něj měl používat své Zhasínadlo, pane Weasley?** by mělo být do rematické pozice umístěno spíše sloveso „používat“ než podstatné jméno, které již bylo v textu zmíněno. V obou případech plynou problémy s aktuálním členěním větným ze syntaktické interference, kdy se překladatel příliš těsně držel slovosledu originálu. V tomto úryvku se v překladu HP7 CZ objevuje také významová chyba a významový posun: věta *He made exceptionally few personal bequests.* (105) je přeložena **Vepsal do ní přímo pár osobních požadavků.**, kde je „exceptionally“ přeloženo nesprávně jako „přímě“, „few“ jako „pár“, nikoli „málo“, a věta tedy celkově vyznívá nikoli jako zdůraznění udivujícího faktu, že Ron, Harry a Hermiona jsou jediní, komu Brumbál něco odkázal, ale jako pouhé konstatování skutečnosti, že Brumbál něco odkázal i konkrétním lidem, nikoli pouze škole; za významový posun považujeme překlad *read aloud* (106) jako **začal hlasitě předčítat** místo „**nahlas** předčítat“. V tomto úryvku jsme objevili také jeden překlep: **brian** je v Brumbálově celém jméně psáno s malým „b“.

Ve třetím úryvku se rovněž objevil problém s aktuálním členěním větným: ve větě **Věděl jasně, jako kdyby tam byl, co se tam stalo.** by měla být do rematické pozice umístěna spíše vedlejší věta, než zbytek věty hlavní; v tomto případě ovšem není tento problém způsoben kopírováním slovosledu originální formulace, kde je vedlejší věta umístěna až za větu hlavní (*he saw what had happened as clearly as though he had been present* 160). Jednou je pro rematizaci stejně jako v originále využita kurzíva **Voldemort potřeboval skřítku?**; v češtině by ale pro dostatečně intenzivní vyjádření údivu (v originále je formulace intenzifikována také tím, že v otázce není použita inverze *Voldemort needed an elf?* 159) bylo ovšem nutné použít i další prostředky (např. lexikální jako je tomu v oficiálním překladu – **Voldemort že potřeboval skřítku?** 167). Jednou se v tomto úryvku setkáváme s významovou chybou: *so Kreacher went to the Dark Lord* (160) je přeloženo jako **a tak Krátura sloužil Pánu zla**, celá věta i kvůli použití „a tak“ vyznívá spíše jako shrnutí než dílčí Kráturův úkon. I v tomto úryvku se objevily překlepy: jednou je **krátura** psáno s malým „k“, jednou se v překladu místo „viděl“ objevuje „věděl“.

Ve čtvrtém úryvku se setkáváme se dvěma významovými posuny: *baggy bloodshot eyes* (181) je přeloženo jako bahnitě hnědé krví podlité oči; vedlejší věta *who shouted at once* (181), která je v originále větou uvozovací, je v překladu od Mundungusovy přímé řeči oddělena a přeložena jako který náraz zakřičel, takže celý překlad ve výsledku vyznívá, že to, že Mundungus zakřičel, a jeho přímá řeč spolu nesouvisejí. Jednou se objevilo nepřirozené aktuální členění větné: ve větě Už jsme věděli, že jsi nespolehlivý odpad. by s ohledem na kontext této věty (zmiňovaná Mundungusova vlastnost je již evidentně známá) i širší kontext měla být zdůrazněna spíše první část věty a umístěna do rematické pozice (např. Medek tuto větu překládá Že jsi jen ubohá podrazácká špína, to už dávno víme. 190, a pro zdůraznění používá i prostředky lexikální – „to už dávno“); i v tomto případě je špatné aktuální členění větné způsobeno mechanickým přejímáním slovosledu originálu. V úryvku jsme zaznamenali jeden překlep: krčel místo „krčil“.

V pátém úryvku jsme se v překladu HP7 CZ setkali s několika významovými posuny: do věty *I've been thinking*. (260) je v překladu dodán předmět – Přemýšlel jsem o tom., takže působí jako odkaz na předcházející předmět hovoru, spíše než aby uváděla předmět nový; věta *she sounded much more like her old self* (260-261) je přeložena mluvila při tom jako za mlada; rozdělení souvětí [...] *he said, smiling for what felt like the first time in months: the muscles on his face felt oddly stiff* (260) do dvou vět a použití dokonavého tvaru slovesa způsobilo, že dva popisované děje vyznívají, jako by po sobě následovaly, zatímco v originále druhá věta spíše vysvětluje obsah věty první – [...] řekl a poprvé za celé ty měsíce se smál a cítil se dobře. Svaly na jeho obličeji mu podivně strnuly.. Dále jsme v tomto úryvku zaznamenali určité stylistické neobratnosti: při překladu spojení *homes to knots of wizarding families* (261) je v češtině zachována předložková vazba – domov pro svazky kouzelnických rodin, přestože přirozenou formulací by byl bezpředložkový druhý pád; v překladu věty *It was natural, perhaps, that they formed their own small communities within a community*. (261) je vedlejší věta uvozená spojkou „když“ místo spojkou “že” – Možná, že bylo přirozené, když uvnitř velké komunity budovali svá vlastní malá společenství [...], mohlo by se ovšem jednat i o vědomou snahu neopakovat spojku „že“ dvakrát za sebou, výsledné řešení ovšem nezní příliš přirozeně; v první větě úryvku z učebnice (261) se také dvakrát vyskytuje slovo se stejným slovním základem: Poté, co byla podepsána v roce 1689 Mezinárodní dohoda o ukrývání, začali se kouzelníci nadobro ukrývat.. V úryvku se vyskytly dva překlupy: jednou je harry psáno s malým „h“ a v textu chybí jedna mezera – Angliebyly.

V šestém úryvku se jednou setkáváme s problémem při převedení gerundia: věta *Griphook would think poorly of having to sleep on the sofa* (413) je převedena méně kondenzovaně, tedy finitním slovesným tvarem, u kterého je nutné na základě interpretace dané věty zvolit slovesný čas a způsob; v překladu HP7 CZ spolu ovšem ve výsledku použité slovesné tvary neladí, protože ve větě hlavní je použit budoucí čas, zatímco ve větě vedlejší podmiňovací způsob – **Griphookovi se nebude líbit, že by musel spát na pohovce**. Stejně jako v předchozím úryvku i zde se setkáme s interferencí při převodu předložkové vazby: *laying the dinner table* (413) je přeloženo jako **prostírali stůl na večeři**, místo „k večeři“.

V sedmém úryvku se opět setkáme s problémem s aktuálním členěním větným: v přístavku **z jeho rozkazu mrtvý** by spíše mělo být po vzoru originálu přídavné jméno „mrtvý“ na začátku věty, než v rematické pozici na konci; ve stejné větě se naopak jednou setkáváme s interferencí, kdy je slovosled originálu kopírován až příliš věrně při překladu věty *yet who reached out*, která v češtině začíná **ale který** místo přirozeněji znějícího „který ale“.

12.3.3. Amatérský překlad Fénix týmu

V překladu Fénix týmu jsme v prvním úryvku objevili celou řadu vynechávek: chybí např. informace, že pan Delacour paní Weasleyovou políbil; ze spojení *holding Mrs. Weasley's hand between his own two plump ones and beaming* (93) je přeložen pouze začátek – **držící ruku paní Weasleyové**; dále chybí celý odstavec popisující, jak se paní Weasleyová na manžela podívala poté, co se šíleně zasmál; Fénix tým dále nepřekládá participiální vazbu *batting her eyelashes* (93) a citátovou složeninu v poslední větě úryvku (*'Not at all!'*s 93). Setkáme se zde také s významovou chybou: sloveso *peer out* (93) je přeloženo jako **narovnat se**; s ohledem na kontext dochází k významovému posunu při překladu věty *No trouble at all!* (93), která má návštěvu upokojit, že jejich příjezd rodinu Weasleyových nijak neobtěžuje, v překladu ale spíše než jako zdvořilostní fráze vyznívá, jako by odkazovala na nějaký konkrétní problém, který bylo nutné vyřešit – **Všechno je nakonec v pořádku..** V jednom případě se objevila interference: *eleven years old* (93) je přeloženo doslova jako **11 let stará**.

Ve druhém úryvku se v několika případech setkáváme se syntaktickými interferencemi: úvodní věta *I am here, as I'm sure you know, because of Albus Dumbledore's will.* (104) je přeložena **Jsem tady a jsem si jistý že víte, kvůli závěti Albuse Brumbála**, kde se překladatel ne příliš zdařile pokusil zachovat vsuvku, navíc s chybějící

čárkou před „že“; vsuvka je, sice již bez chyb, ale stejně mechanicky zachována i ve větě *it looked something like a cigarette lighter but it had, he knew, the power to suck light from a place* (106) – **vypadalo to jako stříbrný zapalovač, ale měl schopnost, jak Harry věděl, zhasínat všechna světla v okolí**. Na rovině lexikální považujeme za interferenci překlad *Right?* (105) ve významu „že ano“ doslovně jako **Správně?**; a zachování přivlastňovacího zájmena ve větě **Plánujete, slečno Grangerová, Vaši budoucnost v kouzelnickém právu?**. Dále jsme v tomto úryvku objevili špatně vyřešenou návaznost jednotlivých replik v dialogu, což narušuje jeho celkovou kohezi i koherenci: na otázku **Nebyli jste si vědomi toho, že Vám Brumbál něco odkázal?** Ron reaguje **Pro-pro všechny z nás?**, místo např. „nám všem“. V úryvku jsme dále zaznamenali významové posuny: věta *So why have you decided to let us have our things now?* (105) je v češtině uvozena důsledkovou spojkou „takže“, v originálu se ovšem nejedná o vyjádření důsledku, ale o navázání na předchozí ministrovu výpověď a vhodnější by byla např. částice „tak“ – **Takže proč jste se rozhodli nám nechat naše věci teď?**; ve větě *They wanted to examine whatever he's left us.* (104) je zájmeno „whatever“ přeloženo jako **všechno**. V úryvku se objevuje také několik gramatických chyb: dvakrát chybí čárka oddělující vedlejší větu, **Ministerstvo** je po vzoru originálu psáno s velkým „M“ a pro odkazování na zhasínadlo, které je středního rodu, je použito špatné osobní zájmeno (**jej** místo „je“). V textu se objevil také jeden překlep: **Biliovu** místo „Bilioví“.

Ve třetím úryvku jsme objevili jednu významovou chybu: ve spojení *looking round at Ron and Hermione* (159) se v překladu místo jména „Ron“ objevuje „Harry“ – **dívaje se na Harryho s Hermionou**. Jednou se setkáváme s oslabením kohezních vztahů, což rovněž ve výsledku vede k významovému posunu: z věty **Kráturův kvákavý hlas k němu přicházel jakoby z dálky přes těžkou černou hladinu**. není na rozdíl od originálu patrné, že se jedná o již zmíněnou hladinu jezera v jeskyni, a překlad tak vyznívá obecněji. V jednom případě se setkáme s lexikální interferencí, když je pro překlad spojení *bad boy* (159) použit slovníkový ekvivalent **špatný chlapec**. V úryvku jsme objevili jednu gramatickou chybu: ve větě **Harry jí [lod'] viděl**, je použit nesprávný pád osobního zájmena – „jí“ místo „ji“.

V souvislosti se čtvrtým úryvkem jsme již v první části výzkumu uvedli, že hlavním problémem zde v případě Fénix týmu bylo převedení významu. S významovými chybami se setkáváme při překladu následujících vět a spojení: *has many hidey-holes and accomplices* (181) – **zažil již spoustu krádeží**; *I never wanted to come along, no offence, mate, but I never volunteered to die for you* (181) – **Nikdy jsem po vás nechtěl jít, žádný útok přátelé, nikdy jsem si nepřál vaši smrt.**; *I said all along I didn't wanna do it* (181) –

Řekl jsem to všude, nechtěl jsem to; *you're a bung of bleedin' 'eroes, then aren't you, but I never pretended I was upp for killing meself* (180) – [...] *vy se nebojíte smrti, že ne? Ale já jsem nikdy nepředstíral, že nechci umřít.*; *I ain't get none of 'em left, or you could 'ave 'em* (181) – *Žádný jsem neukradl...tedy ehm; when you cleaned this house of anything valuable* (181) – *tento dům jsi připravil o jednu vzácnost*. V dalších několika případech překlad daných spojení zcela chybí, např. *you're getting warmer* (181), *something to do* (181), *pattering feet, a blaze of shining copper, an echoing clang, a shriek of agony* (181); *'e should be locked up* (181). K výrazovému zeslabení dochází při překladu *Disapparated* (181) pouze obecným „zmizet“ místo konkrétního termínu „přemístit se“. Na rozdíl od obou zbylých překladů Hermiona v překladu Fénix týmu Mundungusovi vyká – *pro vaši informaci*. Jednou se v překladu objevil anakolut: *že se Mundungus začal šilhat*.

V pátém úryvku jsme v překladu Fénix týmu objevili dva významové posuny: do věty *rummaged for a while* (261) je v překladu dodán předmět – *chvíli něco hledala*, což ovšem nedává vzhledem ke kontextu smysl, protože z předchozí konverzace víme, že hledá učebnici dějin kouzel; věta *Gryffindor came from Godric's Hollow* (260) je přeložena přítomným časem – *Nebelvír pochází z Godrikova dolu*, navzdory tomu, že Nebelvír již dávno nežije, a bylo by tedy vhodnější zachovat minulý čas originálu. Ve dvou případech se setkáme se s nepřírozeně znějícími formulacemi: *her copy of the old school textbook* (261) – *svůj výtisk staré učebnice*, kdy je přeloženo i slovo „copy“; poněkud krkolomně zní i věta *což je nepochybně původem příběhů o honech na čarodějnice*. V tomto úryvku dochází také jednou k opakování stejného slova v rámci jedné věty: *„Tebe a tvoje rodiče nezmiňuje“ [...] „protože profesorka Bahshotová nezmiňuje nic, co se stalo později než v devatenáctém století.“*.

V šestém úryvku se setkáváme s jedním významovým posunem a jednou významovou chybou: v překladu věty *if you ever come to our house* (413) je místo spojky „pokud“ nebo „jestli“, kterou používá v oficiálním překladu Medek (432), použita spojka „až“, což větě dodává vyšší jistotní modalitu; ve větě *began to bubble at once* (413) je „at once“ přeloženo jako „znovu“ – *začala znovu bublat*. Na lexikální rovině se objevila jedna interference: *this evening* (413) je přeloženo jako *tento večer* místo „dnes večer“. Dále se v tomto úryvku objevily dva překlepy: ve větě *Už tu moc nepotřebujeme zůstat moc dlouho*. je dvakrát použito příslovce „moc“; ve větě *zatímco Deanem znovu zapalovali oheň* chybí „s“ (s Deanem).

V sedmém úryvku se v překladu Fénix týmu vyskytla jedna významová chyba: *reached out from the ignominy of death* (443) he přeloženo jako *on se přeci vyhnul potupě*,

kterou byla smrt, což ovšem nedává smysl, vzhledem k tomu, že Brumbál je skutečně mrtev. Fénix tým se až příliš těsně drží formulace originálu při překladu věty *the other Horcruxes must be intact* (444) – ostatní vitéály musí být nedotčené, což je v češtině na hranici interference. V tomto úryvku se objevily také pravopisné chyby: ve větě only se mu zjevovali před očima by mělo být sloveso psáno s tvrdým „y“ na konci, v případě vložené vedlejší věty zmíněné výše chybí čárka – on se přeci vyhnul potupě, kterou byla smrt a ten chlapec [...].

12.3.4. Závěry druhé fáze výzkumu

V překladu HP7 CZ jsme se v pěti ze sedmi úryvků setkali s problémy s aktuálním členěním větným; ve většině případů byly tyto problémy způsobeny syntaktickými interferencemi, tedy příliš mechanickým kopírováním slovosledu originálu; objevily se ovšem i případy, kdy se HP7 CZ nedržel originálního slovosledu, a právě to ve výsledku způsobilo špatné aktuální členění větné. V úryvcích se vyskytly i další případy interferencí na rovině syntaktické i lexikální, které v češtině nezní přirozeně, přestože nemusí nutně způsobovat chyby v aktuálním členění větném. V pěti úryvcích jsme zaznamenali významový posun nebo chybu. V několika případech se v překladu objevily překlepy.

Výskyt interferencí můžeme stejně jako v předchozí podkapitole vysvětlit mechanickým překladem, který neproniká za text a pouze přebírá formulace originálu. Rovněž významové posuny můžeme v tomto případě vysvětlit Levého (1998: 56) dvěma faktory – neschopností překladatele představit si popisovanou skutečnost a vznikem „mylných významových spoju navozených jazykem originálu“. V případě amatérského překladu k těmto tendencím a faktorům přibývá nedostatek překladatelských zkušeností a jazykových znalostí, nedostatek času na vypracování překladu a korekturu, což vede také k výskytu překlépů.

V případě Fénix týmu je největším problémem převedení významu; setkali jsme se zde s celou řadou významových chyb, posunů a také vynechávek. I v překladu Fénix týmu se objevily interference; častěji než v případě HP7 CZ jsme zaznamenali interference na rovině lexikální, naopak interference na rovině syntaktické tak často nevedly k problémům s aktuálním členěním větným. Na rozdíl od překladu HP7 CZ se v překladu Fénix týmu objevily pravopisné chyby.

Významové chyby v překladu Fénix týmu (např. ve čtvrtém úryvku) jednoznačně demonstrují, jak vypadá překlad, když překladatel pouze mechanicky překládá slova, aniž by pronikl hlouběji za text a popisovanou skutečnost si představil; celá řada chyb byla

způsobena také nedostatečnou jazykovou znalostí, která vedla ke vzniku „mylných významových spojení navozených jazykem originálu“ (Levý 1998: 56). Výskyt pravopisných chyb lze vysvětlit především nedostatečnou korekturou.

Analýza úryvků v překladu Fénix týmu rovněž potvrdila náš závěr z předchozí podkapitoly, tedy že úroveň překladu v případě Fénix týmu mezi úryvky výrazně kolísá. Nelze zde přitom vysledovat žádnou jednoznačnou tendenci, např. že by se překlad s přibývajícími kapitolami zlepšoval.

12.4. Závěry – shrnutí

V této podkapitole shrneme závěry, ke kterým jsme v obou předchozích podkapitolách dospěli, a rovněž je vztáhneme k závěrům získaným zkoumáním konzistentnosti překladatelských řešení při překladu vlastních jmen a neologismů (viz 10. kapitola) a míry přejímání oficiální „terminologie“ (viz 11. kapitola).

Jak jsme již uvedli, konzistentní přístup k převodu vyšších celků můžeme považovat za důkaz existence celkové překladatelské koncepce, které byla jednotlivá překladatelská řešení v takových případech podřizována. S nejvyšší mírou konzistence při převodu vyšších celků jsme se setkali v oficiálním překladu, což odpovídá Medkovu tvrzení (2012), že se při překladu řídil určitou překladatelskou koncepcí. Ta navíc v případě oficiálního překladu nevycházela pouze z interpretace konkrétního překládaného dílu (v tomto případě sedmého), ale navazovala také na celkovou koncepci, kterou v překladu prvních dílů série nastolil Medkův bratr ve spolupráci s Ondřejem Müllerem (Medek 2012). O existenci překladatelské koncepce svědčí i obecné tendence, které jsme v překladu vysledovali: výrazové zesilování lze považovat za vědomou kompenzaci výrazového zeslabování způsobeného intelektualizací. Rovněž výskyt kompenzací, s nimiž jsme se v oficiálním překladu setkali, naznačuje komplexní a koncepční přístup k překladu.

Poměrně vysokou míru konzistentnosti při převodu vyšších celků (především v porovnání s druhým amatérským překladem) jsme zaznamenali také v překladu HP7 CZ. Tomu odpovídají také výsledky výzkumu míry přejímání oficiální „terminologie“, kde jsme konstatovali, že se překlad HP7 CZ oficiální „terminologií“ řídil do té míry, že se muselo jednat o vědomé rozhodnutí, což ostatně potvrdil i výrok HP7 CZ, který v rozhovoru řekl, že měl české oficiální překlady předchozích dílů série při překládání u sebe.¹²⁵ V překladu HP7 CZ se tedy setkáváme s koncepčnějším přístupem k překladu,

¹²⁵ Rozhovor se Sedmou-Radkem:). In *Sedmožrouti.blog.cz* [online]. Ref. 7.

který ovšem ještě nelze považovat za plnohodnotnou překladatelskou koncepci: i v případech, kdy byl převod vyšších celků řešen konzistentně, totiž nebyl zvolený překladatelský postup vždy realizován natolik precizně jako v případě oficiálního překladu; stejně tak některé obecné tendence, které jsme v překladu objevili (např. výskyt významových chyb, interferencí a špatného aktuálního členění větného), naznačují, že přístup HP7 CZ k překladu nebyl natolik komplexní, aby obsáhl i méně zjevné překladatelské problémy. Na rozdíl od poměrně detailně definované komplexní překladatelské koncepce oficiálního překladu se tedy v případě HP7 CZ jedná spíše o hruběji definované, jednotlivé „instrukce“ pro překlad konkrétních vyšších celků.

Při převodu vyšších celků vykazoval nejmenší konzistentnost překlad Fénix týmu. Nekonzistentnost a celkově kolísavou úroveň překladu jsme také označily za jednu z hlavních charakteristik tohoto překladu. Rovněž přístup k přebírání oficiální „terminologie“, kterým jsme se zabývali v 11. kapitole, byl výrazně méně konzistentní, než v překladu HP7 CZ. Tyto závěry naznačují, že neexistovala jednotná komplexní překladatelská koncepce, kterou by se členové tohoto překladatelského týmu při překladu řídili.

Konzistentnost na úrovni překladatelských řešení, kterou jsme se zabývali v této a v 10. kapitole, je především záležitostí technickou svědčící o překladatelově pečlivosti a preciznosti a také o důležitosti, která je nejen samotným překladatelem, ale v případě oficiálního překladu také redaktory a nakladatelstvím, připisována korektuře. Přesto může ale míra konzistentnosti překladatelských řešení podle našeho názoru něco vypovídat o celkovém přístupu překladatele k překladu, a tím doplnit naše dosavadní závěry. V našem případě míra konzistentnosti překladatelských řešení kopíruje úroveň konzistentnosti při převodu vyšších celků: nejkonzistentnější je v tomto ohledu oficiální překlad, následuje HP7 CZ (u něhož jsme vyšší konzistentnost konstatovali i při překladu vlastních jmen a neologismů) a nejméně konzistentní je překlad Fénix týmu.

V souvislosti s konzistentností překladatelských řešení jsme v 10. kapitole uvedli, že v případě Fénix týmu by požadavek na konzistentnost stál v přímém rozporu s požadavkem na rychlost překladu a jeho zveřejnění. Stejně můžeme uvažovat také v případě celkové překladatelské koncepce: její stanovení by mělo vycházet z interpretace originálu, což by předpokládalo originál před započítím překladu přečíst, interpretovat a stanovit překladatelskou koncepci, a dále zajistit, aby se jí všichni členové překladatelského týmu řídili, nebo alespoň zajistit, aby se překladatelé řídili řešeními nastolenými v prvních kapitolách. To by ovšem vyžadovalo, aby byly kapitoly překládány

chronologicky a všichni členové překladatelského týmu měli čas a možnost se s nimi seznámit. Ruku v ruce s překladatelskou koncepcí by tedy musely jít také změny v procesu vzniku překladu, který byl ovšem, jak jsme uvedli v 9. kapitole, nastaven právě tak, aby bylo možné překlad vytvořit a zveřejnit co nejrychleji (kolektivní překlad, zveřejnění ihned po pouze minimální korektuře atd.). Neexistence překladatelské koncepce v překladu Fénix týmu tedy vlastně značí, že hlavní prioritou byla pro Fénix tým právě rychlost vypracování a zveřejnění překladu, nikoli jeho kvalita, které by bylo možné dosáhnout právě i stanovením překladatelské koncepce.

Požadavek na rychlost vypracování amatérských překladů se promítá i do obecných tendencí, které jsme v překladech pozorovali. Nejčastěji se jednalo o výrazové zeslabování, významové chyby a posuny, interference vedoucí k problémům s aktuálním členěním větným atd. Společným jmenovatelem všech těchto tendencí je příliš mechanický překlad, který neproniká za text, a sklon překladatele spokojit se s prvním řešením, které ho napadne, místo aby se snažil nalézt řešení výstižnější (Levý 1998: 56, 138-9). Takový přístup je podle Levého (1998: 139) pohodlnější, z čehož vyvozujeme, že je také méně časově náročný, což odpovídá požadavku na co nejrychlejší vypracování překladu. Jak jsme již uvedli, dalším vysvětlením těchto obecných tendencí jsou také nedostatečné jazykové znalosti a překladatelské zkušenosti. V amatérských překladech se na rozdíl od oficiálního překladu nesetkáváme s intelektualizací, kterou Levý (1998: 151) považuje za jednu z psychologických tendencí překladatele. Z toho můžeme vyvodit, že amatérští překladatelé nemají k překladu do takové míry „poměr interpreta“ (Levý 1998: 151) jako tvůrce překladu oficiálního, což je zřejmě na straně amatérských překladatelů opět dáno nedostatkem překladatelských zkušeností.

Závěrem tedy můžeme říci, že oficiální překlad vznikl v souladu s překladatelskou koncepcí, která byla vytvořena na základě interpretace originálu sedmého dílu *Harry Potter and the Deathly Hallows* a zároveň v hlavních rysech navazovala na překladatelské koncepce předchozích dílů série nastolené Vladimírem Medkem ve spolupráci s redaktory nakladatelství Albatros. V amatérském překladu HP7 CZ jsme zaznamenali zárodky překladatelské koncepce, jakési obecné „instrukce“ k překladu vycházející z charakteristik originálu; vzhledem k obecným tendencím, které jsme zde objevili, ovšem svou roli evidentně hrál i požadavek na rychlost vypracování. V případě Fénix týmu byl proces vzniku překladu a v důsledku také výsledný překlad cele podřízen požadavku na co nejrychlejší vypracování a zveřejnění překladu. Fénix tým tedy na rozdíl od obou předchozích překladů při překládání nevycházel z charakteristik vlastních originálu, ale

řídil se požadavkem přicházejícím z tohoto pohledu zvnějšku – vytvořit překlad co nejrychleji.

13. ZÁVĚR

Jedním z cílů naší práce bylo definovat na konkrétním příkladu překladů knihy *Harry Potter and the Deathly Hallows* rozdíly mezi překladem oficiálním a překlady amatérskými. Na základě dílčích závěrů, ke kterým jsme v průběhu naší práce dospěli, můžeme konstatovat, že hlavní rozdíly mezi těmito dvěma typy překladu vyplývají z funkce, kterou amatérský překlad vůči překladu oficiálnímu plní, respektive ze vztahu, ve kterém se k němu nachází.

Ve čtvrté kapitole jsme vypracovali typologii vztahů, do kterých může překlad amatérský s překladem oficiálním vstupovat. Aplikací této typologie na amatérské překlady Harry Pottera jsme došli k závěru, že amatérský překlad v tomto případě překlad oficiální „suploval“, ovšem pouze do doby, než oficiální překlad vznikl. Hlavní úlohou amatérského překladu tedy bylo překlenout období, kdy dosud neexistoval překlad oficiální; ze samotné podstaty této úlohy ovšem vyplývá, že ji amatérské překlady Harry Pottera vždy plnily pouze dočasně.

Z důvodu této „krátké životnosti“ amatérských překladů, bylo hlavní prioritou amatérských překladatelů vytvořit a zveřejnit své překlady co nejrychleji, což se promítlo jak do procesu vzniku amatérských překladů, tak do jejich výsledné podoby. Co se týče procesu vzniku překladu, měli amatérští překladatelé pro rychlé vypracování překladu nejen výhodné výchozí podmínky (např. nemuseli jednat o získání licence a text originálu mohli často získat již s předstihem z internetu), ale požadavku na rychlost přizpůsobovali i další aspekty překladatelského procesu – typickým příkladem je rozdělení překladu mezi více překladatelů, které pozorujeme u Fénix týmu, dalším příkladem, s nímž se setkáváme i u HP7 CZ, je zveřejňování překladu ihned po pouze minimální korektuře.

Snaha o co nejrychlejší vypracování překladu je v konečném důsledku patrná i na samotných textech překladu. Zatímco z textu oficiálního překladu je zřejmé, že vznikl v souladu s určitou překladatelskou koncepcí vycházející mimo jiné z interpretace originálu, v amatérských překladech jsou výrazně zastoupeny tendence naznačující, že překladatel se i v zájmu rychlosti např. spokojil s prvním překladatelským řešením, které ho napadlo, přestože se vždy nejednalo o řešení vhodné a výstižné. Konkrétně v případě kolektivního překladu od Fénix týmu jsme dospěli k závěru, že požadavek na rychlost vypracování překladu zcela nahrazoval jakoukoli z originálu vycházející překladatelskou

koncepti, a že snaha stanovit si takovou překladatelskou koncepci by s požadavkem na co nejrychlejší vypracování překladu byla dokonce v přímém rozporu.

Hlavní rozdíly mezi oficiálním překladem a překlady amatérskými jsou tedy skutečně dány jejich odlišným charakterem (oficiální překlad plní svou funkci trvale, zatímco amatérský ji mohl vždy plnit pouze dočasně), který udává odlišné požadavky na výsledný překlad (vysoká úroveň překladu na straně jedné versus rychlost na straně druhé); od těchto požadavků se dále odvíjí podoba překladatelského procesu (např. množství času vyhrazené pro korektury a redakci), a nevyhnutelně tedy i výsledná podoba a úroveň překladu.

Výsledná podoba a celková úroveň amatérských překladů je dále kromě požadavku na rychlost vypracování překladu, který jsme konstatovali výše a deklarovali ho i sami amatérští překladatelé, výrazně ovlivněna také nedostatkem překladatelských zkušeností a často i jazykových znalostí na straně amatérských překladatelů. Např. již zmiňovaná tendence spokojit se s prvním, často obecným, překladatelským řešením místo nalezení řešení výstižnějšího či vhodnějšího je zřejmě ve většině případů dána právě kombinací požadavku na rychlost překladu a zmíněných nedostatků.

Co se týče výsledné úrovně tří zkoumaných překladů *Harry Potter and the Deathly Hallows*, z absolutního hlediska jako nejkvalitnější hodnotíme překlad oficiální, za ním následuje překlad HP7 CZ, který se od Fénix týmu liší tím, že požadavku na rychlost zcela neobětoval snahu o kvalitu překladu, a jako nejméně kvalitní z tohoto srovnání vychází překlad Fénix týmu. Jak jsme již uvedli, na kvalitu můžeme ovšem pohlížet i relativně – ve vztahu k úloze, kterou měl překlad plnit, a z ní vyplývajících požadavků na překlad. Pokud vezmeme v úvahu, že hlavním požadavkem na překlad Fénix týmu bylo, aby vznikl co nejrychleji a zároveň umožnil fanouškům, kteří si nemohli přečíst anglický originál, sledovat další plynutí děje, můžeme konstatovat, že Fénix tým svým výsledným překladem těmto požadavkům dostál: překlad dokončil jako vůbec první a i přes četné významové chyby a posuny, které jsme v překladu objevili, se mu podařilo příběh v hlavních obrysech předat.

Druhým cílem naší diplomové práce bylo postihnout co nejširší škálu aspektů amatérského překladu beletrie a konkrétně románů o Harry Potterovi. Již jsme zmínili několik rysů, na nichž jsme demonstrovali odlišnost tohoto typu překladu od překladu oficiálního. Kromě toho, že hlavní úlohou amatérských překladů Harry Pottera bylo dočasně „suplovat“ překlad oficiální, jsme také zjistili, že amatérští překladatelé neměli ambici svými překlady oficiálnímu překladu konkurovat a oficiální překlad pro ně naopak

představoval jakousi autoritu; to vyplynulo nejen z explicitních vyjádření některých amatérských překladatelů, ale také z míry, do jaké ve svých překladech sedmého dílu HP7 CZ a Fénix tým přejímali oficiální „terminologii“ vytvořenou bratry Medkovými.

Dále jsme dospěli k závěru, že amatérské překlady nejčastěji vznikají v návaznosti na určitou fanouškovskou komunitu: její členové jsou buď přímo amatérskými překladateli, nebo se daná komunita rozhodne překlád amatérského překladatele, který není jejím příslušníkem, zaštitit. I v případech, kdy amatérský překlad vypracovává jednatelce nebo tým sestavený čistě za účelem překladu, kteří zdánlivě nepatří k žádné fanouškovské komunitě, můžeme opět vysledovat alespoň minimální vztah ke komunitě fanoušků daného díla, protože lze předpokládat, že příjemci amatérských překladů jsou právě fanoušci.

V souvislosti s autorskoprávním aspektem amatérských překladů jsme zjistili, že pokud amatérští překladatelé nezískali od autorky originálu svolení k vytvoření překladu a nezískali licenci na zveřejnění překladu na internetu, porušili autorčina osobnostní a majetková práva. Vzhledem k tomu, že nakladatelství Albatros práva na zveřejnění překladu online jako součást licenční smlouvy nezískalo, ovšem jeho práva dotčena nebyla. Na základě určování původnosti amatérských překladů jsme dále zjistili, že autorská práva nectili amatérští překladatelé ani mezi sebou a navzájem od sebe překlady přejímali, a někdy si dokonce cizí překlady přisvojovali.

Mezi další přínosy naší práce řadíme vypracování přehledu historie amatérských překladů, zmapování vzniku amatérských překladů románů o Harry Potterovi do češtiny a zachycení vývoje postojů jednotlivých zainteresovaných stran. Mimoto jsme v průběhu naší práce shromáždili cenné poznatky o procesu vzniku oficiálních překladů knih o Harry Potterovi, který se v mnoha ohledech lišil od běžné překladatelské a nakladatelské praxe.

V neposlední řadě chceme zmínit také přínos metodologický. Vzhledem k tomu, že jsme v oblasti metodologie nemohli vyjít z žádné již existující práce zabývající se problematikou amatérského překladu beletrie a srovnáním oficiálního a amatérského překladu, vytvořili jsme si pro účely našeho výzkumu metodologii vlastní: konkrétně se jednalo např. o způsob ověření původnosti amatérských překladů prostřednictvím nástrojů textového editoru Microsoft Word a dvoufázový výzkum textů překladů, který nám umožnil zároveň zkoumané překlady vzájemně porovnat a bez ohledu na srovnávací kritéria postihnout i maximum jevů, kterými se amatérské překlady vyznačovaly.

V naší práci se nám tedy podařilo postihnout nejrozličnější aspekty amatérských překladů počínaje procesem jejich vzniku, přes charakteristiky výsledných textů, až po širší kontext tohoto fenoménu, kam spadá např. vztah k fanouškovským komunitám

nebo problematika autorského práva. V mnoha ohledech se tedy jedná o průřezovou práci, která se může stát odrazovým můstkem pro další výzkum amatérského překladu obecně či konkrétně některého z jeho dílčích aspektů.

BIBLIOGRAFIE

Primární literatura

ROWLING, J. K. *Harry Potter and the Deathly Hallows*. Londýn: Bloomsbury Publishing, 2007. 609 s.

ROWLING, J. K. *Harry Potter a relikvie smrti*. Přel. Pavel Medek. Praha: Albatros, 2008. 632 s. Přel. z: *Harry Potter and the Deathly Hallows*.

ROWLING, J. K. *Harry Potter a princ dvojí krve*. Přel. Pavel Medek. Praha: Albatros, 2005. 532 s. Přel. z: *Harry Potter and the Half-Blood Prince*.

ROWLING, J. K. *Harry Potter a Fénixův řád*. Přel. Pavel Medek. Praha: Albatros, 2004. 796 s. Přel. z: *Harry Potter and the Order of the Phoenix*.

ROWLING, J. K. *Harry Potter a Ohnivý pohár*. Přel. Vladimír Medek. Praha: Albatros, 2001. 571 s. Přel. z: *Harry Potter and the Goblet of Fire*.

ROWLING, J. K. *Harry Potter a vězeň z Azkabanu*. Přel. Pavel Medek. Praha: Albatros, 2001. 384 s. Přel. z: *Harry Potter and the Prisoner of Azkaban*.

ROWLING, J. K. *Harry Potter a Tajemná komnata*. Přel. Vladimír Medek. Praha: Albatros, 2000. 287 s. Přel. z: *Harry Potter and the Chamber of Secrets*.

ROWLING, J. K. *Harry Potter a Kámen mudrců*. Přel. Vladimír Medek. Praha: Albatros, 2000. 285 s. Přel. z: *Harry Potter and the Philosopher's Stone*.

Sekundární literatura

BÁRTA, J. *Fenomén sdílení autorských děl na internetu* [online]. Brno 2010. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Katedra právní teorie. [cit. 2012-2-27]. Dostupná z WWW: <http://is.muni.cz/th/170192/pravf_m/DP_Barta_sdileni.pdf>.

BELANSKÝ, J. *Harry Potter and the Deathly Hallows – rozhovor o překladu*. *MFantasy* [online]. 11. 8. 2007 [cit. 2011-8-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.mfantasy.cz/2007/08/harry-potter-and-the-deathly-hallows-rozhovor-o-prekladu/>>.

BLAŽEK, J. *Za pirátský překlad Pottera hrozí vězení*. *iDNES.cz* [online]. 7. 12. 2005 12:13 [cit. 2011-8-15]. Dostupný z WWW: <http://kultura.idnes.cz/za-piratsky-preklad-pottera-hrozi-vezeni-f17-/literatura.aspx?c=A051207_121326_show_aktual_gra>.

BOULETTE, B. E3 – Front Mission Interview. *RPGamer News Bulletin* [online]. 7. 12. 2007 [cit. 2012-2-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.rpgamer.com/news/Q3-2007/071207a.html>>.

- DÍAZ-CINTAS, J., MUÑOZ-SÁNCHEZ, P. Fansubs: Audiovisual Translation in an Amateur Environment. *The Journal of Specialized Translation*. 2006, issue 6 [cit. 2011-8-15] s. 37-52. Dostupný z WWW: <http://www.jostrans.org/issue06/art_diaz_munoz.pdf>.
- DVOŘÁČEK, M. Rowlingová otočila, vadí jí nelegální překlad Pottera. *iDNES.cz* [online]. 9. 8. 2007 15:26 [cit. 2011-8-15]. Dostupný z WWW: <http://kultura.idnes.cz/literatura.aspx?c=a070809_122256_literatura_kot>.
- DVOŘÁČEK, M. Pirátští překladatelé stáhli překlad Pottera. *iDNES.cz* [online]. 27. 7. 2005 11:11 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <http://kultura.idnes.cz/piratsti-prekladatele-stahli-preklad-pottera-fo4/literatura.aspx?c=A050727_111057_zpr_kultura_kot>.
- DVOŘÁČEK, M. Český překlad nového Pottera je na světě. *iDNES.cz* [online]. 26. 7. 2005 16:41 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <http://kultura.idnes.cz/cesky-preklad-noveho-pottera-je-na-svete-fdu-/literatura.aspx?c=A050726_143314_zpr_kultura_kot>.
- FERAL, A. L. The Translator's Magic Wand: Harry Potter's Journey from English into French. *Meta*. 2006, vol. 51, no. 3, s. 459-481. [cit. 2011-9-7]. Dostupný také online z WWW: <<http://www.erudit.org/revue/meta/2006/v51/n3/013553ar.pdf>>.
- FICOVÁ, S. Pirátský Harry Potter. *Český rozhlas* [online]. 27. 8. 2005 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <http://www.rozhlas.cz/kultura/portal/_zprava/186622>.
- FIEDLEROVÁ, V. Fanoušci jako aktivní publikum. *Konstrukt* [online]. 2010, č. 1 [cit. 2012-2-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.konstruktmag.cz/fanousci-jako-aktivni-publikum-2/>>.
- FIEDLEROVÁ, V. *Vztah fanoušků Pána prstenů k dílu jako mediálnímu produktu* [online]. Olomouc 2009. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého v Olomouci. Filozofická fakulta. Katedra žurnalistiky. [cit. 2012-2-13]. Dostupná z WWW: <<http://theses.cz/id/mhk824/?lang=en;furl=%2Fid%2Fmhk824%2F>>.
- GLOCAROVÁ, J. *České čtenářky slash fan fiction a jejich pohyb ve virtuálním prostoru* [online]. Brno 2011. Diplomová práce (Bc.). Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Ústav filmu a audiovizuální kultury. [cit. 2011-9-13]. Dostupná z WWW: <http://is.muni.cz/th/261365/ff_b/>.
- GOLDSTEIN, S. Translating Harry – Part I: The Language of Magic. *Translorial* [online]. December 2004 [cit. 2011-8-15]. Dostupný z WWW: <<http://translorial.com/2004/12/01/translating-harry-part-i-the-language-of-magic/>>; Part II – The Business of Magic. *Translorial* [online]. February 2005 [cit. 2011-8-15]. Dostupný z WWW: <<http://translorial.com/2005/02/01/translating-harry-part-ii-the-business-of-magic/>>.

- HARMON, A. Harry Potter and the Internet Pirates. *The New York Times* [online]. 14. 7. 2003 [cit. 2011-9-9]. Dostupný z WWW: <<http://www.nytimes.com/2003/07/14/business/harry-potter-and-the-internet-pirates.html?pagewanted=all&src=pm>>.
- HARTMANOVÁ, D. Písemné vyjádření k autorskoprávním otázkám amatérského překladu Harry Pottera do češtiny zaslaným K. E. 12. 4. 2012. Viz Příloha 3.
- HATCHER, J. S. Of Otakus and Fansubs: A Critical Look at Anime Online in Light of Current Issues in Copyright law. *SCRIPT-ed* [online]. 2005, vol. 2, issue 4 [cit. 2012-2-14] s. 514-542. Dostupný z WWW: <<http://www.law.ed.ac.uk/ahrc/script-ed/vol2-4/hatcher.asp>>.
- HOLCOVÁ, L., KŘEŠŤANOVÁ, V., VOBORNÍK, M. *Ochrana autorských práv* [online]. 4. 11. 2005, stránka naposledy edit. 31. 3. 2009 [cit. 2012-3-1]. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/ochrana-autorskych-prav-1>>.
- HORÁČKOVÁ, A. Kdy vyjde nový Harry Potter v češtině. *iDNES.cz* [online]. 20. 7. 2005 1:00 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <http://kultura.idnes.cz/kdy-vyjde-novy-harry-potter-v-cestine-d8b-/literatura.aspx?c=A050719_192706_zpr_kultura_gra>.
- CHIU, J. C. Translators' Rights and Stakes and Rights at Stake: From Harry Potter to International Copyright Legislation (Part I). *Translation Quarterly*. 2004, vol. 33, s. 1-20.
- JANIŠ, V. Lze pirátský překlad Kunderovy Totožnosti chápat jako chvalitebný počín?. *Literárky: Archiv 2004-2010* [online archiv Literárních novin]. 3. 4. 2009. [cit. 2012-2-13]. Dostupný z WWW: <http://www.literarky.cz/index_o.php?p=clanek&id=2547&idpodrubrika=5&rok=&cislo>.
- JENKINS, H. When Piracy Becomes Promotion. *Technology review* [online]. 10. 8. 2004 [cit. 2011-8-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.technologyreview.com/news/402969/when-piracy-becomes-promotion/>>.
- JENTCH, N. Harry Potter and the Tower of Babel. In WHITED, L. *The Ivory Tower and Harry Potter: Perspectives on a Literary Phenomenon*. Columbia: University of Missouri Press, 2002. s. 285-301. [cit. 2011-8-17]. Dostupný také online z WWW: <<http://site.ebrary.com/lib/cuni/docDetail.action?docID=10048231>>.
- KOKEŠ, R. Jak to bylo s nelegálním překladem Harryho Pottera aneb Harry Potter už popáté. *ToP*. 2003, č. 69. Dostupný také online z WWW: <http://www.jtpunion.org/spip/article.php3?id_article=52>.
- KOTRBA, Š. HP7 CZ aneb Harry Potter vlastním nákladem. *Britské listy* [online]. 5. 8. 2007 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://blisty.cz/art/35658.html>>.
- KOTRBA, Š. Policie vyšetřuje překladatele Harryho Pottera. *Britské listy* [online]. 29. 11. 2005 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://blisty.cz/art/25945.html>>.

KOTRBA, Š. Neoficiální překlad Harryho Pottera do češtiny už je na světě. *Britské listy* [online]. 27. 7. 2005 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <<http://blisty.cz/art/24304.html>>.

KOTTASOVÁ, I. Harry Potter česky: poslední díl je tu, konec už všichni znají. *HN.IHNED.cz* [online]. 30. 1. 2008 6:24 [cit. 2012-3-15]. Dostupný z WWW: <<http://hn.ihned.cz/c1-22855500-harry-potter-cesky-posledni-dil-je-tu-konec-uz-vsichni-znaji>>.

KRÁLÍKOVÁ, Z. *Ochrana duševního vlastnictví v rámci WTO* [online]. Brno 2009. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Katedra mezinárodního a evropského práva. [cit. 2012-2-27]. Dostupná z WWW: <http://is.muni.cz/th/124190/pravf_m/Diplomova_prace.pdf>.

LEIFER, A. Harry Potter and the Battle of the International Copyright Law. In *The Boothe Prize Essays 2004*. Stanford: VPUE Stanford University, 2004. s. 57-67. [cit. 2011-8-16]. Dostupný také online z WWW: <http://www.stanford.edu/dept/undergrad/cgi-bin/drupal_ual/sites/default/files/common/docs/pwr_bootheprize_04.pdf>.

LEONARD, S. Celebrating Two Decades of Unlawful Progress: Fan Distribution, Proselytization Commons, and the Explosive Growth of Japanese Animation. *UCLA Entertainment Law Review* [online]. Spring 2005 [cit. 2012-2-13]. Dostupný z WWW: <http://www.corneredangel.com/amwess/papers/unlawful_progress.pdf>.

LEVÝ, J. *Umění překladu*. 2. dopln. vyd. Praha: Panorama, 1983. 396 s.

MACEK, J. *Fandom a text*. Praha: Triton, 2006. 148 s.

MACHÁČEK, D. Harry Potter mluví česky. Nelegálně. *iDNES.cz* [online]. 4. 7. 2003 0:01 [cit. 2011-8-16]. Dostupný z WWW: <http://kultura.idnes.cz/harry-potter-mluvi-cesky-nelegalne-duv-/literatura.aspx?c=A030703_203224_literatura_mad>.

MACHÁČKOVÁ, H. *Význam členství v online fanouškovské komunitě pro adolescenty* [online]. Brno 2008. Diplomová práce (Bc.). Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra psychologie. [cit. 2012-2-13]. Dostupná z WWW: <http://is.muni.cz/th/110415/fss_b/>.

MALECKÝ, R. Kvůli Potterovi hrozí vězení. *Lidovky.cz* [online]. 7. 12. 2005 14:29 [cit. 2011-8-15]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/kvuli-potterovi-hrozi-vezeni-dkc-/ln_domov.asp?c=A051207_142914_ln_domov_blh>.

MEDEK, P. Osobní rozhovor K. E. s překladatelem série o Harry Potterovi Pavlem Medkem. Praha. 3. 5. 2012.

MEDETSKY, A. New Harry Potter Book Hits Ru.net. *St. Petersburg Times* [online]. 26. 7. 2005, issue 1090 [cit. 2012-2-22]. Dostupný z WWW: <http://www.sptimes.ru/index.php?action_id=2&story_id=256>.

- MIKLÍK, A. Na co ani Harry Potter nestačí. *Lupa.cz* [online]. 9. 12. 2005 6:20 [cit. 2012-3-1]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/na-co-ani-harry-potter-nestaci/>>.
- MOJŽÍK, M. RE: *Spolupráce na diplomové práci o amatérských překladech Harry Pottera* [elektronická pošta]. Message to: Kateřina Ešnerová. 2. 4. 2012 10:43 [cit. 2012-4-25]. Osobní komunikace.
- MÜLLER, O. Osobní rozhovor K. E. s odpovědným redaktorem série o Harry Potterovi Ondřejem Müllerem. Praha. 23. 5. 2012.
- MUÑOZ-SÁNCHEZ, P. Video Game Localisation for Fans by Fans: The Case of Romhacking. *The Journal of Internalisation and Localisation*. 2009, vol. 1 [cit. 2011-8-15] s. 168-185. Dostupný z WWW: <http://mediarumba.com/wp-content/uploads/2010/07/JIAL_2009_1_2009_APA.pdf>.
- NĚMCOVÁ, T. Odpovědi v písemném dotazníku pro amatérské překladatele. 6. 5. 2012. Viz Příloha 2.
- O'HAGAN, M. Evolution of User-generated Translation: Fansubs, Translation Hacking and Crowdsourcing. *The Journal of Internalisation and Localisation*. 2009, vol. 1 [cit. 2011-8-15] s. 94-116. Dostupný z WWW: <http://mediarumba.com/wp-content/uploads/2010/07/JIAL_2009_1_2009_APA.pdf>.
- OSTROUCHOV, P. Písemné vyjádření k autorskoprávním otázkám amatérského překladu Harry Pottera do češtiny zaslaným K. E. 12. 4. 2012. Viz Příloha 3.
- PENROD, L. Just Pottering Around: Impersonation and Translating The Case of Harry Potter. *TranscUlturAl* [online]. 2010, vol. 1,3 [cit. 2011-8-17] s. 19-30. Dostupný z WWW: <<http://ejournals.library.ualberta.ca/index.php/TC>>.
- PETRŮ, J. *Video Game Translation in the Czech Republic – from fan era to professionalism* [online]. Brno 2011. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova Univerzita. Filozofická fakulta. Katedra anglistiky a amerikanistiky. [cit. 2011-9-13]. Dostupná z WWW: <http://is.muni.cz/th/134766/ff_m/Video_Game_Translation_in_the_Czech_Republic.pdf>.
- POPOVIČ, A. *Teória umeleckého prekladu*. 1. vyd. Bratislava: Tatran, 1975. 293 s.
- RÁB, L. *Základní přehled autorského práva v České republice* [online]. 25. 4. 2006 [cit. 2012-3-15]. Dostupný z WWW: <http://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=z%C3%A1kladn%C3%AD%20p%C5%99ehled%20autorsk%C3%A9ho%20pr%C3%A1va%20v%20%C4%8Desk%C3%A9%20republice&source=web&cd=1&ved=0CGIQFjAA&url=http%3A%2F%2Frko.zcu.cz%2Ffile%2Fautor.doc&ei=AqoWUKLfOcKphAeNv4HQBg&usg=AFQjCNH81U1T3FM2NSwH_O9L5a-p8iLAWA>.

RICHARDSON, A. China's Harry Potter publisher denounces amateur translations. *TheBookSeller.com* [online]. 1. 8. 2007 [cit. 2011-8-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.thebookseller.com/news/chinas-harry-potter-publisher-denounces-amateur-translations.html>>.

SPENCER, R. China pulls the plug on Harry Potter translations. *The Telegraph* [online]. 2. 8. 2007 00:02 BST [cit. 2011-8-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.telegraph.co.uk/culture/books/3666914/China-pulls-the-plug-on-Harry-Potter-translation.html>>.

ŠÝKORA, M. *Duševní vlastnictví a informační síť* [online]. Brno 2007. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Katedra teorie práva. [cit. 2012-3-2]. Dostupná z WWW: <http://is.muni.cz/th/77093/pravf_m/>.

ŠEVČÍKOVÁ, J. *RE: Spolupráce na diplomové práci o amatérských překladech Harry Pottera* [elektronická pošta]. Message to: Kateřina Ešnerová. 10. 5. 2012 11:39 [cit. 2012-5-10]. Osobní komunikace.

ŠVELCH, J. *Překladové a sociální aspekty amatérského překladu televizních seriálů*. Praha 2011. Diplomová práce (Mgr.). Karlova Univerzita. Filozofická fakulta. Ústav translatologie.

VALERO-GARCÉS, C. Translating the imaginary world in the Harry Potter series or how Muggles, Quaffles, Snitches, and Nickles travel to other cultures. *Quaderns. Revista de traducció*. 2003, issue 9. [cit. 2011-8-15]. Dostupný také online z WWW: <<http://ddd.uab.cat/pub/quaderns/11385790n9p121.pdf>>.

VÁCLAVÍKOVÁ, E. *Translation of Proper Nouns and Neologisms in Harry Potter* [online]. Brno 2006. Diplomová práce (Bc.). Masarykova univerzita. Filozofická fakulta. Katedra anglistiky a amerikanistiky. [cit. 2012-5-3]. Dostupná z WWW: <http://is.muni.cz/th/109069/ff_b/>.

VALÍČEK, A. *Autorské právo a internet, problematika pirátství* [online]. Diplomová práce (Mgr.). Olomouc 2011. Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. [cit. 2012-3-1]. Dostupná z WWW: <http://theses.cz/id/evp5ch/Diplomova_prace.pdf?info=1;isshlret=Copyright%3B;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3DCopyright%20a%20jeho%20budoucnost%20z%20hlediska%20ochrany%20du%20C5%A1evn%20C3%ADho%20vlastnictv%C3%AD%26start%3D>.

WILLSHER, K. Harry Potter and the boy wizard translator. *The Guardian* [online]. 9. 8. 2007 17:51 BST [cit. 2011-8-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.guardian.co.uk/world/2007/aug/08/france.harrypotter>>.

WYLER, L. Harry Potter for Children. *Meta*. 2003, vol. 48, no. 1-2, s. 5-14.

ZAVADIL, J. *Nové otázky autorskoprávní ochrany díla v kyberprostoru* [online]. Brno 2006. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita. Právnická fakulta. Katedra občanského práva. [cit. 2012-2-27]. Dostupná z WWW: <http://is.muni.cz/th/68284/pravf_m/>.

ZVĚŘINA, J. Odpovědi v písemném dotazníku pro amatérské překladatele. 3. 4. 2012. Viz Příloha 2.

Právní dokumenty

Česko. Zákon č. 121 ze dne 7. dubna 2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 36. Dostupný také online z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb036-00.pdf>>.

Česko. Zákon č. 216 ze dne 25. dubna 2006, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 72. Dostupný také online z WWW: <<http://www.mkcr.cz/assets/autorske-pravo/vnitrostatni-pravni-predpisy/sb072-06.pdf>>.

Česko. Zákon č. 168 ze dne 22. dubna 2008, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 53. Dostupný také online z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2008/sb053-08.pdf>>.

Česko. Zákon č. 127 ze dne 31. března 2005 o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 43. Dostupný také online z WWW: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/micr/scripts/detail.php_id_205.html>.

Česko. Zákon č. 468/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 160. Dostupný také online z WWW: <<http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-6-prosince-2011-kterym-se-meni-zakon-c-1272005-sb-o-elektronickych-komunikacich-a-o-zmene-nekterych-souvisejicich-zakonu-zakon-o-elektronickych-komunikacich-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-a-nektere-dalsi-zakony-18718.html>>.

Bernská úmluva ze dne 9. září 1886 ve znění pozdějších předpisů. Anglická verze. Dostupná online z WWW: <http://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/ip/berne/pdf/trtdocs_wo001.pdf>.

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví ze dne 15. dubna 1994. Anglická verze. Dostupná online z WWW: http://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf.

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o právu autorském ze dne 20. prosince 1996. Anglická verze. Dostupná online z WWW: http://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/ip/wct/pdf/trtdocs_wo033.pdf.

EU. Směrnice č. 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci některých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti. In *Úřední věstník*. 2001, L 167, s. 10-19. Dostupná také online z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001L0029:CS:HTML>.

EU. Směrnice č. 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví. In *Úřední věstník*. 2004, L157/45, s. 32-39. Dostupná také online z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:17:02:32004L0048:CS:PDF>.

Slovníky a příručky

BRATKOVÁ, Eva. (zprac.). *Metody citování literatury a strukturování bibliografických záznamů podle mezinárodních norem ISO 690 a ISO 690-2 : metodický materiál pro autory vysokoškolských kvalifikačních prací* [online]. Verze 2.0, aktualiz. a rozšíř. Praha: Odborná komise pro otázky elektronického zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací, Asociace knihoven vysokých škol ČR, 2008-12-22 [2011-09-18].

FILIPEC, J., DANEŠ, F. aj. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 3 vyd. Praha: Academia, 2006. 647 s.

KARLÍK, P., RUSÍNOVÁ, Z. aj. *Příruční mluvnice češtiny*. 2. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. 799 s.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník pro amatérské překladatele

DOTAZNÍK

Tento dotazník slouží k získání informací od amatérských překladatelů knih o Harry Potterovi do češtiny pro účely diplomové práce *Harry Potter v oficiálním a amatérském překladu* vypracovávané na Ústavu translatologie FF UK.

Odpovězte prosím na následující otázky. Pokud vám některé z nich nebudou připadat relevantní (např. jste nepůsobil/a v překladatelském týmu, ale překlad vypracovával/a samostatně), můžete je nechat nezodpovězené. Pokud byste měl/a jakékoli další poznámky nebo komentáře k tématu amatérského překladu, napište je prosím na konec dotazníku.

Pokud si nepřejete zveřejnit své jméno, vyplňte pouze nick, pod kterým jste vystupoval/a v překladu; pod tímto nickem vás pak budu zmiňovat i ve své práci.

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Jméno/nick

Věk

Povolání/obor studia

Úroveň znalostí angličtiny

Kde jste se naučil/a anglicky?

Na překladu kterého dílu Harry Pottera jste se podílel/a?

MOTIVACE

- Považujete se za fanouška Harry Pottera? Jakým způsobem se to projevuje/projevovalo (navštěvování fanouškovských stránek, fan fiction atd.)?
- Četl/a jste před tím, než jste se zapojil/a do práce na překladu, všechny předchozí díly série? V jakém jazyce?
- Co podle vás vedlo fanoušky k tomu, aby začali vytvářet své vlastní překlady?
- Jaká byla hlavní funkce vašeho překladu (proč jste na něm pracoval/i)?
- Co motivovalo vás osobně, abyste začal/a překládat/zapojil/a se do práce na překladu?
- Bavilo vás překládání?

- Co vám práce na překladu přinesla? Byla to pro vás obohacující zkušenost?

PŘEKLADATELSKÝ TÝM

- Jak jste se dozvěděl/a, že probíhají práce na amatérském překladu?
- Přidal/a jste se k práci na překladu z vlastní iniciativy, nebo vás někdo oslovil?
- Znal/a jste některého z členů překladatelského týmu (osobně/z online komunikace např. na fanouškovských stránkách)?
- Jaká byla vaše pozice v překladatelském týmu (jak jste se na vzniku překladu konkrétně podílel/a)?
- Kolik měl překladatelský tým členů?
- Existovala v týmu určitá hierarchie? Mohli si např. lepší/zkušenější překladatelé vybírat, které části budou překládat?
- Existovala v rámci týmu možnost postupu (např. z korektora na překladatele)?
- Jak probíhala vzájemná komunikace mezi členy týmu (ICQ, email, Skype atd.)?

PROCES PŘEKLADU

- Jakým způsobem a kdy jste získal/i text originálu (z internetu, z knihkupectví atd.)?
- Jak jste si mezi sebou rozdělovali části na překlad? Po jakých úsecích jste překládali (kapitoly, kratší části)?
- Kdo části na překlad přiděloval jednotlivým překladatelům?
- Věděl překladatel předem, které části bude překládat, nebo mu byla další část přidělena, až když předchozí odevzdal?
- Jak dlouho trvalo přeložit jednu kapitolu?
- Jak důležitá byla rychlost překladu? Byla důležitější rychlost, nebo kvalita?
- Existovala nějaká předem daná pravidla, která měli překladatelé dodržovat, aby byla zajištěna konzistentnost překladu (např. jak překládat vlastní jména, atd.)? Stanovil/a jste si pro sebe určitá obecná pravidla, kterými se při překladu budete řídit?
- Jak moc jste se při překladu řídil/i oficiálním překladem pana Medka?
- Četl/a jste celou knihu před tím, než jste začal/a pracovat na překladu jednotlivých částí?
- Jaké nástroje jste při překladu používal/a (anglicko-český slovník, výkladový slovník, glosář na fanouškovských stránkách atd.)?

- Jak probíhal samotný proces překladu? Přečetl/a jste si nejdřív celý text, který jste měl/a překládat? Překládal/a jste po slovech, větách? Jak důležité pro vás bylo, aby zněl výsledný překlad přirozeně? Jak jste řešil/a případné překladatelské problémy?
- Konzultoval/a jste překlad s někým?
- Četl/a jste překlady svých kolegů? Inspiroval/a jste se jejich řešeními nebo stylem?
- Jak a komu jste hotový překlad odevzdával/a?
- Probíhala korektura? Kdo ji dělal (člověk, který sám překládal, nebo někdo, kdo se soustředil pouze na korekturu)? Komunikovali spolu korektor a překladatel, nebo byla korektura čistě v rukou korektora?
- Kdo rozhodoval o tom, že překlad dané části už je možné zveřejnit?
- Upravoval se překlad ještě nějak po zveřejnění, nebo byla zveřejněná verze považována za definitivní a dále se již neměnila?
- Jakým způsobem byl překlad zveřejňován/distribován fanouškům?

KVALITA PŘEKladU A VZTAH K OFICIÁLNÍMU PŘEKladU

- Jak hodnotíte oficiální překlad pana Medka? Líbí se vám? Vytkl/a byste mu něco?
- Je to „fér“ pracovat na amatérském překladu, když víte, že vyjde překlad oficiální?
- Zabýval/i jste se otázkou, zda svou činností neporušujete zákon?
- Byl podle vás amatérský překlad v něčem lepší, než překlad oficiální?
- Mohl amatérský překlad tomu oficiálnímu konkurovat (mohl např. ohrozit jeho prodej)? Zamýšlel/i jste svým překladem oficiálnímu překladu konkurovat?
- Měl podle vás amatérský překlad nějaké slabiny? Jaké?
- Jak překlad hodnotili čtenáři, jaké byly jejich reakce?
- Překvapil vás zájem médií o amatérské překlady? Jak jste na tento zájem reagoval/i?
- Báł/i jste se v souvislosti s amatérským překladem případného postihu?

5. DíL

- Kdo všechno se ve skutečnosti podílel na překladu (jednalo se o kolektivní překlad, nebo byla autorkou pouze Starkiller)?
- Jak došlo ke zveřejnění překladu?

- Jakým způsobem se na vzniku překladu a jeho zveřejnění podílel Marek Mojžík, kterého citovala média?
- Jak jste reagovali, když jste se dozvěděli, že nakladatelství Albatros podalo kvůli amatérskému překladu trestní oznámení?
- Kdo přesměroval stránky, kde se překlad nacházel, na stránky nakladatelství Albatros?
- Pokračovaly práce na překladu i poté, co bylo podáno trestní oznámení? Jak docházelo k šíření překladu?
- Jak probíhala vaše vzájemná komunikace s nakladatelstvím Albatros?
- Víte, proč se nakladatelství nakonec rozhodlo trestní oznámení stáhnout? Byli jste o tom informováni?
- Jak byste tuto zkušenost shrnul/a? Jak byste zhodnotil/a chování a postoje zúčastněných stran?

6. DÍL

- Jaký byl vztah mezi stránkou PotterHarry.net a amatérskými překladateli (zajišťovali správci serveru nábor překladatelů, byli iniciátory překladu, atd.)?
- Jak bylo možné překlad ze stránek PotterHarry.net získat? Jakým způsobem se šířil poté, co byl odkaz na něj ze stránek odstraněn?
- Co obsahovalo prohlášení, které jste zaslali redakci serveru iDNES.cz?
- Jak jste se dozvěděli o tom, že váš amatérský překlad vyšetřuje policie?
- Komunikovali jste ohledně amatérského překladu s nakladatelstvím Albatros?
- Bylo nakonec stíhání zastaveno?
- Jak byste zhodnotil/a chování a postoje zúčastněných stran?
- Jaké měla tato událost důsledky pro fanouškovskou komunitu kolem stránek PotterHarry.net?

7. DÍL

- Jaká byla vaše reakce na dopis, který jste obdrželi od zástupců J. K. Rowlingové? Čeho se dopis týkal?
- Komunikoval/i jste v této věci s nakladatelstvím Albatros případně přímo se zástupci autorky? Pokud ano, jak se k celé věci vyjádřili?

- Pokračoval/i jste s prací na překladu či korekturách i poté, co jste v reakci na zmiňovaný dopis překlad ze stránek stáhl/i?
- Jakým způsobem se překlad šířil poté, co byl z vašich stránek odstraněn?
- Jak se nakonec tato záležitost uzavřela?
- Jak byste tuto zkušenost shrnul/a? Jak byste zhodnotil/a chování a postoje zúčastněných stran?

DALŠÍ POZNÁMKY A KOMENTÁŘE

DĚKUJI ZA VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU.

V PŘÍPADĚ ZÁJMU PŘEČÍST SI HOTOVOU DIPLOMOVOU PRÁCI MĚ NEVÁHEJTE KONTAKTOVAT.

Příloha 2: Vyplněné dotazníky

Jan Zvěřina

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Jméno/nick – Jan Zvěřina / Milo Minderbinder

Věk: 23 (v době překladu 15-16 ? nevím)

Povolání/obor studia – tenkrát sem nestudoval, dnes právo, ekonomka

Úroveň znalostí angličtiny – tenkrát stredoškolská, dnes CAE

Kde jste se naučil/a anglicky? – ve škole

Na překladu kterého dílu Harry Pottera jste se podílel/a?

Jako jeden z úzkého vedení stránky potterharry.net (v rámci které se vlastně celý překlad šestého dílu organizoval, jsem byl přímo v centru dění, spolu s dalšími několika. Celé to „organizoval“ HJP alias Martin Macek - <http://www.blisty.cz/art/26184.html> viz zde přesné info.

Sám sem přeložil asi jednu a půl kapitoly a koordinoval překlad dalších 2-3. V pozdějších fázích práce (češtinářky přepisovali naši strojově přeloženou angličtinu) jsem se již stál stranou. Později sem i odmítl – na radu právně vzdělaných rodičů – rozhovor s časopisem Týden (který proběhl nakonec jen s HJP a dívkou vystupující pod jménem gwareth – kontakt bych možná dohledal)

MOTIVACE

- Považujete se za fanouška Harry Pottera? Jakým způsobem se to projevuje/projevovalo (navštěvování fanouškovských stránek, fan fiction atd.)?

Tak samozřejmě že ano. Dnes už to jde mimo mě, ale tenkrát mě to moc bavilo.. Jak se to projevovalo? Založil sem vlastní web o HP tématice, než mě zlanal HJP a začal sem dělat pro potterharry.net. Taky se zkoušel psát vlastní fanfiction (přečetl sem tuny) ale nakonec sem to přenechal talentovanějším jedincům.

- Četl/a jste před tím, než jste se zapojil/a do práce na překladu, všechny předchozí díly série? V jakém jazyce?

Ano. Všechny v češtině. Již pátý díl sem ale četl na internetu, což nás všechny inspirovalo k tomu dělat překlad šestého – pro zajímavost. Text šestého dílu sme měli od kolegů z anglického mugglenetu (něco jako CNN Harrypotterovského zpravodajství) 12 hodin po oficiálním uvedení. Týden na to byla první betaverze překladu, které pak koloval po webech které s ním kolikrát ani neměli nic společného – potterweb, harry-potter.cz, harrypotter.cz – překlad začal žít vlastním životem.

- Co podle vás vedlo fanoušky k tomu, aby začali vytvářet své vlastní překlady?

Viz výše. Především přílišná doba mezi anglickou a českou verzí. Než abychom nechali ostatní čekat, tak sme to přeložili i když hůře. Ono se to dneska špatně chápe, ale byla obrovská touha po tom vědět jak bude celý příběh pokračovat.

- Jaká byla hlavní funkce vašeho překladu (proč jste na něm pracoval/i)?

Viz předchozí otázka.

- Co motivovalo vás osobně, abyste začal/a překládat/zapojil/a se do práce na překladu?

Nevím, možná touha být při tom, když se dělá něco velkého.

- Bavilo vás překládání?

Ani moc ne.

- Co vám práce na překladu přinesla? Byla to pro vás obohacující zkušenost?

Zkušenost jak jednoduše najdete desítky, stovky dobrovolníků pokud jde o věc kterou chtějí dělat a jak úžasně rychle se dokáží zorganizovat.

PŘEKLADATELSKÝ TÝM

- Jak jste se dozvěděl/a, že probíhají práce na amatérském překladu?

Už několik týdnů než to začlo jsem o tom mluvil.

- Přidal/a jste se k práci na překladu z vlastní iniciativy, nebo vás někdo oslovil?

Z vlastní iniciativy.

- Znal/a jste některého z členů překladatelského týmu (osobně/z online komunikace např. na fanouškovských stránkách)?

Většinu z těch co to organizovali. Některé i osobně ze srazů webových stránek.

- Jaká byla vaše pozice v překladatelském týmu (jak jste se na vzniku překladu konkrétně podílel/a)?

Viz výšs

- Kolik měl překladatelský tým členů?

Tipnul bych to tak na 30 lidí. Spíš se zeptejte Martina Macka, ten má přesné info.

- Existovala v týmu určitá hierarchie? Mohli si např. lepší/zkušenější překladatelé vybírat, které části budou překládat?

Ano existovala, ale vybíralo se stylem – až to přeložíš tak to pošli. Protože hodně lidí by naslibovalo 5 kapitol na konci a pak skutek by utek :) I když někteří otestovaní spolupracovníci si něco mohli zamluvit. Zájem byl především o konec a začátek.

- Existovala v rámci týmu možnost postupu (např. z korektora na překladatele)?

Haha ... to všechno proběhlo tak rychle – Každý dělal co uměl a co chtěl dělat. Když to někdo uměl lépe – přišel a opravil. Ale nějaký ty budeš dělat tohle, ty tamto moc nebylo. Ale byli extra lidi na češtinu.

- Jak probíhala vzájemná komunikace mezi členy týmu (ICQ, email, Skype atd.)?

Skype byl tenkrát v plenkách. Zásadně icq. Občas teamspeak.

PROCES PŘEKLADU

- Jakým způsobem a kdy jste získal/i text originálu (z internetu, z knihkupectví atd.)?

Viz nahoře. V souboru doc.

- Jak jste si mezi sebou rozdělovali části na překlad? Po jakých úsecích jste překládali (kapitoly, kratší části)?

Viz nahoře, po kapitolách.

- Kdo části na překlad přiděloval jednotlivým překladatelům?

HJP alias Martin Macek, ale spíš opravdu šlo o to přeložit co umíš a pošli cos přeložil.

- Věděl překladatel předem, které části bude překládat, nebo mu byla další část přidělena, až když předchozí odevzdal?

Huh... to nevím, to fakt nebylo takhle moc plánované.

- Jak dlouho trvalo přeložit jednu kapitolu?

Myslím že jsem to zvládl za den.

- Jak důležitá byla rychlost překladu? Byla důležitější rychlost, nebo kvalita?

Nejdřív rychlost, všechno tak nak přeložit at víme o cem tak knizka je a pak se vychytávala kvalita. Verzi existovalo více.

- Existovala nějaká předem daná pravidla, která měli překladatelé dodržovat, aby byla zajištěna konzistentnost překladu (např. jak překládat vlastní jména, atd.)? Stanovil/a jste si pro sebe určitá obecná pravidla, kterými se při překladu budete řídit?

Vůbec. To se dělalo až po prvním hrubém překladu. Ale každý znal knížky takže všichni používali Bradavice a Brumbál a ne Hogwarts nebo Dumbledore.

- Jak moc jste se při překladu řídil/i oficiálním překladem pana Medka?

Viz předchozí. Úplně.

- Četl/a jste celou knihu před tím, než jste začal/a pracovat na překladu jednotlivých částí?

Ne. Nejdřív sem přeložil jeden a půl kapitoly a asi až 2 měsíce potom knihu.

- Jaké nástroje jste při překladu používal/a (anglicko-český slovník, výkladový slovník, glosář na fanouškovských stránkách atd.)?

Slovník.cz a strojový překladač – ten občas dost pomáhal, kolikrát stačilo upravit je několik slov.

- Jak probíhal samotný proces překladu? Přečetl/a jste si nejdřív celý text, který jste měl/a překládat? Překládal/a jste po slovech, větách? Jak důležité pro vás bylo, aby zněl výsledný překlad přirozeně? Jak jste řešil/a případné překladatelské problémy?

Po větách. Občas odstavcích když sem nechápal kontext. Jak zněl výsledný překlad bylo na starost těch našich holek češtinářek. Překladatelské problémy sem neřešil. ☺ Když sem opravdu nevěděl, nechal sem to anglicky a on už se s tím někdo popral za mě.

- Konzultoval/a jste překlad s někým?

Ne. Jen drobnosti.

- Četl/a jste překlady svých kolegů? Inspiroval/a jste se jejich řešeními nebo stylem?

Nečetl.

- Jak a komu jste hotový překlad odevzdával/a?

Mailem.

- Probíhala korektura? Kdo ji dělal (člověk, který sám překládal, nebo někdo, kdo se soustředil pouze na korekturu)? Komunikovali spolu korektor a překladatel, nebo byla korektura čistě v rukou korektora?

Viz výše. Komunikace mezi hrubým překladatelem a korektorem nebyla. Nebo mi o tom alespoň nikdo neřekl :D Ne vážně myslím že ne.

- Kdo rozhodoval o tom, že překlad dané části už je možné zveřejnit?

HJP měl plán, zveřejňovali sme až celek.

- Upravoval se překlad ještě nějak po zveřejnění, nebo byla zveřejněná verze považována za definitivní a dále se již neměnila?

Existovalo víc verzí... Furt se to měnilo :-D

- Jakým způsobem byl překlad zveřejňován/distribuván fanouškům?

Nejdřív sme byli paranoidní takže po mailech lidem kteří nechali maila v komentáři, pak už sme se na to nějak vykašlali a šlo to naplno.

KVALITA PŘEKladU A VZTAH K OFICIÁLNÍMU PŘEKladU

- Jak hodnotíte oficiální překlad pana Medka? Líbí se vám? Vytkl/a byste mu něco?

Profík. Super překlad. Myslím ale že nakonec nepoužil slovo obletníky které vymyslela překladatelka pátého dílu. To mi přijde škoda. Už sem zapomněl jeho variantu ale vím že mě zarazilo jak je ubohá ve srovnáním s tímto překladem.

- Je to „fěr“ pracovat na amatérském překladu, když víte, že vyjde překlad oficiální?

Je fer zazpívat si pískníku, když víte že ještě nevyšla na albu?

- Zabýval/i jste se otázkou, zda svou činností neporušujete zákon?

Ani moc ne, nepředpokládal sem že by do toho albatros šel.. ale ostatní měli občas strach. HJP byl snad dokonce na výsledku.

- Byl podle vás amatérský překlad v něčem lepší, než překlad oficiální

V rychlosti.. jinak v nicem, dyt se to sotva dalo číst. První opravdu solidní verze byla až 2 měsíce po vydání první verze – v te ste pochopili děj, ale to bylo všechno. Barvitě popisování atmosféry se opravdu nekonalo.

- Mohl amatérský překlad tomu oficiálnímu konkurovat (mohl např. ohrozit jeho prodej)?
Zamýšlel/i jste svým překladem oficiálnímu překladu konkurovat?

Nezamýšleli. Nemohl ohrozit prodej. To je tuším i empiristicky doloženo.

- Měl podle vás amatérský překlad nějaké slabiny? Jaké?

Snad všechny :-D Jedním slovem úroveň.

- Jak překlad hodnotili čtenáři, jaké byly jejich reakce?

Napůl byli rádi že si to mohou přečíst a ví jak to dopadne, napůl zklamání z kolísající kvality.

- Překvapil vás zájem médií o amatérské překlady? Jak jste na tento zájem reagoval/i?

Ani moc ne. Viz otázky výše.

- Báli/i jste se v souvislosti s amatérským překladem případného postihu?

Vůbec. Ale někteří ostatní a především naši ano. Pamatuji si jak se na mě občas ostatní obraceli s tím jak to teď bude a jestli pujdou sedet, všechny sem se snažil uklidnit.. Nakonec mi HJP i vyčítal že sem se o to nestaral, zatímco on by na výsledku atd.

6. DÍL

- Jaký byl vztah mezi stránkou PotterHarry.net a amatérskými překladateli (zajišťovali správci serveru nábor překladatelů, byli iniciátory překladu, atd.)?

Tohle zní jako nějaká policejně položená otázka... Ano ano?

- Jak bylo možné překlad ze stránek PotterHarry.net získat? Jakým způsobem se šířil poté, co byl odkaz na něj ze stránek odstraněn?

Viz výše.

- Co obsahovalo prohlášení, které jste zaslali redakci serveru idnes.cz?

To sem já nepsal, netuším.

- Jak jste se dozvěděli o tom, že váš amatérský překlad vyšetřuje policie?

Z médií. Od ostatních.

- Komunikovali jste ohledně amatérského překladu s nakladatelstvím Albatros?

Já ne, zkuste se zeptat pana Macka. Ale má teď rodinu, nevím jestli odpoví.

- Bylo nakonec stíhání zastaveno?

Doufám ☺ Myslím že ani nezačalo abych pravdu řekl. Ani nikdo nebyl obviněn.

- Jak byste zhodnotil/a chování a postoje zúčastněných stran?

Albatros dokázal že není schopen flexibilně reagovat. Zbytečná medializace, zbytečný strach desítek dětí. Ale negativní reklama je taky reklama.

- Jaké měla tato událost důsledky pro fanouškovskou komunitu kolem stránek PotterHarry.net?

Ta komunita byla velmi silná předtím i potom.

Zuzana Němcová

ZÁKLADNÍ INFORMACE

Jméno/nick gwareth

Věk 26

Povolání/obor studia učitelka angličtiny/pedagogická fakulta - angličtina

Úroveň znalostí angličtiny CAE (C1)

Kde jste se naučil/a anglicky? Škola, kurzy, Anglie

Na překladu kterého dílu Harry Pottera jste se podílel/a? překlady jiných textů týkajících se HP¹²⁶

MOTIVACE

- Považujete se za fanouška Harry Pottera? Jakým způsobem se to projevuje/projevovalo (navštěvování fanouškovských stránek, fan fiction atd.)?

Ano, působila jsem asi 3 roky na stránkách potterharry.net, nejdřív jako překladatelka novinek a nejrůznějších teorií, později jako šéfka news. Fanfiction jsem četla, ale spíš ojediněle.

- Četl/a jste před tím, než jste se zapojil/a do práce na překladu, všechny předchozí díly série? V jakém jazyce?

Četla jsem před vydáním šestky všechny díly, z toho některé v angličtině, právě proto jsem se nakonec rozhodla, že se na překladu nechci podílet.

- Co podle vás vedlo fanoušky k tomu, aby začali vytvářet své vlastní překlady?

Dlouhá doba oficiálního překladu a neustálé odklady.

- Bavilo vás překládání?

Překládání mě vždycky bavilo a baví mě pořád.

- Co vám práce na překladu přinesla? Byla to pro vás obohacující zkušenost?

I když jsem se nepodílela přímo na překladu knihy, tak práce a překlady pro PH.net mi rozhodně přinesly spoustu zkušeností.

PŘEKLADATELSKÝ TÝM

- Jak jste se dozvěděl/a, že probíhají práce na amatérském překladu?

Od kamarádů, ze společné komunikace.

¹²⁶ Vzhledem k tomu, že se Tereza Němcová přímo na překladu šestého dílu *Harry Potter and the Half-Blood Prince* nepodílela, ponechala velké množství otázek nezodpovězených. Zde uvedeme pouze ty, na něž v dotazníku odpověděla.

- Znal/a jste některého z členů překladatelského týmu (osobně/z online komunikace např. na fanouškovských stránkách)?

Ano

- Kolik měl překladatelský tým členů?

Přesná čísla neznám, ale vím, že to byl poměrně rozsáhlý tým

KVALITA PŘEKLADU A VZTAH K OFICIÁLNÍMU PŘEKLADU

- Jak hodnotíte oficiální překlad pana Medka? Líbí se vám? Vytkl/a byste mu něco?

Překlady pana Medka jsou určitě kvalitní. Příliš se mi nezamlouvá styl překladu hlavně první, možná i druhé knihy, který mi připadá oproti originálu hodně dětský a to je trochu škoda. Pak jsou tu některá osobní jména, o kterých se vedly sáhodlouhé diskuze na stránkách, naproti tomu jiná jména jsou přeložena skvěle.

- Je to „fér“ pracovat na amatérském překladu, když víte, že vyjde překlad oficiální?

Myslím, že většina lidí si stejně nakonec knihu koupila, i když před tím třeba amatérský překlad četli, snad tedy nakladatelství příliš neutrpělo. Co se týká práce samotné, nikdo nikoho nenutil překlad vytvářet, já sama jsem toho dobrým příkladem, a už vůbec nikdo nikoho nenutil tyto překlady číst. Naopak bych řekla, že fanovské překlady reagovaly hodně na poptávku, protože zájem o ně byl velký.

- Zabýval/i jste se otázkou, zda svou činností neporušujete zákon?

Velmi. Nakonec jsme z toho měli velké problémy, ale naštěstí všechno dobře dopadlo.

- Mohl amatérský překlad tomu oficiálnímu konkurovat (mohl např. ohrozit jeho prodej)?
Zamýšlel/i jste svým překladem oficiálnímu překladu konkurovat?

Viz výše. Nemyslím, že by bylo záměrem konkurovat oficiálnímu překladu, spíš jak už jsem psala si chtěli lidé přečíst knížku co nejdřív, i když neuměli anglicky. Většina fanoušků si nakonec knihu stejně koupí, už kvůli tomu, aby měli celou sérii.

- Bál/i jste se v souvislosti s amatérským překladem případného postihu?

Ta hrozba byla dost reálná.

6. DÍL

- Jaký byl vztah mezi stránkou PotterHarry.net a amatérskými překladateli (zajišťovali správci serveru nábor překladatelů, byli iniciátory překladu, atd.)?

PH.net byl základnou týmu překladatelů, včetně jejich náboru, koordinace atd.

- Jak bylo možné překlad ze stránek PotterHarry.net získat? Jakým způsobem se šířil poté, co byl odkaz na něj ze stránek odstraněn?

Myslím, že stačilo napsat někomu z vedení překladu nebo PH.netu a také se samozřejmě překlad šířil v pozadí, mezi jednotlivými čtenáři. Už je to ale docela dávno a tohle si moc nepamatuji.

- Jak jste se dozvěděli o tom, že váš amatérský překlad vyšetřuje policie?

Já osobně od vedení.

- Bylo nakonec stíhání zastaveno?

Ano

- Jak byste zhodnotil/a chování a postoje zúčastněných stran?

To bych radši nekomentovala, vzhledem k tomu, že se to týkalo lidí, které osobně znám.

- Jaké měla tato událost důsledky pro fanouškovskou komunitu kolem stránek PotterHarry.net?

Dobu největšího rozkvětu stránek, s návštěvností přes šest tisíc lidí denně, semknutí týmu... já jsem získala několik velmi dobrých přátel.

Příloha 3: Vyjádření právníků k autorskoprávním otázkám amatérských překladů Harry Pottera do češtiny

Dagmar Hartmanová

- Autorka originálu, J. K. Rowlingová, je cizí státní příslušnicí. Vzhledem k tomu, že ale amatérské překlady vznikly v ČR, bude se na celou záležitost v souladu s principem teritoriality, který stanovuje např. Bernská úmluva, aplikovat český autorský zákon (AZ).

Podle článku 5 odst. 2 Bernské úmluvy platí, že s výhradou ustanovení této úmluvy se „řídí rozsah ochrany, jakož i právní prostředky vyhrazené autorovi k hájení jeho práv **výlučně zákony státu, kde se uplatňuje nárok na ochranu.**“ To znamená, že pokud budou ty amatérské překlady šířeny na území České republiky (což asi logicky budou – i v rámci internetu to bude na českých serverech českými osobami pro české auditorium), a ta ochrana (= žaloba u soudu) bude podána v České republice, pak se bude aplikovat český autorský zákon. Je to tak, že rozhodují je, kde se uplatňuje ta ochrana = žaloba na porušení autorského práva. Podle toho se aplikuje vždy národní právní předpis.

- Knihy o Harry Potterovi jsou ve smyslu AZ chráněnými díly.

Samozřejmě.

- Vytvoření překladu je pozměněním díla/vytvořením díla odvozeného. Podle AZ je jedním z osobnostních práv autora udělit souhlas k jakékoli změně nebo jinému zásahu do díla. Amatérští překladatelé vytvořili své překlady bez souhlasu autorky originálu, takže svou činností porušili její osobnostní práva.

Ano, ale zároveň platí výjimka – volné užití pro užití pro osobní potřebu. Tzn. pokud si Vy sama vytvoříte čistě pro sebe amatérský překlad, tak se žádného porušení autorského práva autora originálu nedopouštíte.

- Šíření překladu emailem nebo jeho vystavení na internetu je ve smyslu AZ užitím díla, konkrétně se jedná o sdělování veřejnosti (případně i rozmnožování). Podle § 12 odst. 1 AZ se právo autora dílo užít vztahuje i na zpracování tohoto díla někým jiným = na dílo odvozené, kterým je i překlad. Aby bylo možné takto překlad užít, musí k tomu člověk získat svolení autora v podobě licenční smlouvy. Amatérští překladatelé tedy zasahují i do majetkových práv autorky.

Ano. Navíc platí, že užitím toho překladu dochází i k užití toho díla původního, tzn. je to tak, že tím šířením překladů dochází k porušování autorských práv autorky originálu.

- Holcová v *Ochraně autorských práv* uvádí, že vytvoření překladu pro vlastní potřebu je volné užití. Je tomu skutečně tak, když k zásahu do díla potřebuji v souladu s osobnostními právy autora jeho souhlas?

Ano, viz poznámka výše.

- V případě amatérských překladů se nejedná o volné užití, protože překlady nevznikaly pouze pro vlastní potřebu amatérských překladatelů, ale byly sdělovány veřejnosti prostřednictvím

internetu. Navíc se dá polemizovat o tom, zda jejich vznikem nebyly nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

První věta ano. Druhá – to je samozřejmě otázka, ale u toho užití pro osobní potřebu – pokud je to skutečně jen pro osobní potřebu toho předkladatele, tak by tím zájmy autora nepřiměřeně dotčeny nebyly.

- Pokud nakladatelství Albatros získalo od autorky výhradní licenci, znamená to, že autorka nesmí licenci na překlad do češtiny udělit nikomu jinému, ani sama nesmí takový překlad vytvořit. Znamená to tedy, že v případě výhradní licence zasahují amatérští překladatelé vytvořením překladu i do práv Albatrosu, protože ten získal výhradní licenci výhradní právo na vytvoření českého překladu?

Ano. Dokonce v případě výhradní licence by osobou oprávněnou podat žalobu byl jen Albatros. Viz ustanovení § 41 autorského zákona. Pokud by ten překlad byl špatný, pak by se svého vlastního nároku mohla domáhat i autorka originálu.

§ 41

Udělí-li autor jiné osobě výhradní oprávnění k výkonu práva dílo užít, nebo je-li této osobě toto oprávnění nebo výkon majetkových práv k dílu svěřen ze zákona, má právo se domáhat nároků podle § 40 odst. 1 písm. b) až d) a odst. 3 a 4 pouze osoba, jejíž takto smluvně nebo zákonem nabyté výhradní oprávnění bylo ohroženo nebo porušeno; právo autora domáhat se ostatních nároků, jakož i v této souvislosti nároku podle § 40 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- Jednalo by se o porušení práv Albatrosu i v případě, že jejich licence nezahrnuje sdělování překladu veřejnosti (vystavení na internetu)? Tzn. je už vytvoření překladu porušením jejich práv, pokud získali výhradní licenci?

Pokud by Albatros měl jen právo na knižní vydání, pak ne. Ale byl by sám proti sobě, kdyby to tak bylo. Získat výhradní licenci na knižní vydání a nesjednat si, že v češtině kniha nepůjde na internet ... to je nesmysl. Pokud je vytvoření překladu pro osobní potřeba, pak do práva autorky ani Albatrosu nezasahuje.

Petr Ostrouchov

- Autorka originálu, J. K. Rowlingová, je cizí státní příslušnicí. Vzhledem k tomu, že ale amatérské překlady vznikly v ČR, bude se na celou záležitost v souladu s principem teritoriality, který stanovuje např. Bernská úmluva, aplikovat český autorský zákon (AZ).

Nejde o to, kde překlad vznikl, ale kde došlo k porušení práv, pokud je ilegální překlad k dispozici například přes internet celosvětově, lze si představit aplikaci lokálního práva každé země, kde je takto porušováno.

- Knihy o Harry Potterovi jsou ve smyslu AZ chráněnými díly.

Snad ano ☺

- Vytvoření překladu je pozměněním díla/vytvořením díla odvozeného. Podle AZ je jedním z osobnostních práv autora udělit souhlas k jakékoli změně nebo jinému zásahu do díla. Amatérští překladatelé vytvořili své překlady bez souhlasu autorky originálu, takže svou činností porušili její osobnostní práva.

Konkrétně to AZ nazývá „dílem vzniklým zpracováním díla jiného“ (§2/4). Právo na nedotknutelnost díla (§11/3) bývá pojímáno široce tak, že zahrnuje i nedotknutelnost díla ve smyslu překladu (neboť překlad je de facto dle §2/4 totéž jako třeba divadelní adaptace), ale stavěl bych se spíše za to, že pokud by „ilegálně“ vytvořený překlad nebyl zpřístupněn veřejnosti, o porušení práva by nešlo. Např. může někdo pořídit překlad pro osobní potřebu (pro své dítě). Problém podle mne tedy není v samotném pořízení překladu, ale v jeho zpřístupnění veřejnosti, protože tím je zpřístupňováno i původní dílo.

- Šíření překladu emailem nebo jeho vystavení na internetu je ve smyslu AZ užitím díla, konkrétně se jedná o sdělování veřejnosti (případně i rozmnožování). Podle § 12 odst. 1 AZ se právo autora dílo užít vztahuje i na zpracování tohoto díla někým jiným = na dílo odvozené, kterým je i překlad. Aby bylo možné takto překlad užít, musí k tomu člověk získat svolení autora v podobě licenční smlouvy. Amatérští překladatelé tedy zasahují i do majetkových práv autorky.

Viz výše: vaše závěry jsou správné, až na ten poslední: do majetkových práv autorky zasahuje ten, kdo dílo na Internetu zpřístupňuje veřejnosti, nikoli překladatelé (ledaže by dílo na internet umístili prokazatelně sami)

- Holcová v *Ochraně autorských práv* uvádí, že vytvoření překladu pro vlastní potřebu je volné užití. Je tomu skutečně tak, když k zásahu do díla potřebuji v souladu s osobnostními právy autora jeho souhlas?

Vida, souhlasím s ní (viz výše), a to jsem její názor nečetl. O jakou jde publikaci...? Nějak mi unikla.

- V případě amatérských překladů se nejedná o volné užití, protože překlady nevznikaly pouze pro vlastní potřebu amatérských překladatelů, ale byly sdělovány veřejnosti prostřednictvím internetu. Navíc se dá polemizovat o tom, zda jejich vznikem nebyly nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.

Nejde o to, pro jaký účel vznikaly, ale jak s nimi bylo ve skutečnosti naloženo. Např. si můžu pořídit pro vlastní potřebu kopii CD a pak ji prodat do bazaru. Není nutno zkoumat, jestli jsem si už při vypalování myslel na ten bazar nebo mne to napadlo až později – důležité je, že jsem to tam nakonec odnesl. K poslední větě: uplatnění třístupňového testu (§29/1) na volná užití je problematické, protože třístupňový test je psán velmi obecně. Pokud by překlad skutečně měl sloužit osobní potřebě rodiny, není možné zásah do oprávněných zájmů autora dovodit, protože to by bylo v přímém rozporu s účelem volného užití.

- Pokud nakladatelství Albatros získalo od autorky výhradní licenci, znamená to, že autorka nesmí licenci na překlad do češtiny udělit nikomu jinému, ani sama nesmí takový překlad vytvořit. Znamená to tedy, že v případě výhradní licence zasahují amatérští překladatelé vytvořením překladu i do práv Albatrosu, protože ten získal výhradní licenci výhradní právo na vytvoření českého překladu?

Přikláním se k tomu, že souhlas s překladem není licenci, ale výkonem osobnostněprávního práva. Počítám s tím, že Albatros dostal licenci k vydání díla tiskem v českém jazyce (včetně internetu?), tj. k užití rozmnožováním, rozšiřováním a případně i sdělováním veřejnosti **V PODOBĚ DÍLA PO PŘEKLADU DO ČJ.** Amatérští překladatelé (pokud oni sami dali dílo na web) zasahují do práv Albatrosu jen v případě, pokud Albatros má i výhradní práva k užití díla v češtině na internetu. Z určitého úhlu pohledu by ale bylo možno uvažovat o nekalé soutěži. Smlouva mezi autorkou (resp. jejím UK nakladatelem) a Albatrosem se ale asi neřídí českým právem, takže nemá příliš smyslu o ní uvažovat optikou českého AZ (licence versus jiná svolení).

- Jednalo by se o porušení práv Albatrosu i v případě, že jejich licence nezahrnuje sdělování překladu veřejnosti (vystavení na internetu)? Tzn. je už vytvoření překladu porušením jejich práv, pokud získali výhradní licenci?

Podle mne nikoli.

Příloha 4: Srovnání překladu HP7 CZ a Fénix týmu – zcela totožné překlady

Zvuk otevíraných vchodových dveří se donesl až na schody a pak zakřičel známý hlas: „Ah! Ty!“ Šestnáct let byl takto osločován a proto nebyl Harry na pochybách, koho to vlastně jeho strýc volal, přesto však nezareagoval hned. Stále se věnoval úzkému úlomku, ve kterém se mu, nebo to možná bylo jen zdání, zjevilo Brumbálovo oko. Až poté, co jeho strýc zakřičel „KLUKU!“, se Harry pomalu zvedl z postele a vydal se ke dveřím své ložnice. Zastavil se jen na chvíli, když přidával kousek rozbitého zrcátka do batohu, ke zbytku věcí, které si s sebou chtěl vzít.

„Že ti to ale trvalo!“ supěl Vernon Dursley, když se Harry ukázal na schodech. „Slez sem dolů na slovíčko!“ Harry se došoural dolů s rukama hluboko v kapsách. Když prohledal obývací pokoj, našel tam všechny tři Dursleyovy. Byli sbalení, strýc Vernon ve starém roztrhaném saku a Dudley, Harryho široký, blondatý, svalnatý bratranec, ve své kožené bundě.

„Ano?“ zeptal se Harry.

„Sedni si!“ řekl strýc Vernon. Harry zdvihl obočí. „Prosím!“ dodal strýc Vernon sípavě, jako kdyby jej to slovo řezalo v krku.

Harry se posadil. Tušil, že ví, co přijde dál. Jeho strýc se začal pohybovat sem a tam a teta Petunie a Dudley jej pozorovali se znepokojivým výrazem. Nakonec bylo z jeho obrovského brunátného obličeje poznat, jak moc se soustředí. Strýc Vernon si stoupl před Harryho a promluvil.

„Rozmyslel jsem si to,“ řekl.

„To je překvapení,“ odpověděl Harry.

„Neopovažuj se mluvit takovýmhle tónem -“ ozvala se teta Petunie pronikavým hlasem, ale Vernon Dursley na ni mávl, čímž ji utišil.

„Je to všechno jeden velký podvod,“ řekl strýc Vernon a zíral na Harryho malýma prasečíma očkami.

„Rozhodl jsem se, že z toho nebudu věřit ani slovu. Nehneme se z místa, nejedeme nikam.“

Harry se podíval vzhůru na svého strýce a cítil směsici podráždění a ohromení. Vernon Dursley měnil svůj názor za poslední čtyři týdny každých dvacet čtyři hodin, střídavě balil, rozbaloval a přebaloval věci v autě podle toho, jak se změnila jeho nálada. Harrymu se nejvíce líbila ta situace, kdy strýc Vernon, nevěda, že Dudley přidal od posledního přebalování do své krabice činky, zkoušel vše opět nacpat do kufru automobilu, načež se pod tou tíhou zhroutil, zavyl bolestí a dlouho pak klel.

„Podle tebe tedy,“ řekl Vernon Dursley a začal znovu pochodovat po pokoji, „jsme my - Petunie, Dudley a já - v nebezpečí. Od - od -“

„Od někoho z ‚mých lidí‘?“ doplnil Harry.

„No, já tomu nevěřím,“ opakoval strýc Vernon, načež se opět zastavil před Harrym. „Byl jsem vzhůru půlku noci a celou dobu jsem nad tím znovu přemýšlel a věřím, že je to spiknutí s cílem získat dům.“

„Dům?“ opakoval Harry. „Jaký dům?“

„Tento dům!“ zakřičel strýc Vernon a tepna na jeho čele mu začala pulsovat. „Náš dům! Všude okolo ceny domů rostou! Chcete se nás zbavit, pak si tu provádět nějaké čáry máry a než se nadějeme, bude pode všemi smlouvami tvoje jméno a -“

„Zbláznil jste se?“ zeptal se Harry. „Spiknutím získat tenhle dům? Jste opravdu takový hlupák, jak vypadáte?“

„Jak se opovažuješ -!“ zakňučela teta Petunie, ale Vernon ji opět utišil mávnutím. Nebylo na něm téměř znát, že by mu jakkoli Harryho slova ublížila, ve srovnání s nebezpečím, které viděl ve ztrátě domu.

„Snad jen pokud jste zapomněl,“ řekl Harry, „já už jeden dům mám, ten, který jsem zdědil po svém kmotrovi. Tak proč bych měl chtít tenhle? Kvůli všem těm krásným vzpomínkám?“

V pokoji se rozhostilo ticho. Harry si pomyslel, že svého strýce tímto argumentem dosti ohromil.

„Ty tvrdíš,“ řekl strýc Vernon a začal znovu popocházet po pokoji, „že tahle věc s tím Lordem -“

„- Voldemortem,“ řekl Harry netrpělivě, „a už jsme si to procházeli snad stokrát. Není to tvrzení, je to fakt. Brumbál Vám to řekl loni a Kingsley a pan Weasley -“

Příloha 5: Srovnání překladu HP7 CZ a Fénix týmu – zcela odlišné překlady

~~„Romus!!“ vykřikla Tonksová, slezla z koštěte a běžela rovnou Lupinovi do náruče. Jeho obličej byl bezvýrazně bílý. Zdálo se, že nemůže mluvit. Ron zmateně popošel k Harrymu a Hermioně.~~

~~„Jste v pořádku,“ zamumlal, načež se na něj Hermiona vrhla a pevně ho objala.~~

~~„Myslela jsem si... myslela jsem...“~~

~~„Jsem v pořádku,“ řekl Ron a poplácal ji po zádech. „Jsem v pohodě.“~~

~~„Ron byl úžasný,“ řekla Tonksová vřele a uvolnila Lupina ze svého sevření. „Úžasný. Omráčil jednoho Smrtijeda přímou ranou do hlavy. Když miříš na pohyblivý cíl z letícího koštěte —“~~

~~„Opravdu?“ řekla Hermiona a pohlédla na Rona, kterého stále ještě objímala kolem krku.~~

~~„Vždycky to říkáš tak překvapeně,“ řekl nabručeně a vysmekl se z objetí. „Dorazili jsme. Nevěděli, že tam bude sedm Harry Potterů - to je zmátlo a díky tomu jsme dokázali zmizet. Ale zapoměl jsi, že to byl Mundungus, koho to napadlo. Proč by jim neřekl takovou základní věc? Podle mě Dung prostě zpanikařil. Nechtěl jít první, ale Pošuk mu to nařídil a Ty-víš-kdo šel rovnou po nich. To bylo dost na to, aby kdokoliv zpanikařil.“~~

~~„Ty-víš-kdo jednal přesně tak, jak Pošuk předpověděl,“ pokrčila nos Tonksová. “Pošuk říkal, že bude očekávat, že pravý Harry bude s tím nejzkušenějším Bystrozorem. Začal pronásledovat Pošuka jako prvního a když se zbavil Pošuka, začal pronásledovat Kingsleyho...”~~

~~„Áno, ten je také velice dobrý,“ přikývla Fleur, “ale stále to nevysvětluje, jaktože věděli, že budeme přesunovat Harryho zrovna dneska. Někdo musel být neopatrný.” Někdo musel vyrazit datum někomu s venku. To je to jediné, co vysvětluje, že znali datum, ale neznali přesný plán.” Zazářila na všechny kolem, slzy se jí stále ještě leskly na její krásné tváři a vyzývala pohledem všechny, aby jí nějak oponovali. Nikdo to ale neudělal. Jediný zvuk, který narušil ticho bylo Hagridovo posmrkávání zpoza obřího kapesníku. Harry se upřeně zadíval na Hagrida, který právě riskoval svůj život proto, aby zachránil ten jeho - na Hagrida, který ho miloval, který mu věřil a který už byl jednou Istí obelhán, aby vyrazil Voldemortovi tajné informace výměnou za dračí vejce...~~

Příloha 6: Srovnání překladů HP7 CZ a Fénix týmu – překlady se do určité míry shodují

Všechno ~~jako kdyby se najednou rozmazalo a zpomalilo~~, vypadalo rozmazaně, pomale. Harry a Hermiona ~~as~~ Hermionou vyskočili na nohy a vytáhli své hůlky. ~~Mnozí~~ Většina lidí si ~~teprve uvědomovali~~ právě stačila uvědomit, že se stalo ~~coś~~ příšerného. Lidé se začali otáčet ke stříbrné šelmě, ale ta mezitím začala mizet. Od středu parketu něco divného a všechny hlavy byly stále otočené k místu, kde patron přistál, všichni utíkali. Pak někdo zakřičel.

~~byla ještě před chvílí stříbrná kočka. Od místa, kde se rozplynul Patron se do okolí šířilo v ledových vlnách~~ ticho. Potom kdosi vykřikl.

Harry a Hermiona se ztratili v panikařícím davu. Hosté ~~utíkali~~ se rozutekli na všechny strany, ~~mnozí~~ ~~hodně~~ se přemísťovali ~~jich~~ Přemístilo. Ochranná kouzla ~~okolo~~ kolem Doupěte padla.

~~byla~~ zničena.

"Rone!" ~~zakřičela!~~ vykřikla Hermiona. "Rone, kde jsi?"

Jak ~~si~~ probíjeli cestu?"

Když se protlačili napříč tanečním parketem, uviděl sálem, Harry, jak se v davu objevují ~~spatřil~~ zahalené a zamaskované postavy. Pak objevující se v davu. Potom uviděl Lupina ~~as~~ Tonksovou s hůlkami pozvedlými a zaslechli je, jak oba volají "měli zvednuté hůlky a křičeli "Protego!". Ze!". Křik se rozléhal do všech stran se ozýval křik...

"

"Rone! Rone!" volala s pláčem Hermiona a přitom napůl vzlykala, když ~~jebyli~~ s Harrym obklópili vystrašení hosté. Když jim nad hlavou prolétl paprsek světla, ať už z ochranného kouzla, či čehosi mnohem hrozivějšího, uchopil ji chránění vyděšenými hosty. Harry jí chytil za ruku, aby se ujistil, že se neztratili jeden druhému neztratí.

A pak se najednou objevil Ron. Pevně chytil Hermioninu volnou ruku a, když jim najednou kolem hlav prosvítl paprsek světla. Nevěděli, jestli to byla ochranná nebo zlá kletba.

Příloha 7: Soubor všech excerpt

Originální výraz	První výskyt originálního výrazu (díl/str.)	Výskyt originálního výrazu v 7. dílu (str.)	Překlad Medek	První výskyt Medkova překladu (díl/str.)
Dedalus Diggle	1./16	170	Dedalus Kopál	1./15
Bathilda Bagshot	1./76	131, 132, 149, 150, 152, 179, 180, 261, 262, 264, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 282, 283, 284, 287, 289, 290, 291, 292, 294, 356	Batylida Bagshotová	1./67
A History of Magic	1./76	131, 149, 152, 260, 261, 262, 270, 296	Dějiny čar a kouzel	1./67
the Leaky Cauldron	1./78	136, 137, 289, 423	Děravý kotel	1./68
Flourish and Blotts	1./90	128	Krucánky a Kaňoury	1./79
Hogwarts: A History	1./129	83, 84	Dějiny bradavické školy	1./112
Lavender Brown	1./131-4	97, 465, 519	Levandule Brownová	1./114-17
(Pomona) Sprout	1./146	186, 481, 482, 483, 491, 499, 596	(Pomona) Prýtová	1./126
the Forbidden Forest	1./160	221, 248, 253, 514, 522, 529, 530, 550	zapovězený les	1./138
			Zapovězený les	2./9
the Fat Lady	1./170	542	Buclatá dáma	1./147
house-elf	2./19	91, 141, 157, 160, 161, 180, 185, 223, 244, 378, 391, 393	domácí skřítek	2./17
Hover Charm	2./27	282, 342, 343	Vznášecí kouzlo	2./23
			vznášecí kouzlo	5./141; 7/296
gnome	2./36	92, 93, 117, 118	trpaslík	2./30
ghoul	2./36	77, 85, 86, 170	ghúl	2./30
Floo Network	6./325	188, 189, 479	letaxová síť	6./288
(filthy) Mudblood	2./123	142, 157, 168, 200, 204, 205, 213, 363, 364, 365, 366, 368, 370, 372, 375, 377, 382, 383, 395, 507, 542, 553	(mudlovská) šmejdka	2./99
Squib	2./156	128, 129, 130, 172, 179, 204	moták	2./124
Skele-Gro	2./190	388, 390, 396	Kostirost	2./151
<i>Oblivate!</i>	2./326	139, 343	<i>Zapomeňte!</i>	2./255
Crookshanks	3./68	81, 91, 523	Křivonožka	3./57
the Shrieking Shack	3./87	251, 516	Chroptící chýše	3./73
the Grim	3./118	119	Smrtonoš	3./98
Buckbeak	3./127	588	Klofan	3./105
Butterbeer	3./172	122, 132, 133, 169, 363	máslový ležák	3./141
<i>Impervius!</i>	3./192	201, 435	<i>Repellentus!</i>	3./158
the Marauder's Map	3./198	111, 168, 256, 297, 461, 471, 472, 480, 492	Pobertův pláněk	3./164
Wormtail	3./209	380, 381, 382, 383, 387, 391, 399	Červíček	3./172
Padfoot	3./209	149	Tichošlápek	3./172
Fidelius Charm	3./222	72, 223, 264, 271, 280, 390, 423	Fideliovo zaklínadlo	3./183
Portkey	4./76	60, 61, 62, 68, 92, 292, 312	Přenášedlo	4./59

			přenášedlo	5./394
<i>Stupefy!</i>	4./145	138, 215, 374, 382, 383, 436	<i>Mdloby na vás!</i>	4./106
Rita Skeeter	4./164	127, 128, 129, 131, 132, 153, 171, 178, 208, 266, 276, 294, 317, 454	Rita Holoubková	4./120
Auror	4./180	60, 71, 201, 586	bystrozor	4./131
Gregorovitch	4./339	95, 96, 125, 126, 191, 193, 194, 230, 231, 232, 233, 239, 275, 276, 285, 402, 403, 404	Gregorovič	4./245
merpeople	4./505	pouze v prvních 4 kapitolách	jezerní lidé	4./365
Shield Charm	4./661	82, 254, 310, 314, 432, 481, 587, 588, 590	štítové kouzlo	4./476
Pensieve	4./631	188, 347, 532, 553, 598	Myslánka	4./468
			myslánka	5./467
Rufus Scrimgeour	5./21	80, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 133, 170, 171, 260	Rufus Brousek	5./19
Nymphadora Tonks	5./60	60, 168, 415	Nymfadora Tonksová	5./51
Kingsley Shacklebolt	5./60	133, 596	Kingsley Pastorek	5./52
Elphias Doge	5./60	126, 454	Elfias Dóže	5./52
Disillusionment Charm	5./65	241, 262, 333, 349, 405	zastírací kouzlo	5./56
Grimmauld Place	5./70	79, 136, 140, 164, 167, 184, 188, 220, 223, 228, 229, 371, 415, 422	Grimmauldovo náměstí	5./60
Thestral	5./396	69, 74, 278, 588, 606	testrál	5./334
Nargle	5./499	345	škrkna	5./419
Occlumency	5./569	144, 192, 231, 549	Nitrobrana	5./478
(Fenrir) Greyback	6./32	121, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 382, 383, 412, 519, 548, 589	(Fenrir) Šedohřbet	6./29
Chief Warlock	6./44	pouze v prvních 4 kapitolách	Nejvyšší divotvorce	6./39
Wizengamot	6./44	201, 288	Starostolec	6./39
Decoy Detonator	6./116	194, 206, 207, 209, 211	děsivé dělobuchy	6./103
<i>Muffliato</i>	6./224	204, 214, 224, 241	<i>Ševelissimo!</i>	6./198

**Příloha 8: Konzistentnost překladatelských řešení v amatérských překladech –
kompletní verze tabulky**

Název AJ	Překlad Medek	Výskyt 7. díl (str.)	Fénix výskyt	Fénix výskyt (kapitola)	Překlad Fénix	HP7 CZ výskyt	HP7 CZ výskyt (kapitola)	Překlad HP7 CZ
Bathilda (Bagshot)	Batylđa (Bagshotová)	131, 132, 149, 150, 152, 179, 180, 261, 262, 264, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 282, 283, 284, 287, 289, 290, 291, 292, 294, 356	63x	8 (9x); 10 (6x); 11 (2x); 16 (8x); 17 (24x); 22 (2x) 18 (12x)	51x Bathilda 8x Batylđa 3x Bathylđa 1x Matylđa	69x	8 (10x); 10 (6x); 11 (2x); 16 (9x); 17 (24x); 18 (15x); 19; 22 (2x)	69x Batylđa
A History of Magic	Dějiny čar a kouzel	131, 149, 152, 260, 261, 262, 270, 296	10x	8 10 (2x); 16 (4x) 17; 25 19	1x Dějiny Magie 6x Dějiny čar a kouzel 2x Historie kouzel 1x Dějiny kouzel	10x	8; 10 (2x); 16 (4x); 17; 19; 25	Dějiny čar a kouzel
the Leaky Cauldron	Děravý kotel	136, 137, 289, 423	5x	9 (2x); 18; 26 (2x)	5x Děravý kotel	5x	9 (2x); 18 26	3x Děravý kotel 1x Děravý kotel 1x Děravý Kotel
Hogwarts: A History	Dějiny bradavické školy	83, 84	2x	6 (2x)	2x Historie Bradavic	2x	6	1x Dějiny bradavické školy 1x Historie bradavické školy
Lavender (Brown)	Levandule (Brownová)	97, 465, 519	3x	7; 29; 32	3x Levandule	3x	7; 29; 32	3x Levandule
(Pomona) Sprout	(Pomona) Prýťová	186, 481, 482, 483, 491, 499, 596	11x	12; 30 (7x); 31 (2x); 36	11x Prýťová	11x	12; 30 (7x); 31 (2x); 36	11x Prýťová
the Forbidden Forest	Zapovězený les	221, 248, 253, 514, 522, 529, 530, 550	11x	14 (2x); 15 (2x); 32 (2x); 34; 35 33 (3x)	8x Zapovězený les 3x Zakázaný les	11x	14 (2x); 15 (2x); 32 (2x); 33 (3x); 34; 35 15 (2x)	9x Zapovězený les 2x zapovězený les
house-elf	domáci skřítek	91, 141, 157, 160, 161, 180, 185, 223, 244, 378, 391, 393	26x	6; 9; 10 (6x); 11 (2x); 12; 14; 15 (2x); 23 (3x); 24 (3x); 31; 35; 36 (4x)	26x domáci skřítek	28x	6; 9; 10 (9x); 11 (2x); 12; 14; 15 (2x); 23 (2x); 24 (4x); 31; 35; 36 (3x)	28x domáci skřítek
Hover Charm	vznášecí kouzlo	282, 342, 343	3x	17 21	1x Vznášecí kouzlo 1x nadnášející se kouzlo 1x nadnášející kouzlo	3x	17; 21 (2x)	3x vznášecí kouzlo

gnome	trpaslík	92, 93, 117, 118	4x	6	1x skřítek	5x	6 (2x); 8 (3x)	5x trpaslík
				8 (3x)	3x trpaslík			
ghoul	ghúl	77, 85, 86, 170	9x	6 (8x); 11	9x ghúl	9x	6	1x ghúl
							11	7x ghúl
Floo Network	letaxová síť	188, 189, 479	3x	12	1x letaxová síť	3x	12 (2x), 30	3x letaxová síť
				30	1x Letaxová síť			
(filthy) Mudblood	mudlovská šmejdka	142, 157, 168, 200, 204, 205, 213, 363, 364, 365, 366, 368, 370, 372, 375, 377, 382, 383, 395, 507, 542, 553	31x	10 (5x); 11 (4x); 11 (2x); 15; 22; 23 (2x); 23 (7x); 24; 33; 33 (3x)	21x mudlovský(á) šmejd(ka)	27x	10 (2x); 10 (3x);	1x mudlovská šmejdka / mudlovský šmejd
				12 (5x); 12	4x mudlovský(á) šmejd(ka)			1x Mudlovská šmejdka
					1x Mudlovský šmejd		11; 12 (4x); 12; 12 (4x); 23 (9x); 23 (2x); 24 (2x); 33;	21x mudlovská šmejdka / mudlovský šmejd
				13 (4x); 13	3x mudlovský šmejd			1x milovská šmejdka
					1x Mudlovský šmejd		33 (3x)	2x Mudlovská šmejdka
				31	1x Mudlovská šmejdka			1x mudlovská šmejdka
Squib	moták	128, 129, 130, 172, 179, 204	6x	8 (4x); 18	5x moták	7x	8 (5x); 11; 18	7x moták
				11	1x Moták			
Skele-Gro	Kostirost	388, 390, 396	3x	24	1x Kosti-rost	3x	24 (3x)	3x kostirost
					2x kosti-rost			
Obliviate!	Zapomeňte!	139, 343	2x	9; 21	2x Obliviate	2x	9; 21	2x Obliviate
Crookshanks	Křivonožka	81, 91, 523	3x	6; 32 (2x)	3x Křivonožka		6 (2x); 32 (2x)	4x Křivonožka
the Shrieking Shack	Chroptící chýše	251, 516	4x	15; 30; 36	2x Chroptící chýše	3x	15	1x chroptící chýše
				32 (2x)	2x chroptící chýše		32 (2x)	2x Chroptící chýše
Butterbeer	máslový ležák	122, 132, 133, 169, 363	7x	8 (4x); 11 (2x); 23	7x máslový ležák	7x	8 (4x); 11 (2x); 23	7x máslový ležák
Impervius!	Repellentus!	201, 435	2x	12; 26	2x Impervius	2x	12; 26	2x Impervius
the Marauder's Map	pobertův plánec	111, 168, 256, 297, 461, 471, 472, 480, 492	9x	7; 11; 16; 19; 29 (3x); 30; 31	9x Pobertův plánec	9x	7; 11; 16; 19; 29 (3x); 30; 31	9x Pobertův plánec
Wormtail	Červíček	149, 150, 380, 381, 382, 383, 387, 391, 399	22x	10 (2x); 23 (17x); 24 (3x)	22x Červíček	23x	10 (2x); 23 (18x); 24 (3x)	23x Červíček
Fidelius Charm	Fideliovo zaklínadlo	79, 223, 264, 271, 280, 390, 423	6x	14	1x Fidelius Charm	7x	6; 14; 16; 17 (2x); 24; 26	7x Fideliovo kouzlo
				16	1x Fideliovo zaklínadlo			
				17 (2x)	1x Fideliovo zaklínadlo			

					1x Fedeliovo zaklínadlo			
				24	1x Překážecí kletba			
				26	1x Fideliovo ochranné kouzlo			
Portkey	přenášedlo	60, 61, 62, 68, 92, 292, 312	9x	5 (5x), 5 (2x); 6 (2x); 19	8x přenášedlo	8x	5 (5x), 5 (2x); 6; 19	7x přenášedlo
				18	1x Přenášedlo		18	1x Přenášedlo
Stupefy!	Mdloby na vás!	138, 215, 374, 382, 383, 436	8x	9	1x Stupefy!	8x	9; 13 (2x); 23 (4x); 26	8x Mdloby na tebe!/Mdloby na vás!
				13 (2x); 23 (4x); 26	7x Mdloby na tebe!/Mdloby na vás!			
(Rita) Skeeter	(Rita) Holoubková	127, 128, 129, 131, 132, 153, 171, 178, 208, 266, 276, 294, 317, 454	19x	8 (9x)	1x Skeeterová	19x	8 (10x); 10; 11 (2x); 13; 16; 17; 18; 20; 28	19x Holoubková
					8x Holoubková			
				10; 11 (2x); 13; 16; 17 (2x); 18; 20; 28	10x Holoubková			
Auror	bystrozor	60, 71, 201, 586	4x	5 (2x)	2x Bystrozor	4x	5 (2x); 12; 36	4x bystrozor
				12; 36	2x bystrozor			
Gregorovitch	Gregorovič	95, 96, 125, 126, 191, 193, 194, 230, 231, 232, 233, 239, 275, 276, 285, 402, 403, 404	45x	7 (6x); 14 (18x); 15; 24 (6x)	31x Gregorovitch	45x	7 (6x); 8 (6x); 12 (6x); 14 (17); 15; 17 (3x); 24 (6x)	45x Gregorovič
				8 (5x);	5x Gregorovič			
				12 (6x)	4x Gregorovič			
					2x Gregorovitch			
				17 (3x)	2x Gregorovič			
					1x Gregorovitch			
Shield Charm	štítové kouzlo	82, 254, 310, 314, 432, 481, 587, 588, 590	9x	6; 15; 30	3x štítové kouzlo	8x	6; 15; 19; 26; 30; 36 (3x)	8x štítové kouzlo
				19 (2x)	1x ochranná zástěna			
					1x ochranné kouzlo			
				26	1x ochranné kouzlo			
				36 (3x)	1x Štítové kouzlo			
					1x vyčarovat štíty			
					1x ochranné kouzlo			
Pensieve	myslanka	188, 347, 532, 553, 598	3x	12; 22; 33; 33	3x myslanka	6x	12; 22; 33 (3x); 36 (2x)	6x Myslanka
(Rufus) Scrimgeour	(Rufus) Brousek	80, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 133, 170, 171, 260	54x	6; 7 (47x); 8; 11 (3x); 16; 35	54x Brousek	62x	6 (2x); 7 (54x); 8; 11 (3x); 16; 35	62x Brousek
Nymphadora	Nymfadora	60, 168, 415	3x	5	Nymfadora	3x	5; 11; 25	3x

(Tonks)	(Tonksová)			11; 25	2x Nymfadora			Nymfadora
Kingsley Shacklebolt	Kingsley Pastorek	133, 596	2x	8; 36	2x Kingsley Pastorek	2x	8; 36	2x Kingsley Pastorek
Elphias Doge	Elfias Dóže	126, 454	52x	8 (42x)	8x Elphias; 34x Doge	58x	8 (48)	10x Elphias; 38x Dóže
				10; 13	2x Dóže		10; 13	2x Dóže
				18 (4x)	1x Elfias		18 (4x)	1x Ephias
					3x Dóže			3x Dóže
				28 (4x)	1x Elfíáš		28 (4x)	1x Elphias
					3x Dóže			3x Dóže
Disillusionment Charm	zastírací kouzlo	241, 262, 333, 349, 405	5x	15	1x iluzorní zaklínadlo	5x	15	1x zakrývací kouzlo
				16	1x mizící kouzlo		16	1x deziluzní kouzlo
				21; 22	2x zastírací kouzlo		21; 22; 24	3x zastírací kouzlo
				24	1x kouzlo			
Grimmauld Place	Grimmauldovo náměstí	79, 136, 140, 164, 167, 184, 188, 220, 223, 228, 229, 371, 415, 422	15x	6; 10; 12 (4x); 13; 23; 26	9x Grimmauldovo náměstí	16x	6; 9 (2x); 10; 12 (5x); 14 (5x); 23; 25	15x Grimmauldovo náměstí
				14 (5x)	2x Grimmauldovo náměstí		26	1x Grimmauldovo Náměstí
					3x Grimmauldovo náměstí			
				25	1x Grimmauldovo náměstí			
Thestral	testrál	69, 74, 278, 588, 606	3x	5, 5; 17; 36	3x testrál	3x	5	1x Testrál
							17; 36	1x testrál
Occlumency	Nitrobrana	144, 192, 231, 549	5x	9; 12 (2x); 14; 33	5x Nitrobrana	5x	9; 12 (2x); 14	4x Nitrobrana
							33	1x nitrobrana
(Fenrir) Greyback	(Fenrir) Šedohřbet	121, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 382, 383, 412, 519, 548, 589	73x	8; 23 (68x); 25; 32; 33; 36	73x Šedohřbet	72x	8; 25; 32; 33; 36	5x Šedohřbet
							23 (67x)	1x Greyback
								66x Šedohřbet
Wizengamot	Starostolec	201, 288	2x	12; 18	2x Starostolec	2x	12; 18	2x Starostolec
Decoy Detonator	děsivý dělobuch	194, 206, 207, 209, 211	5x	12	1x Děsivý dělobuch	5x	12	1x Děsivý dělobuch
				13 (4x)	2x Bomba hnojůvka		13 (4x)	4x děsivý dělobuch
					2x bomba hnojůvka			
Muffliato	Ševelissimo!	204, 214, 224, 241	6x	7; 13 (2x)	3x Muffliato	6x	7; 13 (2x); 15 (2x)	5x Ševelissimo
				14; 15 (2x)	3x Ševelissimo		14	1x Muffliato

Příloha 9: Konzistentnost překladatelských řešení v amatérských překladech – zredukovaná verze tabulky

Název AJ	Překlad Medek	Fénix výskyt	Překlad Fénix	HP7 CZ výskyt	Překlad HP7 CZ
Bathilda (Bagshot)	Batylda (Bagshotová)	63x	51x Bathilda	69x	69x Batylda
			8x Batylda		
			3x Bathylda		
			1x Matylda		
A History of Magic	Dějiny čar a kouzel	10x	6x Dějiny čar a kouzel	10x	10x Dějiny čar a kouzel
			2x Historie kouzel		
			1x Dějiny Magie		
			1x Dějiny kouzel		
the Leaky Cauldron	Děravý kotel	5x	5x Děravý kotel	5x	4x Děravý kotel
					1x Děravý Kotel
Hogwarts: A History	Dějiny bradavické školy	2x	2x Historie Bradavic	2x	1x Dějiny bradavické školy
					1x Historie bradavické školy
Lavender (Brown)	Levandule (Brownová)	3x	3x Levandule	3x	3x Levandule
(Pomona) Sprout	(Pomona) Prýtová	11x	11x Prýtová	11x	11x Prýtová
the Forbidden Forest	Zapovězený les	11x	8x Zapovězený les	11x	9x Zapovězený les
			3x Zakázaný les		2x zapovězený les
house-elf	domácí skřítek	26x	26x domácí skřítek	28x	28x domácí skřítek
Hover Charm	vznášecí kouzlo	3x	1x Vznášecí kouzlo	3x	3x vznášecí kouzlo
			1x nadnášející se kouzlo		
			1x nadnášející kouzlo		
gnome	trpaslík	4x	3x trpaslík	5x	5x trpaslík
			1x skřítek		
ghoul	ghúl	9x	9x ghúl	9x	8x ghúl
					1x ghúl
Floo Network	letaxová síť	3x	2x Letaxová síť	3x	3x letaxová síť
			1x letaxová síť		
(filthy) Mudblood	mudlovská šmejdka	31x	28x mudlovský(á) šmejd(ka)	27x	23x mudlovská šmejdka/mudlovský šmejd
			3x Mudlovský(á) šmejd(ka)		3x Mudlovský(á) šmejd(ka)
					1x milovská šmejdka
Squib	moták	6x	5x moták	7x	7x moták
			1x Moták		
Skele-Gro	Kostirost	3x	2x kosti-rost	3x	3x kostirost
			1x Kosti-rost		
<i>Obliviate!</i>	<i>Zapomeňte!</i>	2x	2x Obliviate	2x	2x Obliviate
Crookshanks	Křivonožka	3x	3x Křivonožka	4x	4x Křivonožka

the Shrieking Shack	Chroptící chýše	4x	2x Chroptící chýše	3x	2x Chroptící chýše
			2x chroptící chýše		1x chroptící chýše
Butterbeer	máslový ležák	7x	7x máslový ležák	7x	7x máslový ležák
<i>Impervius!</i>	<i>Repellentus!</i>	2x	2x Impervius	2x	2x Impervius
the Marauder's Map	pobertův pláněk	9x	9x Pobertův pláněk	9x	9x Pobertův pláněk
Wormtail	Červíček	22x	22x Červíček	23x	23x Červíček
Fidelius Charm	Fideliovo zaklínadlo	6x	2x Fideliovo zaklínadlo	7x	7x Fideliovo kouzlo
			1x Fidelius Charm		
			1x Fedeliovo zaklínadlo		
			1x Překážecí kletba		
			1x Fideliovo ochranné kouzlo		
Portkey	přenášedlo	9x	8x přenášedlo	8x	7x přenášedlo
			1x Přenášedlo		1x Přenášedlo
<i>Stupefy!</i>	<i>Mdloby na vás!</i>	8x	7x Mdloby na tebe!/ Mdloby na vás!	8x	8x Mdloby na tebe!/ Mdloby na vás!
			1x Stupefy!		
(Rita) Skeeter	(Rita) Holoubková	19x	18x Holoubková	19x	19x Holoubková
			1x Skeeterová		
Auror	bystrozor	4x	2x Bystrozor	4x	4x bystrozor
			2x bystrozor		
Gregorovitch	Gregorovič	45x	34x Gregorovitch	45x	45x Gregorovič
			11x Gregorovič		
Shield Charm	štítové kouzlo	9x	3x štítové kouzlo	8x	8x štítové kouzlo
			3x ochranné kouzlo		
			1x Štítové kouzlo		
			1x ochranná zástěna		
			1x vyčarovat štíty		
Pensieve	myslanka	3x	3x myslánka	6x	6x Myslánka
(Rufus) Scrimgeour	(Rufus) Brousek	54x	54x Brousek	62x	62x Brousek
Nymphadora (Tonks)	Nymfadora (Tonksová)	3x	2x Nymfadora	3x	3x Nymfadora
			1x Nymphadora		
Kingsley Shacklebolt	Kingsley Pastorek	2x	2x Kingsley Pastorek	2x	2x Kingsley Pastorek
Elphias Doge	Elfias Dóže	52x	34x Doge	58x	46x Dóže
			8x Elphias		12x Elphias
			8x Dóže		
			1x Elfias		
			1x Elfíáš		
Disillusionment Charm	zastírací kouzlo	5x	2x zastírací kouzlo	5x	3x zastírací kouzlo
			1x mizící kouzlo		1x deziluzní kouzlo
			1x iluzorní zaklínadlo		1x zakrývací kouzlo
			1x kouzlo		
Grimmauld Place	Grimmauldovo náměstí	15x	12x Grimmauldovo náměstí	16x	15x Grimmauldovo náměstí
			3x Grimmauldovo náměstí		1x Grimmauldovo Náměstí

Thestral	testrál	3x	3x testrál	3x	2x testrál
					1x Testrál
Occlumency	Nitrobrana	5x	5x Nitrobrana	5x	4x Nitrobrana
					1x nitrobrana
(Fenrir) Greyback	(Fenrir) Šedohřbet	73x	73x Šedohřbet	72x	71x Šedohřbet
					1x Greyback
Wizengamot	Starostolec	2x	2x Starostolec	2x	2x Starostolec
Decoy Detonator	děsivý dělobuch	5x	2x Bomba hnojůvka	5x	4x děsivý dělobuch
			2x bomba hnojůvka		1x Děsivý dělobuch
			1x Děsivý dělobuch		
<i>Muffliato</i>	<i>Ševelissimo!</i>	6x	3x Ševelisimo	6x	5x Ševelissimo
			3x Muffliato		1x Muffliato

Příloha 10: Míra přejímání oficiální „terminologie“ amatérskými překlady

Název AJ	Překlad Medek	Překlad Fénix	Překlad HP7 CZ
Dedalus Diggle	Dedalus Kopál	1x Dedalus Kopál	1x Dedalus Kopál
Bathilda (Bagshot)	Batylđa (Bagshotová)	51x Bathilda 8x Batylđa 3x Bathylđa 1x Matylđa	69x Batylđa
A History of Magic	Dějiny čar a kouzel	6x Dějiny čar a kouzel 2x Historie kouzel 1x Dějiny Magie 1x Dějiny kouzel	10x Dějiny čar a kouzel
the Leaky Cauldron	Děravý kotel	5x Děravý kotel	4x Děravý kotel 1x Děravý Kotel
Flourish and Blotts	Krucánky a Kaňoury	1x Flourish a Blotts	1x Krucánky a Kaňoury
Hogwarts: A History	Dějiny bradavické školy	2x Historie Bradavic	1x Dějiny bradavické školy 1x Historie bradavické školy
Lavender (Brown)	Levandule (Brownová)	3x Levandule	3x Levandule
(Pomona) Sprout	(Pomona) Prýťová	11x Prýťová	11x Prýťová
the Forbidden Forest	Zapovězený les	8x Zapovězený les 3x Zakázaný les	9x Zapovězený les 2x zapovězený les
the Fat Lady	Buclatá dáma	1x Buclatá dáma	1x Buclatá dáma
house-elf	domácí skřítek	26x domácí skřítek	28x domácí skřítek
Hover Charm	Vznášecí kouzlo	1x Vznášecí kouzlo 1x nadnášející se kouzlo 1x nadnášející kouzlo	3x vznášecí kouzlo
gnome	trpaslík	3x trpaslík 1x skřítek	5x trpaslík
ghoul	ghúl	9x ghúl	8x ghúl 1x ghúl
Floo Network	letaxová síť	2x Letaxová síť 1x letaxová síť	3x letaxová síť
(filthy) Mudblood	mudlovská šmejdka	28x mudlovský(á) šmejd(ka) 3x Mudlovský(á) šmejd(ka)	23x mudlovská šmejdka/mudlovský šmejd 3x Mudlovský(á) šmejd(ka) 1x milovská šmejdka
Squib	moták	5x moták 1x Moták	7x moták
Skele-Gro	Kostiřost	2x kosti-rost 1x Kosti-rost	3x kostiřost
Obliviate!	Zapomeňte!	2x Obliviate	2x Obliviate
Crookshanks	Křivonožka	3x Křivonožka	4x Křivonožka
the Shrieking Shack	Chroptící chýše	2x Chroptící chýše 2x chroptící chýše	2x Chroptící chýše 1x chroptící chýše
the Grim	Smrtonoš	1x Smrtonoš	1x Smrtonoš

Buckbeak	Klofan	1x Klofan	1x Klofan
Butterbeer	máslový ležák	7x máslový ležák	7x máslový ležák
<i>Impervius!</i>	<i>Repellentus!</i>	2x Impervius	2x Impervius
the Marauder's Map	pobertův pláněk	9x Pobertův pláněk	9x Pobertův pláněk
Wormtail	Červíček	22x Červíček	23x Červíček
Padfoot	Tichošlápek	1x Tichošlápek	1x Tichošlápek
Fidelius Charm	Fideliovo zaklínadlo	2x Fideliovo zaklínadlo	7x Fideliovo kouzlo
		1x Fidelius Charm	
		1x Fedeliovo zaklínadlo	
		1x Překážecí kletba	
		1x Fideliovo ochranné kouzlo	
Portkey	přenášedlo	8x přenášedlo	7x přenášedlo
		1x Přenášedlo	1x Přenášedlo
<i>Stupefy!</i>	<i>Mdloby na vás!</i>	7x Mdloby na tebe!/ Mdloby na vás!	8x Mdloby na tebe!/ Mdloby na vás!
		1x Stupefy!	
(Rita) Skeeter	(Rita) Holoubková	18x Holoubková	19x Holoubková
		1x Skeeterová	
Auror	bystrozor	2x Bystrozor	4x bystrozor
		2x bystrozor	
Gregorovitch	Gregorovič	34x Gregorovitch	45x Gregorovič
		1x Gregorovič	
Shield Charm	štítové kouzlo	3x štítové kouzlo	8x štítové kouzlo
		3x ochranné kouzlo	
		1x Štítové kouzlo	
		1x ochranná zástěna	
		1x vyčarovat štíty	
Pensieve	myslanka	3x myslánka	6x Myslánka
(Rufus) Scrimgeour	(Rufus) Brousek	54x Brousek	62x Brousek
Nymphadora (Tonks)	Nymfadora (Tonksová)	2x Nymfadora	3x Nymfadora
		1x Nymphadora	
Kingsley Shacklebolt	Kingsley Pastorek	2x Kingsley Pastorek	2x Kingsley Pastorek
Elphias Doge	Elfias Dóže	34x Doge	46x Dóže
		8x Elphias	
		8x Dóže	
		1x Elfias	
		1x Elfíáš	
Disillusionment Charm	zastírací kouzlo	2x zastírací kouzlo	3x zastírací kouzlo
		1x mizící kouzlo	1x deziluzní kouzlo
		1x iluzorní zaklínadlo	1x zakrývací kouzlo
		1x kouzlo	
Grimmauld Place	Grimmauldovo náměstí	12x Grimmauldovo náměstí	15x Grimmauldovo náměstí
		3x Grimmauldovo náměstí	1x Grimmauldovo Náměstí
Thestral	testrál	3x testrál	2x testrál

			1x Testrál
Nargle	škrna	1x škrkna	1x škrkna
		1x škrkna	
Occlumency	Nitrobrana	5x Nitrobrana	4x Nitrobrana
			1x nitrobrana
(Fenrir) Greyback	(Fenrir) Šedohřbet	73x Šedohřbet	71x Šedohřbet
			1x Greyback
Wizengamot	Starostolec	2x Starostolec	2x Starostolec
Decoy Detonator	děsivý dělobuch	2x Bomba hnojůvka	4x děsivý dělobuch
		2x bomba hnojůvka	1x Děsivý dělobuch
		1x Děsivý dělobuch	
<i>Muffliato</i>	<i>Ševelissimo!</i>	3x Ševelisimo	5x Ševelissimo
		3x Muffliato	1x Muffliato

Příloha 11: Úryvky amatérských překladů použité pro výzkum popsany ve 12. kapitole

První úryvek (6. kapitola – The Ghoul in Pyjamas)

HP7 CZ

„Maman!“ zvolala Fleur a vyrazila ji obejmout. „Papa!“

Pan Delacour nebyl tak atraktivní, jako jeho žena. Byl o hlavu nižší, extrémně narovnaný a jeho obličej doplňovala drobná temně černá bradka. Vypadal však dobrácky. Na svých vyvýšených botách se obrátil k paní Weasleyové a políbil ji na obou stranách tváře, čímž ji úplně zneklidněl.

„Měli jste s námi hodně práce,“ řekl hlubokým hlasem. „Fleur nám vyprávěla, jak tvrdě jste pracovala.“

„Ale to nebylo nic, vůbec nic!“ zatrylovala paní Weasleyová. „S tím nebyla žádná práce!“

Ron si své city vybil přesně mířeným kopancem do trpaslíka, který vykukoval zpoza jednoho z nových třepotavých keřů.

„Drahá paní!“ řekl pan Delacour. Drže ji stále za ruku mezi dvěma svými buclatými dlaněmi se zářivě usmíval. „Jsme maximálně poctěni nadcházejícím spojením našich rodin! Dovolte mi představit mou ženu, Apolline.“

Paní Delacourová hladce proplula dopředu a sklonila se, aby také mohla paní Weasleyovou políbit.

„Kouzelná,“ řekla. „Váš manžel nám vyprávěl takové humorné příběhy!“

Pan Weasley se šíleně zasmál. Paní Weasleyová po něm šlehla pohledem, po kterém okamžitě ztichl a nasadil výraz, jako když jeho nejlepší přítel leží na smrtelné posteli.

„A, samozřejmě, s mou malou dcerrou, Gabriellou, jste se už setkali!“ řekl pan Delacour. Gabriella byla Fleur v malém, bylo jí jedenáct let, stříbrně blondáté vlasy měla po pás. Usmála se na paní Weasleyovou a objala ji, načež střelila po Harrym nadšeným pohledem a zamrkala řasami. Ginny si nahlas odkašlala.

„Tedy, pojd'te dál, pojd'te!“ řekla paní Weasleyová vesele a vedla Delacourovy do domu s mnoha „Ne, prosím!“ a „Až po Vás!“ a „Není zač!“.

Fénix tým

„Mama!“ brečela Fleur v objetí. „Papa!“

Monsieur Delacour byl hned za nimi, a byl stejně tak atraktivní, jako jeho žena. Byl o hlavu menší a hodně baculatý s malou černou bradkou. Avšak vypadal dobrosrdečně a mířil k panu Weasleymu na svých vysokých podpatkových botách.

„Měli jste tím tolik starostí,“ začal hlubokým hlasem. „Fleur nám řekla jak jste pilně pracovali“

„Ah, to nic nebylo!“, odvětila paní Weasleyová.

„Všechno je nakonec v pořádku.“

Ron ulehčil svým pocitům kopnutím do skřítka, který se narovnal až za keři u vstupních dveří. „Drahá,“ řekl monsieur Delacour stále držící ruku paní Weasleyové.

„Jsme opravdu poctěni svazkem našich rodin. Dovolte, abych vám představil moji ženu, Apollinu.“ Madame Delacour se doklouzala k paní Weasleyové, aby ji políbila.

„Enchantée,“ řekla.

„Váš manžel nám vyprávěl tak zajímavé příběhy!“

„Óó ano. Samozřejmě jsme s sebou vzali naši malou dceru, Gabriel!“ řekl Monsier Delacour.

Gabriel byla taková Fleur v menším vydání - 11 let stará se stříbřitě-blondátými vlasy až po pás. Sladce se usmála na paní Weasleyovou a poté se zářivě podívala na Harryho. Ginny si hlasitě odkašlala.

„Dobře, pojďte dál,“ pokračovala paní Weasleyová a uvedla Delacouroví dál do domu s mnohými - „Ne, prosím, až po vás.“

Druhý úryvek (7. kapitola – The Will of Albus Dumbledore)

HP7 CZ

„Jsem zde, jak jistě víte, kvůli poslední vůli Albuse Brumbála.“

Harry, Ron a Hermiona se na sebe navzájem podívali.

„Jak vidno, je to pro vás překvapení! Nevěděli jste o tom, že by vám Brumbál něco zanechal?“

„N-nám všem?“ řekl Ron. „I mně a Hermioně?“

„Ano, vám v—“

Ale Harry ho přerušil.

„Brumbál zemřel před více než měsícem. Proč trvalo tak dlouho dát nám to, co nám tu zanechal?“

„Není to snad jasné? Chtěli nejdřív prozkoumat, co nám přesně zanechal. Na to jste neměl právo!“ řekla a její hlas se lehce třásl.

„Měl jsem právo na cokoli,“ řekl Brousek pohrdavě. „Zákon pro omluvitelný zabor umožňuje ministerstvu zabavit cokoli z majetku, zanechaného v —“

„Ten zákon jste vytvořili proto, abyste zabránili černokněžníkům předávat si v rodině předměty černé magie,“ řekla Hermiona, „a než ministerstvo takový předmět zabaví, musí mít jasný důkaz, že jde o něco nelegálního! Chcete nám říct, že jste si mysleli, že nám Brumbál chtěl zanechat něco prokletého?“

„Plánujete snad začít kariéru Magického práva, slečno Grangerová?“ zeptal se Brousek.

„Ne, to tedy neplánuji,“ odsekla Hermiona. „Doufám, že se mi podaří na světě konat dobro!“

Ron se zasmál. Zatímco Harry promluvil, Brousek se na něj podíval a pak opět odvrátil zrak.

„Takže, proč jste se rozhodl, že nám teď předáte naše věci? Nemůžete najít záminku k tomu, abyste je mohl nechat zabavit?“

„Ne, protože uplynulo třicet jedna dní,“ řekla najednou Hermiona. „Nemohou-li prokázat, že jsou nebezpečné, nemohou si je nechat déle, nemám pravdu?“

„Řekl byste, že jste byl Brumbálovi blízký, Ronalde?“ zeptal se Brousek. Hermionu úplně ignoroval. Ron vypadal vylekaně.

„Já? Ne— vlastně asi ne— Byl to vždycky Harry, kdo...“

Ron se podíval na Harryho a Hermionu, která na něj vrhla jasný pohled – aby přestal ihned mluvit – ale dílo zkázy už bylo vykonáno. Brousek se podíval, jako kdyby slyšel přesně to, co čekal a chtěl slyšet. Po Ronově odpovědi záutočil jako pták na svou kořist.

„Pokud jste tedy Brumbálovi nebyl tak blízký, jak si vysvětluje fakt, že Vás ve své závěti jmenoval? Vypsal do ní přímo pár osobních požadavků. Naprostá většina jeho vlastnictví – jeho soukromá knihovna, jeho magické nástroje a ostatní osobní věci – zůstaly Bradavicím. Proč si myslíte, že jste byl určen?“

„Já... nevím,“ řekl Ron. „Já... když říkám, že jsme si nebyli blízcí... Chci říct, že si myslím, že mě měl rád...“

„Jsi skromný, Rone,“ řekla Hermiona. „Brumbál si tě přímo zamiloval.“

Takhle vypadala pravda protažená do extrému. Co Harry pamatoval, tak spolu Ron a Brumbál nikdy nebyli sami a jejich vzájemný kontakt byl mizivý. Ale Brousek vypadal, že je neposlouchá. Strčil ruku do hábitu a vytáhl z něj vak mnohem větší, než dostal Harry od Hagrida. Z něj vytáhl svitek pergamentu, který rozvinul a začal hlasitě předčítat.

„Poslední vůle a odkaz Albuse Percivála Wulfrica briana Brumbála... Ano, tady to je. „Ronaldovi Biliovi Weasleymu nechávám své Zhasínadlo a doufám, že si pamatuje, kdy jej použít.““

Brousek vyndal z vaku objekt, který už Harry viděl. Vypadalo to, jako stříbrný zapalovač cigaret, ale jak věděl, mělo to schopnost z okolí vysát veškeré světlo a stejně tak ho na jediné evaknutí obnovit. Brousek se naklonil vpřed a předal Zhasínadlo Ronovi, který jej vzal, otočil mezi prsty a vypadal zmateně.

„Je to cenný objekt,“ řekl Brousek a pozoroval Rona. „Možná je i jedinečný. Samozřejmě to vymyslel Brumbál. Proč by Vám nechal objekt, který je tak vzácný?“

Ron zakroutil ohromeně hlavou.

„Brumbál musel učit tisíce studentů,“ setrval na svém Brousek. „Ale ve své závěti zmiňuje jen vás tři. Čím to je? K jakému účelu byste podle něj měl používat své Zhasínadlo, pane Weasley?“

„No asi ke zhasínání světla, ne?“ zamumlal Ron. „Co jiného bych s ním měl dělat?“

Brousek ale viditelně neměl žádné návrhy. Poté, co hodnou chvíli šilhal po Ronovi, vrátil se zpět k Brumbálově závěti.

„Slečně Hermioně Jean Grangerové nechávám svou kopii Příběhů básníka Beedleho v naději, že ji shledá zábavnou a poučnou.“

Fénix tým

„Jsem tady a jsem si jistý že víte, kvůli závěti Albuse Brumbála.“ Harry, Ron a Hermiona se podívali jeden na druhého.

„Překvapení, zjevně! Nebyli jste si vědomi toho, že Vám Brumbál něco odkázal?“ „Pro-pro všechny z nás?“ zeptal se Ron.

„Pro mě s Hermionou taky?“ „Ano, vám vš-“ Ale Harry ho přerušil.

„Brumbál zemřel více než před měsícem, proč to zabralo tolik času, předat nám věci, které nám odkázal?“

„Není to jasné?“ řekla Hermiona ještě dříve, než Brousek stačil odpovědět.

„Chtěli prozkoumat všechno, co nám odkázal. Neměli jste na to právo!!“ řekla a její hlas se lehce otrásl.

„Měl jsem všechna práva.“ Řekl Brousek přezíravě.

„Úřední nařízení pro soudní zabavení majetku dává ministerstvu právo zabavit celý obsah závěti...“

„Tento zákon byl vytvořen, aby kouzelníci nemohli zdědit temné artefakty!“ řekla Hermiona „a přepokládá se, že Ministerstvo má silný důkaz, že majetek zesnulého je ilegální, ještě před jeho zabavením. Chcete mi říct, že jste si myslel, že Brumbál se nám snažil zanechat něco prokletého?“

„Plánujete, slečno Grangerová, Vaši budoucnost v kouzelnickém právu?“ zeptal se Brousek.

„Ne, neplánuji,“ odpověděla Hermiona. „Doufám, že pro svět udělám něco dobrého.“

Ron se zasmál.

Brouskovy oči ho sledovaly a odvrátily se až když Harry promluvil.

„Takže proč jste se rozhodli nám nechat naše věci teď? Nedokázali jste si vzpomenout na důvod, proč jste si je nechali?“

„Ne, to bude protože uplynulo 31 dní,“ řekla najednou Hermiona. „Nemůžou si nechat věci déle než 31 dní, pokud se neprokáže, že jsou nebezpečné. Správně?“

„Řekl byste, že jste byl Brumbálovi blízký, Rone?“ zeptal se Brousek ignorující Hermionu. Ron vypadal překvapeně.

„Já? Ne, ne tak úplně... Byl to vždycky Harry, kdo...“

Ron se podíval na Harryho a Hermionu a viděl Hermionu, jak mu ukazuje, aby dál nepokračoval, ale škoda už byla způsobena; Brousek se díval, jako kdyby slyšel přesně to, co očekával a chtěl slyšet. Zaútočil jako dravý pták po Ronově odpovědi.

„Když jste nebyl Brumbálovi blízký, jak mi vysvětlíte fakt, že si na Vás vzpomněl v jeho závěti? Udělal jen výjimečně několik osobních odkazů. Velká část jeho majetku – jeho osobní knihovna, jeho kouzelné pomůcky a ostatní osobní majetek – byly odkázány do Bradavic. Proč si myslíte, že jste byli vybráni?“

„Já...nevím,“ řekl Ron. „Já... když jsem řekl, že jsem mu nebyl moc blízký...myslel jsem tím to, že myslím, že mě měl rád...“

„Ale Rone, jsi příliš skromný,“ řekla Hermiona.

„Brumbál byl na tebe strašně laskavý.“

To bylo skutečně daleko od pravdy. Harry věděl, že Ron a Brumbál spolu nikdy nebyli osamotě a promluvili spolu jen minimálně. Tak či onak, nezdálo se, že by Brousek poslouchal. Rukama začal šmátrat ve svém plášti a vytáhl z něj velký pytlík, mnohem větší než ten, který dal Hagrid Harrymu. Z něj vytáhl pergamen, rozroloval jej a začal nahlas číst.

„Poslední vůle a závěť Albusa Percivala Wulfrica Briana Brumbála. ano, tady to je... ,Ronaldu Biliovu Weasleymu odkazuji své zhasínadlo, doufám že si na mne vzpomene, až jej bude užívat.’“

Brousek vytáhl ze sáčku objekt, který již Harry viděl: Vypadalo to jako stříbrný zapalovač, ale měl schopnost, jak Harry věděl, zhasínat všechna světla v okolí a zase je rozsvítit jediným cvaknutím. Brousek se předklonil a podal zhasínadlo Ronovi, který si je vzal a s překvapeným výrazem je začal protáčet mezi prsty.

„Je to velice cenná věc,“ řekl Brousek a sledoval Rona. „Dokonce bych řekl vzácná. Zajisté Brumbálův vlastní design. Proč by Vám odkazoval tak vzácný předmět?“

Ron zakroutil hlavou a tvářil se zmateně.

„Brumbál musel učit tisíce studentů,“ pokračoval ministr. „Přesto však jediní, na koho ve své závěti pamatoval, jste vy tři. Proč? Za jakým účelem Vám nechal Brumbál svůj zhasínač, pane Weasley?“

„Asi na zhasínání světél, předpokládám“ zamumlal Ron. „Co jiného bych s ním mohl dělat?“

Brousek očividně neměl co odpovědět, a tak se po chvílce opět zahleděl do Brumbálovy závěti.

„Slečně Hermioně Jean Grangerové, odkazuji kopii knihy Příběhy pěvce Beedla, v naději, že pro ni bude pobavením i inspirací.“

Třetí úryvek (10. kapitola – Kreacher's Tale)

HP7 CZ

Skřítek se posadil, schoulil se do klubíčka s mokřým obličejem mezi kolena a začal se pohupovat vpřed a vzad. Když promluvil, hlas měl zastřený, ale přesto byl v kuchyni stále dobře slyšet.

„Pán Sirius utekl, dobře jsme se ho zbavili, byl to špatný kluk a zlomil svými mravy srdce mé paní. Ale pán Regulus se uměl chovat. Věděl, co vyplývá ze jména Black a z důstojnosti jeho čisté krve. Roky mluvil s Pánem zla, který chtěl, aby se kouzelníci přestali skrývat a začali vládnout mudlům a kouzelníkům z mudlovských rodin... a když mu bylo šestnáct, přidal se pán Regulus k Pánu zla. Tak hrdý, tak hrdý, tak šťastný, že mu může sloužit...“

A jednoho dne, rok poté, co se k němu přidal, přišel pán Regulus dolů do kuchyně za Kráturou. Pán Regulus měl vždycky Kráturu rád. A pán Regulus řekl... řekl...“

Starý skřítek se rozhoupal rychleji, než kdy dříve.

„...řekl, že Pán zla potřebuje skřítku.“

„Voldemort potřeboval skřítku?“ opakoval Harry a díval se na Rona a Hermionu, kteří byli úplně stejně zmateni, jako on.

„Ale ano,“ zasténal Krátura. „A pán Regulus nabídl Kráturu. Je to pocta, říkal pán Regulus, pocta od něj pro Kráturu, který musel udělat cokoli, co mu Pán zla nařídil... a pak se v-vrátit domů.“

Krátura se houpal stále rychleji a vzlykal a dýchal.

„A tak Krátura sloužil Pánu zla. Pán zla neřekl Kráturovi, co budou dělat, ale vzal Kráturu s sebou do jeskyně u moře. A za jeskyní byla dutina a v té dutině bylo obrovské černé jezero...“

Harrymu vstaly vlasy na hlavě. Připadalo mu, že Kráturův kráčající hlas přichází zpoza temné vody. Věděl jasně, jako kdyby tam byl, co se tam stalo.

„...Byla tam loď...“

Samozřejmě, že tam byla loď. Harry tu loď znal, strašidelně zelenou a drobnou, očarovanou tak, aby dokázala převézt jen jednoho kouzelníka, jednu oběť, k ostrovu uprostřed jezera. Takhle tedy Voldemort vyzkoušel ochranu víteálu, prostě si na vyzkoušení půjčil domácího skřítku...

„Na tom ostrově byla m-mísa plná lektvaru. P-pán zla přinutil Kráturu ten jed vypít...“

Skřítek se roztřásl od hlavy k patě.

„Krátura pil, a jak pil, viděl hrozné věci... Kráturovi to spalovalo tělo... Krátura křičel, aby ho pán Regulus zachránil, volal svou paní Blackovou, ale Pán zla se jen smál... Donutil Kráturu, aby vypil všechno jed... Hodil do prázdné mísy medailonek... A mísa se znovu naplnila lektvarem.“

Fénix tým

Skřet se posadil, schoulil se do klubíčka, schoval svou vlhkou tvář mezi kolena a začal se houpat zepředu dozadu. Když mluvil, jeho hlas zněl v prázdné tiché kuchyni zastřeně, ale srozumitelně.

„Pan Sirius utekl pryč, dobře, že jsme se ho zbavili, protože to byl špatný chlapec a zlomil mé paní srdce svými špatnými nápady. Ale pan Regulus byl dobrý. On věděl, co je správné pro nositele čisté krve se jménem Black. Célé roky mluvil o Pánovi zla, který chtěl zbavit kouzelníky mudlů a mudlovských šmejdů...a když mu bylo šestnáct, přidal se pan Regulus k Pánovi zla. Tak hrdý, tak hrdý a tak šťastný, že mu můžu sloužit...“

A jednoho dne, rok po tom, co se k němu přidal, přišel pan Regulus dolů do kuchyně navštívit Kráturu. Pan Regulus měl Kráturu vždycky rád. A pan Regulus řekl...řekl...“

Starý skřítek se začal houpat ještě rychleji, než před tím.

„...řekl, že Temný pán potřebuje skřítku.“

„Voldemort potřeboval skřítku?“ opakoval Harry, dívaje se na Harryho s Hermionou, kteří byli stejně překvapení, jako on sám.

„Ó, ano pane,“ mumlal Krátura. „A pan Regulus mu nabídl Kráturu. Bude to pocta, říkal mi pan Regulus, pocta pro něj a pro Kráturu, který musí udělat všechno, ale úplně všechno, co mu Pán zla nařídí...a potom...p-přijít domů.“

Krátura se houpal rychleji a rychleji a jeho dech těžknul.

„A tak Krátura šel k Pánovi zla. Pán zla neřekl Kráturovi, co budou dělat, ale vzal ho s sebou k puklině u moře, za kterou byla velká jeskyně a v ní velké černé jezero...“

Harrymu se zježily vlasy na zátylku. Kráturův kvákavý hlas k němu přicházel jakoby z dálky přes těžkou černou hladinu. Viděl, co se stalo, jako by to byla současnost.

„...byla tam loď...“

Samozřejmě, že tam byla loď. Harry jí viděl – svítivě zelenou a maličkou, právě tak velkou, aby uvezla jednoho čaroděje a jednu oběť přímo na ostrov uprostřed. Tak tedy testoval Voldemort svou ochranu viteálů – pomocí vypůjčeného stvoření, domácího skřítky...

„Na ostrově byla mísa plná nápoje. Pán zla nakázal Kráturovi, aby jí vypil...“
Skřítek se třásl od hlavy k patě.

„Krátura to udělal a jak pil, viděl hrozné věci...Krátura uvnitř hořel...Krátura křičel a chtěl, aby ho pan Regulus zachránil, volal paní Blackovou, ale Pán zla se jen smál...Nakázal Kráturovi vypít celý nápoj a do prázdné misky vhodil medailon...a znovu jí naplnil...“

Čtvrtý úryvek (11. kapitola – The Bribe)

HP7 CZ

„Krátura se omlouvá za zdržení při dovedení zloděje, pane!“ krákal skřítek. „Fletcher ví, jak se bránit zajmutí, má plno schovávaček a kompliců. I tak Krátura nakonec zloděje zahnal do kouta.“

„Vedl sis opravdu dobře, Kráturo,“ řekl Harry a skřítek se hluboce uklonil.

„Dobrá. Máme na tebe pár otázek,“ řekl Harry Mundungovi, který naráz zakřičel.

„Zpanikařil jsem, chápeš? Nikdy jsem to nechtěl dělat, bez urážky, kámo, ale nikdy jsem se nepřihlásil, že kvůli tobě chci dobrovolně umřít a pak okolo začal lítat zatracenej Ty-víš-kdo, každej by se vodtamtud chtěl ztratit. Říkám ti na rovinu, že jsem to dělat nechtěl –“

„Pro tvou informaci, nikdo z nás ostatních se nepřemístil pryč,“ řekla Hermiona.

„No, tak je z vás parta zatracenejch hrdinů, ne? Ale já nikdy nepředstíral, že se chci nechat zamordovat —“

„Nezajímá nás, proč jsi utekl Pošukovi,“ řekl Harry a hůlku posunul o něco blíže k Mundungovým bahnitě hnědým, krví podlitým očím. „Už jsme věděli, že jsi nespolehlivý odpad.“

„No tak, proč ksakru necháváš domácí skřítky, aby mě pronásledovali? Nebo ti de ještě o ty poháry? Už žádnéj nemám, jinak bych ti je klidně dal –“

„Nejde ani o ty poháry, i když přihořívá,“ řekl Harry. „Sklapni a poslouvej.“

Bylo báječné, že mohl zase něco dělat, že měl někoho, z koho mohl vymámit alespoň kousek pravdy. Harryho hůlka byla teď tak blízko k přepážce Mundungova nosu, že Mundungus začal šilhat, když se na ni snažil zaostřit.

„Když jsi z tohoto domu odnášel všechno, co mohlo mít nějakou cenu,“ začal Harry, ale Mundungus ho znovu přerušil.

„Siriovi nikdy nezáleželo na tom bordelu —“

V tu chvíli se ozval zvuk dusajících nohou, zablesklo se cosi měděného a ozvalo se zařinčení a výskot bolesti. Krátura se rozeběhl k Mundungovi a praštil ho pánví.

„Vodvolej ho, vodvolej ho, měl bys ho zavřít!“ křičel Mundungus a krčel se v koutě, zatímco Krátura znovu zvedl pánev s těžkým dnem.

Fénix tým

„Krátura se omlouvá za zpoždění s tímto zlodějem, Pane,“ zaskřehotal domácí skřítek. „Fletcher ví, jak se vyhnout chycení, zažil již spoustu krádeží. Nicméně, Krátura ho nakonec zahnal do kouta!“

„Udělal jsi dobrou práci, Kráturo,“ řekl Harry skloněnému skřítkovi.

„Dobře, máme na tebe pár otázek,“ řekl Harry Mundungusovi, který opět zakřičel.

„Zpanikařil jsem, dobře. Nikdy jsem po vás nechtěl jít, žádný útok, přátelé, nikdy jsem si nepřál vaši smrt. Vy – víte- kdo ke mně letěl, nikdo tam nechtěl být. Řekl jsem to všude, nechtěl jsem to...“

„Pro vaši informaci, nikdo z nás nezmizel,“ řekla Hermiona.

„Dobře, vy se nebojíte smrti, že ne? Ale já jsem nikdy nepředstíral, že nechci umřít.“

„Nás nezajímá, proč jsi utekl od Pošuka Moodyho,“ řekl Harry a přibližoval svojí hůlkou k jeho vybouleným očím.

„My už víme, že jste neuvěřitelná špína.“

„Dobře a tedy, proč jsem tady? Nebo je to opět kvůli kotlíkům? Žádný jsem neukradl...tedy ehm...“

„Nejsi tady ani kvůli kotlíkům,“ řekl Harry.

„Zmlkni a poslouchej.“

Byl to skvělý pocit, mít něco nebo někoho, kdo může odhalit trochu pravdy. Harryho hůlka byla tak blízko Mundungusovu nosu, že se Mundungus začal šilhat.

„Tento dům jsi připravil o jednu vzácnost,“ začal Harry, ale Mundungus ho opět přerušil.

„Sirius se nikdy nestaral o žádnou z těchto tretek.“

Ozval se divný zvuk, Krátura běžel k Mundungusovi a praštil ho pánvičkou do hlavy.

„Dejte ho pryč, dejte ho pryč!“ křičel Mundungus.

Pátý úryvek (16. kapitola – Godric’s Hollow)

HP7 CZ

„Přemýšlel jsem o tom, že – že chci vyrazit do Godrikova Dolu.“

Podívala se na něj, oči měla rozostřené a on si byl jist, že stále přemýšlí nad tím záhadným symbolem v knize.

„Ano,“ řekla. „Ano, o tom jsem taky přemýšlela. Asi bychom opravdu měli.“

„Slyšelas mě dobře?“ zeptal se.

„Samozřejmě, že slyšela. Chceš jít do Godrikova Dolu. Souhlasím. Myslím, že bychom tam jít měli. Nenapadá mě nic jiného, kde by mohl být. Bude to nebezpečné, ale čím více o tom přemýšlím, tím pravděpodobnější je, že tam bude.“

„Ehm – co tam bude?“ zeptal se Harry.

V tu chvíli vypadala tak zmateně, jako se on cítil.

„No přece ten meč, Harry! Brumbál musel vědět, že se tam budeš chtít vrátit, Godrikův Důl je místo, kde se narodil Godrik Nebelvír –“

„Opravdu? Nebelvír pochází z Godrikova Dolu?“

„Harry, otevřel sis vůbec někdy *Dějiny čar a kouzel*?“

„Ehm,“ řekl a poprvé za celé ty měsíce se smál a cítil se dobře. Svaly na jeho obličeji mu podivně strnuly. „Možná jsem ji otevřel, chápeš, když jsem si ji koupil... Jen jednou...“

„No, říkala jsem si, že ti to dojde, když je ta vesnice pojmenovaná po něm,“ řekla Hermiona. Mluvila přitom jako za mlada, jinak, než jak obvykle mluvila na jejich cestě. Harry od ní napůl čekal informaci, že byla v knihovně. „O té vesnici je v *Dějínách čar a kouzel* minimálně drobná zmínka, počkej...“

Otevřela kabelku a začala v ní hledat, načež konečně našla a vytáhla svůj výtisk jejich staré školní učebnice, *Dějiny čar a kouzel* od Batildy Bagshotové, ve kterém pak začala hledat a hledala tak dlouho, než našla tu stránku, kterou hledala.

„*Poté, co byla podepsána v roce 1689 Mezinárodní dohoda o ukrývání, začali se kouzelníci nadobro ukrývat. Možná, že bylo přirozené, když uvnitř velké komunity budovali svá vlastní malá společenství. Mnoho malých vesniček a osad přilákalo některé kouzelnické rodiny, které se spojily za účelem vzájemné pomoci a ochrany. Vesničky Tinworth v Cornwallu, Horní Praporek v Yorkshiru a Vydrník svatého Drába na jižním pobřeží Anglie byly domovem pro svazky kouzelnických rodin, které žily po boku tolerantních a občas pomatených mudlů. Nejoslavovanější z těchto polokouzelnických obydlí je, pravděpodobně, Godrikův Důl, vesnička v západní části země, kde se zrodil bájný kouzelník Godrik Nebelvír a kde Bowman Wright, kouzelnický kovář, vytvořil první Zlatonku. Hřbitov je tam plný jmen pradávných kouzelnických rodin a právě to vysvětluje bezpochyby příběhy, které se po mnoho staletí tradují o kostele za hřbitovem.*“

Ty a tví rodiče nejste zmíněni,“ řekla Hermiona a uzavřela knihu, „protože profesorka Bagshotová neprobírá nic mladšího, než události z konce devatenáctého století. Ale chápeš? Godrikův Důl, Godrik Nebelvír, Nebelvírův meč – nemyslel si snad Brumbál, že by ti to mohlo dojít?“

Fénix tým

„Přemýšlel jsem. Já...Já chci jít do Godrikova Dolu.“

Vzhlédla jeho směrem, ale její oči se dívala někam daleko za něj. Byl si jistý, že stále ještě přemýšlí o tajemném znamení v knize.

„Ano,“ řekla. „Ano, taky jsem o tom přemýšlela. Myslím si, že asi budeme muset.“

„Slyšela jsi správně, co jsem říkal?“ zeptal se.

„Samozřejmě, že ano. Chceš do Godrikova dolu. Souhlasím. Myslím, že bychom tam jít měli. Bude to nebezpečné, ale čím víc o tom přemýšlím, tím pravděpodobnější se mi zdá, že tam bude.“

„Eh...co tam bude?“ zeptal se Harry.

Na to se na něj podívala přesně tak zmateně, jak on se cítil.

„No přeci ten meč, Harry!“ Brumbál musel vědět, že se tam budeš chtít vrátit a navíc Godrikův Důl je rodiště Godrika Nebelvíra...“

„Vážně? Nebelvír pochází z Godrikova dolu?“

„Harry, otevřel jsi vůbec někdy Dějiny čar a kouzel?“

„No,“ zamumlal a poprvé po několika měsících se usmál. Svaly v obličeji měl už zvláště ztuhlé. „Možná, že jsem je otevřel, víš, když jsem je koupil...takže vlastně jednou...“

„Vesnice je pojmenovaná po něm, myslela jsem, že ti dojde to spojení,“ řekla Hermiona a její hlas zněl skoro jako za starých časů.

Harry skoro očekával, že mu řekne, že si odskočila do knihovny. „Něco málo o Godrikově dole v Dějinách čar a kouzel bylo, počkej...“

Otevřela olemovanou kabelu a chvíli něco hledala, až nakonec vytáhla svůj výtisk staré učebnice – *Dějiny čar a kouzel* od Bathildy Bagshotové. Listovala v ní, až našla, co hledala.

„Po podepsání mezinárodní dohody o utajení v roce 1689 se čarodějové začali skrývat. Bylo to přirozené a postupně vytvořili jakousi svojí společnost ve společnosti. Mnoho malých vesniček lákalo kouzelnické rodiny, které se spojovaly dohromady kvůli své bezpečnosti a vzájemné podpoře. Vesnice jako Tinworth v Cornwallu, Horní Praporek v Yorkshiru a Vydrník sv. Drába na jižním pobřeží Anglie, byly známé domovy pro mnoho kouzelnických rodin, které žily v pokoji vedle mudlů. Nejznámější z takových míst je pravděpodobně Godrikův důl, vesnice v jihozápadní Anglii, kde se narodil významný

čaroděj Godric Nebelvír a kde Bowman Wright, kouzelnický kovář, vykoval **svou** první zlatonku. Místní hřbitov je plný jmen starých kouzelnických rodin, **což je nepochybně původem příběhů** o **honech na čarodějnice**, jejichž svědkem byl po staletí i sousedící **malý kostelík**.“

„Tebe a tvoje rodiče **nezmiňuje**,“ řekla Hermiona a zavřela knihu, „protože profesorka Bagshotová **nezmiňuje** nic, co se stalo později, než v devatenáctém století. **Ale vidíš?** Godrikův Důl, Godric Nebelvír, Nebelvírův meč. Nezdá se ti, že Brumbál předpokládal, že si to spojíš?“

Šestý úryvek (25. kapitola – Shell Cottage)

HP7 CZ

„**Array**, pořád nezapomínám, že jsi zachránil mé sestře život.“

To nebyla tak úplně pravda, ale Harry se rozhodl, že jí to nebude připomínat. Gabriella totiž nikdy nebyla skutečně v nebezpečí.

„Každopádně,“ pokračovala Fleur a namířila hůlku na hrnec omáčky na kamnech, který náraz začal bublat, „pan Ollivander odjede **dnes večer** k Muriel. Tím bude **vše** jednodušší. Ten **skršet**,“ řekla a mírně se zamračila, „se může **přesstěhovat** dolů a ty, Ron a Dean si **můžete** vsít jeho **místnost**.“

„Nám nevadí spát v **obývacím pokoji**,“ řekl Harry, který věděl, že **Griphookovi se nebude líbit, že by musel spát na pohovce**. Pro jejich plán bylo nejdůležitější, aby se skršet cítil dobře. „Tím se netrap.“ A když se pokusila protestovat, pokračoval, „už brzy budeme pryč i my, Ron, Hermiona a já. Už tu nepotřebujeme zůstat o moc déle.“

„Ale co tím myslíš?“ řekla a dívala se na něj, **zatímco hůlkou mířila na pánev s jídlem, která zůstala viset ve vzduchu**. „**Samozřejmě** nesmíte nikam odejít, tady jste v bezpečí!“

Když to říkala, vypadala jako paní Weasleyová a on byl rád, že se v tu chvíli rozevřely zadní dveře. Lenka a Dean vešli do místnosti, vlasy měli od mokré od deště, který za okny zuřil, a v rukou svírali plno naplaveného dříví.

„... a drobná ouška,“ říkala Lenka, „**taťka** říká, že jsou trošku podobné hroším, jen mají nařálovelou barvu a chlupy. A když je chceš přivolat, musíš **zabroukat melodii**. Mají rádi **valčík**, ale nemají rádi nic rychlého...“

Dean si připadal trapně a tak **na Harryho jen pokrčil rameny** a následoval Lenku do **spojeného jídelního a obývacího pokoje**, kde už Ron s Hermionou **prostírali stůl na večer**. Harry se chytil šance, že může utéct před Fleurinými otázkami, zvedl dvě konvice s dýňovou šťávou a vydal se za nimi.

„... a jestli někdy přijdeš k nám na návštěvu, ukážu ti jejich roh, taťka mi o něm psal, ale já ho ještě neviděla, protože mě smrtijedi unesli z bradavického expresu a já se na Vánoce domů nedostala,“ říkala právě Lenka, když s Deanem rozdělávali oheň.

„Lenko, říkali jsme ti,“ zavolala na ni Hermiona, „že ten roh vybuchl. Byl to roh **třaskavce**, ne **muchlorohého chropotala** –“

Fénix tým

„**Array**, zachránil jsi život mé malé **sestřičky**, na to nezapomínám.“

To nebyla tak úplně pravda, ale Harry se raději rozhodl, že jí nebude připomínat, že Gabriela nebyla ve skutečném nebezpečí.

„Niméně,“ pokračovala Fleur **míříc hůlkou** na hrnec omáčky na sporáku, která začala **znovu** bublat, „pan Ollivander odjíždí **tento večer** k Muriel. To **věci** ušnadní. Ten skršet,“ zamračila se při pouhé zmínce o něm “se **může** přešunout dolů a vy si můžete **vžít** jeho pokoj.“

„Nám ale vůbec nevadí spát v **obývacím pokoji**.“ řekl Harry, který věděl, že skršet by měl proti nocování na pohovce určitě námitky a to, jestli ho udrží v dobré náladě, bylo pro jejich plány zásadní. „S námi si nedělej starosti.“

Když se snažila protestovat, Harry pokračoval: „My už se vám tu taky dlouho plést nebudeme, Ron, Hermiona a já. Už tu moc nepotřebujeme zůstat moc dlouho.“

„Ale co to říkáš!“ kábonila se na něj, hůlkou mířila na rendlík s jídlem, který se nyní vznášel ve vzduchu. „Samozřejmě nesmíte odejít, tady jste v bezpečí!“

Vypadala trochu jako paní Weasleyová, když to říkala, a Harry byl docela rád, že se v tu chvíli otevřely zadní dveře. Vstoupila Lenka s Deanem, vlasy měli provlhlé od deště a každý nesl náruč naplaveného dřeva.

„... a ty jejich malinký ouška,“ říkala zrovna Lenka, „můj táta tvrdí, že jsou podobná hroším, ale purpurová a chlupatá. Když je chceš přivolat, musíš si broukat, nejraději mají walz, nic rychlého...“

Dean vypadal nespůj, pokrčil rameny, když procházel kolem Harryho, a pak následoval Lenku do pokoje, který sloužil zároveň jako jídelna i obývací pokoj, a kde zrovna Ron s Hermionou rozkládali stůl. Harry viděl, že je to šance uniknout Fleuřiným otázkám, a tak popadnul dvě sklenice dýňové šťávy a odpěchal za ostatními.

„... a až přijdeš k nám domu, ukážu ti ten roh, tatínek mi o něm psal, ale já jsem ho ještě neviděla, protože mě Smrtijedi unesli z Bradavického expresu a na Vánoce jsem se domů nedostala.“ vykládala Lenka, zatímco Deanem znovu zapalovali oheň.

„Lenko, už jsme ti říkali,“ zavolala na ní Hermiona, „že ten roh vybuchnul. Nebyl to muchlorohý smrkáč, ale třaskavec...“

Sedmý úryvek (27. kapitola – The Final Hiding Place)

HP7 CZ

Sám mezi mrtvými se vznášel vzhůru a dolů a před očima se mu promítaly jeho poklady, ochranné předměty, jeho kotvy nesmrtelnosti. Deník byl zničen, šálek ukraden, co když ten chlapec věděl o ostatních? Mohl by snad již začít hledat a vystopovat i ty ostatní? Byl za tímhle vším Brumbál? Brumbál, který ho vždy podezříval. Brumbál, z jeho rozkazu mrtvý. Brumbál, jehož hůlku vlastnil teď on, ale který i po hanbě smrti stále jedná prostřednictvím toho kluka, kluka –

Ale kdyby ten kluk zničil jeho viteál, on sám, Lord Voldemort, by to zajisté věděl, nebo ne? On, ten největší z kouzelníků, nejmocnější, vrah Brumbála a mnoha dalších bezejmenných a zbytečných mužů. Jak by jen mohl Lord Voldemort nevědět, kdyby on sám byl napaden a zmrzačen, on, ten nejdůležitější a nejušlechtlejší?

Pravda, zánik deníku necítil, ale myslel si, že to bylo proto, že neměl žádné tělo, kterým by to cítit dokázal, že byl méně, než duch... Ne, byl si jist, že zbytek byl v pořádku... Ostatní viteály musí být nedotčené...

Ale musel se ujistit... Opustil místnost a když procházel okolo skřetova těla, odkopl je pryč, a pak se mu všechno před očima rozmazalo a rozzehlo. Jezero, chýše a Bradavice –

12.2.9.4. Fénix tým

Byl sám, pouze smrt se vznášela kolem. Oddechoval a ony se mu zjevovaly před očima, jeho poklady, jeho ochránci, jeho záruka nesmrtelnosti – deník byl zničen a pohár ukraden. Co když, co když ten chlapec věděl o ostatních? Věděl, co právě udělal, vystopoval jich víc? Byl na začátku toho všeho Brumbál? Brumbál, který ho neustále podezříval. Brumbál, mrtvý na jeho příkaz. Brumbál, jehož hůlka byla teď jeho. On se přeci vyhnul potupě, kterou byla smrt a ten chlapec, ten chlapec...

Ale pokud by chlapec zničil některý z viteálů, on, Lord Voldemort, by to určitě věděl, cítil by to? On, největší čaroděj ze všech, on, nejsilnější, vrah Brumbála a kolika dalších bezcenných, bezejmenných lidí. Jak by Lord Voldemort mohl nevědět, pokud by on sám, nejdůležitější a drahocenný, byl napaden, zmrzačen?

Pravda, necítil, když byl zničen deník, ale myslel, že to bylo proto, že neměl tělo, kterým by to cítil, byl méně než

duch...Ne, určitě, zbytek byl v bezpečí...**Ostatní vítěaly musí být nedotčené...**

Ale musí to zjistit, musí si být jistý...**prošel** místností, odkopl skřetovo tělo a obrazy se mu vynořovaly a zase rozplývaly v jeho kypících myšlenkách – jezero, chýše, Bradavice,...